REGINÆ CHRISTIANISSIMÆ IVRA IN DVCATVM BRABANTIÆ, ET ALIOS DITIONIS HISPANICÆ PRINCIPATVS.

M. DC. LXVII.

PAUCIS post diebus quàm felicis memoriæ Anna Austriaca Regis Christianissimi Mater Philippo IV. Regi Catholico justa persoluerat, & Regina Hispaniarum quæ tribui solent iis temporibus officia præstiterat; Marchionem de la Fuente Hispaniæ Legatum acciri jussit; eique quanto studio arderet sanciti inter vtramque Coronam fœderis in perpetuum stabiliendi, & firmandæ Pacis, exposuit; tum demùm se felicem fore vel in graui extremoque, quo laborabat morbo, testata, si qui ex transuerso casus incurrere, aut Pacem turbare possunt, obices amotos cerneret. Nihil porrò infestius paci inter Reges constitutæ, nihil perniciosius posse contingere, quàm si aliquot Belgij Principatus ad Reginam Galliarum patriis legibus, & sanguinis jure delatos cedere recusaret Hispania. Hoc itaque Legato negotij dat, vt Hispaniæ Reginam hac de re faciat certiorem, eamque suo nomine obtestetur, vt in Regis Catholici rem, & publicam Orbis Christiani salutem

consulat; ac sperare jubet se ex Regis Christianissimi moderatione & pietate consecuturam, vt communis tranquillitatis studio multa de suo iure concedat; tum studium omne suum, operam, gratiam, quæque à Matre profecta, apud Filium plurimùm ponderis sunt habitura, illi benignè pollicetur. Rogat denique sororem ne huic desit occasioni, neue quantulum sibi est reliquum vitæ, quod tantæ rei conficiendæ libens impenderet, re infectâ elabi patiatur. Id se vtique facturum recipit Marchio, quæque ex Religiosissimæ Principis ore acceperat, Hispaniarum Reginæ perscribit. Hoc tandem longo post tempore ab ea mandatum accepit, vt Reginæ Matri id responsi daret, non satis æqua sibi videri quæ postularet; quæque Rex Christianissimus jura prætexeret, nullâ vel probabili ratione niti; nec sibi fas esse de iis rebus pacisci, aut vllo modo decidere; cum Regis Catholici testamento cujuscumque Principatus sibi interdicta sit alienatio, ac ne vnum quidem Belgij vicum, aut villam liceat distrahere.

Non potuit sanè Rex Galliarum hanc æquo animo sibi & conjugi illatam injuriam pati. Illud tamen ex moderatione sua futurum duxit; si expectaret dum Hispaniarum Regina diligentiùs edocta quàm certa sint & explorata Reginæ Christianissimæ in eos Belgij Principatus jura, à sententia fortè desisteret. Iam veritus ne longiore dilatione Conjugis suæ jura minuerentur, præsertim cum interjecto tempore illius subditos in nouum Hispani sacramentum adegerint; nullam ampliùs deliberandi causam, nullum cunctationi locum esse judicauit. Quò igitur causæ suæ æquitas & justitia pateat omnibus, ac toti probetur Europæ, hunc emitti in publicum Tractatum iussit; simul & Hispaniæ Consilium admonitum voluit, se hinc rectà in Belgium tendere, quæsitos conjugi suæ Principatus, & delatas hæreditates aditurum, eâ quidem mente, hoc animo vt subditorum tranquillitati & quieti prospiciat, rebelles verò, quique legitimæ principi parêre recusabunt, vi & armis sibi subjiciat. Ac ne quis fortè

Regis Christianiss. Consilium malignâ interpretatione criminetur; illud quoque sua interesse existimat vt omnes intelligant non alios se, quàm qui legum & consuetudinum authoritate Reginæ obuenerint Belgij Principatus reposcere; quos vtique eodem vult iure, eodem prorsùs, habitâ Imperii ratione, titulo possidere, quo Rex Catholicus antè possederat.

REGINÆ CHRISTIANISSIMÆ
jura in Ducatum Brabantiæ, & alios Ditionis Hispanicæ Principatus.

REGINÆ Christianissimæ jura in Brabantiæ Ducatum, & circumjectas aliquot Prouincias omnibus naturæ, legum, & consuetudinum munita præsidiis, Rex inuictissimus Galliarum non proferendi Imperij cupiditate, aut gloriâ Bellicæ laudis, sed communi vtilitate, & officij religione impulsus tueri meditatur. Neque enim is est, qui de inferendâ finitimis cogitet injuriâ, aut in rem suam aliena conuertere, aut aliorum demum inuadere velit Imperia. Vnam præter cæteras virtutes colit Iustitiam, huic coronam sceptrumque summittit; nec quicquam compendij sui causâ facturus est, quod non liceat, omnino persuasus nihil expedire, nihil vtile esse quod sit injustum. I.

§. I. Verùm id ex dignitate suâ, & majestate esse meritò existimat, vt qui à subditis propulsare tenetur injurias, Conjugem, Liberos, Domum denique suam non deserat: Neque id pati citra existimationis suæ periculum potest, vt Regina Galliæ paternâ hæreditate moueatur, quam leges illi, quam mores, & instituta populorum concedunt. Nemo fere est qui ignoret leges, quibus hæreditaria quæque Imperia continentur, nullâ posse ratione violari. Non enim aut parentum voluntas, aut contractus, aut testamenta, aut pactiones, aut conuentiones vllæ possunt leges Regnorum conditrices, illius prouidentiâ cujus nutu Reges imperant, descriptas & firmatas conuellere. Stant quippe ordine vniuersa, quo perturbato, vt rerum naturam, sic Principatum omnem euerti necesse est. Iam in omni ordine vnum esse quoddam fixum, & immobile ex quo reliqua fluant, ferè vt ex vnitate numeri, omnino fatendum arbitramur. Quid porrò in tanta legum varietate, quæ ad publicum regimen spectant, erit firmum & stabile, nisi jus ipsum successionis, quod institutum à Deo nulli vicissitudini est obnoxium? Hoc enim est omnis Principatus fundamentum, ex quo vniuersi regiminis ratio ducitur, quodque labefactari non potest, quin vnà simul euertatur Imperium. Nec demum

vlla per ſeipſam conſtare poteſt publica adminiſtratio, nec vim & æternitatem ſuam, vt ita loquar, conſeruare, niſi inconcuſſa maneant jura ſucceſſionum.

Quæ ſi rectè ab omnibus conceduntur, illud profectò efficitur, non alia eſſe, aut defendi poſſe illuſtriora jura, quàm ea de quibus nunc agere ingredimur, quæque ad Reginam Christianiſſimam in varios Belgij Principatus ex naſcendi ſorte, ex receptis legibus, ex conſuetudine tot ſæculis vſitata peruenerunt. Etſi fortè Hiſpanici Conſilij Adminiſtris aliter videatur, ac ſubinde metuendum ſit ne errores ab his profecti in multitudinem manent latiùs, & in diuerſum trahant hominum judicia: id tamen concedant neceſſe eſt, nihil magis è re communi, nihil ad pacem tot hominum votis expetitam, in omne æuum firmandam vtilius ſtatui poſſe, quàm ſi quæſtio illa (ſi tamen ea res eſt quæ in controuerſiam adduci poſſit) ad juſtitiæ & veritatis leges reuocata decernatur. Hoc enim cuiuis perſpicuum eſt, potentiſſimorum Galliæ, & Hiſpaniæ Regum cùm Imperiis, tum fœderibus maximam Europæ partem contineri: ita vt eadem pace, quæ hos Principes ſibi mutuò conciliat, totus ferè Chriſtianus orbis deuinciatur: vt eorum diſſenſio reliquas Nationes magno impetu ſecum abripit, & diſtrahit. III.

IV. Neque illud nos fallit nullam esse majorem quàm de Principatu contentionem : nec Principes legibus, sed armis ; non juris disceptatione, sed bello & acie decertare. Ea tamen est Christianissimi Regis æquitas & moderatio, vt subditos suos potiùs velit persuadendo vincere, quàm vi & armis superare ; ac nihil magis exoptet, quàm vt ij se à ratione vinci patiantur. Hoc animo esse inuictissimum Principem hinc licet cuique colligere, quòd jura suæ Conjugis in Ducatum Brabantiæ, & alios Principatus, quæque non reconditâ quadam ratione cernuntur, sed in promptu sunt & omnibus manifesta, in vulgus antè efferri noluerit, quàm disciplinâ juris eruditissimos, & ingenio prudentiâque acutissimos Doctores in celeberrimis totius Europæ Academiis consuluerit. Id enim ex sua religione & pietate esse duxit, vt jus suum non populari, sed exquisitissimæ Iurisprudentiæ trutinâ diligenter expenderet, ne quid cupidè, aut æstu quodam, & feruore magni & elati animi incitatus agere putaretur.

V. Cum itaque omnium Eruditorum testimonio, & admirabili quâdam totius Iurisprudentiæ consensione, eos, de quibus nunc agimus, principatus ad Reginam Christianissimam jure deuolutionis pertinere, ex publico vsu & vetustis

moribus earum Prouinciarum compererit; nullum esse ampliùs dissimulationi locum, ac potiùs sibi metuendum intellexit, ne longius silentium in veternum quemdam, & soporem ab existimatione sua, & populorum salute alienum degenerasse videretur. Quid enim, an pater filium, maritus conjugem, Princeps subditos non defendet? Non hîc de finibus Regni propagandis, sed de conseruandis agitur. Non vult Rex potentissimus armis populos debellare, sed id tantùm postulat, vt subditi sibi pareant jure sanguinis & hæreditario justè & legitimè imperanti. Non vrbium direptione, non cædibus, non hominum strage; sed justitiâ, & legum authoritate armatus, ad Conjugem, & liberos delatam adit hæreditatem. Atque vt Sol quæcumque motu suo lustrat, eadem & suâ luce complet, & salutari calore perfundit; sic princeps optimus pacem vult in vrbes, otium, & vbertatem in Prouincias; non vim, non vastitatem, non arma victricia inferre. Quisquis meminerit inuictum Regem in ipso victoriarum decursu, attritis propè hostium viribus, cùm cuncta ex voluntate fluerent, arma posuisse, vt Christiano orbi pacem & tranquillitatem conciliaret; hic profectò intelliget eum non gloriæ & splendoris cupiditate inflammatum bella quærere, sed jura sua persequi, atque inuitum arma, quæ vt saluti publicæ

consuleret, summâ animi magnitudine posuerat, repetere. Graue illi & molestum foret Europam rursus bello flagrantem cernere, cujus incendium vtilitate communi ductus, restinxit. At quo judice lis tanta secabitur? quod erit in terrarum orbe tribunal cui sisti possit Rex Galliarum, & de jure suo experiri aduersus subditos, qui nec propriis velint parêre legibus, nec sui Principis beneuolentiâ, & charitate flecti, quique diuinæ Prouidentiæ, quæ sceptra coronasque dispensat, non sine magno suo damno & summa rerum perturbatione reluctentur?

VI. Sed aliud quiddam longè auguratur Rex Christianissimus, atque in eam spem vehementer adducitur, fore vt populi à Regno Galliarum quondam auulsi, quique ex longo interuallo in suum velut corpus rediêre, tam justum non detrectent imperium, & suæ Principi subjiciantur, non vi, non armis, sed ratione ipsâ, & justitiâ deuicti. Nec aliâ quidem mente hoc operis emitti in publicum jussit, quàm vt Reginæ jura in animis, ac penè oculis omnium Nationum, & Belgarum maximè, exponerentur. Postquam enim ij quorum plurimùm interest non falli, aut decipi, tam aperti, tam perspicui juris æquitate persuasi fuerint, atque omni detracto errore quid sit veri peruiderint,

vltrò ſe ſuo Principi dedere, & parêre non recuſabunt. Neque enim ij ſunt qui impetu quodam animi, aut perturbatione magis, quàm conſilio & judicio regantur. Aut me fugit ratio, aut illud Regis conſilium, eam moderationem omnes Nationes ſuis calculis comprobabunt. Quid enim magis Regium, quàm ſubditos æquitate & beneuolentiâ demereri? Quod ſi non ſolùm vinci à ratione, ſed etiam perſuaderi velint, Rex voti ſui compos futurus eſt, qui de ſubditis non manu, aut bello, ſed juſtitiâ & charitate triumphabit. Sin autem parêre nolint, nec legum & conſuetudinum authoritate moueantur, quicumque futuri ſint belli exitus, erunt certè neceſſarij; idque vnum Rex erit conſecutus, vt non niſi velut in ipſius Arcæ, ac diuinæ legis conſpectu, vti ſummus ille Iſraëlitici quondam populi princeps, acie decernere, ac diſceptatione priùs, quàm bello, & armis decertare videatur. Neque hoc conſilium moderationis plenum quiſquam poteſt reprehendere, niſi idem naturam ipſam incuſet, quæ omnium animis ſuos ſuaque tuendi curam inſculpſit; aut ſanguinis jura, & omnium Gentium leges, quibus liberi in parentum bona ſuccedunt, penitus abjiciendas exiſtimet.

Contrà nemo eſt qui Hiſpanici Conſi- VII.

lij rationem & institutum probare possit, aut defendere. Quid enim magis à ratione & religione alienum, quàm Franciæ Reginam non solùm hæreditate, quæ ad eam ex Matris & Fratris Balthasaris morte venerat, funditùs exturbare; sed etiam spes omnes illi in paterna bona, si liberos pepererit, omnino præcidere? At verò si fortè absque liberis fuerit marito superstes, non solùm jure suo in maternam successionem non excidet; sed in paterna quoque regna vocabitur. Quid hoc est nisi in sacramentum matrimonij contumelia? Nuptiarum votum est proles; hîc si quæ adsit, parentem vnà cum sobole, dominio & Principatu omni depellit: Mater simul, & Regina esse non potest. Quæ est ista fœcunditas, quæ bonis, quæ hæreditate parentem & liberos exuit? Quod in aliis firmat patrimonia, hîc omnino euertit; & ex quo fonte manare solent, hinc penitùs amittuntur; quandoquidem procreatio liberorum cedit in matris perniciem, omnem illi adimit hæreditatem, & throno eam dejicit. Ergo jura sua tueri, & conseruare non poterit, nisi aut liberis orbata, aut sterilitate perculsa.

VIII. Quantum verò illud renuntiationis pactum non ab æquitate modò, sed etiam ab omni justitiæ forma sit remo-

tum, tot rationibus promptis ex ipsius naturæ fontibus, ex jure Gentium, & ciuili, ex receptis denique moribus palam fiet, vt ne Hispaniæ quidem Consilium audeat hoc commenti defendere: præsertim vbi illa abdicatio, aut cessio, aut renuntiatio, aut quocumque alio signetur nomine, omni fuco, & falsis nudata coloribus omnium animis fuerit & oculis subjecta. Quò autem id faciliùs effici possit, non erit alienum vt acta sint omnia, breuiter exponere, & rem ipsam velut à capite arcescere.

I. Breuis rerum gestarum expositio.

ANno sexcentesimo decimo quinto supra millesimum Elisabetha Henrici Magni filia Philippo tum Hispaniarum Principi, post Regi Catholico hujus nominis quarto fuit in matrimonium collocata. Dos illi quingenta millia nummûm aureorum: complures itidem gemmæ quàm maximi pretij, quarum proprietas ad liberos, qui ex hoc matrimonio nascerentur, ex conuentione pertineret. Hispaniæ Princeps vicissim sponsam 166666. nummis aureis in dotis augmentum donauit, præter gemmas quinquaginta millium aureorum pretio æstimatas. Vixit Serenissima Regina cum Rege Catholico nouem & viginti annos, tùm ex hac vita in meliorem excessit. Filium cui nomen fuit Balthasar, quique breui post tempore

obiit, filiam itidem nomine Mariam Thereſiam reliquit ſuperſtites. Hæc quidem in totius Regni ſpem diu fuit educata; ſed Rege Catholico tribus ſubinde poſt iteratas nuptias liberis aucto, aliquantò longiùs ab ea ſpe remota eſt. Iam, quæ eſt rerum humanarum viciſſitudo, ex tribus Regis Catholici filiis duo ſunt vitâ functi. Hinc Maria Thereſia, quæ nunc eſt Regina Chriſtianiſſima, in eum locum vnde exciderat, rurſum eſt reſtituta: totius quippe Regni, ſi quid fratri, quod abſit, humanitùs accideret, ad eam ſpectat hæreditas. Sed ad inſtitutum noſtrum redeamus.

II. Anno ſexcenteſimo quinquaſimo ſexto ſupra milleſimum, cum Galli & Hiſpani graui diuturnoque bello inter ſe diffiderent, ſpes aliqua ineundæ pacis inter potentiſſimos Reges illuxit. Et quidem nonnulla tùm inter Regum Procuratores habita ſunt arcana colloquia: ſed hoc majus quiddam erat, quàm vt primo ſtatim aditu confici poſſet. Hinc tamen pronior ad pacem conciliandam via fuit, & Legatis vtrimque commeantibus jacta ſunt velut prima tanti operis fundamenta. Vix tres anni effluxerant, cum Rex Catholicus D. Antonium Pimentellum vltrò miſit in Galliam, qui de componenda pace ageret. Sæpe is cum Cardinale Mazarino ſecretò congreſſus, ſæpe remotis arbi-

tris collocutus, ac tandem illius negotiatio ad optatos exitus perducta est : de conditionibus pacis (si perpaucas leuioris vtique momenti exceperis) conuentum : quas vtrimque obsignarunt anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo nono, die VIII. Maij. Hinc jam ab armis, atque ab omni hostili incursione cessatum. Inter prima colloquia Pimentellus de jungendo nuptiarum fœdere, quod conciliandæ pacis magnum sæpe est vinculum, quædam obiter, & velut in transitu jecit; quæ comiter, atque ex Hispaniæ votis Rex Christianissimus excepit. Sed cum ille nihil de conditionibus, neque vllam paciscendi à suo Principe potestatem accepisset, res tota in id tempus dilata est, cum præcipui Regum Administri ad vtriusque Regni fines inchoatum pacis opus peracturi conuenirent.

III. Cardinalis duodecimo ejusdem mensis die accepit à Christianissimo Rege amplissima mandata, vt quibus videretur conditionibus pacem componeret : nec tamen quicquam inerat in his literis de affinitate jungenda, quòd res esset omnino à pacis negotio sejuncta. Quamobrem die vigesimo primo Iunii, aliis subinde mandatis data est Cardinali potestas paciscendi de iis quæ dotem, & vsitatas nuptiarum conuentiones spectarent : sed quod taceri nullo modo potest, nihil regiæ literæ de

abdicatione, seu renuntiatione facienda continebant, neque id Cardinalis arbitrio permissum fuit. Itaque omnibus erectis in spem futuræ pacis, die vigesimo quarto Iunij Cardinalis Lutetiâ proficiscitur, vt die constituto ad fines Aquitaniæ cum Hispaniæ Legato adesset, & absoluto penè operi velut fastigium simul imponerent.

IV. Legati insulam quæ Galliam ab Hispania disterminat, vt idoneum congressui locum eligunt. Die decimotertio mensis Augusti prima ineunt colloquia; ac dum pacis conditiones diligentiùs pertractant, atque alias ex aliis, quæ subinde emergunt difficultates expediunt, Lyonæo, & D. Petro Colôma, quorum ille Regi Christianissimo, hic Regi Catholico erat à Secretioribus Mandatis, id negotij dant, vt instrumenti dotalis formam vnà designent: nam de ipsa quidem dote quingentûm mille nummûm aureorum jam inter Legatos conuenerat. Verùm nihil æquè inopinatum Lyonæo potuit accidere, atque illa renuntiationis clausula, quam Colôma in primo statim congressu proposuit; Reginam videlicet sic suâ dote quingentûm millium aureorum contentam esse oportere, vt omni jure in omnes hæreditates, quæcumque illæ essent, simul & jure succedendi in Regna & Principatus Hispanicæ Dominationis

vnà cum ſuis Liberis excluderetur. Tum Lyonæus quantâ fieri potuit contentione maximâ tam iniquæ conuentioni obſiſtere, ac negare ea lege in Regem Chriſtianiſſimum, & ejus Sponſam contumelioſa tranſigi poſſe, aut committendum vt ſanctiſſimo fœderi tam atrox inferretur injuria. Magnis vtrimque animis diſceptatum. Res omnis ad præcipuos pacis Arbitros tandem delata, nec minori animorum contentione certatum: neuter ſuæ cauſæ defuit. Cardinalis inuictis quidem argumentis hanc clauſulam, vt iniquam prorſus, & à Regum majeſtate alienam rejiciebat. Contrà Ludouicus de Haro non multum in eo ſibi elaborandum putabat, vt clauſulam defenderet, aut rationes à Cardinale in contrarium adductas dilueret. Quin etiam illud admiratione dignum videtur, quòd eam potiſſimùm rationem in ſuæ cauſæ patrocinium attulerit, quà nulla major ad eam infirmandam afferri poſſet. Negabat ſe adeò eſſe rerum imperitum, qui dubitaret quàm iniqua, quàm legibus contraria, quàm abſurda eſſet illa conditio; neque ignorare ſe, adjectam in contractu clauſulam haud poſſe totius Monarchiæ fundamenta conuellere; nec ſacrarum Legum vincula, quæ Hiſpaniæ Reges ac ſubditos inter ſe deuinciunt, vlla ratione ſolui poſſe. Quòd ſi, inquit, iratus

Hispaniæ Deus, Principi qui vnus superest, vitam eriperet, nemo esset ex subditis qui jus sanguinis in Filia Regis violandum putaret: Omnes illius imperio se subjicerent; neque vlla clausula, aut conditio, aut pactum ab obsequio Hispanos reuocaret. Præterquam enim, aïebat, omnes ei fauent, eamque meritò amant, non modò propter Regij sanguinis splendorem, sed multò maximè ob eximias ejus dotes, & omnium virtutum laudem; non possunt Regnorum jura priuatis conuentionibus euerti: Regum sceptra in manu Dei sunt, non in hominum arbitrio posita. Nec demum discordiæ, & bella ciuilia caueri possunt, nisi hæreditario & sanguinis jure regna mânent ad posteros, iique velut perpetuâ quadam per gradus, & æternâ substitutione succedant. Hæ sunt leges Hispanorum, moresque constituti, tot retro sæculis comprobati, ab iis recedent numquam, quæcumque cessionis, aut abdicationis clausula in contrarium obtendatur. Hæc quidem ita sibi nota esse, vt nulli notiora: Negare tamen summo Regis Consilio persuaderi posse, vt ab eâ conditione discederet, idque si ipse tentaret, nihil promoturum; ac fore vt in omnium reprehensiones incurreret, quòd contra recentis memoriæ testatissimum exemplum obniti auderet: nam quod exemplo fit, id jure fieri ple-

rosque arbitrari. Non aliâ lege Annam Austriacam Serenissimam Regis Christianissimi Matrem Ludouico XIII. felicis memoriæ fuisse in matrimonium collocatam; ac demum Hispanis certum esse, ab ea forma quæ iam præscripta est, non recedere.

Cum itaque Cardinalis Mazarinus Hispanos ita obfirmatos cerneret, vt ab ea sententia deduci non possent, ac subinde vereretur ne si re infectâ discederet, inuidia omnis penes Galliam esset, quòd vanum terrorem prætexens, omnem ineundæ concordiæ spem incîdisset; omnino ex fide sua & prudentia esse duxit, neglectâ inutili clausula, quæ nec Regi obesse posset, nec executioni mandari, nisi omnia violarentur iura, paci, & tranquillitati orbis Christiani consulere; neque id committere vt suâ culpâ totius Europæ spes in irritum caderent. V.

Instrumentum dotale describere ingressos alia torquet controuersia, qua verborum formula pactum renuntiationis concipiatur. Lyonæo contendente ex conditione dotis repræsentandæ præscriptis temporibus, eam clausulam suspendi oportere; contrà defendente Colomæo absolutam esse eam cessionem, & nulli conditioni alligandam; vicit tandem Lyonæus vt lex VI.

repræsentandæ dotis adhiberetur. Quid enim, si dos non persoluatur; Regina & sua dote, & omni jure succedendi fraudabitur? Imò Colôma negauit hanc vllius momenti esse disceptationem, neque id metuendum esse ne Rex Hispaniæ tam necessariæ conditioni deesset.

VII. Rebus ita compositis in hæc pene verba cessionis clausula descripta fuit; « Regem videlicet Catholicum Serenissimæ Infanti D. Mariæ Theresiæ in dotem dare & promittere matrimonij ergo cum Rege Christianissimo ineundi, quingenta millia nummûm aureorum; eamque pecuniæ summam Parisiis repræsentari oportere, & ejus tripartitam solutionem tribus quoque fieri temporibus; ita vt pars tertia statim ab inito matrimonio, pars altera intra annum, quod reliquum erit vertente semestri sit persoluendum. Ea quidem lege (dummodo hæc summa, aut quod tanti est, Regi Christianissimo præscriptis temporibus numeretur) vt Serenissima Princeps hac contenta dote jus omne in paterna & materna bona, atque in omnes successiones, quacumque ratione, aut titulo contigerint, omnino repudiet, iisque planè renuntiet: seu ea jura quibus cessura est, explorata habuerit, seu illa ignorauerit: quocumque enim modo, aut conditione res prædictæ fuerint, cum omnibus posteris suis, vtriusuis

sint sexus, his simul & omni dominatione, aut Principatu Hispanicæ Monarchiæ omnino excluditur; nisi fortè sine liberis sit marito superstes; tum enim soluta, & libera ab illa exclusione futura est, atque ejus jura in paternas & maternas hæreditates sarta-tecta, & illæsa seruabuntur.

VIII. Vtriusque Regni Administri instrumentum dotale obsignarunt die septimo Nouembris, quo videlicet die pacificationis opus ad optatos exitus prouectum, ab vtroque Legato subscriptum fuit. Rex Christianissimus Tholosæ die vigesimo quarto ejusdem mensis, Rex item Catholicus Madriti primò Decembris die, pacis & nuptiarum fœdera authoritate sua confirmarunt. Interjectis aliquot diebus Ludouicus de Haro accepta à Christianissimo Rege potestate, ejus nomine Serenissimam Infantem despondit. Nuptiæ celebratæ die quarto Iunij, anno sexcentesimo sexagesimo supra millesimum. Die septimo Reges in eam Insulam, vbi pax fuit composita, se contulêre; ibi Rex Catholicus Filiam in manus Christianissimi Regis tradidit; ac demum incredibili omnium lætitia in Galliam deducta est.

IX. Iam illud omnibus est miraculo, quòd Rex Catholicus nec dotem, nec quicquam ex iis quæ promiserat exsol-

uerit; cum ex ea tamen conditione pactum cessionis, seu renuntiationis omnino suspenderit. Id verò ad summam totius causæ pertinet.

Nunc quidem Rex Christianissimus jus suum in conspectu omnium exponere statuit, & liberum cuique judicium permittere. Neque enim Philippi II. Hispaniarum Regis hac in re sequi exemplum potest, qui cum rogaretur quo jure Lusitaniæ regnum inuaderet, sua sibi jura nota esse respondit, neque aliud esse Regibus constitutum tribunal, præter suam vniuscujusque conscientiam.

X. Non ea mens est inuictissimi Regis Galliarum, non ea ratio Christianissimæ Reginæ; nec committet vt hoc conscientiæ suæ vulnus, hanc juri suo labem inuri sinat. Causa omnis quæ veritatis lucem, vel hominum judicia reformidat, suspecta est. Vtrique certum est nihil per injuriam, nihil contra æquitatem contendere. Regina Christ. vt liuoris pura, sic ab omni cupiditate, & ambitionis suspicione procul abest. Huic summa votorum est, vt videat Fratrem in Hispania regnantem, prole felicem, gloriâ cumulatum. At nemo est tam iniquus, tam imperitus, qui neget eam posse citra vllam injuriam jus suum persequi, ac petere bona, quæ sibi ex vtriusque Parentis, & Fratris hæredi-

tate obtigerunt: nisi fortè quis velit sua cuique tueri, & defendere, non esse à natura, aut justitia, aut pietate concessum. Quæris quo titulo hanc hæreditatem petit? Naturæ; neque enim potest filia omni patrimonio, nisi naturâ repugnante, spoliari. Quo jure? Legum, & patriæ consuetudinis. Quâ authoritate? Communis æquitatis, quæ est ipsa naturæ ratio omnium animis incisa. Nec crediderim vllum esse in terrarum orbe Tribunal, vllum Senatum quo cognoscente, Regina Christianissima, si res tanta in publico, legitimoque judicio tractaretur, causam pietatis, religionis, justitiæ plenam non obtineret. Vnum est Hispaniæ Consilium, cui fortè hæc causa minùs probatur. Sed nobis non erit difficile ostendere illud abdicationis, vel renuntiationis pactum, in quod velut in munitissimam arcem Hispani sese recipiunt, ab omni omnino justitia abhorrere; vanam esse illam formulam, quæ jus omne peruertit; nihil aliud esse, quàm præcipitis ambitionis, & falsæ politicæ commentum ad ostentationem, & imperitorum ludibrium compositum. Idque ex receptis in Hispania legibus, ex inueterata consuetudine Regionum, ex eorum qui in magno apud Hispanos sunt honore, juris Interpretum authoritate nos esse demonstraturos recipimus. Quocirca horum alterum futurum est, vt suis

legibus, & veritate ipsa persuasi à sententia desistant; vel certè vt Hispaniam pugnare ipsam secum, quò leges, jura, consuetudines denique suas euertat, totius orbis testimonio comprobetur.

XI. Totius operis in duas partes diuisio.

Quò autem id faciliùs assequamur, atque vt lucidior, & manifestior sit destinati hujus operis ratio, duo potissimùm nobis præstanda sunt. Iura Christianissimæ Reginæ primò sunt exponenda, & in quo sint constituta diligenter explicandum; tum abdicationis vel renuntiationis pactum, quod nobis vt defensionis suæ propugnaculum opponunt, funditus est euertendum. Sed superius illud ante constitui non potest, quàm hoc posterius sit confectum. Vix enim nisi remoto cessionis, vel renuntiationis obice, & velut disruptis repagulis Regina Christianissima jura sua consequetur.

Quocirca hoc opus in duas partes breuiter & commodè diuidetur; prior quidem in cessione, aut renuntiatione refellenda, atque illa velut Hispanicæ defensionis arce dejicienda versabitur. Pars altera quæ sint jura Christianissimæ Reginæ quæsita & certa, ex fœdere nuptiali Reginæ Elisabethæ, ex consuetudine Regionum de quibus nunc agimus, ex longo & inueterato vsu, qui inter Principes, aut Duces earum

Prouinciarum in eadem causa semper obtinuit; quæ demum ex morte Fratris hæreditario jure bona ad eam peruenerint, distinctè, & enucleatè explicabit.

I. Pactum renuntiationis euertitur.

PRimùm illud in vniuersum statui potest, ejusmodi pacta, quibus liberi futuras successiones abdicant, non ex lege naturæ, non ex jure gentium, non denique ex jure ciuili fluxisse. Nihil enim est magis secundùm naturam, quàm vt ij, qui parentes suos referunt, in eorum quoque bona succedant. Natura quippe ingenerat præcipuum quemdam amorem in eos qui procreati sunt, nec patitur filios à parentibus deseri, aut omnibus vitæ præsidiis destitui. Hinc Romani, quibus juxtà curæ fuit & Rempublicam augere imperio, & parta conseruare, ac denique ciues eadem æquitate continere, hujus generis conuenta, quibus liberi omni spe hæreditatis excluduntur, omnino repudiarunt. Idque hoc mirabilius debet videri, quòd iidem patriam potestatem ita extulerint, vt jus vitæ & necis patribus in liberos tribuerint; numquam tamen illorum arbitrio permisêre, vt cum filiis de abdicanda successione paciscerentur. Hac vtique ratione persuasi, satis à natura vitæ liberorum esse consultum, nec patrem posse (nisi fortè quis in figura humana immanitatem belluæ gerat)

iis quos genuit, vitam eripere. At facilè adduci possunt parentes, vt eos justitiæ capiat obliuio; vt alios præ aliis diligant, atque his neglectis, illis consulant. Quocirca non satis cautum foret naturali æquitati, nec satis prospectum liberorum parti legitimæ, si parentum authoritate, aut pudore, aut metu filij jure suo cederent, ac futuræ successioni renuntiarent. Nec demum satis æquum videtur, vt filius qui nihil commeruit, sorte suâ, aut portione legitimâ hæreditatis pellatur, quam tamen illi ejusmodi pacta eriperent, si legum auctoritate munirentur.

II. Quamobrem qui jus ciuile Romanorum condidêre, monstri instar putarunt filium pacisci cum patre de futura hæreditate, & conuentum illud non inutile modò, sed etiam iniquum; atque à natura prorsus alienum judicarunt. Hinc magnum illud Iurisprudentiæ lumen Papinianus ejus generis pacta vt injusta, atque in leges contumeliosa censet penitus esse rejicienda [a]. Quid, quòd ipsi Imperatores adeo non probant hæc conuenta, vt nonnulli ea tanquam pessimi ominis & tristissimi euentûs portenta execrentur [b].

[a] Pater instrumento dotali comprehendit filiam ita dotem accepisse, ne quid aliud ex hæreditate patris speraret, eam scripturam jus successionis non mutasse constitit; priuatorum enim cautionem legum authoritate non censeri. *Leg. vlt. D. de suis, & legitimis.*

[b] Sed nobis omnes hujusmodi pactiones odiosæ esse videntur, & plenæ tristissimi & periculosi euentus. *L. 30. Cod. de pact.*

Alij

Alij in numerum ſtipulationum, quæ cum bonis moribus pugnant, ejuſmodi pactiones adſcribunt [a]. Denique nonnulli eos qui à parentibus perſuaſi vel coacti renuntiationem jurejurando firmauêre, ſacramenti religione exſoluunt. Quin etiam ab iis variæ ſunt conſtitutæ leges, quibus ſancitum fuit vt filia his conuentis, aut promiſſis, quæ pater obtentu dotis, aut alia ratione exegerat, omnino liberetur.

[a] Ex eo inſtrumento nullam eos habere actionem, in quo contra bonos mores de ſucceſſione futurâ interpoſita fuit ſtipulatio, manifeſtum eſt, cum omnia quę contra bonos mores; vel in pactum, vel in ſtipulationem deducuntur, nullius momenti ſint. *L.* 4. *Cod. de inut. ſtip.*

Pactum quod dotali inſtrumento comprehenſum eſt, vt ſi pater vitâ fungeretur, ex æquâ portione ea quæ nubebat, cum fratre hæres patris ſui eſſet, neque vllam obligationem contrahere, neque libertatem teſtamenti faciendi mulieris patri potuit auferre. *L.* 15. *Cod de pact.*

Pactum dotali inſtrumento comprehenſum, vt contenta dote quæ in matrimonio collocabatur, nullum ad bona paterna regreſſum haberet, juris authoritate improbatur, nec inteſtato patri ſuccedere filia eâ ratione prohibetur. Dotem ſanè quam accepit fratribus qui in poteſtatę manſerunt, conferre debet. *L.* 3. *Cod. de coll.*

III. Quamuis pactum patri factum à filia, dum nuptui tradebatur, vt dote contenta nullum ad bona paterna regreſſum haberet, im-

At fors eſt vt leges illæ jam vetuſtate conſenuerint, aut nouis legibus, vel etiam jure pontificio ſublatæ ſint. Non id quidem nobis excidit, quod Bonifacius VIII. Papa in contrarium ſtatuit. Is enim vel gloriæ cupiditate, à qua non multum abhorrebat; vel quod ſimilius eſt veri, augendæ Pontificiæ authoritatis ſtudio incenſus; vel denique quòd ægrè ferret Imperatorum leges

probet lex ciuilis: si tamen juramento, nec dolo, nec vi præstitum fuerit, ab eadem omnino seruari debebit; cum non vergat in æternæ salu-" tis dispen- " dium, nec " redundet in " alterius de- " trimen- " tum. *in Sext. decr. lib.* 1, *tit. de pact.*

non ea modò quæ diximus pacta rescindere, sed & jurejurando firmata resoluere; eam constitutionem edidit cujus hæc est sententia: Quòd licet ex jure ciuili conuentio omnis, quâ filia à patre collocata, suâ dote se fore contentam recipit, omnino irrita sit & inutilis; tamen hanc pactionem, si jurejurando firmata fuerit, nec puella metu sit coacta, aut fraude circumuenta, ratam esse oporteat; cum, inquit, non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum. Sed nemo, vt arbitror, ita ab omni sensu hominis remotus est, qui putet Reges, ac Principes hac Decretali ita constringi, vt ejus vis & authoritas etiam ad Principatus, aut Imperia, quæ nullo pretio possunt æstimari, pertineat. Præsertim cum ne inter priuatos quidem hæc Constitutio obtinuerit, nisi eadem tam restrictè præfinita, tot conditionibus circumscripta, vt perspicuum esse possit hanc Decretalem ceu rem prohibitam esse toleratam, nec legis instar receptam vmquam fuisse.

IV.

Quid enim, si dos infra legitimam partem hæreditatis fuerit, an filia hujus renuntiationis obtentu suâ sorte quam natura, quam leges tribuunt, fraudabitur [a]? Quid, si à patre qui paciscitur, dos profecta non fuerit, sed aliunde contigerit [b]? Quid, si dos mi-

[a] *Leg.* 11. *tit.* 4. *sextæ partis. Couaruu. sup. c. Quamuis* §. 3. *n.* 3:

[b] Filia dota-

nor fuerit, quàm pro patris facultatibus, aut familiæ dignitate; nec pater tùm cùm viueret, promissam dotem persoluerit [a] ? Si filia non futurâ modò, & incertâ, sed etiam delatâ ad se hæreditate cesserit, & bonis quæ jam obtigêre, renuntiauerit [b] ? Si non solum in gratiam fratrum, sed etiam in aliorum commodum hæc abdicatio conuertatur [c] ? Si facta fuerit citra eorum consensum, in quorum bona filia succedet [d] ? Si in alicujus detrimentum [e] ? Si denique ea quæ renuntiat, sit in alterius potestate, nec sui juris; si quis metus, aut vis, aut dolus subesse, aut pater minùs bonâ fide agere videatur [f]; nullum profectò fore huic Constitutioni locum, nullam adeo renuntiationem fatentur vtriusque Iurisprudentiæ Antistites. Quorsum, amabo, tot conditionibus septa hæc Decretalis, cur tot exceptionibus est circumscripta? nisi vt res omnis ad jus ciuile tot retro sæculis obseruatum, & à natura profectum, vnde lapsa consuetudo hujus nouæ Constitutionis occasione aliquantum de via deflexit, omnino re-

ta non excluditur dumtaxat, nisi à successione dotantis, vnde si filia de suis propriis bonis fuerit dotata non est exclusa. *Benedict. cap. Raynutius.*

[a] Ex dignitate, & facultatibus, ex numero liberorum. *L. Si filia D. de leg. & fideic. 3. Ludouic. Rom. in leg. 1. §. Si quis ita. D. de verborum oblig.*

[b] *Alex. cons. 29. Vol. 3.*

[c] *Salicet. in l. pactum dotale, Cod de pact. Couarr. in cap Quamuis 3. part. §. 3. n 4.*

[d] Non ambigo, imò fateor planè pactum istud absque consensu ejus cui succedendum est, minimè confirmari juramento, quia contrarium sit bonis moribus. *Idem part 3. num. 6. in cap. Quamuis de pact. in sext.*

[e] Cum non redundet in alterius detrimentum. *Cap. Quamuis de pact. in sext.*

[f] Si tamen juramento nec dolo nec vi præstito firmatum fuerit. *Cap. eodem in sext.*

uocetur. Et sanè hanc Constitutionem adeò non probarunt celeberrimi quique Iurisconsulti, vt ex iis nonnulli eam vt effrænem & absurdam rejecerint [a].

[a] Adde Decretalem istam effrænem esse, & exorbitantem, vt ea de causa extendi extra propriam facti speciem non debeat. *Raphaël ad leg. 38. de Verb. oblig.*

V. Mirum illud quoque, quòd cum Pontifex jus ciuile contrarium his pactis esse fateatur, ea tamen inducere, & leges Imperatorias abrogare non dubitet. Quid juri Pontificio cum successionibus? At enim jusjurandum quod ad religionem spectat, in his conuentionibus interponitur. Quasi verò jurisjurandi sacramentum sit iniquitatis vinculum, aut pacto inutili, & illicito vim possit & authoritatem tribuere? Quòd si juris canonici Doctores audiamus, jusjurandum legitimæ quidem conuentioni sanctitatem addit & firmitatem; sed legitima id non potest efficere, quæ ipsis legibus aduersantur: nouo quidem, & arctiori nexu conuenta & pacta adstringit; sed ex eo prima obligationis, aut vinculi ratio non proficiscitur [b].

[b] Iuramentum vinculum iniquitatis esse non debet, & contra legem naturæ inductum nullius est momenti. *Quæst. 22. c. 4. venientes de jurejurando.*

VI. Quod si hujus constitutionis originem recordari volumus, profectò illius conditorem, non aliâ quàm propriæ vtilitatis ratione ductum hanc Decretalem edidisse comperiemus. Eò

videlicet animum intendebat, vt quem aſtu, & dolo Pontificatum erat conſecutus, eum nouâ lege firmaret: ac ſubinde metuebat ne Celeſtinus in cujus locum ſucceſſerat, ſuæ dignitati redderetur. Nam tum temporis magnâ animorum contentione jactabatur illa quæſtio, an liceret Papæ Pontificatu cedere, vti à Celeſtino Bonifacij impulſu factum fuerat. Itaque non Conſtitutionem modò Celeſtini V. nomine promulgauit, quâ ejuſmodi ceſſiones à Pontificibus factas reuocari non poſſe decernitur; ſed etiam Imperatorum leges, quibus renuntiationes filiorum à parentibus expreſſæ reſcinduntur, abrogare omnino è re ſua eſſe judicauit.

Cap. Quoniam de renunt. in Sext.

VII.

Vtcumque res ſe habeat, illud profectò liquet ejuſmodi renuntiationes admodum lubricas eſſe, & periculi plenas. Nuſquam enim magis pietas patrum, aut juſtitia periclitatur, quàm cùm hujus generis pacta firmandæ ſuæ domûs causâ, moliuntur. Venenum parant, quod ſalubre eſſe nequit, niſi difficilis quædam temperatio acceſſerit. Incendium quippe id minatur, & totius familiæ ruinam; diſcordias, odia, inimicitias, lites affert, niſi ſummâ curâ, & diligentiâ corrigatur [a]. Ne multa, omnis renuntiatio ejuſmodi eſſe debet, vt in ea patris juſtitia cum

[a] Hinc excitantur odia fraterna, & de pecuniæ vilis incremento facinus parrici-

prudentia conjuncta, amor, pietas denique sic perluceat, vt si quid hinc filius detrimenti patiatur, facilè intelligat id præter voluntatem patris contingere, ac veniam necessitati dari oportere.

dale componitur. D. *Ambros. lib. 1. de Iacob, & vita beata cap. 2. in principio.*

VIII. Iam si pactum illud cessionis, de quo potissimùm hîc agimus, quodque à Regina Christianissima factum fuit, ad eas quæ sunt expositæ veritatis & justitiæ leges referatur, id sanè ex omni parte vitiosum, & legibus contrarium apparebit. Primùm enim illud est extra omnem controuersiam positum, non ab alio quàm à patre, qui cum filia de renuntiatione paciscitur, dotem conferri oportere [a]. Nec ratio obscura est: cum enim sua cuique ex liberis portio legitima in parentum successione ex naturæ lege debeatur; qui filiæ indótatæ omnem hæreditatis spem pacto renuntiationis præriperet, jus sanguinis, hoc est sanctissimum caritatis inter natos & parentes vinculum, quod sine nefario scelere dirimi non

[a] Si filia habens penes patrem bona materna, renuntiet hæreditati paternæ cum juramento, hac appositâ pactione, vt pater ei det mille aureos pro dote, erit intelligenda hæc conuentio in hunc modum, quòd mille aurei sunt dandi ex bonis paternis, non ex maternis. *Couarr. t. 1. relect. cap. Quamuis in sext. part 3. §. 4. de pact. & renunt.*

Iason. in L. Quoniam D. de inoff. test.

Bart. in l. 1. Cod. de legit. hæred.

Matth. de affl. sup. const. Neapol.

Alexander loco citato.

Benedicti in cap. Raynutius in verbo, Duas habens vxores.

Petrus Anchar. Cons. 8.

poteſt, omnino violaret [a], Hoc itaque ante omnia in his controuerſiis diligenter excutiendum eſt, an filiæ quæ ſpem omnem in paterna bona abdicat, dos à patre dicta fuerit, an ſecus; ſi à patre data ſit, intuendum erit ex quibus bonis, paternis videlicet, an alienis; profectitiis, an aduentitiis dotem acceperit; ſi perſonæ, dignitatis, facultatum patris ratio habita fuerit. Quòd ſi enim pater, qui de renuntiatione cum filia paciſcitur, nihil in dotem, aut longè minus quàm par ſit, conferat; ſi inter dotem & ea quæ abdicantur bona, non ſit æqua proportio, tum ſanè injuſtitiam patris, qui conjunctionem ſanguinis violare, & hæreditatem filiæ præripere non dubitat, leges vindicant, & pactum iniquum reſoluunt [b]. Quò igitur de renuntiatione, quæ nunc nobis eſt in manibus, quid certi ſit & explorati ſtatuatur, illud inprimis exponendum eſt, quæ dos Reginæ Chriſtianiſſimæ, & qualis fuerit. Ex hoc enim velut fonte manant ea ferè omnia, quæ in controuerſiam venire poſſunt: hoc conſtituto reliqua velut ſua ſponte occurrent; hoc denique eſt velut centrum ad quod omnia quæ dicturi ſumus, referentur [c].

[a] *Leg. Si quando §. Et generaliter Cod de inoff. teſt. leg. Quoniam nouellâ Cod. eodem.*

Legitima bonorum portio jure naturæ inducta eſt. *Leg. vlt. de bon. damnatorum.*

[b] Si in renuntiatione filia decipiatur vltra dimidium jusṭi pretii, agere poterit ratione hujus læſionis reparandæ ex lege ſecundâ Codicis de reſcindendâ venditione. *Couarr. in cap. Quamuis loco cit.*

[c] Vt dote contenta nullum ad bona paterna regreſſum haberet. *Cap. Quamuis de pact. in ſext.*

IX.

Reginæ Chriſtianiſſimæ dos ex duplici bonorum genere conſtabat, quo-

rum alia è munificentia & liberalitate Regis Catholici expectari oportuit; alia vtique jure hæreditario, Matre & Fratre vitâ functis, ad eam peruenerant. Vt potentissimi Regis Filia nihil minùs sperare potuit, quàm quingentos mille nummos aureos: cum anno millesimo sexcentesimo decimo quinto Annæ Austriacæ, quæ nuper cælo recepta est, dos eadem & dicta fuerit, & repræsentata. Cum autem ad Reginam Christianissimam Matris & Fratris venisset hæreditas, non est id dubium quin Rex Catholicus Matris dotem sibi persolutam, quingenta videlicet nummûm aureorum millia Filiæ suæ reddere teneretur. Non potuit etiam quin gemmas quas ipse Conjugi suæ dederat, quæque quinquaginta mille aureorum pretio fuerunt æstimatæ, præter alias benè multas, & maximi pretij quas Elisabetha Regina ex Gallia attulerat, quæque ex stipulatione liberis, qui ex eo matrimonio nascerentur, in proprietatem cesserunt; præter mundum muliebrem, & alia ejusmodi plurima, quæ longum est enumerare; adde & quosdam Belgij Principatus, de quibus idoneo loco dicturi sumus, quique ad Reginam Christianissimam deuolutionis jure pertinent; non potuit, inquam, Rex Catholicus quin hæc omnia Filiæ suæ restitueret, omnino recusare.

Verùm eo loco res est, vt non modò Rex Hispaniarum nihil Filiæ in dotem contulerit, nihil ad illius bona adjecerit, sed etiam materna illi jura & Fratris hæreditatem detraxerit. Tantine erat quingentûm mille aureorum summa, quæ ne persoluta quidem fuit, vt Filia maternam hæreditatem dimitteret; vt omni omnino jure in futuras successiones cederet? Vix ea summa pars est vicesima hæreditatis, quæ ad Reginam Christianissimam peruenerat; & tamen quantulácumque est, eâ lege tantùm promittitur, vt illi omnia sint abdicanda jura, seu ea jam obtigerint, seu spe tantùm præcipiantur; seu illi nota fuerint, seu incognita; vt omni spe succedendi in Castellæ regnum, aut alios Hispanicæ Dominationis Principatus cùm illa, tum posteri in omne æuum futuri excludantur: ac demum quæ jus sanguinis, quæ leges publicæ Hispaniarum, quæ consuetudines illi quocumque titulo, aut singulari aut vniuersali, tribuere possunt, omnino repudiet. Quodnam illud dotis genus est sæculis omnibus inauditum? Nihil pater dat de suo; quæ ad filiam pertinent sibi sumit, spes ejus omnes in futura bona præripit; omni successione eam pellit, Regiam posteritatem Hispaniarum imperio exturbat; omni denique Principatu contra leges Regni sui conditrices penitus excludit. X.

XI. Ac ne illud quidem dubium est, receptam esse ab omnibus populis legem à natura ductam, non vetustate modò, sed etiam omnium Gentium vsu consecratam, vt parentes, qui liberos è sua potestate dimittunt, quocumque id modo fiat, seu per emancipationes, seu per connubia, partem aliquam bonorum suorum iis impertiant. Cum enim liberi in alias domos velut colonias exeunt, quòd vnâ jam capi non possint domo; naturæ æquitas id exigit, vt quod nouæ familiæ constituendæ necessarium est, id parentes benignè conferant. Hoc naturæ, hoc pietatis officium est, hoc legibus sancitum. Quid enim magis è re communi esse potest, quàm vt illis velut surculis, qui ex eadem stirpe fruticantur, quique sunt principia, & quasi seminaria Reipublicæ, necessaria tribuantur vitæ præsidia? Quòd si quis adeo sit ab omni sensu humanitatis alienus, vt liberos suos, qui nullum aliud possunt habere perfugium, omnino deserat, tum quidem licet filiis cum patre ex lege agere [a], vt de re familiari, si facultates adsint, his benignè consulat.

[a] Qui dotem dare nolunt ex Constitutione diuorum Seueri, & Antonini per Prouinciales Præsidesque Prouinciarum coguntur in matrimonium collocare, & dotare. *Leg. qui liberos D. de rit. nupt.*

XII. Quocirca Bonifacius VIII. qui renuntiationis pactum contra jus ciuile, in nostros mores primus induxit, hanc non inconsultè adhibuit cautionem, vt

filia suâ se dote in paterna bona contentam esse jurejurando affirmet [a] : ita vt hac conditione detractâ ejusmodi pacta rata esse non possint. Quòd si illud non adhibuisset temperamentum, nusquam ejus Constitutio authoritatem esset consecuta. Quæ enim esset justitiæ forma, quæ ratio æquitatis, vt pater filiam indotatam omnibus bonis, ac jure omni in omnem hæreditatem cedere compelleret. Nullus itaque erit huic Constitutioni locus, nisi pater filiæ dotem dederit, eaque omnino ad facultates, & personæ dignitatem referatur. Hac dote sublatâ totum illud renuntiationis opus, tamquam ædificium euerso fundamento præceps ruit; eâ lege neglectâ, aut aliqua ex parte labefactatâ, cessionis pactum nihilò majorem habet vim, quàm corpus vitâ & spiritu priuatum; quàm matrimonium consensu, quàm sacramentum formâ suâ destitutum. Consuetudo quippe illa à jure nouo & positiuo contra receptas toto orbe leges, & naturâ aduersante profecta, quibus præscripta est finibus, iis arctè est cohibenda. Si quæ illi desint ex conditionibus, quibus ab initio septa fuit; nemo non videt vt rem odiosam & legibus contrariam penitus eam rejici oportere [b] : Cum Bonifacius ipse ejusmodi pacta irrita esse velit, nisi dos legitima, quaque filia sit contenta, accesserit. Quid enim causæ esset cur ea

[a] Quumuis pactum patri factum à filia dum nuptui tradebatur, vt dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbat lex ciuilis, &c. *Cap. Quamuis de pact. in sext.*

[b] Non debet renuntiatio robur habere, nisi cunctis quæ casum specialem inducunt obseruatis. *Bereng. Fernand. pact. de non succed.* *Et l. 44. §. conditio. Dig. de verb. oblig.*

jus omne in omnem hæreditatem repudiaret, nullâ à patre acceptâ, nec speratâ dote? Præsertim cum is filiam indotatam collocare legibus ipsis prohibeatur [a]; nec filiæ tanta fiat injuria, si dotem à patre nullam acceperit, quanta si spe omni paternæ hæreditatis, quæ extremum est illi perfugium, renuntiationis pacto dejiciatur. Illud quidem acerbum & iniquum, filiam à patre sine dote dimitti: sed multò magis inhumanum videtur omnem ei spem successionis præripere.

[a] Dictâ lege qui liberos. *D. de rit. nupt.*

XIII.

Quod igitur fundamentum hujus quæstionis est, id præclarè jactum arbitramur; omne renuntiationis pactum, nisi dos à patre data fuerit, etiamsi filiæ aliunde obuenerint bona, rescindi oportere. Id enim non modò jure ciuili sancitum est [b], sed etiam omnium Doctorum consensu firmatum, non excludi filiam renuntiationis pacto, nisi à successione ejus qui de suis facultatibus dotem dederit. [c] Dos ipsa, quod sæpe dicendum est, debetur lege naturæ; ex paternis, non alienis bonis est decerpenda: vt pater filiam ex parte sui decisa procreauit, sic justitiæ ratio id exigit, vt filia in portionem quoque

[b] *Leon. Nou. 21. & l. 1. Cod. de dot. promiss.*

[c] Non excluditur per renuntiationem nisi à successione dotantis, vnde si de propriis bonis filia fuerit dotata, non est exclusa. *Bened. C. Raynutius in verbo duas habens vxores.*

Pater dotauit filiam de bonis vxoris; numquid ista filia habebit regressum ad bona paterna? Respondeo, quòd sic, quia ista cum effectu non est à patre dotata. *Bald. in l. Neque mater Cod. de In. dot.*

paternæ hæreditatis vocetur. Hinc dos optimè à Iurisconsulto his verbis definitur; *Profectitia*, inquit, *dos est quæ à patre, vel parente profecta est, de bonis, vel facto eius* [a]. Quapropter, vt pater materna bona filiæ restituerit; quod debebat exsoluerit, depositum reddiderit: si nihil in ejus dotem largiatur, nec patris, nec naturæ officio defungitur.

[a] *L. Profectitia. D. de jure dot.*

XIV.

Quæsitum olim fuit, an quæ debitor creditori legauerit, sint vtilia? Responsum quidem est ea non valere; *si nihil plus est in legato, quàm in debito, quia nihil amplius habet per legatum* [b]. Par & vna est ratio viri, qui vxori dotem legauerit, quam reddere tenebatur [c]. Quo quidem motus vir magni nominis, & inter Iurisperitos nobilis negauit Lotharingiæ Ducem filiæ suæ, quam Comiti Nassauio nuptum dederat, quicquam dotis titulo contulisse: tametsi centum millia librarum eo nomine persoluisset; quòd maternis eam bonis, quæ longè erant vberiora, cedere coegisset [d]. Hanc quoque rationem secutus videtur Benedicti cum docet filiam, quæ renuntiauit, non alia successione quàm ejus qui constituit dotem, repelli [e]. Id ipsum Berengarius Fernandes in peculiari tractatu, quem de renuntiatione conscripsit, distinctè, & dilucidè demonstrat, filiam videlicet

[b] *De Legat. §. Si quis.*

[c] *Instit. eodem §. seq.*

[d] Ex quo sequitur quòd dicta dos centum millium, non est profectitia à patre, quia propriè non est de bonis & facto patris. *Mol. Cons. 52. n. 29.*

[e] *Cap. Raynutius in verb. Duas habens vxores n. 174.*

quæ nullam à patre acceperit dotem præter matris, aut fratris, quæque jam obuenerant bona, non posse à paterna hæreditate remoueri, quantumuis jurejurando fidem obstrinxerit. Negat enim Bonifacij constitutionem intelligi aliter posse, quàm de successione ejus, qui de re sua filiam dotauerit [a]. Quòd autem illa Decretalis nullam cessioni, quam pater ab indotatâ filia exigeret, vim & authoritatem tribuat, nec alia sit mens Bonifacij Papæ, ex dictis facilè colligitur. Cum enim id genus renuntiationum juri ciuili, & communi æquitati repugnet, ea solum ratione excusari potest, quòd dos accepta partis legitimæ vicem obtineat. Quapropter omnino injustum foret, pactum illud cessionis ad alias trahere hæreditates, quàm quæ à patre descenderint. Nam vt pater, aut quisquis alius qui dotem dederit, & abdicationis pactum exegerit, jam portione bonorum suorum legitimâ, quam seruare tenebatur, dotis nomine in antecessum filiam donauerit; hoc quidem nihil detrahit de jure successionum, quæ aliunde possunt contingere. Hinc sapienter Baldus, vt multa, negat patrem, qui de suis bonis, atque vt loquitur, cum effectu, filiæ dotem non dederit, posse cum ea pacisci de repudianda hæreditate, quòd fortè jura quæ alio titulo ad filiam peruenerant,

[a] Licet enim per instrumentum constet de renuntiatione facta: quia tamen sit lege resistente, juramentum non obest, neque datur illi juramento robur ex cap. Quamuis, quia loquitur de renuntiatione facta illi, à quo filia dotem congruam accepit, cum renuntiationis fundamentum potissimum est ex receptione portionis congruæ. *Fernand. tract. de renuntiat.*

restituat. Nam de alienis bonis dotem dicere, aut constituere, id quidem est alterius agere negotium, & procuratoris, non patris munus exequi [a]. Sed præter cæteros vir summa inter Hispanos Iurisconsultos authoritate, rem totam de qua nunc agimus, in tractatu quem in Bonifacii Constitutionem edidit, apertissimè explicat. Exemplo vtitur filiæ, quæ cum major esset viginti quinque annis, jurejurando firmatâ fide, paternâ cesserit hæreditate; tametsi nihil à patre dotis nomine præter materna bona acceperit: tum quærit an illa valere debeat repudiatio. Negat prorsus; quod in eo casu grauis læsio intercesserit. Hinc concludit ejusmodi renuntiationes rescindi oportere; neque eas Constitutione Bonifacii vlla ratione muniri; cum illæ dumtaxat probentur, quas de suis bonis collatâ dote patres exigunt: nec quicquam esse absurdius, quàm filiam quæ nihil acceperit, omni hæreditatis spe dejici [b]. In eadem sententia longè ante fuit Ancharanus recens ille quidem à Bonifacij sæculo. Hic constitutionem eodem modo intelligi oportere perspicue demonstrat: secus eam fore penitus inhumanam; & parentes, qui ejus generis renuntiationes extor-

[a] Statutum per verbum dotare, jus significat, non actum nudi ministerij. *In dict. L. Neque mater. Cod. de jure dot.*

[b] Filia etiam major renuntians hæreditati paternæ, & futuræ, receptâ dote ex bonis maternis, licet juramentum præstiterit, poterit ex causa grauissimæ læsionis agere ad pacti rescissionem. Etenim nemo negare potest quin in hoc casu grauissima, & admodum enormis læsio contigerit, nec in hac specie locus est decisioni hujus capitis, cum in eo tractetur de filiâ renuntiante hæreditati paternæ acceptâ dote à patre ex bonis ipsius patris. *Couarruuias, 1. Rel. part. 3. §. 4.*

quent, injuriosos esse in naturam docet ac dolum quemdam in legem ipsam machinari [a]. Quid porro necesse est hoc loco tot conuocare Doctores, cum vnus instar omnium sit Montaluus maximâ authoritate & prudentiâ, regni Castellani Auditor, & præcipuus quondam Hispaniarum Regis Administer? Hic causâ constituta nostræ simillimâ nullum omnino dubitationi locum videtur relinquere. Pater, inquit, filiam ex priori connubio genuerat, ad quam & aui, & matris bona hæreditario jure peruenerant; hanc viginti quinque annis minorem tum collocat, cum is jam ex secundis nuptiis alios liberos procreauit: certam ei pecuniæ summam in dotem promittit, ea quidem lege vt cùm ipsa, tum maritus cedant jure omni in omnem hæreditatem quâ delatam, quâ futuram: jurejurando fidem eorum obstringit.

[a] Superuenit jus canonicum, quo jure filia potest cum patre pacisci vt dote contenta nullum habeat regressum ad paterna bona, nisi juramentum fuerit præstitum vi, vel dolo, vt est casus in cap. Quamuis de pact. in sext. super quo capite scribo & dico ponderandum textum in duobus quoad nostrum propositum. Primum in quantum dicit dote contenta, ex quo probatur quòd illud caput debet intelligi, quando filia renuntians recepit in bonis patris vel matris illud quod succedit in loco legitimæ, id est dotem, vt notat Bartolus, Cyrus, &c. Quando verò non recepit dotem bonis renuntians, jus ciuile remanet incorrectum. Illud caput quod venit ad correctionem juris ciuilis in tali casu non loquitur, nec debet ad eum extendi; nam cum hæreditas parentum debeatur filiis naturali voto, per renuntiationem meram nihilo percepto, esset valde inhumanum & rigorosum hoc casu valere, &c. Ex illis infertur quoad hæreditatem maternam ex cujus bonis nihil percipit, non valere renuntiationem etiam juramento vallatam, quòd dictum cap. Quamuis, in hoc casu non loquatur, & ita consului & dixi quod erat dolus res ipsa, *Super cap. Quamuis.*

Vbi

Vbi major viginti quinque annis facta est filia, restitutionem in integrum petit. Quæstionem vir imprimis doctus quantâ potest subtilitate maximâ in vtramque agitat partem: libratis vtrimque rationum momentis, iisque ad jus ciuile, ad leges Hispanicas, ad constitutionem ipsam Bonifacij, ad receptos mores, & naturalem æquitatem diligenter expensis, tandem ejusmodi renuntiationem omnis omnino expertem esse justitiæ, legibus repugnare, nec vllo modo defendi posse acutissime concludit [a]. Vnde, quæso, inter juris peritissimos tanta consensio, nisi quòd naturam ipsam & æquitatem velut ducem secuti, quæ dotem, aut aliquam donationem, vt quædam appendices, aut accessiones subsequuntur, eadem esse ad ejus successionem referenda, à quo dos, vel donatio profecta sit, judicarunt? Quid enim esse potest cur ad aliena bona exigantur, quæ nihil ad eum qui constituit dotem, pertineant, neque adeo vllius obligationis, vel naturalis, vel ciuilis vinculo illum possint exsoluere [b]. Hac igitur ratione ducti plerique omnes Iurisconsulti in ea sunt opinione, vt existiment pactum renuntiationis dote ipsâ tamquam fundamento niti oportere; adeo vt ex paternis ea bonis, non aliunde repetatur; quin etiam dotem omnino ad facultates, & dignitatem patris esse referendam, ne-

[a] Comment. in leges f. ri lib. 1. tit. 2. l. 8.

[b] L. Per illam Cod. de collat.

que aliter renuntiationem stare posse, etiamsi dos fuerit à patre constituta, summa consensione decernunt. Cum enim ejusmodi pacta (quod idemtidem monuimus) vt ciuili, sic naturali juri aduersentur, cauendum inprimis esse putant, ne patres potestate sibi naturâ repugnante, concessâ abutantur; neue obtentu renuntiationis filias collata dote tenuiori, à portione legitima summoueant. Quantùm vero id periculosum foret Reipublicæ, si non manifestum esset ratione, tamen exemplis crederemus. Nec dubium est, quin illud maximè ad publicos mores pertineat, vt mulieres suâ dote, aut portione legitimâ non fraudentur. Quod si enim considerare volumus quæ & quanta sequioris sexûs egestatem sequantur incommoda, profectò intelligemus ea longè esse grauiora, quàm quod ex auctis filiorum opibus patres sperare possunt emolumenti [a]. Ex quibus maximè id quod volumus efficitur, nullius esse momenti renuntiationem, quam pater exigit, nisi idem ex suis bonis dotem constituerit. Quod cum in vniuersum omnino verum esse constat, tum multò id maximè in ea quam tractamus quæstione perspicuum esse debet: quando ex vsu in Hispania recepto, non potest filia excludi à portione sua legitima, quæcumque renuntiatio intercesserit [b]. Eam porro esse regulam omnium Doctorum

[a] Reipublicæ interest mulieres dotes saluas habere propter quas nubere possint. *L.* 2. *Dig. de jure dot.*
Dotis causa perpetua est. *L.* 1. *D. eod.*

[b] *Lege* 11. *tit.* 4. *de la sexta partida.*

consensu firmatam, eum quoque in Hispania vsum obtinere, vt nulla sit renuntiatio cum filia minus quàm portionem legitimam accepit, præter cæteros testantur Didacus Couarruuias Segouiensis Episcopus [a] & Gregorius Nattan, ambo in juris scientia peritissimi [b]. . . .

[a] Si læsio grauissima contigerit, renuntiatio nulla est, ex omnium Doctorum sententiâ, quorum ea est concors ratio, quòd jurans non videatur in tantam læsionem consensisse: præsertim quia ita grauis læsio non potest absque vero dolo alterius contrahentium contingere. *In cap. Quamuis part* 1. § 3. nu. 3.

[b] Limita hanc decretalem non habere locum vbi puella renuntiauit hæreditati paternæ cum juramento, si interueniat deceptio vltra dimidium. nam ibi cessat justitia, cum sit euidens iniquitas, & dolus reipsâ rescindit contractum, sicut dolus ex proposito. *In cap. Quamuis.*

Sed quid juris Interpretum testimonia colligimus, cum hoc ipsum lege municipali Hispanorum sancitum fuerit; nullo videlicet contractu, aut pacto liberos sua portione legitima spoliari posse; cumque id juris ex nascendi sorte descendat, pater qui illud filiæ tentat eripere, furti quodammodo in naturam ipsam se alligat [c]. XV.

[c] *Dictâ lege xi. tit. 4. in sexta partida.*

Quocirca pactum omne renuntiationis, ni dotem pater ipse de suis facultatibus dederit, duplici ratione nullum esse contendimus. Primùm quòd filiæ, quæ nihil legitimæ loco recepit, grauis inferatur injuria; quæ quidem, vt loquuntur, enormis læsio in manifestum XVI.

dolum ac fraudem degenerat. Neque id dubium est, stipulationem omnem aut conuentionem hoc vitio infectam, jure ipso & legibus rescindi [a]. Præterea non alibi magis bonam fidem, & veritatem dominari oportet, quàm in nuptiali fœdere, quod caritatis & beneuolentiæ est vinculum. Quid ergo, si hoc fœdere pater sic abutitur, vt filiam portionē legitimâ quæque ex jure naturæ debetur, exuat; an non violabit jura sanguinis? An poterit ad se, vel alios liberos transferre, quæ contra leges, contra communem æquitatem filiæ detraxerit? Itaque palam est illam renuntiationis, de qua jam diu loquimur, clausulam nullius esse momenti: cum Rex Catholicus nihil filiæ dederit in dotem, nec quicquam de suis bonis sit pollicitus; quin potiùs maternam illius hæreditatem ad se conuerterit: cum denique odiosa sint hujus generis pacta, quæ aduersante fiunt, & repugnante natura.

[a] *L. 1. Dig. de except. doli. L. si superstite Cod. de dolo.*

XVII. Sit itaque hujus loci finis, & quæ vberiùs disputata fuit, conclusa sit ratio; Regem videlicet Catholicum nihil de suis bonis in filiæ suæ dotem erogasse; & quam pecuniæ summam promisit, partem hæreditatis quæ ad Reginam venit, cùm ex matre Elisabetha, tum ex fratre Balthasare, esse perexiguam; atque adeò irritam esse & inuti-

lem renuntiationem; cùmque id vitij in ipsa velut radice hæreat, pactum omnino inficere, neque vllo modo excusari, aut elui posse. Sed non deest nobis aliarum copia rationum, quibus hoc ipsum efficitur, & renuntiationis opus funditùs euertitur.

I.
Secunda ratio aduersus renuntiationem exponitur; conditionem ipsam ex qua pactum illud suspensum fuit, non impletam fuisse.

PRoximum itaque est vt renuntiationis pactum nullius esse momenti hinc demonstremus, quod proposita & accepta conditio impleta non fuerit. Hoc enim maximè ad causam videtur pertinere, quòd pecunia in dotem promissa constitutis temporibus non fuerit numerata. Id certè vel prima juris elementa vt rem testatam, & exploratam tradunt, hoc inter præscriptam à lege, & ab ipso contractu diem esse discriminis; quòd si quis definitum à lege tempus transilierit, non continuo instrumentum ipsum, aut conuentum rescinditur; neque vlla huic moræ est adjuncta pœna, nisi cum interpellationi parêre recusanit. Sed vbi ex conuentione, aut contractu dies fatalis est præstituta, tum nihil necesse est eum qui promisit, aut verbo, aut scripto commonere. Quisquis enim ad diem pretium non soluit, aut promissa non facit, huic mora imputatur; vel contractus hoc ipso statim resoluitur. Neque obscura est hujus discriminis ratio. Non enim æquè tenentur omnes vniuersam juris,

ac legum scientiam perspectam habere, & animo complecti. Quare si dies præscriptus à lege præterierit, non idcirco aliquis in mora futurus est, nisi antè fuerit admonitus. At nemini licet eorum quæ promisit esse immemori: neque necesse est vt dies quam ipse constituit, in ejus memoriam reuocetur. Nam quæque temporis momenta indesinenter eum admonent, & quodammodo interpellant. Hinc illud Iurisperitorum effatum jam penè in prouerbij consuetudinem venit, *dies interpellat pro homine.*

II.

Non equidem abnuerim, id juris non semper vsurpatum fuisse. Primùm enim in gratiam pupillorum aduersus tutores concessum fuit; tum in lege commissoriâ id quoque obtinuit, vt si ad diem emptor pretium non soluisset, venditio resolueretur, & ipso jure fundi dominium ad venditorem recurreret [a]. Tandem veteres Iurisconsulti ipsâ æquitate, ex qua jus omne descendit, & ratione ducti, quod ante in pupillorum, & venditorum gratiam priuilegium fuerat, aut communis juris exceptio, id legis vniuersæ vt haberet authoritatem, variis decisionibus ac responsis effecerunt [b]. Cum tamen eæ leges variis subinde eluderentur cauillis, Iustinianus Imperator quò omnem calumniæ locum præcîderet, legem

[a] Cum venditor fundi id lege ita cauerit, si ad diem pecunia soluta non sit, vt fundus inemptus sit; ita accipitur inemptus esse fundus, si venditor inemptum esse voluerit. *L. 2. D. de leg. com.*

[b] *L. Traject. pecuniæ. D. de oblig. & act. l. ad diem. D. de verb. oblig. L. 9. §. vltimo. De vsuris. L. 13. D. de fideic. lib.*

edidit, quâ nihil opus esse interpellatione, cum dies certa in contractu fuit apposita, sancitum est [a].

[a] Magnam legum veterum obscuritatem, quæ protrahendarum litium magnam occasionem vsque adhuc præbebat, amputantes, sancimus, vt si quis certo tempore facturum se aliquid, vel daturum stipuletur, vel quæ stipulator voluerit, promiserit & adjecerit: quòd si statuto tempore minimè hæc perfecta fuerint, certam pœnam dabit: sciat minimè se posse debitor ad euitandam pœnam adjicere quòd nullus eum admonuit, sed etiam citra vllam admonitionem eidem pœnæ pro stipulationis tenore fiet obnoxius: cum ea quæ promiserit ipse in memoriâ sua seruare, non ab aliis manifestari sibi debeat poscere. *L, 12. Cod. de contrah. & commit. stipul.*

Hinc tamen orta est quæstio duplex: III. prior, an contractus, quibus nulla adjecta est pœna, hâc lege rescindantur, cum intra diem pretium non soluitur: altera vtrum debitor qui in mora fuit, pecuniam offerendo effugiat pœnam. Vtriusque quæstionis facilis est & expedita solutio. Primùm enim dubitare nemo potest, quin principalis obligatio multò magis eâ lege, & conditione censeatur, quàm pœna ipsa, quæ odiosa est & acerba: cum durum videatur vt quis quid soluat, quod non accepit. Sed quid magis iniquum quàm vt is qui pecuniam, aut rem ipsam in suos vsus conuertit, fidem suam non liberet? Nam si pœnam incurritur, cum ea in contractu adjecta est; cumque dies certa & constituta præteriit, adeò vt tum nihil sit opus interpellatione? Quid est

cur ea requiratur, quò præcipuæ obligationi debitor satisfacere teneatur? Hinc meritò vir singularis doctrinæ Iac. Cujacius hanc Iustiniani legem explicans, negat hîc vllum esse controuersiæ locum; sed eos cauillari, qui necessariam tum esse interpellationem volunt, cum principali obligationi nulla est pæna subjecta. *Quandoquidem*, inquit, *mora fit ex re, id est ex tempore ipso tardæ solutionis, etiam non interpellante creditore* [a]. In eadem est sententia Molinæus, qui hac re quæsitâ, & multùm disputatâ, concludit patrem, qui filiæ, vt renuntiaret, dotem in diem certum promiserat, neque eam tamen exsoluerat, moram culpæ diluere, aût purgare ampliùs non posse, [b] quòd dos illa sit

[a] Ergo moram facit ex eo die cujus non est immemor, aut esse non debet: etiamsi non interpelletur, & non conueniatur. Ex quo etiam sequitur, si nolumus cauillari, & hoc verissimum esse, non solùm si obligationi principali quæ est ad diem, sit subjecta stipulatio pænalis, sed etiam si pæna subjecta non sit. Quia vbi certus dies præscriptus est solutioni, nec vllâ interpellatione creditoris opus est: quandoquidem mora fit ex re, id est ex tempore ipso tardæ solutionis, etiam non interpellante creditore: nimirum quia dies satis interpellat, satis admonet debitorem, & ipse sibi debitor, qui diem non ignorat, verum, & æquum sibi denuntiare, & ipse seipsum interpellare debet.

[b] In contractu matrimonij adest fauor dotis, & prædicta tantò magis vera sunt, quando filia vel gener aliquid dant, vel faciunt: vt nuper habui quæstionem de patre, qui filiæ nubenti, quam faciebat renuntiare futuræ successioni suæ opulentæ, promisit decem millia in dotem, quæ nisi soluerentur intra trimestre, dedit & constituit in dotem quingentas libras perpetui, & non redimibilis reditus super bonis suis; non est dubium quin pactum valeat, quia dictus reditus non solùm est vera dos eo casu suâ sponte constituta, sed etiam constituta contemplatione renuntiationis futuræ successioni. *Tract. de vsur. quæst. 52. num. 372.*

duplici

uplici nomine fauorabilis, vel quòd
ıre naturæ debeatur; vel quòd renun-
ationis pretio sit quodammodo con-
ituta, Quamobrem cum ejusmodi ca-
ıs incidunt, aut pæna, si quæ sit ad-
ćta, erit omnino subeunda; aut res
sa ad jus commune, quasi nulla in-
rcesserit renuntiatio, erit reuocanda.
tque hæc est omnium penè Docto-
ım, vt Marci Bauerij Bononiensis [a],
tephani Forcatuli [b], Ioannis Saportæ,
aliorum stabilis certaque sententia.
uod si hos Authores vt externos con-
mnant Hispani, quid aduersus pro-
ias leges [c], quid aduersus Montal-
ım locupletissimum scriptorem exci-
ant, ne suspicari quidem possumus.
enim cum eas explicat Hispaniæ le-
s, idipsum quod intendimus, præ-
arè confirmat; præterito videlicet
ıod constitutum erat tempore, nihil
e necesse vt creditor interpellet.

[a] *Tract. de mora, & eius effectibus part. 2. num. 1.*

Dies lapsus debitorem absque vlla interpellatione constituit in mora.

[b] *Tract. de mora parte 3. n. 4.*

In legis commissoriæ pacto, si non certa die pretium persol-
tur, non est necesse interpellari amplius emptorem, sed est
emptione discessum, si venditori placuerit.

Tract. de mora num. 52.

Scire igitur debemus quoties in contractibus dies adjecta
, moram sine dubio committi die solutionis.

.. 8. *tit.* 14. *part.* 5.

solutio facienda in termino à legibus præfixo, etiamsi cre-
or non interpellet debitorem.

IV.

Nec diutiùs nos morabitur id quod
undo loco quæsitum est, cum nihil
aè habeat dubitationis: frustra enim

in contractu fuit præstituta dies, si integrum sit debitori elapso fatali tempore, culpam moræ diluere, & pecuniam offerendo pænam omnem effugere. Præsertim cum id temporis fuerit creditoris benignitate concessum; neque adeò debitor vt sibi id nouæ apponatur gratiæ, possit exigere: cum ab ea quam jam accepit, suâ cunctatione exciderit. Hoc quidem leges, hoc juris Interpretes, hoc æquitas ipsa persuadet. Nam vt is qui moram fecit, pecuniam postea offerat, nihilominus in pænam incurrit, vt jure ciuili sancitum est. Hinc Cujacius, cum in legem Trajectitiam scribit; *Seram esse eam pecuniæ oblationem, nec die præterito integrum esse emptori pretium offerre inuito creditore, & pænam euitare*, vt rem confessam, & minimè dubiam tradit. Huic accedit Argentreus, qui negat *necessariam esse interpellationem*, si dies certa in obligatione adjecta fuerit [a]. Cumque hæc res sit testatissima, atque ab omnibus penè Iurisperitis recepta, nihil necesse est plura in ejus confirmationem proferre testimonia. Quòd si quis hujus legis vim & rationem ab ipso velut fonte velit repetere; isque quærat quidnam sit, cur in his contractibus, quibus dies certa præscribitur, nihil opus sit interpellatione, has causas inueniet duas: vnam, quòd dies certa sit pars quædam obligationis, & essentiam quodammodo contractûs attingat: quò

[a] Summatio non est necessaria, si dies certa in obligatione est apposita, semper enim dies interpellat. Itaque de viribus aut ordine summationis non est recipienda controuersia, an congruo loco facta sit, præsupposita die interpellatrice, quæ quotidie interpellat. *In art. 17. Cons. Brit.*

enim ſolutio in longius differtur tempus, hôc de pretio magis decedit. Qui igitur in mora eſt, is quidem in hoc offendit quod ad ipſam contractûs ſubſtantiam pertinet [a]. Altera hujus legis ratio ex eo potiſſimùm ducitur, quòd actiones quas contractus parit, quæque ex ſtipulatu ſolent appellari, ſtricti ſint juris, ab iis quæ bonæ fidei dicuntur, vel eo maximè ſejunctæ, quòd in his prudentiæ & libero Iudicis permittatur arbitrio, vt tempus aut dilatio concedatur; ſed in iis quæ ſtricti ſunt juris, leges à contrahentibus conſtitutæ, omnino ſeruandæ ſint. Cumque dies fuit definita, tum judici non licet tempus producere, ac nihil amplius illi relinquitur, quàm vt eum qui in pœnam incurrit ſtipulatione comprehenſam, ſententiâ ſuâ condemnet.

[a] Dies eſt pars obligationis, *toto Tit. D. de oblig.* Dies ſolutionis ſicuti ſumma pars eſt ſtipulationis. *L. 1. §. 1. D. de edendo.*

V.

Quæ quidem rationes cùm in omni contractuum genere, tum maximè in dotis polſicitatione valere debent; cum dos jure naturæ debeatur; neque adeo ex animo patris, qui in diem certum eam promiſit, exuri vllo modo poſſit; niſi ſi quis velit, vt obligationis à natura profectæ, quæque parentum animis innata & inſculpta eſt, eos capiat obliuio. Accedit illud quoque quòd pater qui conditionem non impleuit, nec quod promiſerat, conſtitutâ die exſoluit, nullam ſubeat pœnam, quando pactum re-

nuntiationis rescinditur; nisi id fortè pœnam vocas, cum res omnis ad præscriptum naturæ ordinem, & jus ciuile, quod eas renuntiationes non probat, omnino reuocatur.

VI. Ex quibus sanè efficitur, pactum renuntiationis, de quo nunc contendimus, vel eò infirmari, quòd conditio cui erat illigatum, non fuerit subsecuta. Sed idem multò erit apertius, si clausulæ ipsius verba acriori animo perpendantur. Nam vt res tota non esset à jure ciuili, & prudentum responsis judicata; vt nullum esset dotis priuilegium; leges ipsæ contractuum nos dubitare non sinunt, quin pecuniæ summâ præscriptis temporibus non solutâ, renuntiationis pactum corruere necesse sit.

VII. Postquam enim Rex Catholicus, vti suprà diximus, quingentûm millium aureorum summam intra octodecim menses in dotem se numeraturum recepit; in hæc penè verba renuntiationis formula concepta fuit: *Serenissimam Infantem prædictâ dote sic contentam fore, vt nullum postea ius aliud possit obtendere; si modò ea summa quingentûm mille nummûm aureorum, aut quod tanti erit, Regi Christianissimo statutis temporibus actu, & reipsâ persoluatur.* Singula diligenter excutiamus.

Primùm itaque Rex Catholicus dotem promittit, nec Sereniſſima Infans ſic illud promiſſum accepto fert, vt nihil ampliùs præſtari ſibi poſtulet. Neque enim illam dotis pollicitationem Regina in ſolutum accipit: ſed ita cum Patre paciſcitur, vt dotem, non verba ſibi dari velit. Quin etiam ſe jure ſuo non aliter ceſſuram, quàm numeratâ antè pecuniâ, ſtipulatur. Nec demum ſolutionis diem Catholici Regis permittit arbitrio; ſed negat ſibi aliter ſatisfactum iri, quàm pecuniæ ſummâ conſtitutis temporibus perſolutâ. Poſtremò non actu & in tempus præſens renuntiat: ſed pollicetur fore vt jura ſua repudiet, dummodò ea pecuniæ ſumma intra ſeſquiannum fuerit repræſentata. Quod vtique cum omiſſum fuerit & neglectum à Rege Catholico, nemini dubium eſſe poteſt ipſam quoque renuntiationem aut conuentionem pariter extinctam fuiſſe. Quis enim non videt ex ipſius clauſulæ contextu, Regem Catholicum priùs ad dotem perſoluendam obſtrictum, quàm Sereniſſima Infans futuram renuntiationem promiſerit? adeo vt pecuniæ numeratio ſit intima atque, vt loquuntur, formalis renuntiationis conditio, eique velut fundamentum omnino ſubſternatur. VIII.

IX. Quod cum ita sit, jam quærimus an effectus causæ suæ præire debeat? an stare possit illud renuntiationis pactum suo fundamento destitutum? Et quidem si rerum scriptarum ordinem sequi volumus, Rex Catholicus, qui priùs dotem est pollicitus, promissa antè facere tenetur, quàm Regina sua jura repudiet. Id etiam maximè secundùm naturam est, vt pater priùs in filiam benignè quid conferat, quàm vt ab ea quicquam velut ex mutuo possit exigere. Iam si ad Bonifacij Decretalem nos reuocant, dos quoque renunciationem præcedat necesse est: cum ènim Rex Catholicus hanc abdicationem, quæ cùm sibi, tum liberis lucro cederet, ea lege pepigerit, vt dos intra constitutum tempus solueretur, huic muneri antè ab eo satisfactum oportuit, quàm posset illius repudiationis beneficio frui. Quisquis enim de re cui onus adjunctum est, acquirenda cogitat, huic priùs subeundum est onus & implendum, quàm rei ipsius emolumenta percipiat; vt præter cæteros Molinæus doctè ac sapienter tradit [a]. Neque enim æquitatis ratio patitur, vt quis ad se rapiat aliorum commoda, oneribus detractis.

[a] Siue expressè, siue tacitè de intentione disponentis appareat certum onus quibuscunque verbis expressum, priùs implendum est, quàm emolumentum accipiatur. *Tit. des fiefs. §. 20. gl. 7. in verbo en payant,*

X. Atque haud scimus vtrum magis demiremur, aut Regi Catholico eam

legem, ex qua vim omnem & velut ſpiritum traheret illa conuentio, penitus neglectam fuiſſe; aut Hiſpanorum pertinaciam, qui renuntiationis clauſulam ſuâ conditione deſtitutam valere & religioſè ſeruari oportere pertendunt. Quem enim fugit conditiones, quæ inſtrumentis publicis, aut contractibus adhibentur inſtar luminis [a] vim ſuam in momento temporis exerere, & effectum omnem ſuum ſtatim conſequi: ita vt ſi adſint illæ conditiones, vim & robur tribuant conuentioni, ſi deſint, ſimul & pactum ipſum reſoluatur. Ex quo itaque Rex Catholicus quæ promiſerat non perfecit, ſtatim remotis velut obicibus, quos renuntiatio omnibus ſuis munita formulis, afferre potuiſſet, Reginæ Chriſtianiſſimæ patefactus eſt aditus ad omnes hæreditates, quæ ex naſcendi lege ad eam pertinenerant. Nec fuit ampliùs in poteſtate Regis Hiſpaniarum, vt renuntiationi, quæ jam non ſecutâ conditione fuerat extincta, vim & quaſi vitam redderet: ſiquidem vt contractus ex eorum, qui inter ſe paciſcuntur, mutuo conſenſu originem ſuam ducit: ita ſemel extinctus nequit conualeſcere, niſi vtriuſque voluntas & conſenſus accedat: ac neuter contrahentium jus alteri quæſitum ex conditionis defectu, poteſt inuito detrahere [b].

[a] *L. Cum vxor D. quando dies legati, &c.*

[b] *L. 44. §. conditio D. de verb. oblig.*

XI. Iam quis nescit non aliam huic voci, *dummodò, vel eâ lege,* vim subesse, quàm pecuniâ statutis temporibus non solutâ, Serenissimam Infantem minimè contentam fore? Quis enim non cernit hanc vocem in puram conditionem facessere; neque aliter eam intelligi posse, quàm fore vt Regina sua repudiet jura, si modò præscriptis temporibus quingenta nummûm aureorum millia numerentur: nec vlla futura sit conuentio hac conditione defecta? An quicquam magis ad substantiam hujus pacti vel contractûs pertinet, quàm vox illa conditionata, quam sæpe nomino (*si modò*) quàm illa demum pecuniæ repræsentatio? Palam est profectò id verbi ad futurum tempus referri, quod quidem est veræ conditionis argumentum. Atque vt eumdem locum sæpius vrgeam, hunc habet intellectum, quòd non aliter Reginæ fiet satis, nisi dos aut pecunia die constitutâ persoluatur. Cum autem aliquis de jure suo certâ lege cum alio paciscitur, diligenter intuendum esse præclarè admonet Bartolus, vtrum id oneris, aut lex quæ alteri ex contrahentibus imponitur, vim habeat conditionis: hæc quippe si impleta non fuerit, nulla ex contractu aut transactione nascitur obligatio. Tum verò censetur conditio, cum iis concipitur verbis, quæ declarant eam

esse contrahentium mentem, vt ex vtraque parte suum pariter & simul conuentio sortiatur effectum. Vt si quis quid facturum se promittit certâ pecuniæ summâ numeratâ: nam vt scitè admonet idem Doctor, cum ea lex ad futurum vtique tempus referatur, nec præsentem habeat effectum, perspicuum est, quòd pecuniæ solutio, quæ alicujus rei faciendæ necessitatem inducit, sit pura puta conditio, quâ detractâ simul & dissoluitur obligatio [a]. Neque aberrat ab ea sententia Molinæus qui hac specie constitutâ rem totam dilucidiùs explicat. Ratam se venditionem habiturum quis eâ lege promittit, vt in diem certum sibi tantum pecuniæ numeretur. Censet itaque Molinæus eam clausulam vim habere conditionis, quæ cum præstituto tempore secuta non fuerit, ratihabitionem penitus extingui necesse est. Negat is quoque hoc clausulæ adjectum oportuisse, quòd pecuniâ non persolutâ, ipsa conuentio non valeret: cum id sit omni conditioni commune, vt non impleta pactum omne dissoluat [b].

XII. Iam quid sibi volunt ea verba (*effectiua seu realis solutionis interuentu*?) frustrane clausulæ inserta sunt? An potiùs hinc palam fit non aliâ lege Serenissimam Infantem sua jura repudiaturam fuisse, quàm si dos promissa constituto

[a] *In L. Tu ex parte, D. de acquir. hæred.*

[b] Non sunt de forma, imò etiam non requiruntur hæc verba, res sit inuendita, vel pro infecta, vel alia verba primariò, & formaliter directa, & resolutiua: sed sufficiunt quæcumque verba importantia executionem facti & præsupponentia resolutionem ipso jure.

tempore solueretur; hocque vnum esse renuntiationis fundamentum, quo sublato vnà conuentio omnis subuertitur. Neque enim ea verba ex solenni tantùm & vsitata formula, sed ex placito consensu, & enixâ, vt ita loquar, contrahentium voluntate fluxerunt. Quò videlicet nullum esse cunctationi locum, & præscriptis temporibus pecuniam solui oportere, secùs irritam fore renuntiationis clausulam, omnes planè intelligerent.

XIII. Sed quid tot rationibus rem minimè dubiam confirmamus? Cur eam renuntiationis clausulam omnino esse conditionalem, & præscriptum tempus fatale esse, cùm ex ipsius conuentionis formulâ, tum argumentis, & legum authoritate tam operosè demonstramus? cum res omnis vno verbo expediri queat: Rex Catholicus decessit, & dos ipsa non fuit persoluta. In magnis profectò Hispaniæ Consilium versatur angustiis, quando alterutrum fateri cogitur; aut nullam esse renuntiationem, aut eam valere, etiam omni dote destitutam. Quid enim? An Regina dotata fuit simplici pollicitatione, quæ ad exitum non est deducta? An fortè Decretalis ipsa Bonifacij dotem quâ verbis, quâ scriptis dumtaxat promissam, non datam intelligit, cum statuit filiam quæ renuntiat suâ dote

contentam esse oportere? Profectò aliud longè est dare dotem, aliud promittere; præsertim si promissa non appareant, neque vllus ea consequatur effectus; hæcque tam inter se distant, quàm quæ maximè. Nam dos promissa, non data, vt patri nihil detrahit, sic filiæ nihil omnino largitur; nec enim quicquam ei juris accedit, quod non haberet ex nascendi conditione. Iam vtique dos ipsa debebatur: ergo nihil noui ex sola promissione filiæ acquiritur: nisi si quis velit spem ipsam, quæ adhuc incerta est, atque ex varietate fortunæ pendet, dotem appellare. Quis enim ignorat promissam dotem omnino esse euentûs ancipitis, atque vnà cum paternis bonis simul periclitari? Quare id perspicuum sit, quod leges, quod ciuilis scientiæ Principes declarant, *quòd dotem numeratio, non scriptura dotalis instrumenti facit; quòdque in fructibus à viro retinendis, neque dies dotis constituta, neque nuptiarum obseruatur, sed quo primùm dotale prædium constitutum est, id est traditâ possessione* [a]. Hinc breuiter, & perspicuè docet Cujacius dotem solâ traditione constitui, non promissione [b]. Ac præter cæteros concinnè Bartolus duo statuit contractuum genera; vnum eorum qui solo consensu perficiuntur, qualis est venditio; alterum eorum qui non sunt in suo genere perfecti, nisi cum executioni man-

L. 1. D. De dote cauta, non num.

[a] *L. Dotale §. dotale. D. in fundo dotali.*

[b] Non est igitur dos, si eam promisero, vel pollicitus fuero: sed si tradidero. Dos solâ traditione constituitur, non promissione. *In leg. vlt. C. de rei vx. act. §. accedit.*

dantur; atque in eum numerum & depositum, & mutuum, & dotem ipsam adscribit: absurdum quippe foret mutui, depositi, aut dotis contractum solâ effici promissione, non rei ipsius interuentu [a]. Cur non eodem quo leges vtamur exemplo? duo homines initâ societate inter se conuenerant, vt dotem ex ipsius societatis bonis vtriusque filiæ acciperent: cumque alter dotem filiæ pollicitus ante diem suum obiisset, quàm ea solueretur; quæsitum est an filia dotem integram, & præcipuo quodam jure posset à societate repetere. Id verò negat Papinianus [b], quòd res promissa, non data, dotis nomine non censeatur. Idem alibi declarat dotem tum effici, cum numeratur, & mulierem tùm primùm dotatam esse incipere [c]. Ac recentiores quidem Iurisconsulti eadem prorsus insistunt vestigia. Bartolus inprimis agitatâ quæstione an jus, vel tributum à Principe doti impositum, promissâ dumtaxat, non solutâ dote, conferri oporteat: perscitè respondet, voces eo institutas fuisse, quò rerum cognitioni inseruirent, easque ad proprium semper intellectum esse referendas: præsertim cum leges sint verbis aptæ, & pressæ, rerum comprehensione, ac sententiarum authoritate graues, nec occultos & reconditos sensus habere debeant, aut ad rationis figmenta trahi: ac demum concludit dotis nomine non pol-

[a] Idem in contractu dotis, & ideo traditione secutâ perficiebatur contractus. *In L. Iuris gentium.*

[b] Verum in proposito largiter interesse videbatur, dos numerata esset, an verò promissa. Nam si filia datam dotem postea quam patri hæres extitit jure suo recepisset, non esse referendam pecuniam societati quam mulier habitura fuit, etsi alius hæres extitisset. quòd si accepto à marito liberata esset, nequaquam imputari posse societati non solutam pecuniam. *L. 8. D. Pro socio.*

[c] Hoc enim & mulieris interest vt incipiat esse dotata. *L. 71. §. 3. D. De cond. & dem.*

licitationem re non secutâ, sed dationem ipsam intelligi oportere [a]. Neque hæc est vnius Bartoli, sed omnium penè Doctorum sententia. Hinc Berengarius Fernandes docet pactum renuntiationis non valere, nisi traditâ dote; ita vt si data non fuerit, sed tantùm promissa, pactum ipsum simul corruat [b]. His accedunt Alexander [c], Socinus [d], Paulus de Castro, Baldus, Raphaël, Fulgosius [e]; ac præter cæteros Gregorius Lopes qui leges Hispanicas commentariis illustrauit, dotem ab ipsa traditione originem suam ducere, atque in gratiam dotis legi commissoriæ locum esse existimat; ita vt si constitutâ die persoluta non fuerit, res pignori data nec repeti possit, nec vindicari [f]. Cùm his omnibus consentit Baldus, qui ad renuntiationem duo exigit: vnum vt sit filia collocata; alterum, vt dotem jam tum acceperit [g]. Nam id genus pacti hac

a Cùm igitur statuta non recipiant interpretationem extensiuam, statutum quod loquitur in dote data, non habet locum in dote promissa. *In L. Iubemus. Cod de sacros. Ec.*

Verba cum effectu sunt accipienda. *L. Si quis alium, § vlt. D. Ne quis eum qui in jus vocatur eximat.*

Et L. 16. §. vlt. D. de verb. signif.

b Quid item si dos data non fuerit, quamuis promissa esset, vtique pactum corruit; cum dictum caput *Quamuis* rei traditione, dotis scilicet, fulciatur.

c Verba statuti loquentis de filia dotata intelliguntur de filia in qua pater exercuit actum dotandi quantum in eo fuit. *L. 2. Cons. 13.*

d *Cons. 2. nu. 5. vol. 1. & 207. vol. 2.*

e *In L. non fine. C. Quæ liberis.*

In l. Titio centum D. de cond. & demonst.

f Dos incipit à traditione non à promissione. *In l. 22. 4. partit. tit. 11. gl. 2.*

Pactum legis commissoriæ valet fauore dotis in pignore dato, si dos non soluatur viro. *In l. 42. 5. partit. tit. 5. gl 4.*

g Et sic copulatiuè requiritur quòd fuerit dotata, & dotem recepisset. *In L. Non fine. C. Quæ lib.*

vnâ ratione in mores nostros inductum fuit, quòd dote numeratâ satis filiæ à patre prospectum videatur; paterna quippe hæreditas vt augeri, sic minui potest. Sed quî conuenit vt dote non traditâ, valeat renuntiatio; cum incerta sit patris hæreditas; cum is possit bona sua decoquere? Pessimè quidem filiæ consulitur cui spe omni melioris fortunæ per renuntiationem ereptâ, ne dos quidem in tuto collocatur. Penes eam omnia sunt incommoda, nullo hinc vel sperato emolumento; augeri damnis, bonis non potest: si patris res familiaris dilabatur, id fit dotis periculo; si illa fuerit vberior, nihil inde ad filiam perueniet. Quæ est ista justitiæ forma, quæ dotis prærogatiua?

XIV. Hinc noua quædam, atque haud scio, an potentissima emergit ratio; quòd cum Rex Catholicus non persolutâ dote, fatis concesserit, res nondum perfecta in eum rediit locum, vnde initium capere non potuisset; atque adeo ex receptissima juris regula reparari amplius nequit, aut conualescere. Illud enim vt certum & confessum Doctores tradunt, tum rem extingui, & penitus caducam fieri, cum incœpta, necdum absoluta, in eum deuenit statum, in quo si ab initio fuisset, numquam esset inchoata [a]. Idque disertè ab Imperatoribus statuitur; cum mari-

[a] Sup. cap. factum 63. de reg. juris. in sexto.

tum vxori quam ducturus est dotem largiri posse concedunt; si modò ante nuptias dotem tradiderit. Nam si nihil aliud quàm promiserit, inutilis est futura donatio; cum in id tempus incidat, in quo omnis inter conjuges donatio prohibetur [a].

Decius in L. In ambiguis §. non est nouum. D. de reg. jur.

[a]. *L. 1. Cod. de donat. ante nupt.*

Multum interest si ea quæ donat vir futurus, tradiderit vxori, & postea in dotem acceperit, an verò donandi animo dotem auxerit, vt videatur accepisse quod non accepit; priore enim casu donatio non impeditur, & res quæ in ea causa sunt dotis effectæ judicio de dote peti possunt. Posteriore autem casu nihil actum est donatione, & quod in dotem datum non est, repeti non potest.

Quod sponsæ eâ lege donatur, vt tunc dominium ejus adipiscatur, cum nuptiæ fuerint secutæ, sine effectu est. *L. 4. eodem.*

Quòd si itaque Regis Catholici tum fuisset aperta, & ad Reginam Christianissimam delata successio, cum initum est nuptiarum fœdus; palam id profectò est, nullum renuntiationi tum locum futurum fuisse. Quid igitur est cur dubitemus, quin illa repudiatio jure ipso penitùs corruerit, cum res in eum reciderit statum, quo ante nuptias fuit; nec quicquam inde Regina in dotem receperit? Nemo aliter Iurisconsultus sensit, in quo modò esset authoritas; nemo qui naturali prudentiâ rem ipsam perpenderit, aliter judicabit. Etenim si dos promissa, non tradita, nihil est quàm dos fictitia, vt multis argumentis confecimus; si Regina Christianissima non aliâ lege renuntiauit, XV.

quàm vt dos constituto tempore solueretur; si fidem datam Hispani vltrò fefellêre, & quod illis factu erat facillimum, non exsoluerunt, nullus est ambigendi locus, quin Reginæ Christianissimæ pateat reditus ad successiones, quæ ex Regis Catholici morte ad eam peruenerunt. Nec quicquam illi obsistit renuntiatio, quæ ex necessaria, quæque nullum habuit exitum, conditione pendebat. Nemo profectò est qui huic restitutioni in integrum non faueat, vt nemo illam exclusionem, vel renuntiationem tamquam humanitati alienam non improbat.

XVI. Id adeo manifestius erit, si duo quæ huic causæ sunt maximè propria, perpendamus. Primùm enim non sola Hispanis imputatur mora, quòd constitutâ die promissam dotem non exsoluerint: sed quòd cessatum ab iis omnino fuerit; quòd nulla ex parte conditioni satisfecerint; ac demum meritò cum iis expostulamus quòd ex tanto temporis interuallo fidem suam non liberauerint, nec quicquam dotis fuerit ab iis persolutum. Illud quoque omittendum non est, adjectam in hoc renuntiationis pacto conditionem ex earum genere esse, quas potestatiuas appellant, quòd in eorum qui paciscuntur sint potestate, non in casu sitæ; cujus generis sunt eæ conditiones, quæ fortuitæ & casuales dicuntur,

tur, quæque fortunâ & temporibus gubernantur. Quamobrem nihil causæ afferre possunt Hispani, cur eam legem vel conditionem non impleuerint, cum idipsum ab eorum voluntate profectum fuerit; neque adeo vllus sit veniæ, aut excusationi locus, præsertim vbi de dote agitur, quâ nulla est justior causa; cumque renuntiatio inter pactiones sit maximè odiosa & iniqua; si quid in ea peccatum fuerit, id continuò leges vindicant, ac liberis naturæ, & sanguinis jura restituunt, quæ illis parentum sæpe vel ambitio, vel injustitia, vel abalienatio quædam detraxerat.

His ita constitutis, quid est cur dubitandum sit, quin pactum renuntiationis eâ defectum conditione ex qua suspensum erat, funditus euertatur? Neque id dissimulare potuit Rex Catholicus, qui in suo testamento quantum in hac conditione momenti positum esse existimaret, apertissimè declarauit: tametsi is moram subinde excusare videatur, quòd ratihabitionis à Regina Christianissima factæ, & in actis publicis Senatus Parisiensis perscriptæ, instrumentum ad se perlatum non fuerit. In quo quidem Consilium Hispanicum quod eam Regi Catholico subjecit exceptionem, magno errore lapsum videtur. Primùm enim pars dotis tertia statim ab inito matrimonio, & quæ reli- XVII.

F

qui summa esset intra sesquiannum ex dotali instrumento fuit persoluenda. Neque adeo futura illa in publicas tabulas relatio dotis solutioni moram potuit objicere. Præterea ex eodem fœdere ratihabitio vt facta habetur, si in publicis actis Senatus Parisiensis non fuerit perscripta. Quin etiam instrumenta quibus dotis securitati caueretur, mitti in Hispaniam antè non oportuit, quàm pecuniæ diuisis temporibus esset facta solutio. Postremò quod caput est, dos ipsa matrimonij jure acquiritur, non ex illa insinuatione, quæ idcirco inducta fuit, vt rerum gestarum memoria publicis monumentis exciperetur: nec quicquam ad numerationem dotis pertinet illa in publicas tabulas relatio. Hinc Rex Catholicus sibi conscius quàm illa esset infirma & leuis excusatio, testamento cauit vt dos promissa quamprimùm solueretur; atque adeo ejusmodi insinuationem, aut perscriptionem in actis publicis necessariam non esse judicauit.

XVIII. Nec video quid illa efficiat cauillatio, nisi quòd Reginæ Christianissimæ causam, atque in integrum restitutionem maximè adjuuat. Hinc enim liquet quàm iniqui in eam Hispani fuerint, quàm parum ex fide egerint. Serenissimam Infantem omnibus bonis spoliarunt; tum inuenta est causa cur fidem

jurejurando datam fallerent; quamque ij fecerunt injuriam, vltrò expostulant; ac fraudi suæ speciem juris imponunt, quòd nescio quæ formula, quæque nihil ad promissam dotem pertinet, non fuerit obseruata. Quæ est ista calliditas, aut potiùs quæ est illa fœdissima negotiatio, quam exercet Hispania? Principis suæ bona proscribit, venalia exponit; tum Seren. Infans res suas licitari, & partem alterius multò maximæ pretio emere compellitur. Quis vmquam vidit pactionem iniquiùs comparatam? Maximâ rerum suarum parte fraudatur, ac de sorte quæ promissa est, etiam in dubium venit. Iam illud non æquum fuit, patrem cum filia de maternis bonis tam exiguâ mercede pacisci: sed ne id sit injurium; quam illud habet æquitatem, vt eam Regi Christianissimo indotatam collocet? Cur illam omni Principatu, omni jure in paterna, & auita regna exuit, quò sit alienæ, vt ita dicam, coronæ particeps? Age, non injusta erit illa renuntiatio, quæ naturæ, quæ legum jura peruertit? Non erit omni exhæredatione deterior? Quando Rex Hispaniarum nihil de suis bonis in filiam confert, nihil largitur; ab omni hæreditate sua, & futurâ successione illam excludit, spe omni dejicit, ac ne materna quidem bona ei restituit; sed omnes omnino successiones, etiam delatas eripit, & periniquâ conuentione comprehendit.

I. Tertia ratio affertur quòd quæsitæ successioni renuntiari non possit.

ATque hinc tertia ducitur ratio, quâ renuntiationis pactum, vt injustum planè, & rationi penitus alienum refellitur. Id enim inter omnes facilè conuenit, futuræ tantùm successioni posse renuntiari, quæsitæ non item. Nam vbi ex alicujus morte ad alium transmissa est hæreditas, tum si accuratè, & ad legem veritatis loqui volumus, non ampliùs est ea successio, sed jam inter bona ipsius hæredis propria numeratur; neque adeo potest alienari, nisi aut venditione, aut permutatione, aut ipsâ demum donatione. Ac Bonifacij quidem Constitutio non de acquisita, sed de futura dumtaxat hæreditate intelligitur, cum paternæ successioni filiam renuntiare posse decernit, dummodò sit suâ dote contenta. Idque satis dilucidè superiùs ostensum à nobis est, non aliud causæ fuisse, cur hæc Decretalis juri ciuili contraria, vsu quodammodo recepta fuerit, quàm quòd filiæ dos in tuto eâ ratione collocetur. Sed cum jam delata est hæreditas, tum fortunæ injuriis non patet. Itaque alienari à filia non potest, nisi ea sit ætate major, ac re ipsâ diligenter inspectâ & cognitâ. Quamobrem hæc jura jam quæsita Constitutione Bonifacij VIII. nullo modo continentur, vt præter cæteros præclarè animaduertit Molinæus. Is enim delatas successiones à futuris eo maximè

diſtinguit, quòd in illis nullus ſit renuntiationi locus. Cum autem futura eſt hæreditas, tum renuntiationem valere aſſerit, iis conditionibus quas Decretalis præſcripſit, temperatam [a]. Idem alibi negat pacto renuntiationis quam pater exegit à filia, ſtari oportere, ſi is ante initas filiæ nuptias deceſſerit. Cum enim jam hæreditas ad filiam venerit, eo loco res eſt, quo cœpta eſſe non potuit [b]. Idque adeo verum eſt, vt ſi quis vel ætate major, jura cùm quæſita, tum futura ſimul, nec ſeparato pretio repudiet, nequaquam valeat iſta conuentio. Iuri enim acquiſito renuntiare nemo poteſt, futuro nihil vetat; atque ita quicquid eſt in hac conuentione, in quo offenditur, etiam id quod conſuetudo, quod mores permittunt, penitus obruit; & pars vna conuentionis prohibita, alteram quæ licita eſt, velut veneno quodam inficit. Hinc adeo pactum ipſum totum corruit. Perinde enim res ſe habet ac ſi duos quis ſeruos emerit pariter vno pretio, quorum alter ante venditionem mortuus ſit; tumque nec in viuo emptionem conſtare leges ipſæ decernunt [c].

[a] Quando agitur de renuntiatione ſucceſſioni, ſedulò diſtingui debent futura, & jam delata: valet enim renuntiatio ſucceſſioni futuræ, ſecus in jam delata.

[b] Vt mors parentis poſt tractatum ante celebratas nuptias faciat deficere excluſionem.

[c] *D de empt. & vendit.*

II.

Ne illud quidem indignum eſt quod moneamus, ex iis quæ ad Reginam Chriſtianiſſimam peruenerant bonis, partem multò maximam non ſolùm hæreditario jure, ſed etiam

beneficio legis ad illam esse delatam. Cautum quippe est legibus, vt patres qui secundas ineunt nuptias, quicquid ex prioribus nuptiis sibi lucro cessit, successiones adeo omnes quæ hoc nomine ad ipsos redierunt, liberis qui ex superiore connubio nati sunt, omnino restituant [a]. Atque in hoc numero ea sunt habenda, quæ ad Regem Catholicum ex filij sui Balthasaris morte redierunt bona; ex quibus nec potuit quicquam decerpere, nec vllo modo retinere. Quòd enim legis beneficio liberis concessum est, sic ad eos pertinet, vt à parentum arbitrio nullâ ratione dependeat: vti Couarruuias [b], Oldradus [c], Benedicti [d], Decius [e], Molinæus [f], & alij ciuilis juris consultissime apertissimè declarant. Atque in hanc persuasionem hac ratione ducuntur, quòd ea bona secundarum nuptiarum lege, quasi fiduciario quodam, aut fideicommissi jure, ab Imperatoribus in gratiam prioris matrimonij inducto, ad liberos permânent. Neque enim ex causa hæreditatis, sed legum authoritate hæc liberis acquiruntur jura.

[a] *L. Fœmina. C. de secund. nupt.*

[b] Licet filia renuntiauerit bonis paternis, etiam juramento præstito, poterit tamen admitti, & admittetur ad ista bona quæ pater in pænam secundi matrimonii amittit; quia aliud dicendum est quoties filia bona paterna petierit jure pænæ & reseruationis legalis statutæ in fauorem filiorum: tunc etenim huic filiæ non oberit renuntiatio hæreditati paternæ etiam jurata. *In cap. Quamuis §. 3. num. 1. & seq.*

[c] *Consil. 294.*

[d] *In cap. Raynutius in verbo duas habens filias. num. 228.*

[e] *Consil. 228.*

[f] Filia exclusa à successione patris, renuntiatione, aut per statutum, non excluditur à jure quod acquiritur in pænam transeuntis ad secunda vota. *In L. hac Edictal. C. de secund. nupt.*

Indicio fuerit quòd ea liberis seruentur integra, etiamsi paternâ illi hæreditate excludantur; neque illa cum aliis liberis diuidere, aut in medium conferre teneantur; nec denique in rationem Trebellianam, seu in quadrantis deductionem veniant, vt Corrasius præter cæteros disertissimè testatur [a]. Hinc licet jure ciuili vteruis parentum alteri superstes, quæ sibi ab eo qui prior decesserat, ob nuptias, vel quocumque alio nomine donata fuerant, vni quem mallet ex suis liberis, benignè conferre posset, lex tamen imperatoria primùm quidquid eo nomine possidet qui secundum iniit matrimonium, id omne in odium posterioris connubij, illi detrahit; tum ne id quidem ejus permittit arbitrio, vt cui voluerit liberûm suorum gratificetur: sed quæ sibi ex priori connubio etiam ex donationis causa obuenerunt bona, liberis suis ex æquo reddere compellitur [b]. Cum itaque ne illarum quidem rerum administratio, vel dispensatio penes patrem remaneat; quâ ratione poterit eadem bona contra receptissimas leges, interposito renuntiationis pacto, in rem suam conuertere? Id enim si accipimus, non erit factu difficile pœnas secundis nuptiis à legibus impositas effugere: cum tamen hujus generis pœnæ ab iis quæ arbitrariæ dicuntur, vel eò maximè

[a] Lucrum quod facit filius propter transitum ad secunda vota parentis, in Trebellianicæ rationem non venit; cum id filius non habeat ex testamento, sed ex legis prouidentia, & dispositione. *Ad L. Filium, C. Fam. ercis.*

[b] *Nou. 2. Iustin. de non elig. secund. nupt. mul.*

diſtent, quòd hæ ſoleant impunè perrumpi, illæ ſuum ſemper conſequantur effectum, nec eludi vllo modo poſſint.

I. Quartò hinc renuntiatio refellitur, quòd Regina Chriſt. fuerit ætate minor & in Regis Catholici tutela.

SEd pleniùs hoc idem atque apertiùs ex rerum perſonarumque complexu, in quo maximè conſiſtit cauſa, intuendum. Quæ enim paciſcuntur perſonæ; quo tempore, quo in ſtatu, quo loco tunc erat Regina Chriſtianiſſima, cum jura ſua repudiauit? Hinc videre licet Regem Catholicum, qui idem & tutor & pater eſt, qui ſi rogat, idem & poteſt cogere; tum publicum Hiſpaniæ Conſilium, quod id maximè pauat, meditatur, cogitat vt jura Sereniſſimæ Infantis, quam vt Galliarum Reginam, non vt Hiſpaniæ Principem ſpectat, funditùs labefactet. Contrà, illinc cernere eſt Regis Hiſpaniarum filiam, minorem annis, quæque in poteſtate patris, in Regia domo educata, jura ſua per ætatem intelligere non poteſt; rerum nondum ſatis perita, nec quiſquam eſt ad quem ſua conſilia referat; cui omnia benigniſſimè promittuntur, & quo nihil majus ſperari poſſit, Regis Galliarum ſponſa deſtinatur. Iam quærimus an illa Regi, tutori, Patri; an Regni Caſtellani Conſilio, cujus impulſu hæc geruntur omnia, poſſit repugnare? An vllam queat vel liberam vocem mittere? An Regi ſuo,

&

& Patri audeat obſiſtere? Spe ſimul & metu agitatur animus; pectore nihil conſilij poteſt conſiſtere; jura ſua repudiare necdum ſatis ſibi perſpecta cogitur. An conſenſum ex neceſſitate, & voluntatem ex vi interpretabimur? An Patris animum offendet, an illi morem non geret? Profectò ætas, ſexus, conditio, tempus, locus, educatio, Patris pudor, Regis majeſtas, etiamſi jura ſua haberet explorata & cognita, quominus recuſaret, omnino prohiberent.

Verùm vtcumque res ſe habuerit; non potuit ſanè filia ætate minor, jure ſuo cedere, Regias ſucceſſiones, & Principatus abdicare, idque in gratiam Patris, qui & tutor erat, & ipſi nouercam ſuperinduxerat. An eſt quiſquam qui hoc ignoret minores viginti quinque annis non habere liberam rerum ſuarum adminiſtrationem? Cum inter omnes conſtet fragile (vt loquuntur leges) & infirmum eſſe hujuſmodi ætatum conſilium, & multis captionibus ſuppoſitum, multorum inſidiis expoſitum [a]. Leges igitur quæ feruntur ex optimis naturæ principiis, non ſatis æquum judicarunt vſum, & adminiſtrationem patrimonij, quod ſæpe multo fuit labore partum, eorum arbitrio permittere, quibus per ætatem eſt maxima conſilij imbecillitas. Etſi enim non deſunt, qui quadam bonitate, & felicitate naturæ, II.

[a] *L. 1. D. de Min.*

quàm vt dos constituto tempore solueretur; si fidem datam Hispani vltrò fefellêre, & quod illis factu erat facillimum, non exsoluerunt, nullus est ambigendi locus, quin Reginæ Christianissimæ pateat reditus ad successiones, quæ ex Regis Catholici morte ad eam peruenerunt. Nec quicquam illi obsistit renuntiatio, quæ ex necessaria, quæque nullum habuit exitum, conditione pendebat. Nemo profectò est qui huic restitutioni in integrum non faueat, vt nemo illam exclusionem, vel renuntiationem tamquam humanitati alienam non improbat.

XVI. Id adeo manifestius erit, si duo quæ huic causæ sunt maximè propria, perpendamus. Primùm enim non sola Hispanis imputatur mora, quòd constitutâ die promissam dotem non exsoluerint: sed quòd cessatum ab iis omnino fuerit; quòd nulla ex parte conditioni satisfecerint; ac demum meritò cum iis expostulamus quòd ex tanto temporis interuallo fidem suam non liberauerint, nec quicquam dotis fuerit ab iis persolutum. Illud quoque omittendum non est, adjectam in hoc renuntiationis pacto conditionem ex earum genere esse, quas potestatiuas appellant, quòd in eorum qui paciscuntur sint potestate, non in casu sitæ; cujus generis sunt eæ conditiones, quæ fortuitæ & casuales dicuntur,

tur, quæque fortunâ & temporibus gubernantur. Quamobrem nihil causæ afferre possunt Hispani, cur eam legem vel conditionem non impleuerint, cum idipsum ab eorum voluntate profectum fuerit; neque adeo vllus sit veniæ, aut excusationi locus, præsertim vbi de dote agitur, quâ nulla est justior causa; cumque renuntiatio inter pactiones sit maximè odiosa & iniqua; si quid in ea peccatum fuerit, id continuò leges vindicant, ac liberis naturæ, & sanguinis jura restituunt, quæ illis parentum sæpe vel ambitio, vel injustitia, vel abalienatio quædam detraxerat.

His ita constitutis, quid est cur dubitandum sit, quin pactum renuntiationis eâ defectum conditione ex qua suspensum erat, funditus euertatur? Neque id dissimulare potuit Rex Catholicus, qui in suo testamento quantum in hac conditione momenti positum esse existimaret, apertissimè declarauit: tametsi is moram subinde excusare videatur, quòd ratihabitionis à Regina Christianissima factæ, & in actis publicis Senatus Parisiensis perscriptæ, instrumentum ad se perlatum non fuerit. In quo quidem Consilium Hispanicum quod eam Regi Catholico subjecit exceptionem, magno errore lapsum videtur. Primùm enim pars dotis tertia statim ab inito matrimonio, & quæ reli- XVII.

qui summa esset intra sesquiannum ex dotali instrumento fuit persoluenda. Neque adeo futura illa in publicas tabulas relatio dotis solutioni moram potuit objicere. Præterea ex eodem fœdere ratihabitio vt facta habetur, si in publicis actis Senatus Parisiensis non fuerit perscripta. Quin etiam instrumenta quibus dotis securitati caueretur, mitti in Hispaniam antè non oportuit, quàm pecuniæ diuisis temporibus esset facta solutio. Postremò quod caput est, dos ipsa matrimonij jure acquiritur, non ex illa insinuatione, quæ idcirco inducta fuit, vt rerum gestarum memoria publicis monumentis exciperetur: nec quicquam ad numerationem dotis pertinet illa in publicas tabulas relatio. Hinc Rex Catholicus sibi conscius quàm illa esset infirma & leuis excusatio, testamento cauit vt dos promissa quamprimùm solueretur; atque adeo ejusmodi insinuationem, aut perscriptionem in actis publicis necessariam non esse judicauit.

XVIII. Nec video quid illa efficiat cauillatio, nisi quòd Reginæ Christianissimæ causam, atque in integrum restitutionem maximè adjuuat. Hinc enim liquet quàm iniqui in eam Hispani fuerint, quàm parum ex fide egerint. Serenissimam Infantem omnibus bonis spoliarunt; tum inuenta est causa cur fidem

jurejurando datam fallerent; quamque ij fecerunt injuriam, vltrò expostulant; ac fraudi suæ speciem juris imponunt, quòd nescio quæ formula, quæque nihil ad promissam dotem pertinet, non fuerit obseruata. Quæ est ista calliditas, aut potiùs quæ est illa fœdissima negotiatio, quam exercet Hispania? Principis suæ bona proscribit, venalia exponit; tum Seren. Infans res suas licitari, & partem alterius multò maximæ pretio emere compellitur. Quis vmquam vidit pactionem iniquiùs comparatam? Maximâ rerum suarum parte fraudatur, ac de sorte quæ promissa est, etiam in dubium venit. Iam illud non æquum fuit, patrem cum filia de maternis bonis tam exiguâ mercede pacisci: sed ne id sit injurium; quam illud habet æquitatem, vt eam Regi Christianissimo indotatam collocet? Cur illam omni Principatu, omni jure in paterna, & auita regna exuit, quò sit alienæ, vt ita dicam, coronæ particeps? Age, non injusta erit illa renuntiatio, quæ naturæ, quæ legum jura peruertit? Non erit omni exhæredatione deterior? Quando Rex Hispaniarum nihil de suis bonis in filiam confert, nihil largitur; ab omni hæreditate sua, & futurâ successione illam excludit, spe omni dejicit, ac ne materna quidem bona ei restituit; sed omnes omnino successiones, etiam delatas eripit, & periniquâ conuentione comprehendit.

I. Tertia ratio affertur quòd quæsitæ succeßioni renuntiari non poßit.

ATque hinc tertia ducitur ratio, quâ renuntiationis pactum, vt injustum planè, & rationi penitus alienum refellitur. Id enim inter omnes facilè conuenit, futuræ tantùm successioni posse renuntiari, quæsitæ non item. Nam vbi ex alicujus morte ad alium transmissa est hæreditas, tum si accuratè, & ad legem veritatis loqui volumus, non ampliùs est ea successio, sed jam inter bona ipsius hæredis propria numeratur; neque adeo potest alienari, nisi aut venditione, aut permutatione, aut ipsâ demum donatione. Ac Bonifacij quidem Constitutio non de acquisita, sed de futura dumtaxat hæreditate intelligitur, cum paternæ successioni filiam renuntiare posse decernit, dummodò sit suâ dote contenta. Idque satis dilucidè superiùs ostensum à nobis est, non aliud causæ fuisse, cur hæc Decretalis juri ciuili contraria, vsu quodammodo recepta fuerit, quàm quòd filiæ dos in tuto eâ ratione collocetur. Sed cum jam delata est hæreditas, tum fortunæ injuriis non patet. Itaque alienari à filia non potest, nisi ea sit ætate major, ac re ipsâ diligenter inspectâ & cognitâ. Quamobrem hæc jura jam quæsita Constitutione Bonifacij VIII. nullo modo continentur, vt præter cæteros præclarè animaduertit Molinæus. Is enim delatas successiones à futuris eo maximè

diſtinguit, quòd in illis nullus ſit renuntiationi locus. Cum autem futura eſt hæreditas, tum renuntiationem valere aſſerit, iis conditionibus quas Decretalis præſcripſit, temperatam [a]. Idem alibi negat pacto renuntiationis quam pater exegit à filia, ſtari oportere, ſi is ante initas filiæ nuptias deceſſerit. Cum enim jam hæreditas ad filiam venerit, eo loco res eſt, quo cœpta eſſe non potuit [b]. Idque adeo verum eſt, vt ſi quis vel ætate major, jura cùm quæſita, tum futura ſimul, nec ſeparato pretio repudiet, nequaquam valeat iſta conuentio. Iuri enim acquiſito renuntiare nemo poteſt, futuro nihil vetat; atque ita quicquid eſt in hac conuentione, in quo offenditur, etiam id quod conſuetudo, quod mores permittunt, penitus obruit; & pars vna conuentionis prohibita, alteram quæ licita eſt, velut veneno quodam inficit. Hinc adeo pactum ipſum totum corruit. Perinde enim res ſe habet ac ſi duos quis ſeruos emerit pariter vno pretio, quorum alter ante venditionem mortuus ſit; tumque nec in viuo emptionem conſtare leges ipſæ decernunt [c].

[a] Quandò agitur de renuntiatione ſucceſſioni, ſedulò diſtingui debent futura, & jam delata: valet enim renuntiatio ſucceſſioni futuræ, ſecus in jam delata.

[b] Vt mors parentis poſt tractatum ante celebratas nuptias faciat deficere excluſionem.

[c] *D. de empt. & vendit.*

Ne illud quidem indignum eſt quod moneamus, ex iis quæ ad Reginam Chriſtianiſſimam peruenerant bonis, partem multò maximam non ſolùm hæreditario jure, ſed etiam II.

beneficio legis ad illam esse delatam. Cautum quippe est legibus, vt patres qui secundas ineunt nuptias, quicquid ex prioribus nuptiis sibi lucro cessit, successiones adeo omnes quæ hoc nomine ad ipsos redierunt, liberis qui ex superiore connubio nati sunt, omnino restituant [a]. Atque in hoc numero ea sunt habenda, quæ ad Regem Catholicum ex filij sui Balthasaris morte redierunt bona; ex quibus nec potuit quicquam decerpere, nec vllo modo retinere. Quòd enim legis beneficio liberis concessum est, sic ad eos pertinet, vt à parentum arbitrio nullâ ratione dependeat: vti Couarruuias [b], Oldradus [c], Benedicti [d], Decius [e], Molinæus [f], & alij ciuilis juris consultissime apertissimè declarant. Atque in hanc persuasionem hac ratione ducuntur, quòd ea bona secundarum nuptiarum lege, quasi fiduciario quodam, aut fideicommissi jure, ab Imperatoribus in gratiam prioris matrimonij inducto, ad liberos permânent. Neque enim ex causa hæreditatis, sed legum authoritate hæc liberis acquiruntur jura.

a *L. Fœmina. C. de secund. nupt.*

b Licet filia renuntiauerit bonis paternis, etiam juramento præstito, poterit tamen admitti, & admittetur ad ista bona quæ pater in pœnam secundi matrimonii amittit; quia aliud dicendum est quoties filia bona paterna petierit jure pœnæ & reseruationis legalis statutæ in fauorem filiorum: tunc etenim huic filiæ non oberit renuntiatio hæreditati paternæ etiam juratæ. *In cap. Quamuis §. 3. num. 1. & seq.*

c *Consil.* 294.

d *In cap. Raynutius in verbo duas habens filias. num.* 228.

e *Consil.* 228.

f Filia exclusa à successione patris, renuntiatione, aut per statutum, non excluditur à jure quod acquiritur in pœnam transeuntis ad secunda vota. *In L. hac Edictal. C. de secund. nupt.*

Indicio fuerit quòd ea liberis seruentur integra, etiamsi paternâ illi hæreditate excludantur; neque illa cum aliis liberis diuidere, aut in medium conferre teneantur; nec denique in rationem Trebellianam, seu in quadrantis deductionem veniant, vt Corrasius præter cæteros disertissimè testatur [a]. Hinc licet jure ciuili vteruis parentum alteri superstes, quæ sibi ab eo qui prior decesserat, ob nuptias, vel quocumque alio nomine donata fuerant, vni quem mallet ex suis liberis, benignè conferre posset, lex tamen imperatoria primùm quidquid eo nomine possidet qui secundum iniit matrimonium, id omne in odium posterioris connubij, illi detrahit; tum ne id quidem ejus permittit arbitrio, vt cui voluerit liberûm suorum gratificetur: sed quæ sibi ex priori connubio etiam ex donationis causa obuenerunt bona, liberis suis ex æquo reddere compellitur [b]. Cum itaque ne illarum quidem rerum administratio, vel dispensatio penes patrem remaneat; quâ ratione poterit eadem bona contra receptissimas leges, interposito renuntiationis pacto, in rem suam conuertere? Id enim si accipimus, non erit factu difficile pœnas secundis nuptiis à legibus impositas effugere: cum tamen hujus generis pœnæ ab iis quæ arbitrariæ dicuntur, vel eò maximè

[a] Lucrum quod facit filius propter transitum ad secunda vota parentis, in Trebellianicæ rationem non venit; cum id filius non habeat ex testamento, sed ex legis prouidentia, & dispositione. *Ad L. Filium, C. Fam. ercisc.*

[b] *Nou. 2. Justin. de non elig. secund. nupt. mul.*

distent, quòd hæ soleant impunè perrumpi, illæ suum semper consequantur effectum, nec eludi vllo modo possint.

I. Quartò hinc renuntiatio refellitur, quòd Regina Christ. fuerit ætate minor & in Regis Catholici tutela.

SEd pleniùs hoc idem atque apertiùs ex rerum personarumque complexu, in quo maximè consistit causa, intuendum. Quæ enim paciscuntur personæ; quo tempore, quo in statu, quo loco tunc erat Regina Christianissima, cum jura sua repudiauit? Hinc videre licet Regem Catholicum, qui idem & tutor & pater est, qui si rogat, idem & potest cogere; tum publicum Hispaniæ Consilium, quod id maximè parat, meditatur, cogitat vt jura Serenissimæ Infantis, quam vt Galliarum Reginam, non vt Hispaniæ Principem spectat, funditùs labefactet. Contrà, illinc cernere est Regis Hispaniarum filiam, minorem annis, quæque in potestate patris, in Regia domo educata, jura sua per ætatem intelligere non potest; rerum nondum satis perita, nec quisquam est ad quem sua consilia referat; cui omnia benignissimè promittuntur, & quo nihil majus sperari possit, Regis Galliarum sponsa destinatur. Iam quærimus an illa Regi, tutori, Patri; an Regni Castellani Consilio, cujus impulsu hæc geruntur omnia, possit repugnare? An vllam queat vel liberam vocem mittere? An Regi suo, &

t Patri audeat obsistere? Spe simul & metu agitatur animus; pectore nihil consilij potest consistere; jura sua repudiare necdum satis sibi perspecta cogitur. An consensum ex necessitate, & voluntatem ex vi interpretabimur? An Patris animum offendet, an illi morem non geret? Profectò ætas, sexus, conditio, tempus, locus, educatio, Patris pudor, Regis majestas, etiamsi jura sua haberet explorata & cognita, quominus recusaret, omnino prohiberent.

Verùm vtcumque res se habuerit; non potuit sanè filia ætate minor, jure suo cedere, Regias successiones, & Principatus abdicare, idque in gratiam Patris, qui & tutor erat, & ipsi nouercam superinduxerat. An est quisquam qui hoc ignoret minores viginti quinque annis non habere liberam rerum suarum administrationem? Cum inter omnes constet fragile (vt loquuntur leges) & infirmum esse hujusmodi ætatum consilium, & multis captionibus suppositum, multorum insidiis expositum [a]. Leges igitur quæ feruntur ex optimis naturæ principiis, non satis æquum judicarunt vsum, & administrationem patrimonij, quod sæpe multo fuit labore partum, eorum arbitrio permittere, quibus per ætatem est maxima consilij imbecillitas. Etsi enim non desunt, qui quadam bonitate, & felicitate naturæ, II.

[a] *L. 1. D. de Min.*

judicij maturitatem ante illud tempus à legibus præstitutum, consequuntur, & quorum prudentia præuenit ætatem; iisdem tamen legibus omnes æquè continentur, vnâ semper illæ, & eâdem voce omnibus loquuntur: cum id non sit personarum, sed ætatis priuilegium [a]. Quocirca ætate minor, nec vendere quicquam, nec alienare potest, nedum aut legata, aut delatas hæreditates repudiare: quandoquidem ejusmodi renuntiatio quò latiùs patet, & infinita quodammodo jura complectitur, hôc magis à legibus improbatur [b]. Quod si ita est, quî valere possit renuntiatio, quàm à Reginâ Christianissimâ, cum nondum esset ætate major, expresserunt, ne conjecturâ quidem assequi possumus.

[a] Ideo hodie in hanc vsque ætatem adolescentes curatorum auxilio reguntur, nec antè rei suæ administratio eis committi debebit, quamuis benè rem suam gerentibus. *Dict. L.* 1. *de Min.*

[b] Fundum autem legatum repudiare pupillus sine Prætoris authoritate non potest: esse enim & hanc alienationem, cum res sit pupilli nemo dubitat. *L.* 5. *D. De reb. eorum qui sub tut. &c.*

III. Demus id quidem, quòd non eadem sit Principum, quæ aliorum hominum ratio: illorum quippe indoles cùm erectior est, tum ad frugem celeriùs peruenit; ac judicij persæpe maturitas vltra ætatem videtur. Cum enim ex splendido ij & nobili formentur sanguine, mentem acriorem & Diuiniorem nacti, velut in puriori aëre collocati videntur: Neque id illis quod reliquis hominibus euenit, quorum hebetiora & tardiora sunt

ingenia, propter cœli pleniorem naturam. Id quidem non ægrè concedimus. At si volumus quæstionem omnem ad jus ipsum, & veritatem exigere, id profectò liquebit, Regum & Principum filias minores ætate, nec municipali Hispaniarum, nec cujusuis Nationis jure excipi, sed eadem cum cæteris lege contineri. Nullum in hanc rem illustrius afferri potest exemplum, quàm id quod ab Anna Armoricæ Duce factum legimus. Ea quippe cum ætate minor Ducatum suum Carolo VIII. Franciæ Regi cessisset, irritam fecit donationem ætatis prærogatiua; tametsi ætate major eodem Ducatu Ludouicum XII. cui nupserat, postea donauerit; quâ quidem ratione ad Franciæ Regnum facta est Britannici Ducatus accessio. Et certè quò Principum filiæ cæteris natalium fulgore magis eminent, atque earum jura sunt majora & splendidiora, hoc magis legibus caueri debet, ne quid illæ detrimenti patiantur. Quamobrem nullus hîc fuerit exceptioni locus, neque à jure communi recedendum, quod infirmitati cùm sexûs, tum ætatis prospexit; & prudenter cauit ne iis, quæ nec se, nec sua tueri possunt, inconsultâ temeritate patrimonia profundere liceat, aut distrahere.

IV. Maneat igitur illud, & fixum sit,

minores ætate liberam non habere suarum rerum administrationem, nec quicquam alienare posse. Quod quidem tum maximè obtinet, cum agitur de constitutione dotis, cui leges præcipuè fauent. " Iure enim ciuili sancitum est, quòd si in " dote danda circumuentus sit alteruter, " etiam majori annis viginti quinque, succurrendum est [a]. Euenire vtique interdum posset vt puella studio nuptiarum, minùs rei & famæ suæ temperans, ab auaro tutore consensum magno pretio redimeret; atque hic pessimè in pupillam consulens minùs honestas nuptias suâ authoritate confirmaret. Ne igitur eâ ratione pupillæ in fraudem incurrerent, neue earum bona improbis tutoribus prædæ forent, cauerunt leges, ne iis liceret vllum transferre dominium. Hæc itaque illorum qui leges condiderunt, fuit sententia, vt minores ætate decipi, aut circumscribi numquam paterentur. Hinc pulcrè Mode- " stinus filiam viginti quinque annis mi- " norem, quæ quartam maternæ hæredi- " tatis partem sibi cum fratribus commu- " nem mutauerat, & acceperat pro ea " parte fundum, quasi emptione inter se " factâ, huncque fundum cum aliis rebus doti dederat [b], si læsa ea fuisset, restitui in integrum posse respondit. Ex iisdem fontibus manârunt aliæ leges, quæ tutori certam dumtaxat ex pupillæ bonis partem in dotem darè permittunt:

a L. 6. §. 5. D. de jur. dot.

b L. 61. eodem.

quid ampliùs promiserit, id ejus sit
riculo, ac reddere ipso jure compel-
ur [a]. Neque à ciuili jure aberrant
ispaniæ leges, quibus tutores bona
pillarum vendere, & in pecuniam
nuertere prohibentur. Quin & eæ-
m vetant leges, ne tutor in rebus im-
obilibus dotem, si sit mobilium co-
a, collocet [b]. Atque vt semel finiam,
aus omnis ac dolus sic ab omni dotis
nuentione abesse debet, vt jus ciuile,
emadmodum diximus, filiæ etiam
ajori viginti quinque annis succurrat,
ocumque ea modo fuerit circumuen-
; seu fraude fuerit illecta, seu sexûs
firmitate decepta [c]. Nusquam enim
ibi bonam fidem dominari magis
portet, quàm in hoc contractuum
nere, ex quo hominum status, for-
næ, & agnationes familiarum du-
ntur. Quorsum ista? nisi vt omnes
anè intelligant, quàm iniqua, quàm
aua sit illa renuntiatio, de qua nunc
nne nostrum certamen est. Quid
im? Leges cùm pupillis, tum etiam
ate majoribus quæ dolo circumscri-
æ fuêre in dotis collocatione, sub-
eniunt. Sed quænam illa fuit inju-
a, si cum hoc renuntiationis pacto
omparetur? Major vtique quàm pro
cultatum modo collata dos fuit;
elior fortassis quàm æquum esset, fa-
a est mariti conditio. Negant leges
ono & æquo conuenire vt lucretur

[a] L. 6. & ferè toto tit. D. eodem.

[b] L. 14. tit. 11. de las dotes partida 4.

[c] Dict. l. 6. D. eodem.

« L. 6. de jure dot.

" aliquis cum damno alterius, aut damnum sentiat per alterius lucrum : sit ita sanè. Sed illa dos, quæcumque esset, subeundis matrimonij oneribus fuit destinata : nec demum sic ab vxore exiit, vt mortuo marito, ad eam non reuerteretur. At quantum detrimenti ex illa renuntiatione Christianissima Regina patitur? Nihil vel dotis nomine, vel ex quacumque alia causa illi relinquitur, bonis omnibus ejicitur, & quod indignissimum est, id fit non authore modò patre, & tutore, sed eodem in rem suam, & liberorum quos ex secundis nuptiis procreauit, compendium stipulante. Quis ignorat tutelam ad vtilitatem eorum, qui commissi sunt, non ad eorum quibus commissa est, institutam fuisse; ac præcipuum tutoris munus in eo esse positum, vt bona quæ suæ fidei credita sunt administret, non vt rapiat ad se pupillorum commoda, aut eorum spoliis suas facultates, copias, opes augeat? Nam, " vt leges ipsæ declarant, tutor tunc domi-" ni loco habetur, cum tutelam administrat, non cum pupillum spoliat [a]. Ac demum frustra tot leges frangendæ tutorum cupiditati latæ fuerunt, frustra tot cautiones adhibitæ, si liceat iis impunè in bona pupillorum irruere, eaque in se transferre. Huc spectant leges, hoc volunt vt eos defendant, qui propter ætatis imbecillitatem se tueri non possunt. Neque aliud est munus

[a] L. 7. D. Pro empt.

in ciuili ſocietate magis neceſſarium, quodque ex ipſis legibus magis incorruptâ fide exerceri oporteat. Hujus muneris caput eſt, vt auaritiæ & fraudis pellatur vel minima ſupicio; vt tutores intelligant ſibi hanc poteſtatem à jure datam & permiſſam fuiſſe, quò omnes ab iis, qui ſuæ curæ commiſſi ſunt, repellant, non vt adjuuent injurias; vt pupillorum conſeruent bona, non diſtrahant [a].

[a] *Dict. l. 7. D. Pro empt.*

V.

Quid enim aliud cauſæ eſſe putas, cur malitiam & fraudes tutorum tot leges, & ſeueræ & graues vindicent? Cur rei adminiſtratæ periculum penes tutorem manet, neque à pupillo quacumque de cauſa liberari poteſt hoc onere; dum rei geſtæ rationes, & tabulas quibus bona pupilli declarantur, is reddiderit [b]. Hinc tutori rem pupilli emere, vel ad ſe vertere per leges non licet [c]. Quòd ſi Iuſtinianus Imperator omnes contractus, in quibus pater à liberis, quod iis noceat, ſtipulatur, omnino reſcindit [d]: multò minùs licet tutoribus cum pupillis in rem ſuam paciſci. Nulla penè Gens eſt, aut Natio, quæ non aliquas leges coercendæ tutorum auaritiæ condiderit. Nota eſt illa & peruagata apud Gallos conſtitutio, quâ minorum donationes omnes, aut contractus in gratiam tutorum, vel curatorum facti diſſol-

[b] *L. 20. §. 1. D. de lib. legat.*

[c] *L. 1. C. De Tranſact.*

[d] *Nov. 155.*

uuntur [a]. Municipalis juris Hispaniarum collectio quinque hac de re leges complectitur [b], quarum vna jam à Vvisigothorum vsque temporibus sancita est [c]. Id ipsum in Belgio à Carolo V. fuit olim constitutum, & religiosè etiamnum obseruatur. Finis non erit, si omnium populorum descripta jura, quæ in hac re omnino inter se consentiunt, referamus. Sed illa omitti non potest prudentissima, atque ab Hispanis obseruata constitutio, quâ tempus tutelæ prorogatur, dum suæ administrationis rationes tutor reddiderit, ne locus negligentiæ, aut fraudi tutoris esse possit.

[a] *Edict. anni* 1539.

[b] *L.* 102. *tit.* 18. *partida.* 3. *Et l* 30. *tit.* 11. *partida* 5.

[c] Siue in minori ætate, siue etiam quamuis decimum quartum ætatis annum pupilli videantur transire, tamen si tutores adhuc vel ipsos, vel eorum res in suâ potestate noscuntur habere, quamcumque scripturam securitatis, aut alicujus obligationis, aut transactionis ipsis tutoribus, vel cuicumque personæ factione tutorum fecisse reperiantur, omnia inualida, & exinanita penitùs reputentur, & pupillo de cunctis rebus redditâ ratione, ab eo quem tutius est securitatis scripturam procurct accipere. *Lib.* 4. *tit.* 3. *art.* 4.

VI. Quæ cum ita sint vel Hispani ipsi judicent, potueritne Rex Catholicus, qui & pater, & tutor erat, cum Filia adhuc minore pacisci, & contrahere; aut ex illius incommodis sua, & liberorum quos ex secundis nuptiis progenuit, commoda comparare, & in rem suam author fieri? An denique Regina Christianissima potuerit sua alienare bona, & futuris successionibus renun-

tiare; cum id jus ciuile, leges Hispanicæ, & omnium populorum jura prohibeant?

I. Quintò non potuit Regina jura sibi incognita repudiare.

SEd fac Reginam Christianissimam nec ætate minorem fuisse, nec sub Regis Catholici tutela. Quâ tandem ratione potuit jura, quæ minùs sibi nota erant, repudiare? Et sanè quamdam justitiæ formam vel imaginem adhiberi saltem oportuit, quò pactum illud firmum esset & stabile. Primùm quæ ad Reginam pertinebant bona, in tabulas erant referenda; tùm quid acceptum, quid expensum fuerat, diligenter excutiendum. Postremò instrumenta quæque illi exhibere, & restituere æquum fuit [a]. Neque enim jura sua, nisi visis tabulis, vt loquuntur leges, deliberato consilio, & dispunctis rationibus potuit habere perspecta. Sin illi fuerint incognita, nihil penitus actum est. Nam ibi nullus est consensus vbi omnis abest cognitio. Iam remoto consensu, vel detractâ voluntate, quis obligationi aut contractui locus esse possit? Vllamne tu putes actionem vel humanam, vel ciuilem haberi cognitione destitutam? Hæc nisi præluceat, cæco impetu, & præcipiti fertur voluntas; nec sui potens, aut sui juris, aut libera dici potest. Nihil in jure ciuili est vsitatius, nihil magis frequentatum, quàm eorum quæ citra

[a] *D. tit. de admin. tut.* "

cognitionem acta sunt, dissolutio: cujus quidem rei multa, & manifesta sunt exempla. Si quis antequam testamentum videret; de legato, vel hæreditate transegerit, nihil penitus actum fuisse lex ipsa declarat; quòd ignoratio deceptioni quidem, non legitimæ conuentioni præbeat locum [a]. Hinc Caius Iurisconsultus: De his, inquit, controuersiis, quæ ex testamento proficiscuntur, neque transigi, neque exquiri veritas aliter potest, quàm inspectis cognitisque verbis testamenti [b]. Ac longè omnium doctissimus Papinianus hujus generis pretia, quibus res ab imperitis emuntur, vocat liberalitatem captiosam, quam, inquit, interpretatio prudentum fregit [c].

[a] L. 12. D. De transact.

[b] L. 6. D. De Transact.

[c] L. 5. D. De transact.

II. Quocirca jus ciuile ejusmodi conuentiones fraudulentas, in quibus insidiosè, aut insimulatè, aut fallaciter aliquis emit, aut vendit, seuerè vindicat; atque eas tollit astutias, quibus ex alterius quis prædatur inscitiâ. Hinc leges Imperatoriæ eum qui hæreditatem sibi incognitam repudiauit, ne possessione quidem illius excludi oportere, & jus eam persequendi semper habere decernunt [a], Quòd si itaque leges eos qui in fraudem inducti sunt, qui decepti, qui quo jure res esset exploratum non habuêre, omnino restituunt. An censes nihil esse in iis præsidij, cum puella

[a] Nam suo quoque jure eorum persecutionem habet. L. 4. C. de hæred. vel act. vend.

nondum ætate major decipitur, cum omni hæreditate pellitur? Nemo est qui nesciat minùs & consilio, & rerum vsu valere sequiorem sexum; adeò vt Imperatoribus is sexus satis in fraudem videatur illici, cum sibi vni permittitur, nec meliore consilio adjuuatur [a]. Hinc præclarè vir magni nominis ita sexûs & ætatis imbecillitati consulendum monet, vt nihil omnino puellæ, quæ minor viginti quinque annis fuerit, quacumque ex causa liceat alienare: quòd nihil seriâ æstimatione perpendere, nulli tum rei vehementer intenta esse possit. Tot simul subeunt cogitationes, quæ animum in diuersa trahunt, vt quæ incurrunt in oculos, vix intueri; quæ aures feriunt, vix percipere; aut iis demum quæ coram fiunt, vix interesse videatur. Nihil omnino est tam distractum, tam multiforme, tam multis cogitationibus concisum.

[a] *L. penult. C de sponsal.*

III. Fatemur quidem nihil eorum quæ dicta sunt in sexum, conuenire in lectissimam, & sui sæculi decus Principem, quæ cæteris non fulgore magis natalium præstat, quàm excellentis ingenij, & animi magnitudine. Sed vltrò id nobis dabunt vel iniquiores, fieri nullâ ratione potuisse, vt ea rebus animo agitatis, & certo judicio ponderatis, sponte suâ, & liberâ voluntate renuntiauerit. An cogitatione, & animo

complexa est, quantum sibi detrimenti afferret illa repudiatio? An satis perspexit quæ & quanta essent jura quibus cederet, quàm latissimè paterent, eaque essent ex Prouinciarum legibus, vsu & consuetudine æstimanda?

III. Neque id clam fuit præcipuis Consilij Hispanici Administris, Serenissimam Infantem spoliari suis bonis, quæ perspecta non haberet, aut incognita sibi jura non potuisse repudiare. Hinc rationem de integro sibi ineundam, & pactum renuntiationis aliâ subinde clausulâ, quâ videlicet jura sua abdicaret, seu ipsi nota essent, seu incognita, muniendum esse judicarunt. Quæ est ista calliditas? Quam cauti sunt, vbi nihil opus est! Ejus rei quæ agitur cognitionem, sine quâ nulla potest esse conuentio, adjecta nescio quæ, & omnibus retrò sæculis inaudita supplet formula. Id si accipimus, nihil erit tam injustum, tam improbum, tam peruersum, quod ductu calami, aut clausulæ adjectione sanari non queat. An non huc redit illa clausula, huic subest illa vis? Regina Christianissima renuntiauerit nec ne; renuntiationem nihilominus valere; legitima sit conuentio an secus, hanc tamen fore legitimam? Quid est quod magis sibi ipsi repugnet? Quem fugit nihil eum agere, cui deest ipsa cognitio? An aliquis in id consentire po-

test, quod ſibi eſt penitus incognitum? Quod ſi is qui in diſcrimen vocatur, propriæ & legitimæ defenſioni renuntiare non poſſit, vt videtur doctiſſimo inter Hiſpanos ſcriptori [a]; an dubitamus quin ea quæ ad naturam contractûs pertinent, vt juſtitia, bona fides, libertas, cognitio, conſenſus denique ab eo nullatenus poſſint ſeparari? cum ex earum rerum complexu omnis contractus perficiatur, quæ ſi deſint, nulla poteſt ſtare conuentio. Abſurdum ſanè, & inutile, & reprehendendum, pacto vim & authoritatem tribuere, iis detractis quæ cogitatione magis, quàm re ab eo ſecernuntur. Quid enim magis contra naturam contractûs, quàm inſcitia, vis, metus, mala fides, fraus, injuſtitia? Poteſtne ipſa ignoratio vllius conuentionis eſſe fundamentum? Quid hoc aliud eſt, quàm res naturâ copulatas, opinionis errore diuellere, & quæ ſibi maximè repugnant, conjungere? Cum enim Regina de iis quæ non nouit, paciſcitur, id habet hanc, vt opinor, ſententiam, vt pactio ea ſit legitima quæ vacat juſtitiâ; ſit ſincera, nec fraudis expers; libera, & coacta; cum cognitione ſimul, & errore conjuncta.

[a] *Azeuedo to. 1. lib. 4. tit. 17. l. 12.*

I. Sexto, nè voluntaria quidem fuit illa renuntiatio.

AN expectamus dum aliam quoque ſubjiciant clauſulam, quâ Sereniſſima Infans, velit nolit, jura ſua repudiet? ac ne illa quidem formula fuit præ-

termissa. Id enim visum est Hispanico Consilio, vt molestissimâ diligentiæ peruersitate pactum illud firmaret simul & subuerteret. Res igitur ita fuit con-
" stituta, vt si non renuntiaret, nec ratum
" haberet Serenissima Infans quod inter
" Legatos conuenerat, ipsa renuntiatio, &
" ratihabitio vim suam nihilominus sor-
" tirentur, atque vt in præsens factæ ha-
" berentur. Hæc dotalis instrumenti verba protulisse satis superque fuerit; neque argumenta nobis quærenda sunt, quibus tam absurda refellantur. Quid enim cum iis differamus, qui pactum consensu destitutum valere contendunt? Id saltem dissimulatum ab Hispanis oportebat, Principem suis bonis vel inuitam spoliari, neque illud publicis monumentis prodere necesse fuit, quod in Reginæ animo, oculis, vultu denique satis descriptum apparebat. Verùm hanc illis habemus gratiam, quòd non ex occulto, non ex insidiis, sed apertè & candidè hac in re egisse videantur. Quòd si enim Reginæ sua perspecta fuissent jura, si mentem, si consilium suum explicare licuisset, si Regis denique, & patris imperio ausa esset resistere, numquam huic consensisset pacto, quod in familiam suam, & stirpem, & gentem ita est contumeliosum. An tot Principatus hæreditario jure ad se delatos repudiaret? An Regni Hispanici spem omnem abjiceret, & auita imperia

ab alienis tum inuadi æquo animo pateretur, cum ipsa, vel liberi ad eam successionem ex patriis legibus, & nascendi sorte vocarentur? Ergone in Regia persona omni digna imperio, spem Regni penitus extinctam oportuit? Quid, illa omnibus ingenita Principatûs appetitio, illa imperij, gloriæ, potentiæ cupiditas in Regia, & excelsa mente adeone oppressa, & demersa fuit, vt illius vim & aculeum non senserit? An voluntaria potuit esse illa renuntiatio, quam metus, quam Regis majestas, quam patris reuerentia expressit. Profectò Parentis puro pectori altè infixa veneratio, aut Regiæ potestatis authoritas nullum libertati reliquit locum. Quâ fronte, quo ore & patris jussa, & Regis imperium potuisset contemnere? Quàm facilè metus, formido, terror ipse cum summa obseruantia confunditur; quàm altè in animum penetrat, eumque tùm maximè concutit, cum vix tenui se prodit indicio.

Quamobrem id dubium non est, quin Regina Christianissima premente metu, & vi quadam, non libero voluntatis arbitrio jura sua, Principatus, spes omnes abdicauerit. Idque magis erit perspicuum si injuriæ magnitudinem, atque, vt loquuntur, enormem læsionem certo judicio, & ratione ponderemus. Neque enim vt scitè, & doctè II.

explicat Couarruuias [a], vlla est illustrior nota, quâ dijudicare possimus, an pactio quæ patrem inter & filiam inita est, ex paterna authoritate, aut filiæ libertate fluxerit, quàm si hæc magnum perpessa fuerit ex illa pactione detrimentum: tum enim liquet vel eam deceptam, vel metu, aut vi coactam fuisse: nec omnino valere debet illa conuentio. Hinc leges ipsæ Hispanicæ quò liberorum pudori, & parentum pietati consulerent, id genus pactorum inter patres & filias, nisi jam in matrimonio collocatæ authore marito paciscantur, prudentissimè sustulerunt. Neque aliis inter se quàm beneuolentiæ, æquitatis, & naturæ legibus eos deuinciri voluêre. Quidquid, inquiunt, patrem inter & filiam ex causa dotis, aut matrimonij conuenerit, seu vidua, seu nupta; seu major, seu minor ætate fuerit, eo pacto minimè standum est, nisi fortè cum nupta authore marito paciscitur: tum enim pactum non rescinditur [b].

[a] Metus reuerentiæ, vel obsequij paterni rescindit renuntiationem etiam juramento vallatam, quando læsio est vltra dimidium; siue major siue minor sit filia, quia dolus præsumitur in ea conditione adhibitus, & oppressio quædam saltem reuerentiæ patris: « alioqui non « verisimile « est quòd « tantæ læsio- « ni filia, vel « vxor con- « sensisset. « *In cap.* « *Quamuis* §. « 4, *num.* 11.

[b] *L.* 8. *tit.* 11. *lib.* 1. *fori.*

I.

Summa eorum quæ fusiùs sunt explicata.

Ex quibus liquet jacêre eam renuntiationem tot rationibus ac testimoniis explosam. Neque jam vllus est argutiis aut astutiæ locus; nihil circuitione & anfractu opus est; non spe, metu, patris imperio, & authoritate ducendus est Regiæ Principis animus; sed rationibus

ionibus & argumentis docendi ſunt
omines & perſuadendi. Quo autem
l modo aſſequentur Hiſpani ? An jure
iuili, & imperatoriis legibus pugna-
unt ? At nihil æquè huic renuntiatio-
i, vel excluſioni repugnat. An fortè
l jus Pontificium, & Bonifacij Decre-
lem confugient ? Fatemur quidem
uòd ea Conſtitutio contra jus ciuile
nuntiationum pacta induxerit : ſed
s tamen adhibuit conditiones, quæ
ic omnino deſiderantur. Nam vt va-
at renuntiatio, cum fuit dos à patre
bonis ſuis collata ; cum futura eſt,
on jam acquiſita ſucceſſio ; cum vis,
etus, fraus omnis procul abeſt ; cum
aue damnum non patitur quæ renun-
it, neque id alteri nocet. In hac qui-
m excluſione, vel renuntiatione ni-
l horum reperitur ; ſed contrà ſunt
nnia. Quid ergo ? An fortè ad leges
iſpanicas prouocabunt ? At nullam
erre poſſunt legem, quæ id genus
nuentionum probet ; quæque à no-
mox adducta eſt, hujuſmodi re-
ntiationes omnino condemnat. Ac-
dit id quoque, Hiſpanos ciuili jure,
communi vti, idque apud eos obti-
re, niſi quid fortè municipali jure
ter ſancitum fuerit. At fors eſt vt
rſonarum conditio, aut ſplendor, aut
ijeſtas huic faueat renuntiationi.
iò, nihil eſt quod iſti conuentioni
gis aduerſetur : cum Pater, tutor,

Rex, cum filia, pupilla, & subdita paciscatur; & quod majus est, pater qui ex secundis nuptiis liberos procreauit; tutor qui in rem suam author est, & cum pupilla in suum commodum transigit; Rex qui majestatis fulgore, & authoritatis suæ pondere vix vllum libertati relinquit locum. Quòd si denique hanc volumus controuersiam æquitate ipsâ disceptatrice judicare, faciunt omnia cum Regina Christianissima; jus naturæ, quo filia suum patrimonium repetit, ac leges ipsæ, in quibus paratum semper est pupillis aduersus tutorum injurias præsidium, maximè cum rationes suas, res, bona, fortunas reposcunt.

I I. Quid est igitur quod Consilij Hispanici Administros conturbet, aut in quo possunt obsistere? An quòd Rex Catholicus filiam suam dotauerit? At nihil omnino ab eo profectum est; nihil is de suo vel dedit, vel promisit. Quin potiùs sic filiam suam collocauit, vt materna ei jura eriperet; vt hæreditatem quæ ad eam ex fratris Balthasaris morte venerat, in se suosque liberos converteret. An exceptione pacti, vel initæ renuntiationis vtentur? Sed illa conuentio vt cœpta fuerit, certè ad summam perducta non est, neque executioni mandata; nec pecunia promissa, fuit adnumerata; nec demum illa dotis pollicitatio Regis Catholici munus fuit, sed

jus quæ Reginæ Elisabethæ persoluta
uerat dotis, imperfecta quædam, non
olida restitutio.

III. Sed neque illud taceri vllo modo,
ut satis pro dignitate dici potest, hanc
enunciationem nulli minùs quàm Regi
Catholico probatam fuisse. Idque vel
x eo maximè perspicuum est, quòd
onditionem, cui pactio illigata erat,
on impleuerit, nec promissam pe-
uniæ summam constituto tempore
ersoluerit. Neque enim is erat qui
otem filiæ, qui partem legitimam con-
erre, qui materna ei bona restituere
mnino recusaret: nec tam ingens erat
a pecuniæ vis quæ intra sesquiannum,
: tripartitis temporibus à potentissi-
io Rege repræsentari non posset. Sed
diosa illi & acerba fuit semper ista
onuentio, quam stare non posse con-
itione defectam, pulcrè intellexit.
Quæ quidem illi causa fuit, vt nec rati
abitionem quæ statim post initas nu-
tias à Rege Christianissimo, simul & à
egina erat ex dotali instrumento fa-
enda, postulauerit, nec ipse quam
itra tricesimum diem mittere teneba-
ır rerum actarum confirmationem in
allias perferendam curauerit. Quò
cilè omnes perspicerent Regem opti-
ıum hac mente, hoc animo fuisse, vt
actum illud sibi, & stirpi injuriosum
ongo & pertinaci silentio infirmaret,

Incredibilis quidam paterni amoris, & naturæ sensus, qui antea in Rege penè obrutus ac demersus videbatur, vim suam tandem exeruit, & ementitæ politicæ rationes perfregit. Paternâ itaque in filiam indulgentiâ commotus maluit pactioni ipsi deesse, & promissa non facere, quàm sanguinis jura perucllere: nec aliud magis idoneum huic malo remedium potuit excogitare, quàm si pactum executioni non mandaret: illud è pietate sua, & sapientia esse duxit, vt quæ perperam acta fuerant, & Hispanici Consilij ambitione expressa, perpetuo silentio damnaret; ac longè illi fuit antiquius fidem quodammodo obstrictam non liberare, quàm in leges publicas, in naturam, in religionem ipsam offendere.

IV. Nullus igitur restat controuersiæ locus; nec quicquam occurrit, de quo ambigi possit: nisi fortè an liceat impunè violare Principes, quos Dei muneribus præ cæteris instructos & ornatos cernimus; an illa Principibus magis quàm priuatis Diuina obesse debeat indulgentia. Hoc certè volunt leges, vt sit incolumis ciuium conjunctio; quid est cur Reges & Principes eâdem juris societate non teneantur? Quæ ratio patitur vt ab his, quemadmodum à tenuioribus, non omnis prohibeatur injuria? Qui potest ergo tam iniqua stare

conuentio? Quis pactum illud defendat, quo tutor pupillam omnibus fortunis euertit; Pater indotatam collocat Filiam; materna ei jura detrahit, quò in liberos ex secundo matrimonio natos ea conferat; Spe omni successionis in auita Regna, cùm illam, tum futuros ex ea nepotes dejicit; Sceptrum ad alienos, si fortè Regiæ stirpis liberi defecerint, præter jura sanguinis, & patrios mores transfert; Natam suam quæ nihil commeruit, exhæredat; & quod caput est, cum illa sic paciscitur, vt jura etiam incognita repudiare, iisque nec dotatam, nec liberam cogat omnino renuntiare. Hanc abdicationem si quis justam esse contendit; næ is quid jus, quid æquum sit ignorat. Quid autem cum eo agas, qui fidei, justitiæ, legum, æquitatis, juris denique publici probat interitum?

His quidem rationibus fracta, & conuicta prorsus videri potest illa renuntiatio. Quò tamen omnis omnino dubitatio eximatur, aliis quoque argumentis ea est refellenda. Quæ quidem sic optimè diuisuri videmur, vt primùm quæ huic exclusioni prætexuntur causæ, & falsæ, & fictæ demonstrentur; tum ipsius conuentionis formam ab omni jure esse alienam, atque in ea id esse vitij, quòd pactionem omnem contaminet, ostendemus? Deinde pactum illud V.

non inutile modò, sed etiam penitus impossibile, si bona quibus renuntiatum est, quæque huic clausulæ vt materies quædam subjecta sunt, spectentur, exemplis & rationibus planum faciemus. Postremò quibus renuntiatio innititur clausulis, has injustas esse, & inhumanas probandum nobis, & velut in conspectu omnium erit exponendum.

VI. Quibus rationibus Hispani Reginæ exclusionem firmare tentauerint.

Quò itaque illud renuntiationis, & exclusionis pactum speciem aliquam haberet justitiæ, quatuor id potissimùm rationibus Hispani firmare, & stabilire conati sunt. Primam causam posuêre salutem, & pacem publicam, quæ quidem, si illos audiamus, exclusionis clausulâ maximè continetur; alteram, quæ in tam illustri conjugio futura esset æqualitas; tertiam duxerunt ex magnitudine commodorum, quæ ex ea renuntiatione cùm Galliæ, tum Hispaniæ regna consequentur. Quartam denique hanc addidêre, ne tot Principatus, & Regna aliquando in vnum coalescerent; cum ea latiùs pateant, quàm vt vnius Regis possint imperio gubernari. Earum quidem causarum quantum quæque valeat, quàmque sit justa videamus.

I. Prima exclusionis ratio expenditur.

AC prima quidem causa si vera esset, grauis omnino videretur. Quòd enim pacis stabiliendæ, & sanciendi fœderis

fundamentum fuit, id minimè violandum arbitramur. Verùm illud cùm leue, tum etiam falſum eſt. Quis enim credat tam præclarum munus ab iniquiſſima conuentione eſſe profectum? Nihil contrà eſt, ſi verè judicare volumus, quod potentiſſimis Regnis majorem perniciem afferat, quàm illa ordinis à natura conſtituti perturbatio; quàm legitimi in Regnum, vel Principatum ſucceſſoris dejectio. Hinc bellorum in longum æuum ſparguntur ſemina, quibus ſæpe magna euertuntur Imperia. Et certè qui tantam accipit injuriam, & meminit, & præ ſe fert dolorem ſuum, pluſque valent apud eum jura ſanguinis, & patriæ leges, quàm vlla conuentio, aut renuntiatio, vel exquiſitis fucata coloribus. Hinc adeo bella oriuntur cùm externa, tum ciuilia quibus, vt dictum eſt, permagna plerumque regna quatiuntur. Contrà, nihil vehementiùs pacem, ſalutemque publicam continet, quàm naturalis & legitimi ordinis conſeruatio: qui quidem ordo ſtare non poteſt, ſi violentur jura ſucceſſionum. Hæc enim Diuinâ prouidentiâ cujus nutu, vt ſacra teſtantur oracula, Reges imperant, non hominum ambitione, & cupiditate firmantur. Neque ea lex, quâ maximè deuincta eſt hominum ſocietas, quæque à cæleſti & æternâ lege ducitur, ſine ſumma rerum omnium confuſione

perrumpitur. Hæc quippe est omnis juris publici, omnis imperij fundamentum. Hæc prima, & velut sacra est totius vniuersi lex, sine qua nec domus, nec ciuitas, nec Gens vlla stare potest. Hanc qui negligunt, ipsius prouidentiæ munus in mutuam perniciem conuertunt.

11. Nihil igitur absurdius dici potuit, quàm pacem ex injusta conuentione, quæ iustitutum à Deo perturbat ordinem, fluxisse: cum Sacrarum Scripturarum authoritate constet, justitiam paci esse conjunctam maximè; atque vt sorores, sic in mutuos amplexus ruere; nec demum vnam ab altera posse diuelli. Meminerint Hispani nullam in iis mandatis, quæ de pace concilianda habuerunt Legati, aut futuri matrimonij, aut renuntiationis, aut exclusionis factam esse mentionem. Iam suprà innuimus, quod de pace componenda mandatum accepit Cardinalis Mazarinus, id die decimo Maij datum fuisse: cum die vicesimo mensis Iunij alias subinde literas de ineundo fœdere nuptiarum Rex Christianissimus ad Cardinalem miserit. Ex quibus efficitur pacis & connubij duo esse distincta fœdera, neque vllo pacto ea confundi oportere. Et quidem antè ineunda fuit inter vtramque gentem concordia, & infensos vtrimque animos priùs reconci-

liatos

liatos oportuit, quàm de nuptiis ageretur.

Domesticum itaque fœdus publico adjunctum est, idque pacis inter Regna constitutæ effectus fuit, non causa: atque vt eodem die à Legatis subscripta sint, & consignata pacis, & nuptiarum fœdera, sunt tamen formâ, & instrumentis omnino discreta. Ea quoque variis sunt temporibus ab vtroque Rege confirmata. Ac demum jurisjurandi sacramentum à Regibus, cum coram adessent, die sexto Iunij anni sexcentesimi sexagesimi supra millesimum solenni ritu adhibitum, ea quæ ad pacem, non quæ ad connubium pertinent, complectitur. Ex quibus existimare possumus nuptiarum fœdus nequaquam pacis fœdere contineri: cum ambo & formâ, & rebus ipsis, & personis omnino separentur. Reges quippe vt sui quisque Imperij personam sustinentes, de pace transigunt. Rex verò Christianissimus Ludouicus XIV. & Seren. Maria Theresia Austriaca soli inter se contrahunt; atque huic contractui Rex Catholicus non alio quàm Patris, & legitimi tutoris nomine interuenit. Vtrique etiam fœderi diuersa est subjecta materia, diuersi sunt propositi fines. Pax inita graue bellum inter duo Regna potentissima restinxit. Vt splendor, aut majestas personarum magnam ipsi connubio dignitatem III.

I

attulerit, priuatus tamen is contractus fuit eodem cum cæteris ritu celebratus, iisdem omnino formulis à jure præscriptis illigatus. Vno quippe & eodem cum reliquis jure & vinculo; iisdem legibus ea societas continetur. Intersit inter summorum atque infimorum dignitatem; non alio tamen Sacramento Principes & priuati conjunguntur. Sic vndique omni ratione concludimus, aliud esse pacis, aliud nuptiarum fœdus. Rex Christianissimus cum Rege Catholico pace compositâ vtrique Regno consuluit; sibi duxit vxorem; hoc domesticum & priuatum, illud publicum fœdus fuit; hoc inter personas initum, illud inter regna sancitum; hoc ad jus ciuile, illud ad jus Gentium pertinet.

IV. Nec aliud quiddam colligi potest ex iis verbis articuli 33. quæ innuunt pacem nuptiarum fœdere tamquam sacro pignore roborari, & stabiliri. Quem enim fallit tam illustre connubium pacis esse firmamentum, atque initam inter Regna concordiam his nuptiis velut conglutinari? Neque id etiam quisquam negauerit, priuatum hoc fœdus ex publico manasse, ejusque esse fructum multò vberrimum. Sed dabunt id quoque Hispani, illud conjugium ex arctissima, & indiuidua societate constare, non ex iniqua conuentione, aut renuntiatione; quæ si abfuerit, connu-

bium nihilominus erit omni ex parte perfectum. Nec quemquam futurum arbitramur, qui illius articuli verba, quæ mox attulimus, in alium sensum detorqueat, eaque non ad matrimonium ipsum, sed magis ad pacta referri putet oportere. Quid enim inscitius, quid iniquius fingi potest, quàm Regem Catholicum, qui & Patris, & Regis nomine stipulatus est, ea tantùm lege induci potuisse, vt in pacem publicam consentiret, dum bona, & fortunas filiæ suæ in se transferret? Quî valere posset tam injusta conuentio? Ne illud quidem inficiamur, euenire interdum posse, vt salutis publicæ causâ, priuatorum bona hostibus tradantur: nec justa eorum querela futura est, si modò illorum indemnitati consulatur. Sed quæ afferri causa satis probabilis, aut idonea possit, cur Rex idem & Pater, specie pacis, aut filiæ, aut pupillæ, aut aliorum etiam subditorum bona ad se conuertat? Quid à teterrimo bello aut fœdius, aut acerbius expectari queat? Illud itaque ne in mentem quidem vlli sano homini venire potest, vt Rex Hispaniarum sibi ipsi, & liberis, qui ex secundo erant matrimonio procreati, Reginæ Christianissimæ bona, & Principatus, idque paci consulens retinuerit. Quid enim hoc esset, nisi in leges, justitiam, & religionem contumelia?

V. Sed quocumque modo illud sese habeat, id vnum meritò contendimus, pacem à nuptiis omnino esse disjunctam. Ea quippe in pacis fœdere versantur, de quibus bello antè dimicatum fuit. Hîc de Prouinciis, & vrbibus quas jure belli Rex Christianissimus detinebat; de regundis vtriusque Imperij finibus transactum; aliæ itidem quæ inter vtramque Coronam motæ fuerant controuersiæ, sunt compositæ; jura sociorum, Principum, Magnatum eo quoque fœdere comprehensa. Instrumenti verò dotalis alia longè ratio est. Quæ ad dotis constitutionem, quæ ad solutionis tempora, quæ ad doarium pertinent, quæque à conditionibus pacis sunt remotissima, id complectitur. Nisi si quis velit de Serenissimæ Infantis dote collocanda tum inter Gallos Hispanosque bello & armis certatum fuisse. Id videlicet tum in contentionem veniebat, vtrum Serenissima Hispaniæ Princeps incolumia, & salua sua retineret jura, an Principatus omnes, & spem succedendi abjiceret? Quî ergo potuit ad pacis conditiones id pertinere, de quo nulla tum erat controuersia? Pax quidem publica ex vsu, & re fuerit Sereniss. Infantis; sed ea communis genti, & regno vniuerso fuit vtilitas: nec propterea bonis suis & fortunis Principem spoliatam oportuit, aut illi detrimento

esse, quod ad salutem Hispaniarum pertinebat. An illa pax quæ Galliæ decora fuit, quæ partas ejus victorias ornauit, vni Galliarum Reginæ infesta esse potest? Quid est cur in illius perniciem cedat, cui maximo ornamento esse debet?

Sed quid ego pluribus? id satis est argumenti; Reginæ exclusionem à pacis negotio prorsus esse sejunctam, quòd in eo fœdere sit omnino prætermissa. Potuitne res tanta tam negligenter agi, vt nulla ejus mentio fieret in ipso fœderis instrumento? Non adeo leues, & inconsiderati erant Hispanici Consilij Administri, qui rem maximi momenti, & in qua summa rerum verteretur, silentio præterirent. Nec ipsis exciderat quid in sancito Madriti fœdere inter Franciscum I. Galliæ Regem, & Carolum V. Imperatorem actum esset; in quo quidem non pacis modò; sed etiam initi inter Franciscum I. & Eleonoram quondam Lusitaniæ Reginam Caroli V. sororem connubij leges, & conditiones diligenter perscriptæ fuerunt. Quid igitur in causa esse potuit, cùr in hoc itidem fœdere illa exclusio, quâ pacem maximè contineri volunt, concepta non fuerit, & dilucidè explicata? VI.

Quocirca nobis quidem videntur Hispani rem minimè probabilem quasi VII.

jure suo arripere; quæ vt vera esset, eosdem tamen rupti fœderis reos ageret: cum pacto ipso non steterint; cum promissam dotem non exsoluerint. Itaque si vnum est atque idem pacis, & nuptiarum fœdus; si pacta dotalia ad pacem publicam pertinent; irritam ab iis pacem factam fuisse, & violata fœdera vel inuiti fateantur necesse est. Quam igitur afferunt primam exclusionis causam, hæc omnino inepta est, falsa, iniqua, atque in Hispanos ipsos reuoluitur. Illud quidem est longè verissimum, hanc à Legatis initam esse rationem, quò pax stabilior foret, vt nuptiarum fœdere, tamquam sigillo obsignaretur. Ne illud quidem negari potest, Reginam Christianissimam magno prouidentiæ munere datam fuisse, quæ vt columba olim ramum oliuæ gerens, reconciliati cum Deo humani generis omen fuit, sic pacem Gallos inter & Hispanos initam nuntiaret. Fuerit igitur illud connubium icti fœderis argumentum, pene vt Iris quondam placati numinis indicium fuit, cum effusæ diluuij aquæ remearunt. Sed vt aliud est signum, aliud id quod per signum intelligitur: sic domesticum fœdus à publico, connubium à pace, cujus effectus est & argumentum, omnino diuiditur.

Ac de prima quidem causa quæ exclusioni aut renuntiationi prætexitur, satis, vt putamus, diligenter dictum est. Nunc de ipsa æqualitate, quam secundo loco posuerunt, strictim breuiterque dicendum. Et certè in quo posita sit illa æqualitas, quam summo studio Hispani quærere videntur, ne conjecturâ quidem suspicari possumus. Regina quippe Christianissima, quod sæpe dicendum est, paternis cogitur bonis renuntiare; Castellæ Regno cùm illa, tum posteri excluduntur; omni demum successione pellitur, omni Principatu ejicitur; spes omnes cum fortunis amittit; atque huic injuriæ, quâ major nulla esse potest, falsa æqualitatis species objicitur. Id profectò juris æquabilitas omnino exigebat, vt quam Rex Christianissimus tam potentis, & latè fusi imperij efficeret participem, ea vicissim quoddam Imperij genus, si contingeret; sin minus, spem alicujus saltem Coronæ in dotem afferret. Æquum id quoque videbatur, vt liberi qui ex tam illustri nascerentur conjugio, ab auitis Regnis penitus non excluderentur. Quòd si enim potuit Regius vtrimque sanguis misceri, cur in communes liberos coalescere non possint Imperia? Nihil quidem erat huic, quam præ se ferunt Hispani, æquabilitati magis consentaneum, quàm vt liberi qui ex

VIII. Secunda ratio refellitur.

vtraque stirpe genus trahent, & in quos Rex Christianissimus sceptrum coronamque transmittet, maternæ quoque hæreditatis non essent exortes. Cum denique arctissima sit in conjugio, & fortunarum, & liberorum societas, id æquum fuit, vt liberis, & posteris quàm optimè consuleretur, & quibus Rex Galliarum regnum suum relinqueret, ad eos saltem jura successionum à matre peruenirent. Hanc videlicet juris æquitatem sequi oportuit. Verùm vbi illa est æqualitas, cum Rex potentissimus, præter cæteros Principes Dei muneribus ornatus, summo quidem genere, & omni laude excellentem ducit vxorem, sed eamdem omni dominio, Principatu, jure, omni denique re familiari per summam injuriam Consilij Hispanici spoliatam? Quæ major potest esse rerum confusio? Quid minùs par, aut æquabile? An non id prodigio simile, Principem cum liberis suis auito Regno expelli, quò alieni in eorum locum succedant? Quid magis ab omni æquitate alienum, quàm illustri Principi jura eripere, quæque ex patriis legibus ad eam pertinent, distrahere? Profectò id tantùm ab æquabilitate juris abest, vt nihil magis possit esse contrarium.

IX. Tertia ratio diluitur.

Sed ne illa quidem causa, quæ tertio loco proposita est, plus habet ponderis;

quòd ea videlicet exclusio ex vtriusque
Regni vsu esset futura. Id vtique dare-
mus, si sua vtrisque seruarentur jura.
At si penes Hispaniam manent & bona,
& Principatus, ex quibus Reginæ do-
tem constitutam oportuit; illud profe-
ctò apertum & perspicuum est, ex Gal-
liæ incommodis Hispaniam sua compa-
rare commoda. Neque adeo id fit ex
communi vtriusque Imperij vsu, quod
in vnius quidem vtilitatem, in alterius
cedit injuriam. Callidè quidem, &
astutè Consilium Hispanicum propriæ
vtilitati, & rebus suis voces accommo-
dat; æquabilitatem juris id vocat, in
quo summa est iniquitas; illud ex vsu
Galliæ futurum fingit, quod ei maximo
est detrimento. Hoc longè quidem ve-
rius; nihil magis in vtriusque Imperij
perniciem fieri potuisse, quàm illam
Reginæ Christianissimæ exclusionem.
Nihil enim inter potentissimos Reges
ictum fœdus potest arctiori vinculo ad-
stringere, quàm justitiæ, & æquitatis
ratio. Nihil contrà est, quod magis il-
lam societatem diuellere, & pacem tur-
bare queat, quàm iniqua illa renuntia-
tio, quæ hæreditaria Regnorum jura pa-
triis sancita legibus euertit. Quamobrem
communi vtilitati pessimè ab iis consul-
tum fuit, qui vt Hispaniam Reginæ spo-
liis augerent, hoc pactum induxêre, ex
quo nihil aliud quàm summa rerum
perturbatio, & bella orbi Christiano

luctuosa manâre possunt; nisi fortè in meliorem mentem ij mutentur, qui authores hujus praui consilij fuêre, atque ad sanitatem, si modò possint, conuertant hoc malum.

X.
Quarta ratio excutitur.

Restat vt quam renuntiationi præmunierunt causam vltimam, breuiter attingamus; magis ne præteriisse eam videamur, quàm vt res disputatione egeat: quando Rex Catholicus viuit, & diutissimè hujus lucis vsurâ fruetur, si Reginæ Christianissimæ votis annuerit Deus. Et quidem non satis Hispani sibi ipsis videntur constare. Neque enim consentaneum est, vt quo fœdere, quo instrumento Galli & Hispani arctissimâ societate, cujus matrimonium vinculum est, cùm animo, tum corpore in vtriusque sui Principis persona conjunguntur, eodem tamen vtramque gentem consociari non posse caueatur. Quid obstat quominus vtriusque Regni coronæ in vnam possint coalescere, si quæ illas gerunt sacra capita in vnum conueniant? Nec verò quicquam affertur cur illa sibi inuicem adeo infesta sint Imperia, vt nullâ ratione simul consociari possint. Cedo, vbi est illa contrarietas? Neque enim inter Vrbes vel Prouincias tam acerba potest esse dissensio. An fortè adhuc iræ in ipsis animis viuunt, nec bonâ fide in gratiam rediêre? Sed ea perfidiæ suspicio

omnino remouenda. An ignoramus quanta olim inter vtramque gentem concordia fuerit? Quem enim fugit Gallorum auxiliis exactos Hispaniâ fuisse Sarracenos? Quem non moueat sacrum illud & solenne, non modò inter Carolum V. Galliæ Regem cognomine Sapientem, atque Henricum II. Castellæ Principem, cujus ex stirpe, qui nunc Hispaniæ præsunt Reges sunt oriundi; sed etiam inter singulos Regni vtriusque homines fœdus olim sancitum, quò vt frater fratrem, sic Gallus Hispanum, & vicissim adjuuare teneretur. An non hæc sunt inter eas gentes mutuæ beneuolentiæ, & concordiæ clarissima monumenta?

Neque id nos fallit, quàm hæc latè pateant Imperia, Regionum, & Prouinciarum, varietate: sed ea quidem magnitudo nihil obstare posset, quominus, Diuinâ ita moderante prouidentiâ, membra velut disjecta, sanguinis & naturæ jure in vnum corpus conuenirent. Nec tum rationes illæ quantumuis speciosæ, quæque facillimè in contrarium duci possunt, plus essent ponderis habituræ, quàm naturæ leges omnium Gentium consensu comprobatæ. Quam enim habet rationem communis hominum vita ad augendas opes, & facultates procliuiorem, aut magis vsitatam, quàm successionum viam, XI.

quæ vt breuissima, sic est omnium longè justissima? Aut ex quo fonte potiùs mânant illæ successiones quàm ex connubiis, & affinitatibus? Quòd si replicare memoriam temporum velimus, & rerum gestarum monumenta scrutari, jam diu esse ex quo Regia vtraque domus sibi mutuâ est affinitate conjuncta, reperiemus. Ludouicus VII. Rex Galliarum anno millesimo centesimo quinquagesimo secundo vxorem duxit Isabellam Alphonsi V. Regis Castellani filiam. Cum quinquaginta interfluxissent anni, nempe anno millesimo ducentesimo primo Blancha Alphonsi VIII. Regis Castellani filia nupsit Ludouico VIII. Philippi Augusti filio. Anno itidem millesimo quingentesimo tricesimo Franciscus I. Eleonoram Caroli V. Imperatoris sororem in matrimonium accepit. Nullum exclusionis vestigium in his impressum connubiis apparet. Cum Anna Austriaca, quæ nuper ex hac vitâ in meliorem excessit, Ludouico XIII. felicis memoriæ nupsit, tùm primùm hæc renuntiationis conditio dotali instrumento adjecta fuit: sed quod semel factum est, & antehac numquam, id in exemplum trahi non potest, nedum instar legitimæ consuetudinis obtinere. Neque id nudè quid factum, sed quâ causâ factum fuerit, intuendum. Ratio verò in promptu est, cur Anna Austriaca, quod ante hoc tempus

numquam vſurpatum fuerat, regnis Hiſpaniæ renuntiauerit: tum enim Gallia, & Hiſpania mutuo inter ſe, & duplici nuptiarum fœdere jungebantur. Eliſabetha Franciæ Philippo IV. Hiſpaniarum, ſimul Anna Auſtriaca Ludouico XIII. Galliarum Regi nuptum data eſt. Cumque Eliſabetham Lex Salica à Regno Franciæ excluderet, quò vtrobique eadem ſeruaretur æqualitas, id ab Hiſpanis poſtulatum eſt, vt Anna Auſtriaca, quæ futura erat Franciæ Regina, auitis itidem Regnis renuntiaret. Vehementer quidem huic nouæ conditioni à Gallis reclamatum, & vix tandem id Hiſpanis conceſſum fuit; tametſi nulla tum erant Annæ Auſtriacæ quæſita jura: cumque illi & fratres, & plures ex iis forent nepotes, procul aberat ab omni ſpe ſucceſſionis; nec certè vlla ab inito matrimonio ad eam venit hæreditas. At Reginæ Chriſtianiſſimæ alia longè cauſa eſt: cum enim renuntiauit, tum Principatus ex fratris morte jam illi obuenerant. Eſt igitur diſſimile totum; neque adeo exemplum illud, quod ex omni memoria ſolum eſt, Hiſpanis fauet, aut excluſionis æquitatem probat. Tum enim, vt diximus, duplex, & velut reciproca fuit vtriuſque regni affinitas; data Hiſpanis, ſimul & ab iis accepta Regina; quæque plurimum aduerſus nouum exemplum valet exceptio, & vetera

maximè confirmat, hoc inter Annæ & Mariæ Therefiæ exclusionem intereft, quòd hæc delatæ & acquifitæ fucceffioni renuntiauerit; illi jus nullum effet quæfitum; nullam ea cerneret hæreditatem, nullus ei obueniffet Principatus. Sed neque vllo fatis idoneo poffunt exemplo demonftrare apud Hifpanos, Anglos, Scotos, Suecos, aut alias denique Nationes, quæ fœminas à fummo Imperio non excludunt, his fuccedendi in regnum jus pacto renuntiationis ereptum vnquam fuiffe. Ferdinandi Hifpaniarum Regis tres Filias, Philippi I. quatuor, Caroli V. duas, Philippi II. vt alios omittamus, itidem duas Filias externi Principes duxerunt, nullo vnquam interpofito renuntiationis pacto. An quifquam eft qui ignoret, quot Principatus, quot Regna connubiis, & affinitatibus in domum Auftriacam confluxerint? Quem fugit Hifpanicam Monarchiam non tam armorum, quàm fucceffionum, quæ ad mulieres delatæ funt, jure in tantam molem excreuiffe? Hinc fcitè, quicumque in eam fententiam cecinit,

Bella gerant alij, tu felix Auftria nube.

I. Quæ in formâ infunt vitia.

AC nobis quidem videtur renuntiationis pactum mentitis coloribus exutum; fimul quæ illi adjunctæ fuerant caufæ, vt laruæ quædam, & vana juftitiæ ludibria detractæ funt; proximum eft vt

quæ in ipſa forma inſunt vitia, perſequamur. Et primùm illud mirari ſatis non poſſumus, eam renuntiationem in qua elaboranda omne ſtudium ſuum, induſtriam, & exquiſitiſſimæ politicæ artem Hiſpanici Conſilij Adminiſtri poſuerunt, ab iis tamen qui tantæ rei conficiendæ non habuerunt poteſtatem, eſſe conſtitutam. Negamus enim illam excluſionem vtriuſque Regis imperio factam fuiſſe. Legatis quippe Reges, quod ſæpe diximus, in mandatis dederunt, tum vt pacem componerent, tum vt jungerent affinitatem. Quæ Cardinalis Mazarinus à Rege Chriſtianiſſimo habuit mandata, vt rebus ipſis, ſic temporibus diuiſa eſſe jam non ſemel monuimus. Diſtincta quoque, & ſeparata Ludouicus de Haro à Rege Catholico accepit diplomata, die v. Iulij anni 1659. conſignata. Nihil in iis de excluſione continetur; nec Hiſpaniæ Legato imperatum, vt hanc renuntiationem exigeret; aut Cardinali permiſſum, vt ei conſentiret. Vtrique data quidem eſt poteſtas, vt quæ ad pacta dotalia, quæ ad doarium ſpectabant, vnà ſtatuerent; at nihil omnino de renuntiatione, vel excluſione mandatum. Cum itaque pactum illud renuntiationis ab iis qui poteſtatem non habuêre, initum fuerit, in ipſa conuentionis forma id vitij hæret, quòd ſanari nullo modo poteſt.

II, Objectio.

Atenim generali illâ & solenni clausulâ, quâ Legatis quæ ipsis è re communi, & fide suâ facienda viderentur, amplissima gerendi potestas concessa est, hoc etiam renunciationis pactum continetur. Ne illud quidem futurum arbitramur, vt Hispaniæ Consilium hac perditissimâ vtatur defensione. Quis enim est nisi idem juris ciuilis expers, & legum planè ignarus, qui nesciat generales clausulas ad ea tantùm quæ mandatum, aut procuratio expressis verbis complectitur, referri oportere? Hanc enim habet vim illa formula, vt qui mandata gerunt, quibus visum fuerit conditionibus, de rebus ipsis quas in mandatis habent, pacisci, non vt nouas possint, & inopinatas clausulas intexere [a]. Quòd si id egerint, plus sibi tribuunt, quàm leges ipsæ permittunt. Procurator enim, cui totius rei administrandæ libera & generalis data est potestas, alienare quicquam, vel distrahere, nisi speciale mandatum accesserit, legibus omnino prohibetur [b]. Par & vna est ratio ejus qui alterius negotia gerit mandato generali instructus: is enim non potest illius qui mandauit, jura imminuere; aut sine mandato speciali jusjurandum alicui deferre; aut cum debitore sic transigere; vt is cujus vice fungitur, dispendium aliquod patiatur [c]. Id ipsum cùm ratione, tum suâ authoritate confirmat Clemens

Refellitur.

[a] Verba generalia debent restringi ad naturam, & limites materiæ subjectæ. *Mol. in Cons. Par. f tit.* 1. §. 1. *gl.* 1. *num.* 25.

[b] Procurator totorum bonorum cui res administrandæ datæ sunt, res domini neque mobiles, neque immobiles, vel seruos alienare potest sine speciali mandato. *L. Procurator D. de procur.*

[c] Mandato generali non contineri etiam transactionem diminuendi causâ interpositam. *L. Transactionis C. de transact.*

V.

V. quòd non satis æquum videatur vt res grauiores, quàm quæ in ipso mandato sunt explicatæ, generalis clausulæ obscuritate inuoluantur [a]. Eâdem penè ratione vtitur Felinus, cum negat ea quæ reticentur, plus habere momenti oportere, quàm quæ disertis verbis concepta sunt [b]. His assentitur Couarruuias, qui sapienter obseruat generales illas clausulas ex solenni potiùs, & vsitata Notariorum formula, quàm ex eorum qui mandant, voluntate depromi; neque eam vim habere vt speciale mandatum inducant [c]. In eadem quoque sunt opinione Montaluus, & Gregorius Lopes qui leges Hispaniæ suis commentariis illustrarunt [d]. Ac demum ne in congerendis testimoniis longiores simus, constans est & firma omnium Doctorum sententia; generales clausulas mandatis adjectas vltra res quæ frequentiùs vsurpantur, quæque naturali quadam cognatione iis quæ mandantur, sunt conjunctæ, nequaquam excurrere. Quod cum in omni conuentionum genere, tum maximè in pactis dotalibus; quæ & majoris sunt momenti, & magis è re communi; valere debet [e]. Quid igitur? An illa renuntiatio de qua nunc agimus, quæque non alicujus hæreditatis cessionem, aut aliquam bonorum alienationem, sed rerum omnium, & Principa-

[a] Cum sub generalitate tali grauiora non veniant, vel majora quam in ipsa procuratione sint expressa. *Cle. non potest.*

[b] Quando tacita sunt grauiora, & ponderosiora expressis. *Sup. c. Nonnul. d r s.*

[c] In his quæ solent graue dispendium damnumue mandanti afferre, prædicta clausula generalis, quæ potiùs ex Tabellionum stilo, quàm mandantis voluntate exprimitur, non habet eam vim, vt speciale mandatum inducat. *Var. resol lib. 1. c. 6. nu 3.*

[d] *Ad l. 19. tit. 5. part. 3. de la 7. partid.*

[e] Generali mandato quærendi mariti filiæ, non fieri nuptias, rationis est; itaque demonstrari patri personam nubentis necesse est. *L. Generali D. de ritu nupt.*

tuum abdicationem, atque æternam quodammodo exclusionem complectitur, citra vllum speciale mandatum effici potuit? Et quidem hoc genus renuntiationum vsitatas connubiorum pactiones aut societatis virum inter & vxorem jura non attingit. Aliud quiddam longè est ab iis conuentionibus, quæ solent vsurpari; ad jura cùm quæsita, tum futura id pertinet; ad Imperia vsque, & Principatus se tollit; tantùm denique affert detrimenti, quantum vllo æstimari pretio possit. An illud quisquam induxerit in animum, eam esse generalis & tacitæ cujusdam clausulæ vim, vt rem adeo juri, legibus, & naturæ alienam Mandatarius possit exequi, & eum qui mandauit in id adstringere, quod conceptis verbis in ipsa procuratione nullo modo continetur? Præsertim cum id jure ciuili sancitum, & vsu publico receptum sit, mandantis causam fieri meliorem interdum posse, deteriorem non posse [a]. Potuerint Legati quæ ad dotem, doarium, solutionis diem pertinent, quæque in dotalibus instrumentis vsurpari solent; arbitratu suo cauere, augere, minuere: sed quâ illi authoritate, aut filiæ Regis jura naturæ, aut Principi delata jam Imperia, & spem omnem successionis in paterna Regna præripere, & leges quibus Hispaniæ regnum fundatum est, potuerunt conuellere? An generalis

[a] In causa mandati illud vertitur vt interim nec melior causa mandantis fieri possit, interdum etiam melior, deterior numquam. *L. 3. D. Mandati.*

clausula constituendæ rei tam nouæ, tam inusitatæ jus illis & potestatem dedit? Quid, si alter ex Legatis vel vnam ciuitatem dedere vi illius vniuersalis clausulæ ausus esset? an Rex cujus injussu ciuitas dedita fuisset, eâ sponsione Legati teneretur? Quanti verò est vnius arcis, vel vrbis deditio, si ad illam exclusionem, quâ nulla major esse potuit, comparetur?

Verùm ne in re tam clara, & manifesta diutiùs immoremur, quæque vno verbo explicari possunt, pluribus oneremus: hîc distinctio quædam videtur adhibenda: mandata quippe generalia partim ejusmodi sunt, vt omnia omnino ejus qui mandauit negotia, sine vllo discrimine, vel exceptione complectantur; partim ad res certas, & præscriptas referuntur. Illa vt infinita quodammodo sint, tamen res dumtaxat vsitatas attingunt: neque enim licet procuratori quicquam aut vendere, aut alienare, nisi speciale mandatum acceperit. Cum enim hujus generis contractus in eorum commodum, qui suis negotiis interesse non possunt, inducti fuerint, in rem absentium, non eorum debent esse detrimento. Sed quæ ita generalia sunt mandata, vt his tamen certa sit subjecta materies, palam fit ex ea re, quæ gerenda præcipitur, illa definiri, & circumscribi oportere. Cur III.

alio vtamur exemplo, quàm eo ipso quod nunc nobis est in manibus? Quod Legati ad conciliandas Regem Christianissimum inter & Serenissimam Infantem nuptias mandatum vtrimque accepêre, perspicuum est hujus vim nuptiarum fœdere velut septam, & pactis dotalibus, quæcumque sint illa, quæ solenni vsu sunt frequentata, sic coercitam fuisse, vt ad alias res huic fœderi alienas minimè pertineret. Quamobrem id maneat in causa, & fixum sit renuntiationem, quæ injussu eorum, quorum maximè intererat, facta est, non magis constare posse, quàm acta quæque publica legitimâ authoritate destituta. Cum enim vim omnem suam, & robur hinc trahant, quidquid id est quod detracta potestate agitur, hoc ipso vitiosum est, & irritum. Quî enim scire possumus an Regina Christianissima huic pacto consenserit; vnde voluntatem ejus, nisi ex ipso mandato licet interpretari? Cumque de illa renuntiatione nihil Legati in mandatis habuerint, profectò sequitur pactum illud consensu destitutum valere non posse.

IV. Secunda objectio.

At verò, inquiunt, id conuentum pòst ratum habuit Regina Christianissima; & si quid tum omissum fuit in mandatis Legatorum, id subsecutâ confirmatione expletum abundè est. Age,

Diluitur.

hoc ipsum actum agnouerit, & susceperit Regina: potuitne quæ priùs irrita fuit conuentio hinc conualescere? Errat longè, nostrâ quidem sententiâ, qui quod prauum, & injustum initio fuit, tum valere existimat, cum postea ratum habetur, & firmum. Quæ subsequitur authoritas, aut ratihabitio factum quidem probat; quod præter mores, aut leges actum est, non corrigit. Hinc concinnè Bartolus docet eum qui quod alius egerit, ratum habet, factum ipsum, non qualitatem facti comprobare [a]. Scitè etiam Baldus negat si quid peccatum fuerit in forma, & natura contractûs, id vitij sanari posse, etiamsi ratihabitio fuerit subsecuta [b]. Cum his sentiunt Felinus [c], Alexander [d], & Damasus [e], qui disertè docent

[a] Effectus ratihabitionis est vt quis videatur approbare factum, non qualitatem facti, vnde si esset male factum, posset agi. *Ad L. Pomponius D. De neg. gest.*

[b] An ratihabitio æquiparetur mandato, sic dico; aut illud quod fuit factum ante mandatum potuisset aliquo jure valere, & tunc ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, aut non potuisset aliquo jure valere, & tunc ratihabitio non comparatur mandato, nec facit retroacta valere, quia ratihabitio non confirmat quæ sunt nulla, & quæ non habuerunt sua essentialia.

[c] Si ergo actus est nullus, non cadet ibi ratificatio; neque enim actus potest reconualescere per ratificationem quando est comprobatus à lege.

[d] *L. 5. Cons. 78.*

[e] Confirmatur res inualida si ejus perfectioni obstat solùm dissensus habentium ratum: alioqui si alia obstarent, non confirmaretur ratihabitione. *Tract. de Proc. memb. 3. num. 7.*

contractum legibus repugnantem nequicquam ratum fieri, quæque acta lex improbat, ex ratihabitione non conualescere. Quod autem à Doctoribus vsurpari solet, ratihabitionem retroagi, ita accipiendum esse tradit Argentreus [a]: si modò contractus ipse in suo, velut fonte infectus non fuerit: nam cujus initium nullum est, id postea nequicquam confirmatur. Quâ quidem ratione vtitur etiam Azeuedo [b] scribens in leges Hispanicas. Nam, vt semel dicam, hanc habet vim illa confirmatio, aut ratihabitio; vt de facto nulla esse controuersia possit; tametsi de jure semper ambigitur, & vtrum quid ritè actum fuerit, an secùs, meritò contenditur [c]. Da pactum fœneraticium, aut simoniacum, aut injustam exhæredationem, aut irritam electionem: quæcumque accedat authoritas, vel ratihabitio, nec contractus, nec exhæredatio, nec electio denique legitima futura est [d]. Quod enim legibus, quod moribus actum fuit, id ratum fieri potest: si quid vitiosè factum, si quid peccatum sit in contractûs substantia & forma, nihil huic vulneri mederi potest, quæque adhibentur remedia, nihil quàm morbum exulcerant. Cum enim principia se habent malè, tum nullus remediis locus est; atque vt ratihabitio jus vetus confirmet, nihil tamen noui juris tribuit; & quæ perperam

[a] Quòd vulgo aiunt ratificationem retrotrahi, intelligunt, nisi actus ab initio nullus sit. *Art. 96. Cons. Brit.*

[b] Ratihabitione non validatur id quod nullum est. *L. 15. tit. 21.*

[c] Innouatio nihil juris tribuit, sed solummodo vetus conseruat. *C. 1. De conf. vtil. vel inut.*

[d] Electio quæ fuerit irrita ipso jure, per subsequentem consensum, non potest esse rata. *Cap. Auditis de elect.*

acta sunt, aut in ipsa radice corrupta, non emendat [a].

[a] *Dict. c. 1. de confir. vtili vel inut.*

V.

Quocirca id vnum efficit illa confirmatio, vt ejus ad quem res spectat, quique conuentis ipsis non intercesserat, consensus in actum, vel contractum influere videatur. At si quid præter illum consensum deest; si quæ abest formula; si quid præter jus, & æquum actum fuit, si quæ alia labes insideat, his non medetur incommodis subsecuta authoritas, vel consensus. Nisi id fortè non attendimus duo esse pactorum genera; quædam solo consensu ita perficiuntur, vt nullam juris formulam exigant: atque ex iis naturalis quædam nascitur obligatio, bonâ fide tamquam fundamento subnixa. Nec verò id dubium est quin hujus generis pacta, aut conuenta ratihabitione, quæ consensum ipsum, quo maximè continentur, affert, omnino roborentur. Hinc si quis major viginti quinque annis id ratum habeat, quod minor promiserat; cum id pactum in solo consensu positum sit, vbi hic accesserit, tum valebit obligatio. Alia verò sunt acta, aut conuenta, quæ præter consensum, qui omni pacto communis est, certis præterea sunt adstricta formulis, quas vel consuetudo, vel jus ciuile præscripsit, quæque si defecerint, conuenta omnino irrita, infecta, & vitiosa censentur. Atque in his contracti-

bus ratihabitio frustra adhibetur ; cum ea explere non possit, quæ fuerunt in conuentionibus prætermissa. Exemplo sit ipsa donatio, quæ si acceptata non fuerit, quantumuis postea confirmetur, aut rata habeatur, valere numquam potest. Id ipsum de matrimonio dictum puta, quod si clandestinum fuerit, ratum jure fieri nequit. Cum enim legibus donatio nulla sit acceptatione destituta ; nec stare possit connubium ni publicæ sponsalium denuntiationes præcesserint, ac præter consensum eorum qui nuptias ineunt, parentum quoque suffragia accesserint, & testes sint adhibiti : si quæ ex iis quæ jure descripta sunt, deficiant, matrimonium ne puncto quidem temporis stare potest. Neque huic aliud est malo remedium, quàm vt instauretur donatio, aut nuptiæ de integro ritè celebrentur.

VI. Ex hoc quidem fonte manat ea quam Baldus sequitur regula ; quòd vbi ad formam & naturam contractûs ex lege mandatum requiritur, si id defuerit, non modo nihil agitur, sed ne confirmatione quidem potest conualescere [a]. Cum enim, vt docet Bartolus, forma lege præscripta deficit, id nullo potest pacto emendari, nec quicquam prodest

[a] Si statutum dicit quòd processus procuratoris non valeat sine mandato, ratihabitio non sufficit, quia licet ratihabitio æquiparetur mandato, tamen fallit, vbicumque res requirit mandatum pro formâ. *Ad L. Executorem C. de exec. rei jud.*

subsecuta

ſubſecuta confirmatio [a]. Eadem ſentit Azeuedo [b]: Gomes itidem ſcribens in legem ſexageſimam Tauri, in ea quidem opinione eſt, quâ plerique alij, quos laudat, vt quotieſcumque in rebus contrahendis, aut in actis publicis, mariti, vel tutoris requiritur authoritas, illam præire, non ſequi oporteat; ſecus nihil omnino agi, neque id jure ratum poſtea fieri poſſe [c]. Couarruuias quoque negat ſuppleri poſſe formulam, quæ à jure fuit conſtituta, quæcumque pòſt acceſſerit authoritas, aut rei actæ comprobatio [d], Nec demum ab ea ſententia; quæ omnium penè Doctorum communis eſt, abhorret Argentreus, qui id etiam præter cæteros obſeruat, quòd ſi quis non impetratâ à Judice facultate, cum in Prouincia id moris obtinet, alium in jus vocauerit, tum vadimonij libellus nullus ſit; etiamſi poſtea judicis authoritate confirmetur [e]. Quod quidem in vna re ab Argentreo poſitum, in multas transferri poteſt. Nam

[a] Ratificationem in totum tollimus ad validitatem actus tota enim ſubſtantia actus pendet à conſtitutione præcedenti, nec ratificatione idem pollebit.

[b] *L.* 14. *tit.* 13.

[c] Paulus de Caſtro, & communiter Moderni tenent quòd ſi licentia, conſenſus, vel authoritas alicujus requiritur pro forma, & ſolennitate actus, requiritur quòd præcedat, & non ſubſequatur.

In L. 60. *Taur. num.* 6.

[d] Si dicas ex regulis juris ratihabitionem æquipollere mandato: reſponderi ſatis poterit, eam regulam procedere in vniuerſum, quoties ſpecifica deciſio minimè requiratur: etenim non eſt ſatis argumentatio ex ratihabitione quæ mandato per æquipollentiam, non in ſpecie comparatur, nec idem eſt cum mandato.

[e] Si ſuperuenit defectus ex legis diſpoſitione, ratihabitio impeditur, quia in his quæ reſpiciunt nullitatem ipſius actus, duriùs agitur cum lege, quàm cum homine.

seu Judex extra forum suum jus dixerit; seu quis alius, nec speciali mandato, nec idoneâ authoritate munitus publicum quodcumque munus obierit; aut non delegatus vicariam præbuerit operam, non modò impunè huic non paretur; sed etiam quæ egerit, ea nullius esse momenti palam est, quæcumque pòst secuta fuerit judicis authoritas [a]. Vbicumque enim rei gestæ confirmatio vim habet mandati, id ex quadam fictione juris proficiscitur: quæ quidem non eò valet, vt præstitutam à lege formulam, vel legitimam ejus qui publico munere perfunctus est, potestatem, aut jurisdictionem demum supplere possit [b].

[a] Corruit ex defectu solennitatis, supplere autem defectum solennitatis substantialis non dependet à facultate judicis, ideo non potest ratificare. *Innoc. in c. Prudent. de off leg.*

[b] Quoties statutum mandatum requirit, toties ratificatio non sufficit, quia ratificatio re vera non nisi fictum mandatum est, cui statuti verba non applicantur.

VII.

Cum itaque nulla vmquam fuerit renuntiatio tam peruersa, tam præpostera, tam juri, & moribus aliena, quàm ea quæ nunc in disceptationem venit, vt multis jam argumentis planum fecimus: cum Bonifacij Constitutio id genus pactorum iis legibus adstringat, vt pater de suis bonis dotem dederit, vt eam filia receperit, vt eâ dote se contentam esse declarauerit; cum denique his conditionibus, quæ ad substantiam, & naturam hujus conuentionis pertinent, ipsa fuerit renuntiatio destituta, quî potuit tot, & tanta vulnera, quæ insecuta est ratihabitio, curare, aut quæ sunt neglecta supplere? Quid

plura, si ea quam sæpè nominamus, nulla est ratihabitio, si ab omni forma juris remota, an fortè his malis remedio futura est? Quæ in se res nec rationem habet vllam, nec æquitatem, quî poterit irritæ, & vitiosæ conuentioni vim & robur tribuere, aut quæ malè acta sunt, corrigere? Hoc itaque loco planum id quoque faciendum, ne ipsam quidem sibi constare ratihabitionem, vel quòd non authore sponso à Regina Christianissima facta sit; vel quòd hujus generis conuenta ab instrumento dotali separata, cùm Romanæ leges, tum Hispanorum mores improbent. Sed antequam vtrumque demonstrandum aggredimur, vt res ipsa gesta fuerit, breuiter exponendum.

Id quidem satis liquet, quæ Ludouicus de Haro habuit mandata, non fuisse à Regina subscripta, ac ne dotale quidem instrumentum ab ea fuisse consignatum. Quamquam id inter Legatos conuenerit, fore vt Serenissima Infans ante initum matrimonium duplici transactioni, tum renuntiationis, tum exclusionis subscriberet; alterâ quidem successiones omnes repudiaret, alterâ Principatus abdicaret; ac nuptiis demum celebratis cùm illa, tum Rex Christianissimus renuntiationis, & exclusionis acta simul comprobarent. Iam quo illa modo perfecta, & confirmata fuerint, videamus. VIII.

IX. Ac primùm quidem permirum id videri possit, hujus generis conuenta, quæcumque illa sint, quæ à Regina facta dicuntur, nusquam in Galliis visa, nec cum Rege Christianissimo communicata, nec in dotale instrumentum, quod factum omnino oportuit, relata, aut eorum denique perscriptiones editas fuisse. Sed vt minuamus controuersiam, demus id quod vero simillimum est, ea quidem acta tum à Regina, cum adhuc in Hispania versaretur, expressa fuisse, & extorta: cum autem eorum quæ gesta sunt, copia Regi Christianissimo facta non fuerit, quo id assequemur modo, vt quæ in iis vel omissa, vel peccata sint, ostendamus? Hoc sanè ad judicandum facile est, nullius illa esse momenti, seu ante fuerint, seu post initas nuptias fabricata: cum citra Regis Christianissimi authoritatem sint constituta.

X. Atque vt id quod majorem fortassis videtur habere dubitationem, quodque ante solennes nuptiarum ritus transactum fuit, priùs exequamur: illud satis constat puellam non posse post initas fœderis nuptiarum conditiones, quicquam transigere, quod dotem, vel successionum jura, vel alias conuentiones imminuat, ni sponsi accedat authoritas. Confectis quippe, & obsignatis tabulis dotalibus, jam puella sic

est in futuri sponsi potestate, vt dos illius, bona, jura denique fixa sint, & constituta, nec sine illius cui premissa est, consensu mutari, aut mouêri vllo pacto possint. Iam enim vtriusque juncta sunt, & penè indiscreta bona; vbi Sacramentum accesserit, tùm id nexu indissolubili, & animos junget, & corpora. Quid enim sunt sponsalia, nisi, vt Iurisconsultus definit, mentio, & repromissio nuptiarum futurarum? Quocirca quæ subsequuntur nuptiæ vim suam in id vsque tempus, quo facta sunt sponsalia, retroagunt; atque ex èo die quo instrumentum dotale fuit obsignatum, mariti bona jam vxoris sunt hypothecæ, vel pignoris nomine obligatâ. Tum enim fœdus nuptiarum quasi incœptum habetur, cum de pactis dotalibus conuentum est: atque interjecto tempore opus nuptiarum non abrumpi, aut interpellari, sed continuatâ serie, & velut suo quodam itinere ad summam progredi videtur. Hinc sponsi & mariti sæpè æquantur jura [a]. Quæque sponsalium tempore donata sunt, in eadem sunt causa, & conditione, quâ donationes quæ maritum inter & vxorem fiunt [b]. Hinc etiam apud sacros Codices sponsi, & mariti sæpè nomina promiscuè vsurpantur; & vetustissimæ Synodi Canones iisdem pænis constringunt eos qui sponsas, ac qui nuptas rapuerunt [c]. Ne multa, pactis dotalibus constitutis, jam

[a] Lex Iulia de fundo dotali pleniùs interpretanda est, vt etiam de sponso idem juris sit quàm de marito. *L. 4. D. De fundo dotali.*

[b] *L. Non sine C. De bonis, qua lib.*

[c] *C. 10. Conc. Ancyr.*

est quædam bonorum mutua societas, quam diuina Sacramenti vis arctioribus pòst vinculis adstringet. Ex quibus id efficitur, nihil puellam posse contrahere, nihil pacisci, quod quidem jure ratum sit, citra sponsi sui authoritatem; quæque adeò acta sunt à Regina Christianissima post constitutas fœderis conuentiones, hæc nullius prorsus esse momenti.

XI. Quæ quidem si obtinemus, an diutiùs erit dubitandum irrita esse omnia quæ Regina jam nupta non authore marito transegerit? Nulla quippe est lex in vniuersa Gallia vsu magis, & moribus probata, quàm ea quæ vetat vxorem quicquam sine mariti authoritate, aut pacisci, aut contrahere; adeo vt quæ acta sint præter viri consensum, omnino rescindantur. Imo ne vxori quidem ætate grandiori citra viri adhuc minoris authoritatem, etiamsi vtriusque bona diuisa sint, & separata, licet transigere, aut alienare quicquam. Quod si ita est, vt nuptiis celebratis mulier paternâ domo, gente, patriâ, nomine denique relictis, in manum viri conueniat, & velut in illius sit mancipio; quòd si in aliam stirpem, & familiam exeat; palam fit Reginæ statum, conditionem, transigendi potestatem, acta denique omnia ad leges Gallicas post nuptiarum ritus exigi oportuisse. Tum

quidem in Hiſpania verſabatur, cum ratam habuit renuntiationem: ſed jam Regis Chriſtianiſſimi conjux erat, atque illius ſubjecta legibus. Nam paternæ poteſtatis vinculum Sacramenti vis, quæ locorum interuallis ſepta non tenetur, jam diſſoluerat. Non potuit igitur inconſulto Rege, vel tranſigere, vel quæ tranſacta inter Legatos erant, comprobare: contrahendi quippe, aut paciſcendi facultas perſonis, non rebus inſidet, eaque ad leges quibus perſonæ ipſæ tenentur, eſt omnino reuocanda. Neque enim id dubium eſt, quin Regina Chriſtianiſſima jam Franciæ jure, & moribus vteretur; in Hiſpania ferè vt hoſpes, vt peregrina, vt in hoſpitio, non vt in patria, aut in domo ſua degebat. Sed perinde hæc diſputamus quaſi dubia eſſent, aut controuerſa; aut Hiſpanicæ leges nobis repugnarent; cum tamen ex inſtitutis, & moribus Hiſpaniæ conſtet filiam poſt nuptiarum ritus à paterna poteſtate liberari [a]. Nec verò legem illam principem ab ipſa mundi origine conſtitutam, quâ vxor viro ſubjicitur, aut jus vllum, aut ſcitum populorum, aut Regis decretum poteſt conuellere. Quæ quidem lex non hominum ingeniis excogitata, ſed à Deo ipſo ſancita, ſi vim habet vllam, quî valere poſſint ea quæ rata habuit Regina citrà Chriſtianiſſimi Regis authoritatem?

[a] *L. vlt. tit 1. lib. 1. L. 1. tit. 9. lib. 3. L. Fori. L. 47. L. Taur. L. 8. tit. 1. noua compilationis.*

XII. Nec demum Romanæ leges hac in re à Gallicis, aut Hispanicis, aut Diuina lege dissentiunt; nam jure ciuili pacta seorsim, vel à genero, vel à filia, vel à socero peractis sponsalibus facta de iis quæ ad dotem, aut alias fœderis nuptiarum conuentiones pertinent, omnino rescinduntur [a]. Hujus quidem rei exemplum illustre extat in codice Iustiniani. Priuato instrumento, & seorsim facto vir in gratiam vxoris consenserat, vt prædium quod in dotem sibi collatum fuerat, in dote non esset. Hoc tamen nomine à marito id posse detineri rescripsit Imperator: quòd cum separatim id, nec adhibito vtriusque consensu actum fuisset à marito, neque mutua esset, & reciproca obligatio, neutri illud fraudi esse oporteret [b]. Et quidem si hoc pactorum genus suscipimus, si liceat puellæ citra sponsi consensum, aut pacisci, aut contrahere, aut res suas temerè, & inconsultâ facilitate distrahere, summa hinc rerum perturbatio & colluuies futura est; quàm facile erit sequiori sexui plagas tendere, eumque in fraudem illicere? Plerumque eueniet vt inopem quis præter spem ducat, quam locupletem despondit: quâ nulla pernicies major fortunis hominum, & connubiorum paci afferri potest; id enim æquitatem primùm, & fidem, deinde concordiam, & beneuolentiam tollit

[a] Cum dos filiæ nomine detur, optimum est pactum cum vtroque generum facere. *L. 7. D. de pact. dot.*

[b] *L. Dotale C. De fundo dot.*

nec quicquam magis aut bonis moribus, aut nuptiarum honeſtati, aut Sacramenti demum religioni poteſt eſſe contrarium. Sequitur itaque vt omnis hæc nobis ratio concluſa ſit, hoc omnino fuiſſe conſentaneum vt ſimul, non ſeparatim cùm Rex tum Regina rata haberent quæ inter Legatos conuenerant: ſiquidem vtriuſque res agebatur, idque dotali inſtrumento cautum & conceptum fuerat. Neque enim id clam fuit Hiſpanici Conſilij Adminiſtris, hujus generis acta non valere ſeparata. Hinc illa juris formula nequaquam ab Hiſpanis tum neglecta fuit, cum Eliſabetha Regina Philippo IV. nupſit: tametſi enim non plurimum eſſet in hac renuntiatione momenti, cum in Gallia filiæ nullo modo poſſint in Regnum ſuccedere. Legatus tamen Hiſpaniæ D. Inigo de Cardenas Regis ſui nomine huic conuentioni interfuit, & quod agebatur comprobauit, quò vtrimque firma eſſet obligatio. Iam quod eſt huic rei caput, quî potuit Regina Chriſtianiſſima nondum ætate major, nullo authore tranſigere? Neque enim vllam à Rege Chriſtianiſſimo accepit poteſtatem. Rex verò Catholicus in rem ſuam, aut liberorum quos ex poſterioribus nuptiis procreauit, author pupillæ eſſe non potuit. Sic enim & ſtipulantis, & recipientis ſimul perſonas induiſſet, quod

leges vetant, & ratio ipsa repudiat [a]. Et quibus omnibus conficitur, ratihabitionem illam idoneâ authoritate defectam, & à minore quæ non erat contrahendi potens initam, jure ipso non valere.

[a] Regula est juris ciuilis in rem suam authorem tutorem fieri non posse. *L. 1. de auth. & consensu tut. & cur.*

XIII. Quid ergo, inquiunt, nonne Rex Christianissimus dotale instrumentum seorsim confirmauit? Id quidem concedimus. Sed eo cauetur instrumento futurum vt Serenissima Infans renuntiaret. Ne id quidem inficiamur. Ergo si quæ à Regina cum in Hispaniis versabatur, facta est renuntiatio, eam simul Rex Galliarum tacitus quodammodo comprobauit. Quem verò id daturum putant? cum enim authoritas, quæ ad substantiam cujusque conuentionis, aut contractûs pertinet, omnino defuerit, quî poterit illius vicem supplere tacita quædam, & subsecuta comprobatio? Neque hîc vllus æquipollentiæ, vt vocant, locus esse potest, cum renuntiationis origini ea labes insideat, quæ exuri nullo modo possit; cum mariti desit authoritas, quâ remotâ nihil vxori liceat vel pacisci, vel transigere. Quòd si enim ex illo consensu vim omnem suam trahit ipsa conuentio, eum profectò non sequi, sed præire necesse est: secus nihil omnino agi, quando vxor transigit, aut renuntiat, cum leges, tum ciuilis juris Doctores summâ

consensione definiunt [a]. Accedit illud quoque, non editam fuisse illam à Regina factam renuntiationem, nec cum Rege Christianissimo communicatam; neque is adeo potuit actum sibi incognitum suâ authoritate confirmare. Quod enim quis factum probat, id perspectum antè, & exploratum habere debet; ita vt is qui ratus habetur contractus, sit coram exhibendus, ne quis aut fraudi, aut obreptioni locus esse possit [b]. At quæ facta dicitur à Regina repudiatio, tenebris adhuc manet inuoluta, & lucem ipsam reformidat. Dotale quidem instrumentum de futura renuntiatione cauet: sed quæ illa sint jura, quibus Reginam cedere oporteat, omnino reticet; neque ea tum Regi Christianissimo fuerunt explorata, nec distinctè, & enucleatè, vt factum oportuit, explicata. Ac ne Rex quidem Galliarum renuntiare ipse potuisset, aut sponsæ jura, vel delata, vel futura repu-

[a] Si licentia, consensus, vel authoritas alicujus requiritur pro forma, & solennitate actus, requiritur quòd præcedat licentia & non subsequatur, quia requiritur ad legitimandam, & authorisandam personam. *Gomes ad L 60. Taur.*
Quando consensus requiritur à principio certo, & determinato tempore pro forma actus, ratificatio postea superueniens non ratificat actum. *Felin. cap. Nonnulli de rescript.*
Purgatio more non admittitur per ratificationem, quia nullum subjectum requirit ratificatio in quod agere possit propter præexistentiam nullitatis. *Argent. Cons. Brit. art. 96.*

[b] Nec sufficit ad perfectionem ratificationis habere scientiam actus in genere, sed debet habere ratificam scientiam in specie etiam omnium qualitatum, aliàs quis non dicitur habere rei scientiam. *Grauet. Cons. 60.*

Ad hoc vt ratificatio sibi vindicet locum oportet vt ille qui vult habere ratum, sciat, & cognoscat, & comprobet quod factum est, aliàs nemo quod ignorat approbat, & ratum habet. *Lancelot.*

diare. Quid ergo? potuitne vim, & robur inutili renuntiationi tribuere? An plus valet confirmatio, quàm id ipsum quod ejus est velut fundamentum? Renuntiatio quidem, vel exclusio per se jacet, & collabitur, quæ verò eam consequuntur;quæque illi superstructa sunt, contra juris regulas [a] & firma erunt, & stabilia? Neque id dubium est quin hoc genus confirmationis, aut ratihabitionis in damnum alterius, qui pacto non intercesserit, comparatum valere non possit [b]. Præsertim si res ipsa non ad illius qui ratam eam habet, vtilitatem referatur, sed ei contrà maximo sit detrimento [c]: quod quidem in hac causa omnino contingeret. Rex enim Christianissimus nullo hinc sperato emolumento, sed Hispanorum commodis seruiens renuntiationem, & sponsæ, & liberis, & toti Galliæ perniciosam suâ authoritate comprobaret.

[a] Cum principalis causa non subsistit, ne ea quidem quæ sequuntur, bonum habent. *L. 29. §. 7 D. De Reg. Iu.*

[b] Stante præjudicio tertij minimè hujusmodi fictio retrotractionem operabitur, *Gomes in L. 9. Taur.*

[c] Si insulam hæreditariam fulsero, cum te hæredem putarem, tuque ratum habueris: an sit aduersus te actio; sed non fore, ait, cum hoc facto meo alter sit locupletatus, & alterius reipsa gestum sit negotium.

XIV.

At verò, inquiunt, interposita est à Rege Galliarum jurisjurandi religio. Graue id omnino foret, si ipsa ratihabitio non esset injusta, & publicæ saluti exitiosa: neque enim aliud est quo firmari fides possit sanctiùs, quàm jusjurandum. Sed nec illud quoque nos

fallit, quod juris canonici authoritate suprà ostendimus, jusjurandum non fuisse institutum vt esset vinculum iniquitatis [a]. Non enim jus ex injuria, aut bonum facere potest ex malo, quæque naturâ suâ sunt injusta, nullâ interpositâ religione mutari possunt. Veritatem quippe, bonam fidem, æquitatem, non fraudes, non injurias firmat jusjurandum. Quæ enim futura esset illa rerum confusio, si hominum conuenta, non ad justitiæ, & rationis leges, sed potiùs ad jurisjurandi interpositi formulam, quæ rebus ipsis jam constitutis accedit, essent reuocanda. Id verò si accipimus, propè est vt astutiæ, fraudes, injuriæ, scelera permittantur. Hinc optimi quique Imperatores vanam illam superstitionem, quæ iniquitati aditum muniebat, & legum jura peruertebat, omnino sustulerunt [b]. Multa in hanc sententiam jure antiquo in Digestis sancita occurrunt [c]. Hispanicæ quoque leges grauiter admonent ea tempora incidere, cùm pacta,

[a] Iuramentum non ob hoc fuit institutum, vt esset vinculum iniquitatis. *Cap. inter cætera 22, quæst. 4.*
L. Iuris gentium. §. & generaliter D. de pact.
L. Non dubium C. de Leg.
Cap. non est obligat. de reg. jur. in sexto.

[b] Si ex falsis instrumentis transactiones, vel pactiones initæ fuerint, quamuis jusjurandum de his interpositum sit, etiam ciuiliter falso reuelato eas retractari præcipimus *L. 42. C. de transact.*
Indubitabilis juris est, non numeratæ pecuniæ exceptionem locum habere, & in talibus nominibus, vel fœnoribus, vel aliis cautionibus, quæ etiam Sacramenti habent mentionem, quæ enim differentia est in ejusmodi exceptione siue jusjurandum positum est, siue non, tam in fœneratitiis cautionibus quàm in aliis instrumentis, quæ eamdem exceptionem recipiunt. *L. vlt. C. De non numer. pec.*

[c] *L. Qui jurasse D. de jurejur.*
L. fin. D. Qui satisdare cogiur.

& promissa etiam jurejurando firmata, seruari non oporteat; vt si minor annis graue hinc damnum patiatur [a]; si quis jurejurando adactus promiserit fore vt Regis, aut Ecclesiæ bona non repetat [b]. Si Princeps quid receperit non inutile modò, sed etiam Regno exitiale [c]; si jusjurandum publico juri repugnet. Ne illum quidem sacramenti religione adstringi docet Montaluus, qui quod in detrimentum rerum suarum, vel majoris partis bonorum futurum est, jurauerit [d]. An illud Dauidi datum est crimini, quòd Nabalem, vti jurauerat, non interfecerit? Quin potiùs Patres eum laudibus efferunt, quòd jusjurandum non impleuerit [e]. Ac nemo est qui nesciat injustas pactiones, vel jurejurando initas, Ecclesiæ authoritate dissolui [f].

[a] *L. vlt. tit. 11. sep. part.*

[b] *L. 28. tit. 11. part. 5.*

[c] *L. 28. tit. de las juras.*

[d] Quando enim obseruantia vergit in detrimentum omnium rerum jurantis, vel majoris partis, item si sit præstitum contra jus publicum. *Gomes ad L. vlt. tit. 11. sept. part. & Montal. eodem.*

[e] Quod non impleuit major pietas fuit *Aug.*

[f] In malis promissis rescinde fidem. *C. 5. Conc. Tol.* Si aliquid fortè non incautiùs jurare contigerit quod obseruatum in pejorem vergat exitum, liberè illud salubriori consilio mutandum meminerimus. *C. 6. eodem.* Nec enim sacramentum ad hoc fieri debere, vt injusta juratio suorum bonorum sit injusta jurantibus exspoliatio. *C. inter cæter. 22. quæst. 4.*

XV. Ex quibus intelligi potest eos qui perniciosa sibi, aut injusta vel jurati promiserint, facere promissa non teneri; nam stultissimum esset existimare Deum, qui jurisjurandi & testis, & judex est; qui quod justum est imperat, vetatque contrarium, fidem jurejurando

firmatam ad ea quæ iniqua ſunt, & æternæ legi contraria facienda quodammodo adſtringere. Quid hoc eſt, niſi peruertere fundamenta juſtitiæ, & omnia permiſcere? Quod enim per ſe iniquum, & peſtiferum eſt, interpoſitâ Sacramenti religione juſtum erit, & licitum? Sic totam vitam periculoſam, inuidioſam, infeſtamque reddemus.

Quamobrem nec jurisjurandi religio, nec inſecuta confirmatio quod erat in ipſa renuntiationis forma vitij ſanare potuit. Sed aliud quoque malum in eadem hæret clauſula, cui mederi difficillimum eſt. Hiſpanici quippe Conſilij Adminiſtri futuram Principis, qui tum adhuc in viuis erat, ſucceſſionem, ne quid eorum diligentiam effugeret, eâdem clauſulâ complecti voluerunt. In quo quidem magno eos errore lapſos arbitramur, cum nec conſenſus illius Principis, nec authoritas interceſſerit. Atque vt is non potuerit per ætatem ſuum adhibere conſenſum, deeſt tamen ipſi renuntiationi conditio, quæ ad illius naturam omnino pertinet, quæque ab ea diuelli nullo modo poteſt. Illud enim ita perſpicuum eſt, vt ne diſputatione quidem egeat, nullam valere poſſe renuntiationem, niſi is cujus repudiantur bona, pacto interuenerit: neque vllâ ratione licet de XVI.

ſucceſſione hominis qui adhuc viuit, citra ejus authoritatem tranſigere. Hoc jus ciuile [a], hoc communis hominum ſenſus perſuadet. Neque id neceſſe eſt, vt ea juris principia, quæ omnibus in promptu ſunt, & lucent ipſa per ſe, teſtimoniis vel argumentis roboremus. Hoc juris in Hiſpania, vt vbique terrarum obtinere, teſtis eſt omni exceptione maj or Couarruuias, qui ejuſmodi conuenta citra illius, de cujus hæreditate agitur, conſenſum inita, vt plena dedecoris improbat; nec juriſjurandi religione illa firmari vllo pacto poſſe, vt rem apertam, & minimè controuerſam tradit [b]. Quid enim? An non flagitium eſt de hominis viui ſucceſſione paciſci? Illius funus jam votis præcurrere; ejus bona velut proſcribere, hæreditatem jam ſpe præripere, ac demum præter legum, & naturæ jura, alienum vel inuito hæredem obtrudere?

[a] *L. pact. C. de pact. L. pactum quod dotali C. de coll.*

[b] Certum eſt pactionem futuræ ſucceſſionis factam abſque conſenſu ejus de cujus hæreditate agitur, non confirmari juramento; quia turpe ſit, ac contrarium bonis moribus pactum fieri ſuper viuentis hæreditate abſque ejus conſenſu, ſuper. *C. Quamuis de pact. in ſexto. part.* 2. § 1. *num* 8.
Non ambigo, imò fateor planè pactum illud abſque conſenſu ejus cui ſuccedendum eſt, minimè confirmari juramento, quia contrarium ſit bonis moribus. *Idem. part.* 3. *n.* 6. *eodem.*

XVII. Odioſa igitur illa & inutilis renuntiatio jacet tot rationibus, tot argumentis, ac teſtimoniis euerſa, atque id pactum ab omni lege & conſuetudine alienum, quiduis potiùs eſſe quàm legitimam conuentionem oſtendimus.

Deinceps

Deinceps quod ex quatuor propositis tertium fuit, de materia quæ huic iniquæ pactioni subjecta est, ita disseramus, vt remotâ paululum subtilitate disputandi, oculis quodammodo appareat, res ipsas quibus Regina Christianissima renuntiauit, ejusmodi esse vt non aliter, quàm generali conuentu Ordinum ritè conuocato, aut populorum consentiente authoritate potuerint abdicari.

Longa est oratio, multæque rationes, quibus doceri possit Regna hæreditaria jure sanguinis, vel agnationis, ad gentem, seu familiam regnatricem eâ lege deferri, vt ex aliis in alios successionum vices transmittantur. Nec immutabilis illa, & quodammodo æterna substitutio, vel decedentium voluntate, vel eorum qui succedunt, consensu, aut pactione vllâ tolli potest: nec demum iis licet publicæ administrationis munus sibi à præpotenti Deo, & patriis legibus impositum, propriâ authoritate recusare; aut arctissimum illud societatis Reges inter & subditos vinculum dissoluere. Nam vt alia quæ in hanc sententiam afferri possunt plurima omittamus, id sanè omnibus perspicuum esse debet, mutuo, & æterno fœdere ex lege Regni cujusque conditrice, Reges cum subditis ita deuinciri, vt hi obsequium præstare, illi populos tueri,

I. Regna & Principatus non potuisse abdicari.

atque omni eos injuriâ prohibere teneantur; nec subditi possint sine scelere legitimi Principis authoritatem defugere; nec vicissim liceat Principi præter subditorum voluntatem jure suo cedere, aut in alienos transferre Imperij majestatem. Est enim vtriusque mutua & reciproca obligatio, ac seruitus quædam, nec minus Princeps ad imperandum, quàm priuati ad obediendum, adstringitur: ex mutuo consensu fœdus illud inter Principes & subditos sancitum fuit, neque id adeo solui potest nisi vtrorumque etiam consensus accesserit. Pulcrè quidem Cujacius, *quod lex mihi dedit non tam meâ causâ quàm alienâ, frustra renuntio.* Nec minùs concinnè illustris Brabantiæ Cancellarius negat Ducem renuntiare, aut Ducatus sui jura imminuere, aut quicquam cum suo Principatu conjunctum alienare posse: cum sacræ cujusque Regni, aut Principatûs leges dominij, vel juris translationem prohibeant. Nam vt lex Iulia prospexit ne dotale prædium maritus obligare, aut vendere, aut seruitutes ei debitas alienare; aut alias demum ei possit imponere. Sic Regis, aut Ducis patrimonium est ferè instar dotis à Republica ferendis oneribus constitutæ: neque adeo Princeps arbitratu suo potest vel minimam sui dominij partem distrahere, nedum jura Imperij sui repudiare. Est quippe id proprium munus

Kintskotius.

Principis, intelligere ſe gerere perſonam Reipublicæ ſibi commiſſæ, cujus dignitatem, & decus ſuſtinere debet, non jura diuellere.

Quòd ſi leges Pontificiæ vetant ne Epiſcopus ſpiritalis cum Eccleſia ſua conjugij vinculum propriâ authoritate ſoluat: neque olim Romano Proconſuli Magiſtratum liceret abdicare [a]: profectò nec licet Principi ſubditis inconſultis Imperium ejurare. Cumque inſtar capitis totum Imperij corpus regat, & moderetur, non magis poteſt huic muneri deeſſe, aut populi ſibi commiſſi curam defugere, quàm caput ipſum poſſit membra, quibus naturali ſocietate conjunctum eſt, deſerere. Et certè nihil habet Reſpublica majus, nihil præſtabilius, nihil quod majori indulgentiâ, & beneuolentiâ complecti debeat, quàm legitimum Principem, cui publicæ adminiſtrationis munus ab ipſo Deo creditum eſt. Quo igitur animo ferre poteſt, vt ſuo velut capite citra publicam authoritatem orbetur, ac ne in conſilium quidem rei longè maximæ admittatur? Permagni illius refert rationes, & momenta expendere, quibus impulſus Princeps Imperium ejurare, & aliò transferre meditatur; an leuitate quadam animi; aut rerum ignoratione deceptus, an aliorum factione, & fraude circumuentus; an II.

[a] Abdicando ſe non amittit Imperium. *L. Legatus D. de off. Proconſ.*

metu potiùs, aut pudore, aut alia animi perturbatione permotus, quàm certo judicio, & constantiâ abdicet Principatum. Postremò Reipublicæ interest prospicere ne optimo Principe orbata, deteriori, aut minùs idoneo subjiciatur [a]. Summa enim potestas ex iis est rebus, quæ non aliter quàm nascendi sorte ex aliis in alios dimânant, nisi fortè id fiat consensu populorum.

[a] Negotium Regni est negotium vniuersitatis, & ideo non potest Rex de Regno disponere sine consensu majoris partis nobilium regni. *Card. Zarab. Cons.* 37.

III. Hoc juris cum vbique terrarum, tum maximè in Hispania, & Belgio semper obtinuit. Hinc Berengaria quondam Regina conuentum Ordinum Vallis-Oleti coegit, vt ex eorum sententia Regiam potestatem ejuraret, eamque in Ferdinandum filium conferret. Sic Carolus V. Imperator Comitiis Ordinum Bruxellas antè euocatis, atque iis coram excusatâ ætatis jam ingrauescentis, & affecti corporis infirmitate; Belgij Principatus abdicauit. Cum Henricus olim Dux Brabantiæ Ioanni fratri, qui natu minor erat, jus, possessionemque sui Ducatûs tradere in animum induxisset, non Ordinum modò sed etiam Imperatoris consensum, & authoritatem necessariam esse judicauit: neque Imperator abdicationem illam antè ratam esse voluit, quàm ipse rem penitus, caussamque cognosset.

Sed quid in re notissima vtimur testibus, vel exemplis? cum nemo ignoret nihil publicæ saluti, aut Regum potestati perniciosius statui posse, quàm Principis arbitrio relinquere, vt contra sacras Regni cujusque leges, contra naturæ jura, & instituta Majorum, quem volet ex liberis ad summum euehat Imperium, aut Regnum ad libidinem partiatur, aut quod indignissimum est, Regalem potestatem ad alienos interposito renuntiationis pacto transmittat. Quid aliud agit Consilium Hispanicum? Quid illa sibi vult exclusio, quâ Regis Catholici filia non modò omni Principatu, sed etiam spe omni successionis in paterna Regna dejicitur, quàm vt Regnorum euertantur jura, & quod Principes à Majoribus Imperium accepêre, id posteris non prodant? Quòd si enim valet illa renuntiatio, nihil est causæ cur virilis soboles excludi itidem non possit, cur minor majori non anteponatur. Nec quicquam obstat sexuum differentia, quominus vt Principum filiæ, sic liberi throno dejiciantur. Nam interfit inter viros & fœminas, quòd illi in eadem gradus propinquitate sint honore superiores; eodem tamen jure, iisdem omnino legibus ad Regni gubernacula vocantur. Quòd si illas licet excludere, eadem vtique ratio in Regios liberos valet: discrimen quippe, ordo IV.

non jus facit. Quò igitur pertinet illa renuntiatio, nisi vt stirps Regia extrudatur, & alieni in Regnum inuadant? Nec vlla tamen est in Hispania lex aut sanctior, aut magis vsu, & moribus consignata, quàm ea quæ Principum liberos ad Regnum vocat, non decedentium judicio, aut voluntate, aut testamento, aut conuentione, sed lege naturæ, & sanguinis jure. Nec Principi licet soluere hanc perpetui fideicommissi legem in domo regnatrice firmatam, quæ jus omne, & Regni possessionem ad legitimum successorem transmittit, vbi morte Principis aditus ad illud fideicommissum reseratur.

V. Nota res est, & ab Hispanis Scriptoribus mandata monumentis, nullâ vmquam ratione eam gentem adduci potuisse, vt ab hoc jure publico desciscere. Cum Ferdinandus olim Castellæ, & Legionis Rex sic inter suos liberos Regna partiri statuisset, vt D. Sanctio stirpis maximo Castellæ, D. Alphonso Legionis, D. Garciæ natu minimo Gallœciæ Regnum relinqueret: filias quoque suas aliquot ciuitatibus donasset; id omne irritum fuit, ac plus valuit legum authoritas, aut patriæ consuetudo, quàm Regis voluntas. Itaque Sanctius jus suum in Regna retinuit, ac penes eum fuit trium Regnorum integra, & indiscreta possessio. Nec dissimilem

exitum habuit Alphonsi testamentum, quo Legionis Regnum, Ferdinando excluso, inter duas filias diuiserat: id enim summo Ordinum consensu rescissum est, ac Ferdinandus jus suum obtinuit. Nec dum ducenti anni effluxêre, cum in celeberrimo Procerum cœtu Ferdinandus Arragoniæ Rex, qui Isabellam Hispaniæ Reginam duxerat, jura successionum mouere, & Legem Salicam in Francia vsurpatam, inducere in Hispanias nequicquam tentauit. Nam Procerum cœtus grauissimè intercessit: nec potentissimi Regis Majestas, nec tacitus Reginæ consensus, nec quorumdam studia potuerunt sacras Regni leges, & inueteratam consuetudinem immutare. Sed quid plura, aut vetera exempla quærimus? Cum Patrum nostrorum memoriâ Philippus Hispaniæ Rex circa annum 1598. (vt Meterenus scribit) animo agitasset Principi Isabellæ Prouincias Belgij jure beneficiario possidendas tradere, vehementer à Belgis reclamatum est: negarunt se instar seruorum mancipari, aut pretio æstimari, aut arbitratu demum Principis distrahi posse. Scribit Sandoualius Episcopus Pompeiopoleos anno quingentesimo decimo sexto supra millesimum tres præcipuos Regij Consilij Administros, & spectatissimæ fidei accitos fuisse à Ferdinando, cum in grauem is morbum incidisset, vt quid sibi

faciendum esset in re maximi momenti edocerent; se testamento quod Burgis scripserat, cauisse vt Ferdinandus Princeps in Castellæ, & Arragoniæ Regna succederet, quòd is moribus Hispanicis esset, & institutis excultus; ac subinde vereretur, ne Carolus Hispaniarum administratione neglectâ, studium omne suum, & animum aliò intenderet. Illi ex fide sua, & religione esse duxerunt, vt Regem ab instituto reuocarent, ac magnopere ei authores fuêre, ne jus Regni sanctum, augustumque violaret: negarunt Regiæ successionis constitutum ordinem, & vetustate roboratum peruerti posse. Paruit eorum consilio Ferdinandus, posteriori testamento priores tabulas induxit, & Carolum Regnorum hæredem juxta patrias leges instituit. Hæc quidem instituta, legesque Regnorum, aut Principatuum sanctas esse oportere, pulcrè, vt alios mittamus, intellexit olim Ioannes Galeatius Dux Mediolanensis, qui in ipso vitæ exitu tres liberos coram adduci jussit, eosque aliquantò contemplatus, in eas erupit voces, quibus eam legem quâ Ioannem natu maximum tardo, & retuso ingenio Ducatus sui hæredem facere tenebatur, vt duram, & acerbam incusabat, quòd Philippus Maria ætate proximus erectâ indole, & excellenti ingenio ad Imperium natus videretur. Id scilicet acutum hominem, &

& prudentem non fallebat, quòd vbi agitur de jure ſucceſſionis in Regnum, vel Principatum, nihil liceat patris voluntati, aut judicio aduerſus naturæ leges, & inſtituta Majorum: cum ſummum Imperium non hæreditatis nomine, ſed ſanguinis jure deferatur. Ius quippe Regni, quod ſæpe dicendum eſt, à natura ipſa, aut legibus, non ab hominum arbitrio proficiſcitur; naſcuntur Principes, non inſtituuntur.

Maneat igitur id quod negari non poteſt, quodque omnium penè gentium conſenſu fuit comprobatum, Regni aut Imperij jura mutari non poſſe, nec legitimum ſucceſſorem vllâ conuentione ſummoueri. Ac ne plura, & aliena proferamus, vno quidem, & illuſtri vtemur exemplo, quoda pud Butkenum doctum hominem, & diligentem Annalium ſcriptorem legimus. Cum Carolus Imperator annò milleſimo trecenteſimo quinquageſimo ſexto in Brabantiam veniſſet, Venſelinus, & vxor ejus Ioanna, ad quam Ducatus Brabantinus pertinebat, Imperatorem adiêre, quîcum eâ conditione pacti ſunt, vt ſi abſque liberis ex eo connubio decederent, jus omne in Brabantiæ Ducatum, & alios Principatus ad potiſſimum ſtirpis Lucemburgicæ hæredem, excluſâ Margaretâ Ioannæ Ducis ſorore, & Flandriæ Comite, VI.

perueniret. Ea quidem conuentio tum authoritate, & consensu Ordinum firmata est. Cum interjectis aliquot annis illi sine prole diem obiissent: qui tum erat Lucemburgi Princeps ex conuentione hæreditatem petit. Huic Ordines ipsi, qui antè consenserant, vehementer obsistunt; negant constitutum successionis ordinem, nisi si quæ subest grauior causa, aut Principis voluntate, aut populorum studiis, aut Ordinum suffragiis perturbari, aut eos demum excludi posse, qui & patriis legibus, & Majorum institutis ad capescendum Imperium vocati sunt. Itaque Antonio Burgundioni Margaretæ nepoti, frémente licet, & frustrà obnitente Lucemburgicâ domo, Brabantini Ducatûs data est possessio, & quæ perperam acta fuerant, rescissa.

XII. Fracta igitur manet, & conuicta renuntiatio, quæ naturæ ipsi, quæ juri publico, quæ diuinæ Prouidentiæ repugnat. Nihil enim magis est contra naturam, quàm eum qui sanguinis jure proximus est, quique non hæredis titulo, sed legis authoritate in Principatum vocatur, legitimâ successione depelli; nec jus illud agnationis, quod à naturæ fonte descendit, repudiari vllâ conuentione potest, aut alienari, aut in alios transferri, aut ab ipsa cui cohæret persona

diuelli [a]. Iam quis ignorat jus Regni, aut Imperij publicum esse, & ad subditorum vtilitatem comparatum? Reges quippe, & Principes qui hominibus præessent, non Regum, sed populorum causâ fuerunt à Deo constituti. Cum igitur jus illud publicum sit, nullo id pacto euerti, nullâ renuntiatione extingui potest. Neque enim per naturam fas est, aut per leges licet Regni, vel Principatûs successorem legitimum excludere [b]. An illud denique contemnendum, magnam hinc religioni injuriam fieri, atque ex iis pactis graui eam vulnere percelli, quòd jus Regni ex earum rerum genere non sit, quæ in nundinationem, & commercia veniunt, quæque haberi quæstui, & pretio possunt æstimari. Ea quippe jura non ex varia hominum commutabilique ratione, aut inconstantia pendent, sed instar Sacerdotij quodammodo sancta sunt, cum cælesti vocatione, & diuina ordinatione conjuncta. Videtur enim esse conjugalis quædam societas Regem inter & subditos, ac velut spiritale, & arctissimum vinculum Principem cum Imperio suo conciliat, neque id sine nefario scelere dissoluitur. Cum Regalis potestas, aut summum Imperium sit tamquam radius quidam cælestis, qui à supremo Numine in terras defluit, & sacris personis quas huic muneri præfecit Deus, ita cohæret, vt ab iis diuelli nullo modo queat.

[a] *L. Iura sanguinis de Reg. iur.* *L. Ius agnationis de pact.* *L. Tutela de cap. minut.*

[b] *L. Ius publicum de pact.* *L. vlt. De suis & legitimis hæredibus.*

Nam sui motûs ratam habet, & immutabilem rationem, non in fortunæ temeritate, aut humanis consiliis positam: principij sui imitatur constantiam; hinc suam ducit originem, hinc stabilitatem, ordinem, & vim omnem consequitur. Imago enim quædam est, & adumbrata similitudo illius potestatis quâ cælum, terræque reguntur, quæque Deus ipse est.

VIII.

[a] Falsissimum est quòd Reges possint hæredem & successorem in Regno eligere quem velint, omisso filio primogenito, vel alio legitimo successore; quod est contra omnia jura, & consuetudinem omnium nationum inuiolabiliter obseruatam. *Part. 2. q. 1. num. 57. & 58.*

Hinc meritò Galliæ, Italiæ, Hispaniæ, & totius penè orbis Doctores magnâ consensione negant summo Imperio renuntiari vllo pacto posse. Nec necesse est omnium proferre testimonia; ex infinitis propè pauca duntaxat excerpamus. Id præter cæteros Palaesius demonstrat, jura successionum in Regnum, aut constitutum ordinem nullatenus posse à Rege perturbari: cum ne id quidem liceat in Majoratûs dignitate, cujus exemplar est Regalis potestas, quæ inter Majoratus primo loco numeratur [a]. Eadem est Butrigarij [b], Bartoli [c], Vasquij [d], Couaruuiæ [e] sententia. Consentiunt & Iurisprudentiæ canonicæ periti; qui omnes hac ratione, quam non semel attigimus, ducti videntur: quòd nihil sit in hominum vita majus Imperio; idque ad communem hominum vtilitatem, & salutem maximè

[b] *In proœmium Codicis.*

[c] *In L. Legatus D. de off. Procons.*

[d] *Illustr. controu. lib. 1. cap. 3 num. 8.*

[e] Rex non potest variare leges, & conditiones primogenituræ in præjudicium successorum, nec facere quòd alius pro alio succedat.

pertineât, vt intelligant summi Imperij jus ad Deum ipsum, qui lege sanguinis, & naturæ, cujus idem author est, & moderator, coronas, sceptraque dispensat, potiùs referri oportere, quàm vnius hominis consilio, & libidini permittere. Cum perturbationum æstus, inconstantia, aliorum commoda, & priuatæ vtilitates Principis animum facilè inflectere, transuersum agere, ac deprauare possint. Hoc itaque effectum sit, & demonstratum, illam renuntiationem neque à Rege Catholico exigi, nec à Regina Christ. jure fieri potuisse: neque enim illi fas erat perturbare Regiæ successionis ordinem; naturæ, & Regni constituta jura euertere; neque hæc abdicare Principaus, aut summi Imperij jura potuit alienare.

I. Renuntiatio ex adjectis clausulis exploditur.

ET sanè tot vitiis fœdata est illa renuntiatio, vt ea vix enumerari queant. Non enim modò forma exclusionis ab omni justitia remota est, non solùm in materia, & rebus ipsis, quæ huic conuentioni subjectæ sunt, vehementer erratum fuit; sed vt ea conuentio omni ex parte laboraret, his quoque munita est clausulis, quas ne probabili quidem defensione Hispani tueri possint. Quem enim non moueat illa exclusionis adjecta clausula, quâ Serenissima Infans cum posteris omnibus sic ab omni Hispaniarum Principatu ejicitur, vt si fortè stirps Regia defecerit, cùm Regna, tum

Principatus ad alienos transferantur.
" In hæc quippe verba concepta est illa
" exclusionis formula. Serenissimam In-
" fantem D. Mariam Theresiam cum li-
" beris, qui ex ea nascentur, vtriusuis se-
" xûs ij fuerint, & quocumque cogna-
" tionis gradu ad eam réferantur, non
" posse succedere in Regna, Principatus,
" dominia quæ sunt ditionis Hispanicæ:
" etiamsi Regia soboles virilis sexûs, & le-
" gitimi successores defecerint. Quo enim
" cumque modo res se habeant, cùm illa,
" tum ejus hæredes omni jure successionis
" dejiciuntur: quicquid aut leges, aut con-
" stitutiones, aut consuetudines, aut jura
" in contrarium statuerint: his enim om-
" nibus hâc clausulâ omnino derogatur.

II, An dubitamus quin tam immanis, & inusitata clausula ab Hispanici Consilij cupiditate, & ambitione magis, quàm à libera Regis Catholici voluntate profecta fuerit. Quàm enim hoc non credibile, Regem optimum sic omnem & humanitatis, & naturæ sensum exuisse, vt filiæ, stirpi suæ, nepotibus alienos anteponeret? An quicquam patri aut jucundius, aut charius esse potest, quàm liberis bona sua, fortunasque relinquere? Iam vbi agitur de Regni successione, tum multò est acrior sensus ille naturæ; tum pater omni studio, curâ, industriâ, cogitatione enititur, vt accep-tum à Majoribus summi Imperij decus

in posteros conferat. Nullâ quidem re homines ad Deum propiùs accedunt, quàm Imperij dignitate; neque vsquam diuinæ Majestatis fulgor magis elucet, quàm in Regali potestate. Nam quæ in cæteris hominibus insculpta est Creatoris effigies, hæc in Regibus longè splendidior videtur. Quid ergo? potuitne Rex Catholicus manu suâ delere formam illam, & velut Diuinitatis characterem suo sanguini impressum? Scelerata quidem illa Eteoclis apud Euripidem sententia ab antiquis Philosophis fuit judicata, quâ pater jus omne violandum esse putat, dum Regnum in domum suam, ac liberos transferat. Capitalis est, & perniciosa illa regnandi cupiditas; sed tamen cum animi magnitudine facilè conjungitur; atque haud scio an magis humana esset, ac ferenda illa animi elatio, quàm huic aduersa patris voluntas, qui stirpe suâ throno dejectâ, diuino, & humano jure neglecto, alienos in Regni fastigium eueheret. Si quid atrocius pater in proprium sanguinem scripserit, aut testamento cauerit, lex jubet vt manum potiùs, quàm mentem patris lapsam errore judicemus; nec quid ab eo factum, sed quid ei faciendum fuerit ponderemus [a]. Hinc magnâ sapientiâ statuit Imperator, vt si quid grauius in nepotes suos auus testamento sanxerit, quod à natura ipsa, & parentis sensu abhorreat, in

[a] *L. Cum acutissimi. C. de fideic.*

meliorem partem,quoad fieri possit, ducatur conjectura, quòd voluntatem testatoris ex naturali æquitate magis quàm ex scripto interpretari oporteat [a]. Nam, vt scitè glossa, id pietati Christianæ videtur alienum, exclusis liberis quibuscum etiam viui nostra partimur bona, quique nobis maximè cordi esse debent, alienos in spem hæreditatis vocare [b]. Grauissimè quidem Couarruuias immanitatem cujusdam patris reprehendit, cui cum vnica esset filia, eam tamen omni successioni coegit renuntiare. Id verò negat vir doctissimus, eâ conuentione stari oportere,etiamsi pater illam testamento firmauerit: cum filiæ suæ transuersarios hæredes citra summam injuriam non potuerit anteponere [c]. Quo igitur animo excepisset illam clausulam, quâ pater filiâ, & nepotibus exclusis, bona sua non consanguineis modò, sed etiam alienis reliquisset. Quâ Antistes ille prudentissimus objurgatione,aut quo potiùs conuitio patrem illum à tanto errore, & peruersitate conatus esset auertere? Quid, si personarum conditio, rerum quæ abdicantur natura, Principatus,Regna,Imperia quæ substitutionis cujusdam perpetuæ, & fideicommissi lege, non patris voluntate, aut testamento mânant ad posteros, quæque nec mancipi sunt, nec in rationem contractûs veniunt, grauissimo huic viro proposita essent, & exclusionis clausula

[a] Ne videatur testator alienas successiones proprijs anteponere. *L. eadem C. de fideic.*

[b] Impius enim videtur pater qui suorum curam non habet.

[c] Eo casu minimè renuntiatio nocebit, imò filia dimittetur omnino ab intestato contra voluntatem patris: nam etiamsi in ea pactione de hæredibus fœminis & masculis intelligendum sit, non tamen est præsumendum pacifcentes de cæteris intellexisse, imò tantùm de his qui fuerint descendentes à patre, cum alij maximâ cum injuriâ præferantur filiæ.

omnis explicata, quo is fulmine tam iniquam pactionem, quæ Regnorum fundamenta conuellit, perculisset?

III.

Scribit Nicetas penè in ipso Historiæ suæ limine, quòd cum Alexius Commenus jam affectâ ætate ab vxore vehementer rogaretur vt genero potiùs, quàm filio Imperium relinqueret, is acriter vxorem reprehendit, quòd rem periniquam, & ab omni humanitate alienam suadere non desisteret. Non, inquit, perspicis, non sentis quod in me scelus admittam, si contra naturæ leges, & mores patrios repudiato filio, qui huic non est impar muneri, Imperij fasces genero tradiderim. Quòd si tam prauæ voluntati tuæ obsequar, futurum est vt in omnium reprehensiones incurram, toti orbi ludibrium debeam, atque injustitiæ primùm, tum stultitiæ omnium judicio condemner [a]. Hoc quidem tum Imperator vxori, sed Consilio Hispanico prædictum putemus. Id enim videtur cujusdam immanitatis omnem humanitatem repellentis, vt pater stirpem suam, ac liberos deserat, arctissimum naturæ, & sanguinis vinculum dissoluat, & quos in spem Regni genuit, excludat, alienos demum hæredes adsciscat. Longè quidem satiùs foret tam absurdam delere clausulam, quàm rationibus eam expugnare. Quid enim loci argumentis esse potest, vbi naturæ vox tam

[a] O mulier, & Imperij, & lecti mei particeps, num tandem persuadere mihi, & conari desines, vt ordo à majoribus laudabiliter institutus perturbetur, sed potiùs mecum considerato an vllus vmquam ex superioribus Romanorum Imperatoribus cum filium idoneum Imperio haberet, eo neglecto, generum prætulerit, & num toti Romano Imperio risui sim futurus, & pro insano habendus, si in deliberatione successionis germano filio repudiato, Macedonem in solio collocare.

clara est, tam publica, vbi sanguinis jura tam sunt manifesta, tam altè omnium pectoribus infixa, vt exuri ex animis nullo modo possint.

IV. Sed nihil est omnium quod magis huic renuntiationis clausulæ repugnet, quàm ratio ipsa ex qua profecta est. Quod enim ortum dedit renuntiationi, quod in mores nostros eam inuexit, id illi est aduersarium maximè. Non aliâ quippe ratione id pacti genus inductum est, quàm vt familiarum incolumitati prospectum foret, ne crebrâ diuisione bona dilaberentur: hanc causam si sustuleris, in parentum jura liberi ex æquo succedent; jus nullum stirpi maximo præcipuum futurum est; nullâ renuntiatione filiæ paternis bonis excludentur; quæque natura sine vllo discrimine omnibus liberis æque concessit, vni præ altero non impertiet. Cum itaque hæc vna fuerit ratio politica, cur præter jus publicum, & naturalem æquitatem pacta renuntiationum vsu recepta sint, & probata, vt communi familiarum vtilitati, & splendori, cum aliqua filiarum injuria consuleretur: quî potest sibi ea constare ratio, si pater hac potestate sibi permissâ ad tuendum suæ familiæ decus, sic abutatur, vt eamdem in suæ domûs perniciem conuertat, & interposito renuntiationis pacto, stirpem suam ejiciat, quò alienos hæredes instituat.

Quid hoc aliud eſt, quàm familiæ ſuæ exitium moliri, ac renuntiationis ipſius vim omnem, & naturam conuellere? Nam eò ſpectat, in eum eſt vſum inſtituta, vt domûs, & generis ſplendor conſeruetur, non in ſtirpis ruinam eſt comparata. Quòd ſi enim ejectis liberis alieni in hæreditatem vocentur, jam non renuntiatio, ſed exhæredatio dicenda eſt. Quare ante hoc ſæculum nulla vmquam eſt facta renuntiatio, quæ aliorum quàm fratrum lucro cederet: quòd ſi ad ſorores etiam pertineret, vel hoc ipſo irrita erat, & nulla conuentio. Vnius quippe generis, aut nominis, aut familiæ, non ſororum, nedum alienorum ducta eſt ratio. Atque ea conſtans eſt, & communis Doctorum etiam Hiſpanorum ſententia, Saliceti, Guidonis Papæ, Gaſpardi, Bacciæ, & Couarruuiæ, vt Antonium Fabrum, Argentreum, & alios ex noſtris omittamus [a]. Hoc jure omnes vtuntur Nationes, neque vmquam ab eo diſceſſum eſt; ſed omiſsâ communi causâ ad noſtram veniamus.

[a] *In L. pactum dotale C. de pact. q. 192. Tract. de non melior. dot. fil. c. 6. In art. 224. Conſ. Brit. tit. de do.*

V. Non potuit ſanè in mentem venire Sereniſſimæ Infanti vt jura ſua, & Principatus omnes jam delatos ſorori ſuæ juniori concederet. Non potuit quidem Patri non obſequi, aut Regis Imperium detrectare; ſed neque publicum jus toto orbe receptum, & naturæ

leges potuit perfringere. Cum enim sanguinis viâ successiones ab aliis in alios velut proño alueo fluant, non magis deduci aliò possunt, aut deflecti, quàm profluentis amnis inhiberi vis, aut cursus in aliam partem contorqueri. Terris quidem irrigandis deriuari interdum aquæ solent, sed nulla humani ingenij solertia, aut operosus hominum labor id potest consequi, vt magni fluminis impetus in diuersas partes inflectatur. Id si fortè hominum temeritas moliatur, tum natura velut indignata torrentium, aut exundantium aquarum vi oppositas moles disjicit. Eadem penè est successionum ratio: nam vsitatâ sanguinis viâ velut suo quodam itinere, & alueo labuntur; nec humanis consiliis potest ordo ille à natura constitutus euerti. Quæ in contrarium parant, quæ moliuntur Principes ipse plerumque euentus damnat; quæque à liberis exigunt pacta, ceu quidam cometæ, aut sidera ominis pessimi, & naturæ infesta Imperiorum sæpe ruinam minantur. Neque enim fieri potest vt quem natura, & patriæ leges ad sceptrum vocant, is jus suum non persequatur, aut tam humili, & abjecto sit animo, vt contemni se, & alienos in patrimonium suum irrumpere patiatur; vt periniquâ conuentione stare malit, quàm dignitatem suam tueri, & contumeliam sibi illatam propulsare.

Quàm injusta sit, & naturæ inimica illa clausula, quæ Regni jura stirpi Regiæ adimit, eaque in alienos confert, satis demonstratum arbitramur; quæ hanc excipit, non naturam modò, sed etiam religionem videtur, & matrimonij dignitatem oppugnare. Hujus itaque clausulæ ea summa est, Reginam Christianissimam Principatus, successionum jura, & spes omnes abdicare, nisi fortè & vidua, & liberis orbata fuerit: tum enim sua jura omnino salua, & integra retinebit. An ferenda est tam inhumana conuentio? Quæ matrimonij causa, qui finis, quæ vota, nisi proles ipsa, aut liberorum educatio? Quid est dignius in quo omnis parentum diligentia, labor, industria consumatur? Nepotibus etiam in longum tempus futuris aui prospiciunt: hinc substitutiones, & alia juris subsidia sunt excogitata, quibus posteris suis cauere parentes solent. Nihil denique natura hominum generi carius, nihil jucundius esse voluit. Id munus cæleste est, & diuinæ indulgentiæ beneficium, spes parentum, familiarum decus, Reipublicæ robur. Ergone fœcunditas quæ semper in honore fuit, huic connubio, quo non aliud est in orbe splendidius, vni Reginæ Christianissimæ calamitosa, & acerba futura est? Quòd si primogenitum Ecclesiæ filium Regina pepererit, hic priusquam VI.

vsurâ hujus lucis fruatur, exhæres erit, maternâ successione mouebitur, & quod indignius est, matri ipsi erit exitiosa fœcunditas: nam aucta prole, jura sua, & spes Regni simul amittet. Contra sterilitatis præmium eam manet, bonorum suorum, & Principatuum illibata possessio. Quàm peruersa est illa, & præpostera Hispanorum prudentia, quâ Rex Christianissimus pater esse non potest, quin sponsa exhæredetur; nec Reginæ filius nasci, quin & mater, & filius auitis Regnis spolientur [a]. Nihil profectò leges ipsæ æquè respuunt atque illas clausulas, quæ nuptiarum libertati, & matrimonij dignitati repugnant. Si quis eâ conditione mulieri quid legauerit, dum ea non nubat: etiamsi nupserit, legatum ab ea peti posse leges decernunt [b]. Infinita sunt hujus generis exempla [c]: sed in re tam vsitata satis est monuisse nullo jure, nullis moribus, sterilitatis, aut orbitatis præmium mulieribus vmquam fuisse propositum. Atque hujusmodi conditiones, quæ nuptiarum votum, aut liberorum procreationem impedire possunt, pietati Christianæ, bonis moribus, imo & Philosophorum decretis omnino repugnant [d].

[a] Ipso jure rescinditur, quod fraudandæ legis gratiâ esset adscriptum, legem enim vtilem Reipublicæ, sobolis scilicet procreandæ causâ latam, adjuuandam esse interpretatione. *L.* 8. §. *Si quis D. de condit. inst.*

[b] Quoties sub conditione mulieri legatur si non nupserit, & ejusdem conditio sit vt Titio restituat si nubat, commodè statuitur, etsi nupserit legatum eam petere posse, & non esse cogendam fideicommissum præstare. *L. Quoties D. de cond. & dem. Et L. Sed si hoc* §. *Cum vir vxori, D. eodem.*

[c] *L. Adigere D. de jure Patron.*

[d] Displicuit sententia, non enim voto mulieris opponi tam ominosa interpretatio debuit. *L. Cum tale D. de condit. & demonstr.*

Sæpe incidunt tempora cum bona repetuntur vbi hæredes, aut legatarij sine liberis decesserint. At numquam conditio contraria recurrit, vt si quis liberos susceperit, hæreditatem, aut legatum reddere teneatur: inhonestum quippe visum est vinculo pœnæ matrimonia obstringi [b]. «« «« [b] *L. 134. D. de verb. oblig.*

VII.

Illud itaque portenti simile videtur, instrumento dotali cauere vt mater exhæres futura sit, si liberis augeatur: cum pacta dotalia ad liberorum vtilitatem comparentur, eò spectent nuptiæ, in eam spem jungantur connubia: nulli ante hæc tempora hujusmodi conuentio in mentem venerat. Ne illorum quidem qui nuptias damnabant, eò prouecta est audacia, vt matrem omni hæreditate pellerent, quòd liberos genuisset. Eam tamen vim habet hæc clausula, eò tendit vt Regiæ Principi patrimonium adimatur, si sit prole felix. Memoriæ quidem traditum est Reginas olim Imperio mulctatas fuisse, quòd steriles essent, quòd spe sobolis majestatem Regni non sustinerent: sed nullo dum exemplo proditum fuit, vt Principi fœcunditas fraudi esset, & ob eam causam throno dejiceretur, quòd liberos procreasset: cum sceptra ipsa, & Imperia stirpe regiâ, ac liberis firmentur. Ergo Regina ex omnibus vna est, cui dignitas matris, aut filij decus

sit detrimento. Neque enim persona displicet, sed matris honos, aut prolis splendor apud Hispanos offendit. Nihil haberet negotij, aut controuersiæ si sterilis foret: at fœcunda sine summo fortunarum omnium dispendio esse nequit. Diuina indulgentia, vis Sacramenti, natura ipsa in causa sunt cur patriis bonis exuatur; quæ omnibus gloriosa est, & decora, vni Reginæ est exitiosa fœcunditas; quæ ad successiones dare solet aditum, huic omnes eripit, quæque est votorum summa, hîc sola est exhæredationis ratio.

VIII. Sed ista omittamus, quæ alio jam loco attigimus. Non potuit sanè Hispaniæ Consilium majore errore labi, quàm cum eâ clausulâ instrumentum dotale fœdauit. Non enim modò illa est iniqua, naturæ, juri, moribus, religioni denique aduersa conditio: sed etiam absurda planè, & iis difficultatibus inuoluta, quæ nullâ ratione possint expediri. Quærere enim libet, quis in Regnum Hispanicum jus habuisset, si Rex Catholicus sine filio superstite antè obiisset, quàm Regina Christianissima sobolem procreasset. An fortè interim dubia, incerta, & velut pensilis Regni Hispanici esset futura possessio? An interea temporis Serenissima Infans ex secundis nuptiis nata fiduciario, aut precario jure regnaret?

An

An eâ lege tantùm retineret Imperium, vt Reginæ Christianissimæ id cederet, si fortè hæc marito, & liberis orbaretur? Negabunt forsitan id euenisse, & in eo perstabunt; sed nos illis velut tormenta quædam adhibemus, cum ab iis quid tum futurum fuisset, exquirimus. Potuit enim id accidere, tumque summa ex illa conditione esset secuta confusio. Verum ex ista difficultate emerserint: jam meditentur quid futurum sit, Regi Catholico si quid humanitùs acciderit, si nullâ relictâ prole, & nondum adultum fata interceperint. Quid respondeant, obscurum non est: Iunior quidem Infans in Regnum succedet. At si fortè is casus quem clausula designat, inciderit; si Regina, quod absit, & marito, & liberis superfuerit, quem exitum conditio tum est habitura? An qui Infantem duxit Imperator, statim Hispanici regni deponet insignia, eaque Reginæ Christianissimæ est traditurus? Mirum si Regni dulcedine illectus, jam acceptâ fide à subditis, tam facilè cedat Hispaniâ. Quousque ergo Hispanici Regni jus suspensum & dubium futurum est, aut quando certâ sede consistet? Nihil quidem ab iis constitui potest quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem: vtrum enim Regina liberorum superstes futura sit, necne, in occulto est: ergo si Rex Catholicus è vita discesserit, precaria tantùm, non fixa

erit Hispanici Regni possessio? Quorsum illæ ambages, & sinuosæ conuentiones, quæ fundamenta justitiæ, & religionis peruertunt, quæ nihil quàm discordias possunt, & regnorum inter se numquam intermoritura afferre dissidia? Cur Principem omni patrimonio, & auitâ hæreditate excluditis? Quot mater liberos enixa fuerit, tot suæ exhæredationis causas dabit. O infelicem Reginæ sortem! quoquò se verterit, in maximo eam luctu versari necesse est. Vtrum enim sterilitatem suam deploret, quâ Galliæ Regem dare prohibetur, an sibi fatalem, & acerbam fœcunditatem incuset, quâ regni Hispanici successione dejicitur? Da hostem immanitate barbarum, & elatum victoriâ; hanc ille numquam captiuæ Principi legem dicet, nec belli jure, aut armorum licentiâ ferox, tam duram, tam injustam conditionem imperabit. Quid ergo, quam infensus hostis legem Principi dare non possit, hanc pater, tutor, Rex filiæ, pupillæ, & subditæ imponet? Quæ enim vis belli majore ruinâ Christianissimam Reginam perculleret, quàm hæc periniqua conditio, quæ non fortunas modò, non jura, sed spem quoque omnem illi præripit. Vel nos fugit ratio, vel id pacti genus similius est redemptionis pretio, quàm dotali conuentioni. Crudelis sanè politica, & sæua Hispanici Consilij pruden-

tia, quæ ſacri connubij Chriſtiano orbi ſalutaris fœcunditatem tam immani jacturâ mulctat. An diſſimulamus quo loco eſſent res Hiſpanicæ, quàm acciſæ, & penè depoſitæ vires, cum lux pacis oborta, cum fœdus ſancitum, cum vtriuſque hujus ſideris felix conjunctio procellas disjecit, & placidam Europæ quietem afflauit? Hiſpani tamen quaſi hoc eſſet illis exitiale conjugium, ſic futuram ex eo prolem inſectantur, ac penè proſcribunt.

Nemo quidem eſt cui id ſtatim non occurrat, potuiſſe Reginam Chriſtianiſſimam cum patre ſuo Rege Catholico velut expoſtulare, & ex illo requirere, cur eo authore fieret id connubium, cujus fœcunditatem adeo extimeſceret; ſin ipſi cordi eſſent hæ nuptiæ, ſi exoptata futura ſoboles, cur ab ea tam graues pœnas expeteret, cur eam tam diro feriret vulnere, cur nepotes ſuos omni ſucceſſione excluderet; cur ſanguinis jura, & naturæ leges violaret? At nullus eſt ampliùs his querelis locus; & quod Reginæ Chriſtianiſſimæ dolendum, jam non poteſt à patre ſuo contendere, vt quæ perperam acta ſunt, reſcindantur? Tametſi nemo ferè ignorat illam excluſionem non à Regis Catholici voluntate, ſed magis ab Hiſpanici Conſilij injuria profectam fuiſſe. Sed vtcumque IX.

ea ſint ; nihil eſt quod Regina Chriſtianiſſima ex pietate magis, aut Chriſtiana religione, aut æquitatis lege ſibi agendum putet, quàm vt jus ſuum orbi vniuerſo probet ; ac renuntiationis injuſtitiam ſic in omnium animis defigat, vt eam cernere oculis quodammodo videantur. Non enim dubitamus quin iſta conuentio, vt acerba, & indigna eſt, ſic omnibus appareat : cum eam & peruerſam, & injuſtam tot rationibus, tot argumentis oſtenſum fuerit, vt nullâ vel probabili defenſione niti poſſit. Illud quoque facilè nobis perſuademus, quòd ſi Hiſpanici Conſilij Proceres paulò attentiùs cogitaſſent, quàm periculoſa, & ſaluti publicæ exitioſa foret illa clauſula ; quàm turpis incœptu, quàm fœda exitu, quàm moribus, inſtitutis, & publico juri contraria ; numquam in eos laqueos ſe induiſſent, quorum ex nullo ſeſe expedire queant. Cum igitur illa renuntiatio detractis laruis, & ementitis nudata coloribus, velut in conſpectu omnium poſita ſit, & planè conuicta ; quæque ab Hiſpanis allatæ ſunt cauſæ, & falſa juſtitiæ ſimulacra funditùs euerſa fuerint ; cum in ipſa dotis conſtitutione fraudem, in ſolutione deceptionem ineſſe demonſtratum ſit ; cum Legati poteſtatem de excluſione paciſcendi non acceperint ; cum ex adjectis clauſulis altera naturæ, altera religionis jura

perrumpat; cum Rex Catholicus alienos potiùs quàm nepotes, & proprium ſanguinem in Regni hæreditatem vocet; cum denique ſterilitas præmio donetur, matrimonij Sacramento contumelia, & fœcunditati nuptiarum pæna, ac dedecus inuratur; quibus tandem poteſt ſtare præſidiis tam abſurda, nec rationi modò, ſed etiam ſibi ipſi aduerſa conuentio? Quid ſi perſonarum conditionem acrioribus oculis intueamur? Hinc Regis majeſtas, patris, & tutoris authoritas occurrit; illinc filia, ſubdita, pupilla, quæ vnam ſibi obſequij laudem eſſe putat; quæ ſummum Regis defugere imperium non poteſt, nec voluntati patris obſiſtere; cui jura ſua ſunt penitus incognita, nec eſt quiſquam vnde illa poſſit cognoſcere, aut conſilium capere. An alia quærimus argumenta, quibus hoc renuntiationis pactum expugnetur? cum id Romanæ leges prohibeant; ac ne ipſis quidem conditionibus, quas Bonifacij Conſtitutio requirit, muniatur; cum Hiſpaniarum juri municipali, & inſtitutis aduerſetur; cum illud Iuriſconſultiſſimi improbent; cum denique ſacrorum Codicum authoritati repugnet. Quem enim fugit Reges à præpotenti Deo, vt præcipuos prouidentiæ adminiſtros, & velut Diuinæ poteſtatis conſortes eligi;

jura successionum in Regna, & Principatus constitui; atque in sacris Scripturis ita describi, vt moueri ea, vel mutari nulla ratione possint [a].

[a] Deuteron. c. 17.

REGINÆ
CHRISTIANISSIMÆ *jura distinctè, & separatim explicantur.*

VENTUM est ad alteram disputationis nostræ partem, quæ jura Reginæ Christianissimæ complectitur; quæque haud dubiè minus laboris, ac contentionis esset habitura, nisi aduersus Hispanici Consilij non injustitiam magis, quàm pertinaciam nobis esset decertandum. Profligatâ quippe, & funditus euersâ renuntiationis clausulâ, jam munitus videbatur aditus ad ea stabilienda jura, quæ nec dubia sunt, nec obscura, quæque à multis retrò sæculis inueteratâ consuetudine, & patriis moribus continentur. Sed Hispani videntur jam huic iniquæ conuentioni aliquantò diffidere, & aliâ nobiscum ratione pugnare. Negant Regnorum, aut Principatuum jura vt priuatas possessiones, ad leges municipales referri oportere, aut vllam earum habendam esse rationem. Sic aduersus legum authoritatem armati, quos Principatus Galliarum Reginæ natura concessit,

I. Quæ in hac parte disputationis sint explicanda.

huic eripere moliuntur. Sed non committendum nobis eſt, vt qui ſanguinis jura tam conſtanter aduerſus Hiſpanorum injurias defendimus, vim legum, & conſuetudinum ab eorum argutiis non vindicemus. Hæc itaque pars altera diſputationis noſtræ in tres partes & ipſa diſcedet. Prima in legum municipalium defenſione, & firmanda conſuetudinum authoritate verſabitur: altera Reginæ jura ſeorſim, & enucleatè perſequetur: Tertia denique cùm rationibus, tum exemplis demonſtrabit Regem Catholicum ab iis legibus, tot ſæculorum vſu probatis, non potuiſſe diſcedere.

II. Atque vt ab ea parte quæ primo loco eſt propoſita, ducamus exordium; illud interim admonendum, hoc inter legem, ac conſuetudinem eſſe diſcriminis, quòd illa diffuſa latiùs, & majori authoritate munita videatur; cum ab ipſo orta ſit Principe, qui ſanciendi leges habet poteſtatem, nec tenetur eas ad aliorum referre conſilia. Hinc plerumque euenit vt commutatâ ſubditorum vtilitate, leges quoque mutentur & ad æquitatis rationem, quæ minùs antè prouiſa fuit, inflectantur. At conſuetudo conſtantior eſt, & arctioribus longè vinculis ſubditos conſtringit. Eſt enim lex quædam à populo expetita, à Principe conceſſa, vtriuſque voluntate,

voluntate, & consensu firmata. Quare eam vim habet quam stipulatio, aut conuentio, aut contractus omni ex parte perfectus: adeo vt cùm Princeps, tum subditi quæ mutuo velut fœdere sanxerunt, firma esse velint, & in perpetuum rata. Neque idcirco Regibus condendi leges, aut abrogandi facultatem denegamus; non enim id nos fallit, eam potestatem sic cum summo Imperio esse conjunctam, vt inter Regiæ majestatis insignia vel præcipuo loco habeatur. Fatemur illud quoque, non eadem esse vbique in Regnum, aut Principatum succedendi jura: sic Lex Salica in Galliis, jus deligendi Principis in Polonia, & quibusdam aliis Regnis vsurpatur. Ne illud quidem ambigimus, quin Principatus, Regna, & summa quæque Imperia quasdam habeant sibi proprias dotes, quæ ab iis nullâ ratione separantur. Hoc enim cuique Imperio proprium est, vt alienari, & diuidi non possit, vt liberum sit, & solutum, nec vlli humanæ potestati subjectum. Sed neque hoc loco necesse est de Principum in sanciendis, vel abrogandis legibus authoritate disputare; id enim est omnino ab hac quæstione sejunctum. Ac ne regalis quidem potestas vt viuit, vt viget in Principe, vt subditos regit imperio, huc pertinet; sed de Principatu nunc agimus, vt successio quædam est, vt hæreditas,

& vacua quodammodo possessio, quæ ex vno Principe in alium commeat, quæque adeo nihil agit, nihil molitur, nec jura constituit, sed certis ipsa est adstricta legibus, & communi jure continetur. Ne illud quidem in disceptationem venit, an jura successionum in Principatus, tum ad leges sunt municipales, & cujusque gentis consuetudinis referenda, cum alia in Regno, vel Prouincia obtinet consuetudo. Neque enim dubium est, quin illæ consuetudines vetustate ipsa confirmatæ, & tempore immenso vsurpatæ, ceu sacræ Leges colendæ sint, & nullo pacto violandæ. Ista, inquam, omnia vltro concedimus, quæque à causa sejuncta sunt, in iis diutiùs immorari nihil necesse est.

III. Itaque sic constituenda hæc est controuersia, vt de summa potestate, aut Principatu non agamus, nisi vt hæreditas quædam est, & Principis morte ad alium mox deferenda successio. Idque nunc in contentionem venit, an alio jure quàm municipali, aut ipsius consuetudinis in ea Prouincia vsitatæ, Principatus ad legitimum successorem tum perueniat, cum nulla huic contraria lex sancita fuit, nulla est consuetudo quæ à communi jure dissideat.

IV. Ac primum illud nobis vel Hispanorum asperrimi concedent, vt priuato-

rum, sic Principum familias ex jure cujusque Regni, aut Prouinciæ municipali ad successiones vocari; atque eosdem in iis spectari cognationum & propinquitatum gradus. Hinc Principum liberi aliis exclusis in Regna succedunt; hinc sexu, vel ætate potiores aliis anteponuntur; nec ex alio fonte, & tutelæ, & agnationum status, & jura quæque hæreditaria mânant. Quid plura? nemo vel Princeps, vel subditus hæreditatem adit, nisi patriæ consuetudinis authoritate subnixus. Quis ignorat successiones quâ Principum, quâ priuatorum sanguinis jure contineri; easque vel rectâ serie ad posteros, vel ad transuersarios hæredes peruenire; omnes denique eodem jure, vt cognatione sunt proximi, delatas adire hæreditates? Quæris quid sit cur filius in patris Regnum succedat, cur nothi excludantur; cur ij qui recto ordine descendunt transuersariis; gradu propiores remotioribus, viri fœminis anteponantur; cur liberi patres referant, & eodem cum illis jure censeantur? Horum quidem omnium non alia ratio succurrit, quàm id moribus, & institutis Majorum sancitum, ac municipali jure, quod Principes juxta & subditos complectitur, ita esse constitutum.

Quocirca vehementer errant Hispani qui consuetudines, aut patrios mores V.

nihil ad Principatum pertinere arbitrantur. Cum enim de summo Imperio contenditur, non aliud est quod sequi possimus, nisi aut legem, si quæ sit de jure Imperij descripta, aut consuetudines à finitimis Nationibus vsurpatas, aut leges demum municipales : nec aliud cuncta rimanti succurrit legum genus, ad quod ambiguum Regni jus referri possit. Quòd si lege quadam Regiâ, aut insolitâ consuetudine qui sint ad Regni, vel Principatûs successionem vocandi constitutum fuerit; dubitari non potest quin hujus legis, aut consuetudinis valere debeat authoritas : cum omnes fateantur Majorum instituta sancta esse, & tamquam publica patrimonia retineri oportere. Hinc Franci numquam à Salica Lege, quæ fœminas excludit, recesserunt. Suus enim cuique Genti mos, suum cuique Regno jus est conseruandum.

VI. Sed neque jura quæ apud finitimas circùm nationes obtinent, ad eam rem dijudicandam momenti quicquam afferre possunt. Regna enim quæque libera sunt, nec alienis legibus deuinciuntur; neque adeo jus Regni à vicinis populis transferri debet, sed à municipali lege, aut patriâ consuetudine illud est omnino repetendum. Hoc enim vnum ex tribus propositis reliquum est; hoc æquitatis ratio, communis omnium

populorum vſus, & vetuſtatis exempla perſuadent. Leges quippe municipales ſummi Imperij decus, & ſplendorem tuentur; quæ ſubditorum in Principes officia conſtare, quæ ab iis præſtari debeant obſequia, cenſus, tributa, & Principum jura præſcribunt; nec aliud magis Principem cum ſubditis mutuâ beneuolentiâ, & indulgentiâ conjungit. Hoc vinculum eſt illius ſocietatis, quæ vim, & robur Imperij maximè continet. His denique legibus Eccleſiæ jura, & minorum facultates in tuto collocantur; his Principum dominia firmantur, & partes Reipublicæ omnes hoc communi jure, aut conſuetudine, quaſi mente quadam, & conſilio reguntur.

Illud itaque effectum ſit, quòd cum nulla eſt de jure Regni, aut Principatûs deſcripta lex, & compoſita, in conſuetudine ipſa, aut lege municipali, quæ authoritatem habet vetuſtatis, jus omne verſetur. Hac quippe conſuetudinis lege ſublata ſummum Imperium cœco caſu, & volubilitate fortunæ regatur neceſſe eſt, idque ſine ordine, & quaſi ſine rectore fluctuabit. Turbulentum omnino, & temerarium, & periculoſum hoc futurum eſt, ſi apud homines, qui conſilio, & ratione vtuntur, qui legibus gubernantur, nullum ſit jus Regni certum, nulla ſuccedendi lex, nulla ineundi Principatûs, VII.

aut Reipublicæ gerendæ ratio; sed omnia fortunæ judicio, & inconstantiæ permittantur. Quem enim fugit Principum dignitatem, quò sublimior est, & cæteris præstantior, hòc majoribus inuidiæ ventis perflari, majoribus adeo egere præsidiis, & firmioribus velut eam fundamentis niti oportere? nec demum diuturna esse possunt Imperia, nisi eorum certa sint, & stabilia jura.

VIII. Iam Principatus omnes electione solent, aut hæreditate, aut successione deferri. Ac primorum quidem jus omne, & ratio vna electionis lege continetur. Quæ autem hæreditaria sunt, nihil aliud videntur quàm patrimonia quædam, quæque adeo vt aliæ hæreditates, ad patrias consuetudines referuntur. At quæ jure successionis ex aliis in alios manant, tametsi non sunt vniusmodi, nec vna eademque ratione deferuntur, multaque habent velut ornamenta, aut insignia quibus ab aliis vtique dominiis separantur: (hoc enim omnibus commune est, quòd nec mancipari, nec diuidi possint, nec alieno demum subjaceant imperio) in plerisque tamen cum feudis, aut reliquis dominiis conueniunt. Nam, vt Philosophis placet, hominem esse naturæ opus omni ex parte absolutum, & ratione qua viget, reliquis præstare animantibus, cum quibus

ſenſum habet, vitamque communem: quamquam vis illa qua differit, argumentatur, colligit, qua belluis anteecellit; non eum vtique ab infirmitate corporis exſcluit, neque obſtat quominus non alimentis modò, ſed etiam multis egeat ad vitam præſidiis, atque eadem penè ſubeat corporis incommoda, quæ animantes rationis expertes. Ita quidem magna eſt ſummæ dignitatis excellentia; multa, vt diximus, eximia, & præclara jura ſibi vindicat, quibus ab aliis dominiis ſejungitur: at ſi Principatus conſiderare volumus vt gentilitia quædam, & hæreditaria bona, iiſdem omnino ſucceſſionum legibus, quibus feuda, aut aliæ hæreditates deuinciuntur.

IX. Duo quippe inſunt in Principatu, quæ non confuſa, ſed diſtincta quadam ratione ſpectari debent; feudum videlicet, & ſumma huic adjuncta dignitas: quid vtrique ſeorſim conueniat, quid ſummo Imperio vt feudum eſt, quid illi vt cæteris dignitate præcellit, tribuendum ſit, diligenter intuendum, ne fortè labamur errore ſermonis, & nominis authoritas velut fulgore quodam mentis aciem perſtringat, cum tamen vox ipſa rei naturam non mutet. Quamobrem id facilè concedimus, feuda, aut dominia cum ſummis Imperiis conjuncta præclara quadam eſſe

conditione, & reliquis longè esse præstantiora; adeo vt vim ipsam, & eximias Principatûs dotes in se quodammodo traxisse videantur. Sunt enim libera, nulli obnoxia, ab omni alienatione, aut diuisione tuta. Sed illud quoque fatendum est, nouæ illius velut formæ, aut splendoris accessione nihil mutari fundum, qui vt materies quædam huic dignitati substernitur; neque adeo natiuas feudi dotes extingui, aut illius demum euerti naturam, quâ vestituræ legibus, & patriæ consuetudini adstringitur. Ille quippe dignitatis apex est instar cujusdam ornamenti, vel accidentis, quod substantiam rei cui insidet, non destruit, sed speciem ei, & decorem addit. Quot enumerari possunt feuda cum summo Imperio conjuncta, quæ in sua origine fuerunt ab eo separata? Imo nullum est, quod naturâ suâ, & ab ipso fonte optimâ illâ fuerit conditione institutum. Hoc vtique juris, hanc prærogatiuam politica quædam ratio in nostros mores induxit, vt alia quæque dominia huic velut Principi subjiciantur. Sed non continuò à patriis id legibus, quibus antè erat obnoxium, liberatur. Hinc præstantissimi juris Interpretes præclarè nos admonent longè aliam esse Principis, aliam Principatûs, aut dominij rationem: illius potestas è cælo defluxit; *nullis* ea quàm justitiæ, aut rationis finibus continetur.

Cum autem dominium ; aut feudum Principatûs, vel summi Imperij voce signamus, tum nomine quidem abuti videmur, & mentis cogitatione rem depingere, quæ esse nullo modo potest, vt possessio, vt fundus iners, & inanimis rationem habeat imperij, quod vim quamdam excellentem in actione, motu, & authoritate positam intellectu suo complectitur.

Quocirca nihil dici potuit obtusius, quàm nihil licere consuetudini, aut patriis moribus in vacuam Principis morte possessionem, quæque Principatus solet appellari. Quasi fundus ipse patriis legibus non teneatur, atque ab eo diuelli possint jura vel onera, quæ sunt à natura profecta. Vndecumque enim Principatus fluxerit, seu post constitutas leges, & firmatam consuetudinem summa rerum à populo delata ad Principem fuerit ; seu potiùs antè extiterit Princeps, quàm jus vllum, aut lex municipalis esset composita ; numquam ab eo jure publicè recepto est discedendum. Quòd si enim Princeps jam roboratâ consuetudine, & stabilitis legibus ad summi Imperij decus vocatus à populo fuerit, id quidem non aliâ conditione factum credimus, quàm vt patrias leges à Majoribus traditas conseruaret ; cumque his legibus subesset populus, penes quem rerum summa antè X.

fuit, æquum videtur Principem, qui in populi vicem successit, iisdem quoque legibus, quarum custos ipse est, constringi. Iam si antè fuerit Princeps, quàm leges vllæ, aut municipalia jura essent constituta; tum quoque nihil magis è dignitate sua is facturus est, quàm vt se patriis legibus, & publico juri subjiciat. Tum enim non aliis, sed sibi ipsi, & justitiæ subdetur: cum id juris non aliunde natum sit, quàm à Principe, nec ex alio fonte consuetudo illa, quàm à regnatrice domo manauerit. Rex quippe, aut Princeps in familia sua jura successionum primus descripsit, quæ nobiles primùm, tum plebeij arripuêre, & hanc velut formam postea secuti sunt. Ita enim est comparatum, vt omnes penè Principum imitatores existant. Hinc adeo jus gentilitium in feuda succedendi ortum est, hinc alia pleraque jura fluxerunt. Quodque longo, & inueterato vsu probatum est, id consuetudinis nomen obtinuit; non quòd omnis consuetudo originem suam duxerit à subditis, qui quasdam sibi leges præscripserint, quibus Principem quoque adstringerent: sed potiùs ipsa consuetudo ducta est à Principis domo, atque hinc velut à capite in populum vniuersum permanauit, vt eadem lege quæ mens est, animus, consilium ciuitatis, totum corpus regeretur.

Poſtquam id juris vetuſtate confirmatum fuit, tum in Principem juxta, & ſubditos ejus valuit authoritas: tametſi, vt diximus, originem ſuam à Principatu duxerit.

Cum autem vna ſit dominatrix familia, & innumerabiles propè ſubditorum, nihil mirum eſt ſi ex his quaquaversùs diffuſis vberior quàm ex domo Principis ſuppetat exemplorum copia, & frequentiores in iis caſus incidant, quibus ſucceſſionum jura diſtinctiùs explicentur. Cum in regnatrice gente, quæ vna eſt, nec tanta exemplorum varietas, nec tam multiplices ſuccedendi rationes poſſint occurrere, quæ etiam temporum ſæpè obſcuritate manent inuolutæ. Quamobrem in principali domo plerumque minùs expreſſa conſuetudinis apparent veſtigia, quæ in moribus populi latè diffuſi ſunt apertiora: tametſi vbique eadem ſunt jura riuulis, non fontibus diducta. XI.

Ac ne alia quæramus exempla, dubitare non poſſumus quin eæ dignitates, quæ in Hiſpania Majoratus dicuntur, à Regali poteſtate fluxerint, vti Doctores omnes Hiſpani conſentiunt; iiſdem quoque ſucceſſionum legibus continentur, vt lex 2. titulo 5. 2. partis decernit. Hinc Molina inter Hiſpanos Doctores nobilis in eo tractatu quem de XII.

Majoratibus conscripsit, vt certum, & exploratum docet Majoratûs dignitatem ad Regiæ potestatis formam, & exemplum fuisse constitutam; eadem vtrisque jura successionum esse descripta, ac denique Regnum Hispaniæ omnium Majoratuum caput existere [a]. Huic succinit Ioannes Gutieres, dum negat alias esse in Majoratus, & Regnum succedendi leges, aut caput alio spiritu quàm membra vegetari [b]. Cum iis sentit, vt alios omittamus, Couarruuias [c]. Atque in hoc summa est inter ejus Nationis authores consensio.

[a] Ipsum Hispaniarum Regnum verissimum Majoratum esse, ac præcisum ordinem primogenituræ. Hoc autem adeo verum est, vt securè, ac confidenter dici possit, non solùm Hispaniarum Regnum, verum Majoratum esse. Imo Regnum ipsum esse caput omnium Hispanorum primogeniorum, ab eoque cætera primogenia, tanquam à capite deriuari, succedendique rationem accipere, adeo vt si de succedendi ordine in Hispaniæ Majoratibus contendatur, ea lis sit secundum leges ad Regni successionem institutas decidenda. *L. 1. cap. 2. num. 10.*

[b] Quamuis enim hæc lex loquitur in successione Regni, ipsius tamen dispositio locum habet & seruanda erit in successione cujuscumque Majoratus particularis Hispaniæ, quia non licet membra à capite discedere. *Canon. quest. lib. 2. cap. 14 num. 58. & 59.*

[c] *Variarum resol. lib. 3. cap. 5. num. 8.*

XIII. Sed quâ potiùs vtemur quàm Hispanici Consilij authoritate? cum jura successionum in Regna, vel Principatus ad patrias leges, & consuetudines referri oportere, suâ confessione comprobarit. Quid enim opus fuit illâ solenni derogatione, si hujus generis bona sint à municipali jure soluta, ac libera? Quorsum tam exquisitis verbis, ac tantâ

religione cauêre Hiſpanici Conſilij Proceres, ne quid excluſioni vlla obeſſet, aut fraudi eſſet conſuetudo? Quòd ſi enim nulla ſit cônſuetudinum authoritas, ſi ſummum Imperium his legibus non teneatur, cur tam ſollicito ex his vinculis, quibus non eſt alligatum, id expedire moliuntur? Inutilis quidem eſt illa derogatio, ſi nulla antè fuit obligatio. Nonne perridiculum id eſſet, ſi major annis priuato contractu minorum priuilegiis derogaret? Si paterfamilias Senatuſconſulti Macedoniani, quod filiosfamilias tantùm complectitur, exceptioni renuntiaret; ſi maritus ſibi abjudicaret beneficium Velleianum, quod in gratiam mulierum fuit comparatum? Cum itaque non aliò ſpectet iſta derogatio, quàm vt vis, & effectus legis inhibeatur, palam fit quòd ſublatâ derogatione, lex vim ſuam, & authoritatem obtineat. Quid ergo? an fortè imprudentiâ lapſum eſt Hiſpaniæ Conſilium, cum hanc derogationis clauſulam intexuit? Quî potuit ignorare non alio, quàm ipſius conſuetudinis jure communi vnamquamque vti nationem; atque hanc inſtar animæ in corpus vniuerſum cujuſque gentis diffundi? Adeo vt permirum videatur, quî venire in mentem vlli homini potuerit, vt jus Regni, aut Principatûs, publico jure, aut conſuetudine recepta non dirigi contenderet: præſertim

vbi de jure successionis in Regnum, vel summum dominatum nihil aliud fuit lege, aut vsu, aut traditione constitutum. Nec ferè quicquam notius est, aut omnium gentium, quæ municipali jure vtuntur, consensu magis comprobatum, quàm feudorum natiuas dotes, & velut affectiones sic illis insidêre, vt etiam mutatâ possessione ab iis feudis diuelli nullâ ratione possint. Reales quippe sunt, vt loquuntur, ac fundi, non personæ conditionem, & naturam consequuntur.

XIV. Quòd si consuetudine, aut municipali jure ciuitas quæque, & Imperium tamquam mente, & animo gubernatur; si hujus authoritate jus suum quisque retinet, bona vel à parentibus relicta, vel labore parta possidet, cur caput ipsum, cur Princeps eodem velut spiritu, eodem consilio, atque iisdem motibus non agatur; non secus atque intelligentiæ, vti nonnullis videtur Philosophis, cælestium corporum motrices communi motu vnà abripiuntur. Sua quidem sunt, vt sæpè diximus, cuique Imperio propria, & ab aliis discreta jura; quædam sic Regibus adhærescunt, vt in alios conferri non possint; quo loco habentur Regum patrimonia, quæ ab ipsa Corona diuelli nullo modo queunt. At bona reliqua, & prædia æquo ij jure cum subditis possident.

Hinc illa bonorum quæ Principibus mancipio ſunt, à Iuriſperitis vſurpata diſtinctio, quâ quædam patrimonij nomine, quædam priuato jure detinent, omnium penè gentium, & ætatum conſenſum meruit. Eâdem quoque ratione vt Principes, aut priuati agere ſolent, & contrahere. Quocirca Regale dominium cum Corona conjunctum habeat ſua jura ab aliis bonis ſeparata: ſed cur priuata quæque Regis prædia, aut dominia eadem non ſint conditione, & iiſdem omnino legibus, quibus ſubditorum bona non teneantur? Nec vis illa præcellens ſummi Imperij res ipſas à communi lege eximit; vt mens quæ corpori præeſt, id à communi corporum imbecillitate non vindicat.

Quæ igitur Princeps vt ſummi Imperij compos molitur; vt cum ſanciendа ſunt fœdera, cum indicenda bella, cum ſtatus vniuerſi Regni conſtituendus, tum nullâ videtur conſuetudine, aut municipali jure conſtrictus: at ſi prædia emere, aut vendere, ſi legata capere, ſi hæreditates adire, aut aliis relinquere, ſi jungere connubia, ſi res, rationeſque contrahere voluerit, tum æquo jure, & quaſi priuatus tranſigere, aut paciſci, non pro imperio agere videbitur: quæque acta fuerint, hæc ad leges municipales omnino erunt XVi

referenda. Hinc ciuili jure quæ inperfecto testamento legata Imperatori fuerunt, ea non potest vindicare [a]. Sic inofficiosi testamenti exceptione aduersus Imperatorem, vt aduersus priuatos vti licet [b]. Neque is potest lege in hæreditatem agere, cum ad eum fuit sola pollicitatione delata [c]. Ac leges demum Falcidia, Trebelliana, & Voconia ad Imperatorem, & subditos æquè pertinent [d].

[d] Ex imperfecto testamento legata, vel fideicommissa Imperatorem vindicare inuerecundum est. *L.* 23. *dig. de leg.* 3.

[a] *L. Papinianus. §. Imperator. D. De inoff. test.*

[b] *L. vltimâ. D. Qui testamentum facere possunt.*

[c] *L.* 4. *C. ad leg. Falcid.*

XVI.

Sed ne ab ea quam tractamus causa longiùs abeamus; Principum, vt priuatorum bona jure municipali, & patriis legibus contineri, cùm aliorum Doctorum, tum maximè Hispanorum authoritate demonstremus. Ex iis Albertus Brunnus Astensis statuta, seu patrios mores vim habere contractûs, iisque Principem juxtà, & subditos teneri existimat [e]. Huic accedit Guillelmus Monsferratensis natione Catalaunus, qui in constituendo jure Regni, aut Principatûs potiorem esse putat consuetudinis, quàm Romani, vel communis juris authoritatem; quòd ea sit velut conuentio quædam ex mutuo Principis, & subditorum consensu profecta, quæque dissolui nullo modo possit [f]. Ioannes item de Terra-Rubea Regnorum

[e] Non possunt reuocari statuta à Principe, quandoquidem transierunt in contractum. *Tr. de rescr. cit. an derog. per. rescriptum, &c. art.* 14. *nu.* 2.

[f] In successione Regalium dignitatum, & feudorum cònsuetudo vincit jus

Regnorum jura, & successiones consuetudine publicè receptâ deferri, vt rem certam, & apertam docet [a]. In eadem sunt opinione Gregorius Lopes, & Montaluus, qui censent Principum bona municipali jure comprehendi [b]. Negat Petrus Belluga Principem ab vsitata consuetudine, præsertim vbi casus à lege prouisus non fuerit, citra injustitiam posse discedere [c]. His adjungamus Franciscum Hottomanum qui in causâ Regiarum, & feudalium successionum Romanas leges vinci ab institutis, & moribus Regionum, vt exploratam juris regulam, & fixam tradit [d]. Ioannes item Faber [e], Baldus

commune: est enim contractus, cujus principium est voluntarium, cum inducatur de communi consensu totius populi, & habet finem necessarium: nam postquam inducta est consuetudo, omnes ad ejus obseruantiam obligat, & adstringit.

Tr. de succ. num. 44. 45. & 46.

[a] In Regnis, Ducatibus, & similibus potestatibus successio hæreditaria patrimonialis potest per consuetudinem locum obtinere, vt in vim ejus regna deferantur hęredibus. *Tract. de succ. art. 1. q. 4.*

[b] Quid autem in consuetudine, an liget Principem, vide Andræam de Iseruia in rub. de cons. rect. feudi, in qua vult quòd obligetur Princeps consuetudine rationabili, maximè si consuetudo talis sit inducta sciente Principe dominante: & dicit Bald. in cap. 1. §. finali de his qui feuda dare possunt, quòd bonæ, & naturales consuetudines ligant Principem, *ad l. 6. tit. 1. prim. part.*

[c] Si ergo casus non esset à lege prouisus, stare debet Princeps longæuæ consuetudini, nam si facit contra bonam terræ consuetudinem, non reprobatam à lege Regni, pro tali casu contra justitiam faceret, quia tenetur ad illius obseruantiam. *In spec. Princip. cap. 3 num. 9.*

[d] Valeat igitur illa juris feudalis regula, vt in causa Regiarum & feudalium successionum vetus cujuscumque gentis institutum Romanas leges vincat. *Lib. 1. tit. 13. Feud.*

[e] Si principi cadat hæreditas, consuetudo terræ ligat Princi-

Barbatias[a], Paulus de Castro, Bartolus, & Alexander cujusque gentis consuetudine Principem deuinctum esse decernunt. Sed ne fortè videamur Hispanis Regum, & Principum jura ad sententias Doctorum, velut ad certas leges alligare; quâ mente fuerint Imperatores, quibus non alia major insedit cura, quàm vt Imperij majestatem conseruarent, hoc quoque loco demonstremus. Ij profectò solent Procuratores suos grauissimè admonere, ne authoritate Imperatoriâ ad injuriam abutantur, neue quid contra municipalia jura moliantur, aut Majorum instituta conuellant; ac Principi quidem statuunt omnia licêre, dum patriæ leges seruentur incolumes, nec à municipali jure discedatur[b].

pem, *ad §. ex non scripto. Instit. de ju. nat. gent. & ciu.*

[a] *Addit. sup. tit. qui feuda dare pos. Ad. L. cum consuetudini. D. de leg.*

[b] Hoc ita verum est si non lex munipalis curatori Reipublicæ amplius concedat. *L. 3. §. plane, quod vi, aut clam.*

XVII.

Hoc itaque cùm rationibus, tum locupletissimis testimoniis effectum sit, jura successionum etiam in Regna, & Principatus ex publicè recepta consuetudine, cum huic lex nulla repugnat, constitui oportere; nec in difficili est id ipsum exemplorum, & monumentorum authoritate confirmare. Atque haud scimus an vllum adhiberi possit exemplum illustrius, & ad causam nostram magis idoneum, quàm Caroli V. Imperatoris, cujus testimonium nec recusare Hispani, nec infirmare queant. Cum enim is in Belgium vniuersum

hoc juris inducere statuisset, vt in successione Principatuum liberi parentes suos referrent; celebratis Ordinum Comitiis, & probatâ omnibus consilij sui ratione, tandem Pragmaticâ Sanctione anno quingentesimo quadragesimo nono supra millesimum edixit, vt in dominatrice tantùm familia jus repræsentationis deinceps obtineret: simul omni consuetudini, aut contrariæ legi in aliquot Prouinciis vsurpatæ derogauit. Ex qua quidem Sanctione intelligimus successionum jura in Principatus, vt in priuatorum bona lege municipali, aut patrijs moribus æquè contineri. Quid enim causæ erat cur id noui juris statueret, vt receptam antè consuetudinem abrogaret, nisi quædam Prouinciæ contrario jure vterentur, neque in iis regionibus filij æquo loco, aut jure cum parentibus haberentur? Quid opus fuit derogatione, aut prolixam illam perscribere Sanctionem, quâ statutum, aut lex, quæ antè non fuit, mutaretur? Quid demum necesse erat Ordinum cœtum conuocare, nisi vt id vnum noui juris institueretur? Neque enim aliud quidquam ex vsitata consuetudine mutatum est; nisi id solum, quod in successione Principatuum jus repræsentationis attingit. Reliquam adeo consuetudinem hac exceptione firmatam esse constat; quæque ad jura successionum in suprema dominia pertinent,

præter vnum illud, de quo diximus, quodque nouâ Sanctione sublatum est, Imperator rata esse voluit, & perpetua.

XVIII. Nec video quî possint Hispani hoc exemplum contemnere; seu constitutionis authorem, seu rem ipsam quæ sancita fuit, seu denique interpositam Comitiorum authoritatem considerent. Neque enim Carolo Imperatori, vel in rebus perspiciendis sapientia, vel in tuenda Imperij dignitate studium, vel in augenda potentia defuit ambitio. De jure successionum in Belgij Principatus tum agebatur, quæ res Prouinciarum suffragiis, & Ordinum consensu est constituta; adeo vt in illa Sanctione nihil prætermissum, nihil neglectum omnino videatur.

XIX. Huic exemplo alterum adjungamus ex Brabantiæ Annalibus erutum, quod simul habet rei judicatæ pondus, & vetustatis authoritatem. Margareta Flandriæ Comes Auenensi primùm Comiti, tum Ampetreo Dynastæ nupserat; nati sunt ex vtroque connubio liberi; priori quidem matrimonio dirempto, quòd Hypodiaconatûs ordine initiatum Auenensem Margareta longo post interuallo comperisset. Hæc itaque alteris nuptiis cum Ampetreo initis liberos in spem hæreditatis procreauit. Hinc grauis, & acerba inter Aue-

nensis, & Ampetrei sobolem orta est controuersia. Ioannes quidem, & Balduinus Auenenses matris bonâ fide nitebantur, ac negabant fas esse vt tamquam nothi, & illegitimi maternâ successione excluderentur, quòd eas esse justas nuptias Margareta credidisset. Tum id etiam quod potentissimum erat, jus ipsum, & consuetudinem vrgebant, quâ liberi quicumque ij sint, in materna bona succedunt; Neque enim nothi esse, aut dici possunt, quatenus ad matrem iidem referuntur. Vtrique tandem Sancti Ludouici, & Legati Apostolici judicio causam suam, & fortunas permisêre. Re diligenter quæsitâ, & disquisitione consuetudinis factâ, illegitimos etiam filios ex gentis illius institutis matri succedere compertum est. Itaque Iudices Comitatum Hanoniæ, Valentianas & Austrebatensem tractum Auenensibus; Flandriæ autem Comitatum Ampetrei soboli adjudicarunt; quæstione de Auenensium statu, aut capite ad summum Pontificem relatâ. Interea tamen à lege municipali, quæ nothos ad matris hæreditatem vocat, discedere noluerunt; nec aliud quàm patrios mores secuti, secundùm prioris connubij liberos judicarunt.

Ne illud quoque prætereundum videtur, quod iisdem Annalibus proditum est; hoc videlicet Brabantinos vti- XX.

jure, vt feuda quæque ab alterius parentis morte ad liberos deuoluantur, relictâ superstiti solâ vtendi fruendi facultate, omni dominio ad sobolem translato. Hinc Ducem inter & liberos anno millesimo ducentesimo tricesimo grauis est orta contentio, an suprema dignitas eâ lege, quâ reliquæ feuda, teneretur; ita vt ne Dux quidem vxore fato functâ alienare quicquam posset, aut distrahere. Quæ ad Henricum Romanorum Regem cum delata esset controuersia, jus illud deuolutionis ad Ducatum ipsum, vt ad reliqua feuda pertinere de Principum Imperij sententiâ judicauit. Hinc Duci interdicta est omnis alienatio; idque adeo si tentaret, filiis ejus liceret repetere, atque vt rem suam vindicare, quòd jure deuolutionis feuda, quæcumque illa sint, alterius parentis morte liberis mancipentur.

XXI. Iam quid illud necesse est commemorare, quòd Guiseus in Annalibus Hanoniæ scribit? Balduinum Comitem, qui Græcorum postea factus est Imperator, anno ducentesimo supra millesimum, antequam vllæ essent municipales descriptæ leges, jurejurando se coram Procerum cœtu, & magna populi frequentia obstrinxisse, fore vt patrias leges, præsertim quæ successionum jura constituunt, eadem religione, quâ

tenuiores quique obſeruaret, neque ab iis vmquam recederet. Quid illud Sigiſmundi judicium, quod refert Viguerius, qui Hiſtoriam Lotaringiæ conſcripſit; parumne legum municipalium vim, & authoritatem commendat? Cum enim ante ducentos annos de ſucceſſionis in Lotaringiæ Ducatum jure magna eſſet orta diſceptatio; hanc Sigiſmundus Imperator, qui Baſileenſi Concilio tum intererat, coram Patribus ex communi feudorum conſuetudine, quæ in ea regione obtinebat, dijudicauit. Huc etiam pertinet quod Froſſardus, & Huguelinus ſcribunt, anno milleſimo trecenteſimo quadrageſimo de ſucceſſione in Britanniæ Ducatum inter Ioannem Comitem à Monteforti, & Carolum Bleſenſem, qui Ioannam Britanniæ in matrimonium duxerat, coram Philippo Valeſio, & Procerum conuentu ſummâ fuiſſe diſſenſione certatum: cum ille ſe potiorem eſſe contenderet, quòd jure feudorum fœminæ excluderentur, nec alius quiſquam virili ſtirpe propior exiſteret: contrà Bleſenſis Britanniæ conſuetudine nitebatur, quâ filiæ parentes referunt, & ſtirpi virili gradu remotiori anteponuntur. Diſquiſitione factâ & perſpectâ conſuetudine vicit Bleſenſis, ac municipalium legum authoritate Ioanna aduerſus patruum jus ſuum obtinuit.

XXII. Nota est, & omnium penè Scriptorum mandata literis inter Robertum III. Philippi filium, & Mathildem Othonis Burgundiæ Comitis vxorem de successione in Comitatum Atrebatensem diù multumque jactata disceptatio. Cum Mathildis Roberti II. filia, & Roberti III. amita ex Atrebatensi consuetudine, quæ jus repræsentationis in recto descendentium ordine non admittit, causam suam defenderet; simul eum Comitatum ad Reginam Isabellam jure hæreditario venisse, neque adeo fœminas eâ possessione excludi ostenderet: contrà Robertus Bellomontanus Comes Roberti Atrebatensis ex Philippo, qui priùs quàm pater naturæ concesserat, nepos, jus repræsentationis vrgeret; Atrebatensem quoque Comitatum à Ludouico VIII. Franciæ Regno adjunctum, & panagij loco Regis filio natu minori concessum antè fuisse contenderet. Sed potior fuit consuetudinis authoritas, quæ jus repræsentationis in hac regione non recipit. Hinc Philippus Rex secundùm Mathildem judicauit: nec stirpis directæ fauor, nec sexûs prærogatiua jus municipale potuit infringere.

XXIII. Quid illa tam inusitata, & inaudita religio quæ Ioannem Auenensem Hannoniæ Comitem incessit, cum auiæ

suæ

ſuæ Margaretæ adiit hæreditatem, nonne magno eſt argumento, omnium ætatum, ac regionum eam ſemper fuiſſe ſententiam, jura ſucceſſionum in Principatus ad conſuetudines, & leges municipales referri oportere? Is enim Margaretæ Comitis ex Ioanne Auenenſi, qui ante matrem deceſſerat, nepos, auiæ in Comitatum Hannoniæ ſucceſſit, quòd ea eſſet in dotali inſtrumento adjecta clauſula, quæ jus in Principatum cùm Ioanni Auenenſi patri, tum ejus liberis tribueret. At Comes ſubinde veritus ne ad eam ſucceſſionem repræſentationis jure, quod ex patriis moribus nullum erat, vocatus videretur; quò omnes intelligerent nihil ſe contra jura municipalia moliri, quocumque poſſeſſionem initurus accedebat, eò patris jam antè mortui corpus inferri juſſit, vt paterno, & hæreditario, non repræſentationis jure ſe in Comitatum ſuccedere demonſtraret.

Quid ſibi voluit illa Philippi Burgundiæ Ducis obnuntiatio, cum Flandri anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſeptimo leges municipales deſcribere, & in certum ordinem digerere ſtatuiſſent, vt ante ſexcennium Carolus VII. leges, & conſuetudines quibus Galli in diuerſis prouinciis vtuntur, in vnum corpus redegerat? Quid, inquam, cauſæ fuit cur Philippus XXIV.

Flandros ab instituto reuocaret, iisque denuntiaret fore vt his legibus non teneretur, ni adessent qui Principis vice fungerentur, & dignitatem conseruarent? Pulcrè enim intelligebat vir prudentissimus leges municipales ad Principem juxtà, & subditos pertinere. Sexcenta quidem possunt ex publicis monumentis in eam sententiam proferri testimonia. Nec ferè vmquam de jure successionis inter Principes, aut erciscundâ familiâ, aut doariis, aut panagiis constituendis mota est controuersia, quæ ad patrios mores, & consuetudines non fuerit reuocata. Ne ipsi quidem Imperatores se liberos, ac solutos ab iis legibus credidere. Augustus inprimis cum Liuiæ Imperatrici plus quàm leges permitterent, testamento legare statuisset, legum veniam sibi à Senatu duxit impetrandam. Trajanus quoque Imperator rerum gestarum gloria, virtute, & consilio præstantissimus, quorumdam assentatorum prauis sermonibus, qui patriis legibus Imperatores non adstringi dictitabant, non modò non credidit, sed etiam vt eos majori authoritate refelleret, pro rostris edixit, nihil Principem magis è dignitate sua, justitia, & securitate agere posse, quàm si jura cujusque gentis municipalia summo studio retineat. In quo quidem à prisca xij. tabularum lege non recessit, quâ Magistratus, &

Plin. in paneg.

priuati patriis moribus æquè subjiciuntur.

Ritus familiæ patriaque seruanto. *L. 12. Tabul.*

Cum itaque in Regiam Hispaniæ varij Principatus cùm inter se, tum ab ipsa Corona diuisi conuenerint; profectò liquet suos cuique Prouinciæ mores, & proprias leges esse constitutas, quibus successionum jura in eos Principatus continentur. Nam vt vnius & ejusdem Principis pareant imperio, sua tamen cuique genti manent jura, quæ perturbari, aut conuelli non possunt. Atque vt priuati alicujus bona in variis dispersa regionibus, sic distractæ illæ partes, quæ non vt membra in vnum corpus, sed vt res disjunctissimæ in vnius Principis imperium sorte quadam conuenêre, suis quæque legibus reguntur, suis moribus, & institutis vtuntur. Ex quo quidem intelligi par est id quod pluribus argumentis, & exemplis ostendimus, jura successionum in hos Principatus, vt in priuatas successiones, posita esse in more cujusque Prouinciæ, aut ciuitatis, maximè cum ea non sunt certis legibus constituta. Neque enim aliud occurrit quod sequi possimus, nisi mores municipales, & Majorum instituta. Atque his sublatis nihil est quod Regnorum jura statuere, & firmare possit. XXV.

I. Reginæ iura vnde potissimùm ducantur.

AC nos quidem nimis multa de re apertissima. Nunc itaque Reginæ iura nobis separatim sunt adeunda. Sed priùs tamen ab Hispaniæ Consilio petimus, ne quid de majestate Regis Catholici detractum putet, si Prouinciarum quibus ille præest, legibus eum quodammodo deuinctum esse contendimus. Id enim ad Principis dignitatem maximè pertinet, vt injustè, & impotenter agere non possit, vt legibus pareat, neque illa Imperiorum vincula reuellat; nec legum denique authoritatem, quæ vel summo Imperio initium dedit, vel ab eo certè profecta est; vllo modo perrumpat. Nam Regalis potestas tum maximè elucet, cùm legum instituta confirmat, non infringit. Cumque summi Imperij decus à cælesti numine defluxerit, tum potestatis vim, & rationem habet, cum leges, & justitiam tuetur. Quòd si verò ab ea deflexerit, & contra æquitatem armetur, tum impotentia quædam, non potestas dicenda est: nisi fortè quis putat patremfamilias, qui in domo sua constitutum ordinem conseruat, aut virum qui à conuentis cum vxore initis non recedit, Imperij domestici jus non retinere. An fides aut religio quâ ille institutum à se, vel probatum ordinem familiæ suæ tuetur; hic stat conuentis, & promissa facit, vel patris, vel mariti autho-

ritatem imminuit ? An potiùs, vel eo maximè sua jura retinent, & patris, aut mariti obeunt munera, quòd ab æquitate, & fide non decidant ? Similiter quidem nihil Princeps de majestate sua decedit, cum patriis legibus, & consuetudini obtemperat. Hæ quippe à justitiæ fonte manârunt, quam colit optimus quisque Princeps : nam vt Reges subditis, sic Regibus justitia præesse debet.*

Reginæ Christianissimæ, vt ad rem ipsam veniamus, cùm patria, tum materna jura, ex pactis dotalibus, quæ inter Philippum IV. Hispaniæ Regem, & Elisabetham Franciæ inita sunt, potissimùm ducuntur ; eaque tribus maximè bonorum generibus continentur ; pecuniâ numeratâ, gemmis, & dominiis. De singulis vtique separatim, distincteque dicendum. II.

De pecunia numerata.

Elisabethæ Reginæ dos fuit quingenti mille nummi aurei. Ad hanc summam accessêre 166666. aurei à Rege Catholico in dotis augmentum collati. Dos illa nondum est restituta, nec dotis accessio persoluta. Quare dubitare non possumus quin Reginæ Elisabethæ cùm dos ipsa, tum accessio vnà cum vsuris Reginæ Christianissimæ debeantur ; dos III.

quippe, & dotis augmentum, quod doarij loco est, hanc, vt omnes norunt, habent prærogatiuam, vt cum legitimis præstari debeant vsuris. Quod dotem attinet, hoc juris est, vt ex eo die quo mater decesserit, ratio vsurarum habeatur. Tametsi non inficiamur municipali Hispaniarum lege prædij dotalis fructus, aut pecuniæ vsuras penes patrem eâ lege remanere, vt liberorum alimentis, & educationi consulat: cumque ij vel matrimonio juncti, vel ætate majores fuerint, tum demùm materna illis bona restituuntur. Quamobrem ex die quarto Iunij anni millesimi sexcentesimi sexagesimi quo nuptiæ sunt celebratæ, ea dos Reginæ Christianissimæ debetur, atque ex eo tempore vsuræ sunt computandæ. Quæ ex dotis accessione prodierunt, harum nullam ducimus rationem: cum ex eo tantùm die, quo Rex Catholicus mortem obiit, æstimari illas oporteat; nec tanti sint vt in calculum veniant, vbi maximarum rerum momenta versantur. His itaque deductis 500000. aureis, quanta fuit dos Elisabethæ Reginæ si 150000. in vsuras quæ ante sexcennium computantur, adjeceris, summa erit 650000. aureorum, cui addenda est dotis accessio 166666. Itaque si bene calculum posuimus, totius summa 816666. nummûm aureorum futura est.

At fortè pars tantùm illius summæ, non solida, & integra Reginæ debetur. Hoc vtique est discutiendum; & quo faciliùs rationem ineamus; Reginam Christ. in triplici velut statu constitutam intueri licet. Primùm quidem vnà cum fratre Balthasare matri hæres ex æquo fuit; tum fratri suo ea successit. Postremò dubitari non potest quin eadem in partem aliquam paternæ hæreditatis vocetur. Matri, vt diximus, primùm hæres ex semisse fuit: sed à morte fratris, in cujus locum successit, dos integra, & materna bona ex communi jure ad eam venerunt: quod demum à patre in dotis accessionem fuit constitutum, ad eam nemine dissentiente reuertitur: cum ex prioribus nuptiis vna patri superfuerit. Itaque Regis Catholici hæreditas Reginæ Christ. cùm maternæ dotis, tum accessionis nomine adstricta est; nec possunt Hispani quin summam 816666. nummûm aureorum, quæ à nobis inita est, quæque Elisabethæ dos fuit, Reginæ Christ. restituant, recusare. IV.

Gemmæ.

Ducenda quoque est ratio gemmarum quæ in dotali instrumento perscriptæ sunt, quæque sunt hujusmodi, vt partim à Rege Catholico sponsæ ob nuptias donatæ, partim ab Elisabetha V.

Regina in Hispaniam allatæ fuerint; illæ 50000. nummûm aureorum pretio sunt æstimatæ, harum nulla facta est æstimatio; de vtrisque tamen dotali instrumento æquè cautum fuit, & in stipulationem deductum, vt earum proprietas, & dominium cùm ad Reginam, tum ad ejus hæredes pertineret. Quanti porro pretij fuerint gemmæ, quas Regina Elisabetha tum habuit, cum in Hispaniam profecta est, tametsi, vt diximus, non fuerint æstimatæ, nec secundùm ejus mortem, vt par erat, in tabulas, aut indicem relatæ; tamen conjecturâ facilè consequi possumus, non minoris eas pretij fuisse, quàm quæ illi à Rege Catholico sunt datæ muneri. Nec dubium est quin æquabilitatis ratio inprimis habita sit. Accedit etiam quòd Anna Austriaca, quæ Regi Christianissimo tum nupsit, cum Elisabetha in Hispaniam deducta est, tantumdem attulerit gemmarum. Quòd si igitur hîc quoque calculum ponamus, Elisabethæ Reginæ gemmas non minori pretio, quàm 100000. aureis æstimari posse comperiemus. Neque in hac ratione ducimus legitimas vsuras, quæ abhinc sexcennio sunt computandæ: cùm hæreditaria quæque bona minorum lucro ex jure communi cedere oporteat. Summa itaque erit intra 130000. nummos aureos, quæ Reginæ Christ. itidem est restituenda: hæc enim à matre illi venit hæreditas.

VI. Soluitur objectio.

Ista quidem vt properantes percurrimus, quò ad majora veniamus, & Reginæ jura in Principatus exequamur. Sed priusquam id ipsum quod omnium maximum est, aggredimur, quod in hujus operis decursu præstitimus, hoc quoque loco nobis faciendum, vt quæ contra afferre possunt Hispani, diluamus, ne vlla vel tenuissima dubitatio remaneat. Ac primùm id fortasse contenderint, hoc jure Hispanos vti, vt pater in filij demortui locum præ aliis liberis succedat; quæque adeo Principi Balthasari à matre obuenerant bona, hæc ad Regem Catholicum, non ad Reginam Christianissimam jure hæreditario peruenisse. Verùm hæc defensio facilè ejicitur: 1. cum Hispanicis legibus illud sit constitutum, vt soluto matrimonio, quam accepit dotem pater, hanc liberis inde procreatis, dum minores fuerint, seruet incolumem, ætate majoribus restituat. 2. Deinde nihil eorum quæ propria liberorum sunt, quorum ex genere est dos materna, quæ mulieris patrimonium municipali Hispaniarum jure censetur, ad patrem hæreditatis nomine pertinet. Quod cum vniuersim sit verum, tum in hac causa maximè perspicuum est: siquidem & dotis, & gemmarum proprietatem penes Reginam Elisabetham, atque ejus hæredes fore instrumento dotali

L. 31 tit. de las dotes. 4. part.

L. 23. Ibidem.

L. 1. tit. 11. de las dotes. 4. part.

cautum fuit, ita vt dominium, seu proprietas dotis tum ex stipulatione, tum ex communi iure ad Reginam Christianissimam deuenerit. 5. Postremò vt Principis Balthasaris hæreditatem Rex Catholicus adierit, eam profectò cum secundas iniit nuptias, Serenissimæ Infanti restitutam oportuit: id enim patriis Hispaniæ moribus, qui hac in re, vt Doctores omnes consentiunt, à ciuili iure non abhorrent [a], sancitum est. Nam qui liberis suis nouercam superinduxerit, is non dotem modò, sed etiam quæ superiori matrimonio accepta retulit, & quas eo nomine hæreditates adiit, liberis suis ex ciuili iure reddat necesse est [b]. Quod lege 15. Tauri statutum videtur, quæ non vxori magis quàm marito præscribit, vt bonorum dominia liberis ex priori matrimonio natis integra conseruent; cumque mulier quæ secundò nubit, bona distrahere prohibetur, tum etiam vir eadem bona tueri, & seruare debet; nec potest ad alios quàm ad prioris connubij liberos illa transmittere; vt eadem sit ratio viri, quæ vxoris, ac neutri liceat bona quæ liberis ex superiore matrimonio natis ab alterius parentis morte mancipantur, alienare.

a Couarruuias in Cap. Quamuis de pact. In sexto. 3. part. §. 3. num. 1. Oldrado Consil. 94. Bened. in Cap. Raynutius, num. 288. Ioannes Lupus ad L. 12. Taur. de las herencias. for. LL.

L. Fœminæ. Cod De secund. Nuptiis. L. Edictali. Cod. eodem.

VII. Illud etiam maximè est dissimulandum, quod Hispani de accessione dotis possunt excipere; hoc videlicet dotis

augmentum nihil ad Reginam Christianissimam pertinere : cum vxori non debeatur, nisi sit mariti superstes ; cumque Regina Elisabetha antè decesserit quàm Rex Catholicus, non potest Regina Christianissima hanc dotis accessionem reposcere.

VIII. Sed hujus calumniæ facilis est, & expedita depulsio. Quòd si enim verba quibus concepta est ea clausula, ponderemus ; si rerum, & personarum complexum, quæque circumstant omnia acrioribus oculis intueamur, nullus profectò huic subterfugio locus relinquetur. Sic igitur dotali instrumento cautum fuit, vt loco doarij, quod in Gallia est vsitatum D. Elisabethæ in dotis augmentum ex vsu Regni Hispanici summa 166666. nummûm aureorum cum besse vnius nummi, quæ est pars tertia integræ dotis, tribuatur. Quæ quidem dotis accessio penes Elisabetham, & ejus posteros, eosue ad quos ab ea pertinebit, hæreditatis loco futura est ; vt arbitratu suo, quâ testamento, quâ donatione, vt consuetudo Hispaniæ fert, eam pecuniam possit perinde vt illi visum fuerit, distrahere. Ac nuptiis celebratis certa erunt designanda prædia in quibus illa dotis accretio collocetur, eamque in vsus suos eodem jure quo dotalem pecuniam conuertat. Ex quibus sanè intelligimus eam dotis

accessionem doarij vice in Galliis vsurpati esse collatam ; vtriusque adeo idem jus esse, eamdem planè rationem, & effectus omnino consimiles. Atqui doarium in Gallia penes liberos manet, & illius ratio ex nuptiarum die ducitur.

IX. Quamobrem illa dotis accessio Elisabethæ Reginæ non fuit eâ conditione promissa, dum esset mariti superstes, sed licet prior è vita discesserit, hoc quidquid est, non solùm ad Reginam, verùm etiam ad liberos ejus hæreditario jure pertinere ne ipsi quidem Hispani negauerint. Præsertim cum illud dotis augmentum ex moribus, & consuetudine Hispaniarum fuerit constitutum, omnisque adeo res ad vsum, & instituta illius Regni sit omnino reuocanda. Quod autem vxori à marito ex nuptiarum causa donatum est, quodque arrhas vulgo appellant, vxori juxtà, & liberis id mancipari leges Hispanicæ decernunt [a]. Ex quibus ea quæ est numero 87. tituli 18. de publicis tabulis, aut scriptis parte 3. ejus donationis formulam ita describit. Hoc prædio vxorem sic dono, vt cùm ipsa, tum qui ex iis nuptiis futuri sunt liberi, id tamquam suum, & proprium possideant. Longiùs quidem tendit lex Tauri quinquagesima prima, cum statuit quæ sunt arrharum nomine donata, non vtique

[a] *L. 1. tit. 11. de las dotes, e de las donat. e de las arrhas. 4. part.*
L. 1. de las arrhas. lib. 3. For. LL.
L. 23. Ibid.

ad mariti, sed potiùs ad vxoris hæredes; si ille absque liberis decesserit, pertinere. Quocirca nihil afferunt, qui illam dotis accessionem vxori tantùm, quæ marito superest, ciuili jure deberi contendunt; cum ex pactis dotalibus illud dotis augmentum ad mores, & consuetudinem Hispaniarum, non ad jus ciuile sit referendum. Ac frustra neglectis Hispaniæ legibus, quæ sunt in ipso contractu perscriptæ, jus ciuile nobis obtrudunt; cum ad patrias leges, ad ejus Regni instituta tabulæ dotales nos reuocent? Præsertim cum vox illa, dotis augmentum apud Hispanos sit penitus incognita. Nec video cur hoc verbi in dotale instrumentum irrepserit, nisi fortè juris quidam peritus ab Hispania consultus hac voce sibi magis perspectâ, & familiari, quàm arrharum nomine vti maluerit; cum tamen persuasum is haberet eamdem vtrique nomini vim subesse. In quo quidem non plurimùm à Doctorum sententia aberrabat; nam Ioannes Lupus,[a] & Montaluus[b] perspicuè docent id ipsum quod Romanæ leges dotis augmentum, vel donationem propter nuptias vocant, ab Hispanis arrhas appellari. Sed omnium dilucidissimè Couarruuias vxori jam ab initis nuptiis arrhas velut

[a] In his Regnis secundùm morem Hispaniæ appellamus eas donationes arrhas quæ dantur à viro vxori, vel dari præsumuntur in præmium virginitatis, & pudicitiæ, & propterea multum fiuent jura istis donationibus, siue arrhis. *Rub. de don. Inter vir. & vx.* §. 12.

In his Regnis non fiunt istæ donationes, sed dantur arrhæ, vt dicit lex Regni, & sic in effectu istæ arrhæ successerunt loco donationis propter Nupt. *idem.* §. 24.

[b] Quod vir vxori dat, est donatio propter nuptias quæ vocantur in Hispania arrhæ, *Ad l.* 1. *tit.* 4, 11. *part. & ad l.* 82. *tit.* 18. *part.* 3.

quoddam virginitatis pretium quæsitas esse testatur [a]. Verùm in hoc non sumus admodum solliciti: cum enim res ipsa intelligitur, stultum sit in verborum errore versari: & quacumque voce signetur illa dotis accessio, certum est eam doarij loco existere, & ad consuetudinem Hispaniæ omnino esse reuocandam. Nec de vocabulis est litigandum, cum res apertæ sunt; nec demum ea possunt dotalis instrumenti conuentiones, aut effectus inhibere. Accedit illud etiam, eâdem clausulâ cautum fuisse vt hoc dotis augmentum statim à mariti morte ad Reginam Elisabetham, & ejus sobolem pertineret. Quid ergo, an liberis sua non constabunt jura, si vxor fortè prior decesserit? cum sibi, & posteris aliquid proprium futurum esse mulier stipulatur, si fortè prior è vita migrauerit, num liberi illâ hæreditate fraudantur? Nullo sanè id jure, nullo exemplo statui potest; cum à matre ad liberos veniat hæreditas; neque illius mors horum causæ obesse queat, aut quæsita jura euertere. Quòd si testatoris voluntas hoc ipso liberos complecti intelligitur, quòd eorum aliquam facit mentionem; atque hoc juris in legatis, fideicommissis, & vulgari substitutione semper obtinet: multò illud magis in gratiam liberorum valere debet, vbi doarium tabulis dotalibus fuit constitutum: eò enim spectat vt

[a] Arrhas vulgò appellamus donationes factas vxoribus ante, vel post matrimonium, vt eo consummato statim eis acquirantur in præmium pudicitiæ. *In lib. 4. Decr. part. 2. §. 7. cap. 3.*

liberorum alimentis sit, & educationi prospectum.

Postremò in id vnum præcipuè cùm Galli, tum Hispani intenti fuêre, vt in hac affinitate jungenda vtrimque omnia æquarentur jura. Quæ ratio sanè multum eos fefellit, si nasciturі ex eo connubio liberi Elisabethâ matre ante Regem Catholicum extinctâ, dotis accessione priuarentur; cum Annæ Austriacæ soboli certum esset in Gallia, & constitutum doarium, etiamsi ea prior diem objisset. Hoc igitur viderint, an illa aduersus jus publicum, Hispaniæ mores, conuentorum fidem, & æqualitatem ipsam valere possit exceptio; dotis videlicet augmentum in iis Prouinciis, quæ ciuili jure vtuntur, neque vxoris esse, neque liberorum qui ex his nuptiis nascuntur, ni pater prior è vita discesserit; nec demum in dotali instrumento id cautum fuisse, vt ad liberos ea rediret dotis accessio, si fortè mater prior moreretur. Quasi verò hæc cuiquam probari possint subtilitatis argumenta, aut vllum sit in jure ciuili aduersus ea quæ sunt in dotali instrumento sancita, & conuenta perfugium? Quis enim ignorat Legum Romanarum, & municipalium aliam esse, & diuersam planè rationem? siquidem in iis regionibus quæ jure ciuili vtuntur, vxor mortuo marito, aut liberi post matris obitum, X.

quod causâ dotis datum fuit, id omne à patre repetunt. Contra in iis quæ jure municipali reguntur Prouinciis, penes maritum, aut illius hæredes, pars dotis quasi in rem mobilem conuersa remanet: cumque eâ ratione vxor dotis parte mulctetur, hanc velut jacturam explet doarium, quod idcirco nuptiarum nomine ad liberos mânat, quò videlicet id ipsum quod ex dote imminutum, & detractum est, hinc quodammodo sarciatur. Idque adeo verum est, vt si fortè nulla de doario fuerit facta conuentio, hoc tamen cùm matri, tum liberis municipales mores concedant. Nec refert vter conjugum alterius superstes fuerit; id quippe in rationem non venit, nec quicquam ad rem ipsam pertinet. Quod itaque in dotali instrumentò perscriptum negant, vt si Regina Elisabethâ prior decederet, hoc dotis augmentum ad liberos ejus nihilominus perueniret, quàm leue sit, & infirmum nemo non perspicit. Quid enim necesse fuit verbis nuncupare, aut stipulari, quod jure communi sancitum est? Quin potiùs in contrarium facilè ducitur argumentum: nam si ea mens contrahentium fuit, vt illa dotis accessio ad liberos non pertineret, id conceptis verbis omnino explicatum oportuit: siquidem hoc jure vtitur Hispania, ac speciali saltem clausulâ opus fuit, quæ communi juri derogaret.

Quamobrem

Quamobrem omni ratione, legum authoritate, & publico jure hoc dotis augmentum ad Reginam Christianissimam pertinere demonstratum arbitramur. Eâ tamen est mente, hac animi magnitudine, vt non solùm de hoc jure, quod minimè ambiguum est, aut controuersum, libens decedat: sed etiam mundum muliebrem, genialis, & quotidiani, vt vocant, lecti partem dimidiam, quam ipsi tribuunt municipales Hispaniæ mores; vsuras itidem, quæ ob gemmas in calculum veniunt; portionem denique legitimam paternæ hæreditatis, quatenus pecuniâ æstimari potest, Hispanis vltro condonet: quò omnes intelligant, matris dotem, & gemmas eò tantum reposcere, quòd non possit nisi indecorè, carissima natalium suorum pignora negligere. Ne multa, non adeo præfractè jura sua defendet, vt æquam se, & facilem non præbeat, si quid fortè de pecunia sibi debita sit decidendum. Sed fas esse non putat, vel patrimonium suum, vel Principatus sibi prouidentiæ munere collatos deserere. Neque enim potest sine flagitio, & religionis suæ periculo creditam sibi populorum administrationem ejurare.

Iura in Dominia & Principatus.

Principatus omnes non alio jure quàm feuda, seu gentilitia prædia ad I.

consuetudinis normam, quam sibi ciuitas quæque, vel Prouincia constituit, nisi quid aliud publicâ Imperij lege sancitum sit, omnino exigi oportere, cùm rationibus, tum exemplis, Doctorum quoque testimoniis, & legum authoritate ita demonstratum à nobis fuit, vt nullo id pacto conuelli possit. Nunc quos Principatus, & quo jure sibi Regina vindicet, paulò diligentiùs exequamur: nam in hoc maximè totius causæ summa consistit. Ac ne diutiùs Hispanorum expectatio suspensa teneatur, Regina Christianissima Ducatum Brabantiæ, quæque huic sunt adjuncta dominia inferiùs enumeranda; Mechliniæ itidem, Antuerpiæ, superioris Geldriæ, Namurci, Limburgij, Dalhemi, & qui vltra Mosam excurrunt dominatus; Hannoniam, Artesiam, Cameracum, Burgundiam, & Lucemburgum hæreditario jure ad se delata esse contendit.

II. Etsi illud in publico more positum est, & naturæ lege constitutum, vt jure sanguinis delatæ hæreditates adiri soleant, non probari; quandoquidem bonorum possessio legitimo hæredi pleno jure transmittitur: ea tamen est Regis Christianissimi æquitas cum summa moderatione conjuncta, vt tuendæ pacis, & concordiæ studio jura sua ad Prouinciarum consuetudines, aut populo-

rum leges seorsim exigi, & justitiæ ponderibus examinari non recuset. Cum autem inter eos Principatus, qui ad Reginam delati sunt, Brabantia sit & dignitate, & Belgij Principum sede, & vrbium splendore præcipua; ab eo quidem Ducatu potissimum nobis capiendum videtur exordium.

Brabantia.

LEx est in Ducatu Brabantiæ non vetustate modò, sed etiam vsu, & moribus vniuersim comprobata; vt si alter conjugum decesserit, feudorum quæ sunt superstitis dominium jure quodam deuolutionis (ita enim vulgò id juris solet appellari) liberis statim transmittatur, possessione dumtaxat, vel vsufructu penes eum qui superest parentem remanente. Vtrum lex ista liberis plus satis indulgeat, atque in parentes nimiùm dura, & acerba sit judicanda, nihil necesse est hoc loco contendere. Illud in vniuersum monuisse satis fuerit, eam legem quæ posterioris connubij intemperantiam reprimit, & indecoras sæpè affinitates coercet, vt seueriorem, aut iniquiorem reprehendi facilè non posse. Quæcumque enim adhibeatur diligentia, fieri vix potest, vt alteræ nuptiæ parentis animum alieniorem à liberis non efficiant. Multùm quippe de paterna in filios

benignitate, & caritate ejusmodi connubia detrahunt, beneuolentiam sæpe tollunt, discordias fouent, & liberos fortunis suis plerumque euertunt. Verùm id nunc non agimus, vt legis æquitatem defendamus. Tantùm satis est intelligi eam legem esse descriptam, vsu firmatam, & vetustate quasi consecratam. Hanc igitur proferamus. « Si vir, « vel vxor, quibus liberi supersunt, moritur, « ad prolem vnam, vel plures per « separationem thori proprietas feudorum « prouenientium ex latere superstitis de« uoluitur, seruato superstiti solummodo feudorum vsufructu hæreditario. Quæ quidem lex lucidior multò est, quàm vt egeat interpretatione; eaque in populorum animis tam altè insidet, vt nulla sit à Iurisperitis ejus prouinciæ diligentiùs pertractata, nulla majori religione obseruata; hinc sæpe repetita in consuetudine, & per omnes penè articulos capitis primi fusa reperitur.

Cap. 1. art. 1. aliàs 11. de success. feudor. art. 22.

II. Quid enim aliud sibi vult, aut quò spectat articulus 15. ejusdem capitis, nisi vt jus illud deuolutionis confirmet? « Vidua, inquit, mortuo marito sine le« gitima prole vsumfructum simplicem « habet in semisse bonorum feudalium « mariti, sed suorum feudorum integrum « vsumfructum retinet cùm liberi super« sunt. Quo quidem loco duplicem vsumfructum lex ipsa distinguit, vnum

ſimplicem à proprietate ita ſejunctum, vt nullus vmquam ad eam pateat reditus; alterum hæreditarium, qui cum rei proprietate confundi poteſt, ſi fortè liberi ex ſuperiori connubio procreati deceſſerint: tum enim dominium ab vſufructu priùs diſcretum, jam cum illo conjungitur, & eò reuertitur vnde profectum eſt.

III. Iam quid neceſſe eſt referre articulos 16. & 17. [a] ejuſdem capitis, quibus ſtatuitur, vt conjugum ſuperſtes partim ſimplicis, partim hæreditarij vſusfructûs titulo, feudis conſtante matrimonio quæſitis potiatur. Partem quippe vnam ſibi debitam hæreditario jure, alteram ſimplici vſufructu poſſidet. Sed vtriuſque proprietas ſoluto matrimonio in liberos transfunditur. Atque id juris ſic totius Prouinciæ moribus comprobatur, vt multis in locis ad beneficiaria quoque, & clientelaria bona pertineat; vti Criſtineus [b], & Kintſchotius [c] præter cæteros obſeruant.

Superſtes ex conjugibus in ſemiſſe feudorum conſtante matrimonio quæſitorum proprietatem ſeu plenum dominium habet, & quantum ad reſtantem ſemiſſem iſtius vſus-fructus attinet, ſi neque filij, neque nepotes ex filijs inuenientur. *Art. 16.*

[a] Sed ſi iſtius matrimonij proles vnus vel plures, vel eorum liberi ſuperſint, adueniente thori ſeparatione, eo caſu apud ſuperſtitem conjugum in ſemiſſe feudorum nudus vſusfructus, & in altero ſemiſſe vſusfructus hæreditarius remanebit. *Art. 17.*

[b] *In Conſ. Mechlin. tit. 16. art. 14. in Addit.*

[c] Similiter proprietas cæterorum bonorum deuoluitur ad prolem diſſoluto eo matrimonio quo ſtante bona illa fuêre vnius, vel alterius conjugum, juxta conſuetudinem particularem territorij Louanienſis, Siluaducenſis, &c.

IV. Ac ne fortè cuipiam ea lex exoletæ seueritatis, & populorum moribus, fere vt illa xij. tabularum lex, quæ debitoris corpus cum soluendo non erat, laniandum creditoribus, & diuidendum permittebat, abrogatá videatur: hoc juris ab antiquis temporibus constitutum, vsque ad hoc tempus obseruatum, ad omnes omnino, ne Brabantiæ quidem Principibus exceptis, pertinere docebimus. Primùm Doctorum etiam recentiorum, qui hanc legem verborum honore, & laudibus vbique prosequuntur, testimoniis vtemur; deinde exempla non solùm nobilium, sed & Brabantiæ Principum, qui ab hac consuetudine numquam recessêre, tum etiam Tribunalium, & Imperatorum, qui cùm ea res in disceptationem venit, eam legem secuti sunt, judicia proferentur. Postremò id juris Regum Hispanorum authoritate, & decretis fuisse confirmatum ostendemus.

V. Atque haud scimus an vllum magis idoneum authorem ingenio, & scientiâ præstantiorem adhibere possimus, quàm illustrissimum Kintschotium Brabantiæ Cancellarium, qui patrum nostrorum memoriâ floruit; nam is diem obiit anno millesimo sexcentesimo octauo, ac summo fuit apud suos & honore, & nomine. Hic itaque de jure

deuolutionis sic loquitur. Consuetudine, inquit, generali Brabantiæ proprietas bonorum feudalium deuoluitur ad prolem dissoluto eo matrimonio, quo stante bona ejusmodi fuêre vnius, vel alterius conjugum; siue sint patrimonialia, siue acquisita: ita vt proles secundi matrimonij in successione parentis, qui superstes fuit, nihil ex talibus bonis consequatur. Cristineus quoque magnæ apud suos authoritatis, & excellentis doctrinæ testatur jus deuolutionis in gratiam liberorum fuisse constitutum, atque eorum bonis hac ratione prospectum. Plerumque enim euenit, vt nouercæ patrum in natos caritatem dirimant; & quam natura peperit beneuolentiam, non extinguant modò, sed etiam in odium acerbum sæpe conuertant [a]. His igitur malis Brabantina consuetudo voluit subuenire, cum jus deuolutionis induxit, quo bona vtriusque parentis soluto matrimonio ad liberos instar anticipatæ successionis perueniunt [b]. Idem alibi jus illud clariùs explicat, idque esse ejusmodi docet, vt matrimonio alterius conjugum morte soluto, tam superstitis, quàm defuncti feuda communibus

Respons. 5 num. 1.

[a] Bon a superviuentis conjugis, hic pro media parte matrimonio soluto deuoluuntur ad liberos primi matrimonij, quia cum transitur ad secunda vota, solet cura eorum negligi, & illecebris secundi matrimonij amor priorum extinguitur, imo in odium plerumque conuertitur. *In Consf. Mechl. tit. 16. art. 21. in Addit.*

[b] Notandum hîc est quod deuolutio bonorum quæ fit per mortem alterius conjugum, fieri censetur quasi per anticipationem successionis, quoad proprietatem tantùm. *Ibidem. art. 4.*

liberis acquirantur [a]. Eadem ratione quâ Cristineus vtitur Fredericus Sandeus in eo tractatu, qui præcipua, & indubitatæ fidei capita Brabantinæ consuetudinis complectitur. Nimirum ob " honorem primarum nuptiarum, & fa" uorem priorum liberorum Brabantiæ " moribus inductum esse, vt matrimonio " post mortem alterius conjugum soluto, " tam superstitis, quàm defuncti feuda " deferantur communibus liberis, saluo " tamen superstiti vsufructu feudorum ab " ipso profectorum, siue ex hæreditate " sibi obuenerint, siue ea labore & indu" striâ quæsierit [b]...

[a] Decis. Belg. lib. 6. de feudis Decis. 62.

[b] In Consf. Feudal. Gueldriæ, & Zutphaniæ, tract. 1. tit. 1 §. 9.

VI.

[c] Secundùm consuetudinem Brabantiæ eorumdem pater (Comes Bergensis) soluto matrimonio remanebit solùm vsufructuarius omnium bonorum, & quæ proprietas erat deuolutura ad omnes liberos: & sic quæ proprietas prædictâ ratione dicto-

Ius quidem deuolutionis in Brabantiâ vsurpari, tum legum, tum Doctorum authoritate satis demonstratum arbitremur. Proximum est, vt ex infinitis propè exemplis, quibus id juris confirmari potest, vnum item, & alterum proferamus. Magna olim, vt refert Cristineus [c], inter liberos Comitis Bergensis de hæreditate ercifcundâ orta est controuersia, quæ quidem non in hoc posita erat, vtrum patris feuda ad filiorum natu maximum, qui matri superfuerat, deuolutionis jure peruenissent, solo vsufructu patri relicto: nulla enim hac in re fuit dubitatio; sed illud vtique tum in disceptationem venit, atque in supremo Mechliniæ Consilio magnâ contentione fuit agitatum, vtrum primo-

primogenito filio ante patrem extincto, ad eum qui natu erat proximus, à patre, an potius à fratre ea venisset hæreditas. Verùm illud, vt diximus, inter omnes, Cristineo teste, erat constitutum, & confessum bonorum proprietatem post matris obitum ad primogenitum fuisse deuolutam. Recenti quidem memoriâ Bergæ ad Somam Marchionatûs dominium Comes Aruerniæ mortuo patre sibi vindicauit, tametsi hic à matre quæ adhuc supererat, profectus esset, nihilo tamen minùs secundùm filiam Aruerniæ Comitem Marchionatus proprietas fuit aduersus matrem judicata.

rum bonorum in Brabantiâ sitorum, saltem pro majori parte erat deuoluta ad dictum Philippum tamquam majorem natu, quam morte suâ transmisit ad propinquiorem agnatum, &c. *Vol. 1. dec. Doct. Anni 1532.*

VII.

Ac ne Brabantiæ quidem Duces ab eâ lege publicè receptâ se liberos, ac solutos credidêre: vt ex eo libro qui de trophæis Brabantiæ inscribitur, facilè intelligimus. Innumeris quippe exemplis constat nullam dominij principalis partem ab vllo Brabantiæ Duce post vxoris mortem, aut donatione, aut venditione, aut permutatione, aut fundatione denique citra consensum filij natu maximi distractam, vel alienatam vmquam fuisse [a]. Quin etiam Carolus V. Imperator cum mortuâ conjuge præclarè intelligeret Brabantiæ dominium deuolutionis jure ad Philippum filium deuenisse; jura, consuetudines, & priuilegia illius Ducatus

a *In trophæis Brabantiæ pag.* 97. 104 107. 187. 189. 190. 232. 238. & 448.

filio coram, atque eo consentiente confirmauit.

VIII. Quid plura, id juris in Brabantia ita est vsitatum, & certum vt cum Regis Christianissimi jussu celeberrimus ejus Prouinciæ Patronus, qua de re nunc agimus, mutatis quidem nominibus (neque enim in personis, sed in re ipsa deliberandi causa erat) consultus fuisset, omnino negauerit hanc causam quidquam habere dubitationis, cum Brabantiæ feuda, quæcumque sint illa, deuolutionis jure teneantur [a].

[a] Veu par le soussigné Aduocat du Souuerain Conseil de Brabant, & homme de Fief en sa Souueraine Cour feodale en Brabant, le susdit cas: L'aduis est que par la mort de la premiere compagne de Titius, les fiefs succedez audit Titius par la mort de sa tante, tant situez par delà le bois de Soing que par deçà, sont deuolus *in massa, siue globo*, sur les filles du premier lit, en suite du 22. art. de la Coustume feodale de Brabant, obseruée tant par deçà que par delà ledit bois, ayant demeuré ledit Titius de ses propres biens seulement vsufruitier hereditaire, laquelle deuolution apres la mort dudit Titius, est conuertie en succession; de sorte que lesdits biens pour deux tiers aprés la mort de Titius, sont succedez à sa fille aisnée du premier lit, ou ses enfans par representation, ensemble le droit de prerogatiue, forteresse, chasteaux, &c. le droit & pouuoir d'establir moyens, &c & au deux autres filles du premier lit le restant tiers desdits biens, emolumens & reuenus, &c. ensuite du 21. article desdites Coustumes, à l'exclusion des fils & filles du second lit, & ce à cause que le droit de deuolution est obserué *ab intestato*, & inuiolablement au regard des fiefs scituez en Brabant. Ainsi aduisé en Bruxelles le 3. May, 1664.

Quòd si à vetustissimis temporibus ad nostram vsque ætatem rerum gestarum velimus, & annalium monumenta retexere, nihil profectò liquidius, nihil consignatius hoc deuolutionis jure comperiemus. Cum enim res in contentionem venit, ac de successione in Ducatum Brabantiæ orta est disceptatio, semper ex eo jure, & inueterata consuetudine illa fuit Imperatorum authoritate judicata. Cujus generis duo possunt proferri judicia, sed maxima. Primum extat in M. S. codice linguâ Flandricâ exarato, idque refertur ab Henrico qui tum imperabat, in epistola ad Henricum I. Brabantiæ Ducem. Illius quoque meminit Rodolphus I. Imperator in epistola quam ad Ioannem I. Brabantiæ Principem anno millesimo ducentesimo septuagesimo tertio conscripsit: quo quidem loco Rodolphus mirum in modum hoc jus deuolutionis, etiam in Principum successione confirmat. Alterum non minoris vtique authoritatis in eo quem identidem laudauimus libro de trophæis Brabantiæ fusè describitur; idque in publicis Brabantiæ tabulis aut monumentis etiamnum asseruatur; quod cum huic quam tractamus causæ, sit conjunctum maximè, silentio vtique non est prætereundem. In IX. Anno 1212.

Butken in troph. Brabantia. "hæc penè verba judicium Imperatoris "conceptum est [a]. Henricus Dei gratiâ "Romanorum Rex semper Augustus omnibus ad quos præsens scriptum peruenerit gratiam suam & omne bonum. Notum facimus quòd cum Henricus major filius illustris Principis, "Ducis Lotharingiæ, matrem habuerit, & illa sit mortua, per sententiam Principum in curia nostra est "judicatum, Quod si idem Dux de bonis quæ possidet, aliquid alienaret, "vel in manus vellet transferre alienas, "dictus Henricus se de iisdem bonis posset "intromittere & occupare licenter ad "vsus suos & tenere. Datum Fridbergæ "anno gratiæ millesimo ducentesimo "tricesimo proximâ Dominicâ post Festum Paschæ 4. Calendas Maij; Indictione tertiâ.

X. Iam si à priscis illis temporibus ad ea quæ nobis propiora sunt, veniamus; jus illud perpetuum fuisse, & constantissimè obseruatum inueniemus. Nec aliunde nobis exempla, quàm à Regibus Hispaniæ sumenda sunt. Cum Philippi II. Regis Hispaniarum jussu anno millesimo quingentesimo septuagesimo, variæ Belgij consuetudines in vnum velut corpus redigerentur, jus deuolutionis nequaquam fuit prætermissum: cum tamen ex ipsa præfatione

constet receptissimas dumtaxat, & magis visitatas consuetudines hoc opere contineri. Ex quo intelligitur id juris in consuetudine, & moribus Brabantiæ Regiâ authoritate consentiente versari. Illud quoque, vt alia omittamus, maximè confirmat celeberrimum Archiducis Alberti Edictum anno millesimo sexcentesimo vndecimo promulgatum, quo quidem declarat eorum qui Reipublicæ decoxerunt, & pecuniæ publicæ rei sunt, bona Principi sic pignori, vel hypothecæ esse opposita, vt is omnibus ‹‹ aliis præferatur. Ac ne jure quidem de- ‹‹ uolutionis, quod in quibusdam pro- ‹‹ uinciis obtinet, & in gratiam libero- ‹‹ rum mortuo conjugum altero indu- ‹‹ ctum est, eorum qui inter ærarios nu- ‹‹ merantur filios vti posse, nisi ante de- ‹‹ ductis, quæ fisco debeantur. Atque hinc ‹‹ liquet quanta sit hujus consuetudinis ‹‹ authoritas, cujus exceptione etiam ‹‹ aduersus Principis jura, & constitutum ‹‹ hypothecarum ordinem Belgæ vterentur: tametsi Archiducis decreto cuncta sint ad communis juris normam reuocata.

Hanc denique consuetudinem non mediocriter confirmat Philippi IV. decretum anno millesimo sexcentesimo vicesimo tertio editum, quo in filios qui præter parentum voluntatem, aut XI.

" consilium matrimonia contraherent,
" grauiter animaduertit, eosque legis be-
" neficio, seu deuolutionis jure sic mul-
" ctat, vt liberam bonorum administra-
" tionem & dominium parenti superstiti
" restituat, dummodo id fraudi non sit
" aliis liberis, quorum jura seruantur il-
" læsa; quique deuolutionis jure possunt
" in parentum bona succedere [a]. Non potuit Rex Catholicus jus deuolutionis sanctiori lege consecrare; hoc quippe legis beneficium ingratis filiis abjudicauit, ne jus quod filiorum causâ comparatum est, in parentum contemptum cederet. Pulcrè etiam cauit liberis qui eâ sunt, quâ debent in parentes pietate, & obsequio, ne his noxæ futurum esset quod ab aliis peccatum fuit, nec malorum contagio boni contaminarentur: neque enim par fuit iis qui nihil parentes violarunt, quod leges patriæ, quod mores concedunt, detrahere.

[a] Auons en outre permis, & permettons que lesdits enfans de famille qui contracteront desormais contre le gré, ou à l'insceu de leurs pere & mere, puissent pour telle irreuerence estre par iceux leurs pere, ou mere & chacun d'eux exheredez & priuez de leurs successions, & biens sans pouuoir aucunement quereller l'exheredation qui ainsi sera faite, ni pretendre ausdites successions sous pretexte de legitime dot, alimentation, ou deuolution coustumiere des biens procedez du dernier viuant desdits pere ou mere, qui pourra priuer son enfant ainsi ingrat, & desobeissant du droit & fruit d'icelles, sans prejudice neantmoins d'autres ausquels lesdits biens pourroient estre affectez en vertu de la mesme deuolution.

Nec video quid planum fieri vel testibus, vel exemplis possit, si hoc jus deuolutionis non potest. An legum, & consuetudinum consentiente authoritate non contenti luculentiora exspectamus documenta? Ius illud publicum est, perpetuum, Imperatorum, & Regum decretis firmatum. Cur vna ex omnibus omnium ætatum Regina Christianissima hoc legis præsidio, hoc jure priuabitur? Ex prioribus nuptiis sola superest; Ducatûs Brabantiæ dominium ex quo Regina Elisabetha fato functa est, à Rege Catholico ad Principem Balthasarem, hinc ad Reginam Christianissimam fuit deuolutum; nec quicquam est vlli tam suum, tam patrium, tam exploratum, quàm Brabantiæ principatus ad Reginam pertinet. Quid contra tam perspicua, & penè ante oculos posita, nisi vana prorsus, & futilia afferri possunt? Quæ suffugia Consilium Hispanicum, quas potest argutias aucupari? Quid demum opponet, quod consuetudo ipsa mores, & instituta Prouinciæ, quod communis hominum sensus non refellat? Dicet forsitan jus deuolutionis ad quæsita solum bona, non ad profectitia, aut paternas hæreditates vllo modo pertinere? Verùm huic defensioni consuetudo ipsa articulis 2. & 16. capitis 1. maximè repugnat. His enim sancitum XII.

est nihil à superstite conjugum præter rerum suarum vsum-fructum hæreditarium posse retineri, dominio omni ad sobolem translato [a]. Contrà est etiam Doctorum omnium authoritas: ex quibus Sandeus nihil referre ait, vtrum bona illa profectitia sint, an aduentitia; quæsita fuerint, an jure hæreditario obuenerint [b]. Sed omnium longè Princeps Kintschotius, quem meritò Belgæ vt præcipuum legum suarum interpretem venerantur, quæcumque illa sint feuda superstitis, ad liberos statim deuolui, vt rem certam, & testatam docet [c]. Sentiunt quidem Doctores cum Henrico Imperatore, & aliis Imperij Principibus, qui jus deuolutionis aduersus Brabantiæ Ducem, qui hunc Principatum à patre acceperat, authoritate suâ, vt diximus, comprobarunt.

[a] Propietas feudorum prouenientium ex latere superstitis deuoluitur, &c. Vidua suorum feudorum integrum vsumfructum habet cum liberi superſunt.

[b] Seruato superstiti vsufructu feudorum ab ipso profectorum, siue ex hæreditate sibi obuenerint, siue ex industria quæsierit. *In Consf. Gueldriæ & Zutphaniæ tract.* 1. *tit.* 1. §. 92.

[c] Proprietas feudorum deuoluitur ad prolem dissoluto matrimonio, siue sint patrimonialia, siue acquisita. *Responsf.* 65. *num.* 1.

XIII. Quid ergo, an jus deuolutionis maribus quidem, non fœminis fuit comparatum? Verum hoc commenti articulis 2. & 3. ejusdem consuetudinis refellitur; his enim omni sexûs sublato
« discrimine statuitur, vt proprietas mor-
« te filij, vel filiorum deuoluatur ad ejus-
« dem, vel eorumdem liberos, & iis

deficientibus ad fratres, vel forores. "
Hinc glossa vtrumque sexum his legibus æquè contineri declarat: Nempe "
proprietatem sic liberis, nepotibus, vel "
fratribus, aut sororibus decedentis, vel "
deficientis ante superstitem parentem "
denuo cum vsufructu consolidari; ac "
proinde ob spem rediturae proprietatis "
hæreditarium vsumfructum vocari. "
Sandeus eo quo supra diximus loco, liberis decedentibus ad nepotes, vel fra- "
tres, vel sorores jus deuolutionis trans- "
mitti apertissimè testatur. Quodque superiùs de Aruerniæ Comite adduximus exemplum liquidò demonstrat, sequiorem sexum ab eo jure excludi non oportere. Plura consultò omittimus: nam veremur ne hæc ipsa nimium multa esse videantur, cum res adeò sit manifesta vt nullis egeat argumentis.

At fortè nihil deuolutionis juri in familiam dominatricem licêre pertendent. Sed quàm iniqua sit illa defensio, cùm Imperatoris, & Principum Germaniæ judicium, tum alia ejus generis quæ Butkenus refert exempla demonstrant. Præterquam eodem sunt jure & feuda, & Principatus, nisi quæ forsan Imperij lex obsistat, vt multis supra rationibus, & testimoniis ostensum fuit; neque necesse est in iis quæ perspicua sunt, & vberrimè tractata, diutiùs immorari. XIV.

XV. Quamobrem Hispani in summas angustias adducti, hanc vnam defensionis rationem tentare, & desperatissimo hoc vti perfugio videntur. Negari quidem non posse quin deuolutionis jure filia in feuda quæque parentis superstitis succedat, dummodo filius ex secundis nuptiis non fuerit procreatus. Nec vllum putant afferri exemplum posse, quo virilem stirpem ex posterioribus nuptiis genitam, filia ex superiore orta connubio Brabantini Ducatus possessione excluserit.

XVI. Hoc dicere turpius est, quàm illud quod volunt, non posse defendere. Nihil enim afferri potest, quod legibus, quod moribus Prouinciæ, quod historiarum monumentis, quod rationi denique magis repugnet. Ac primùm quæ sit juris deuolutionis natura, quæ vis, quæ ratio, qui effectus ij videntur penitus ignorare, qui filiam ex priori matrimonio genitam feudorum possessione à filio ex secundis nuptiis nato dejici contendunt. Nam vbi alter conjugum diem obiit, feudorum omnium proprietas liberis vnà transmittitur. Quo itaque modo, quâue ratione filius ex posteriori natus conjugio filiam ex superiori ortam quæsito jure depellet, eamque exuet dominio, quod lex ipsa, quod patriæ mores antè concesserunt?

Id quidem communi jure [a] non magis in gratiam liberorum, qui ex prioribus sunt nuptiis prognati, quàm in odium posteriorum nuptiarum est vsitatum, vt parentes, qui alteras nuptias ineunt, bonorum suorum dominio saltem ex aliqua parte mulctentur, quò damnum prioribus liberis illatum quadam ratione expleatur. Sed quo exemplo, quo jure, quâ demum consuetudine, quæ ex alterius parentis morte liberis obuenêre bona, iisdem post iteratas nuptias eripientur, vt in alios ex nouerca procreatos conferantur? Nihil profectò bonis moribus, vel religioni ipsi potest magis esse contrarium, quàm posteriores nuptias sic prioribus anteponere; vt qui ex his orti sunt, fortunas suas, & patrimonia aliis mox nascituris cedere teneantur. Hîc prudentiam eorum qui ista rationum portenta edunt in publicum, vehementer requirimus, quòd non ante prouisa, sed abrupta, atque vt in manum venêre, tela contorqueant.

[a] *L. Edictali Cod. de 2. nuptiis. L. Fœmina Cod. eodem.*

XVII. Quid est enim quod omnium mentes magis respuant, quàm vt pater bonorum dominio exutus post secundas nuptias, velut jure quodam postliminij id recuperet; & quod liberis soluto matrimonio lex tribuerat, iisdem post iteratas parentis nuptias mox eripiat, quò in nascituram ex posteriori connubio sobolem transmittat? An subtiliore

nobis opus est ratione ad hæc refellenda? Ius deuolutionis aduersus posteriores nuptias ad superiorum vtilitatem fuit constitutum, quî potest igitur liberis qui ex secundis nuptiis nascentur prodesse, aliis autem esse detrimento? nisi fortè quis existimet legem sibi ipsi adeo repugnare, vt rem eamdem jubeat simul, & vetet; & quod pœnæ loco constituit, id simul in præmium conuertat: quo quidem nihil dici potest inscitius. Neque enim ea lex vnà cum sæculis, ætatibusque hominum inueterare potuisset, aut tam stabilis permanere, si hæc non modò non cohærentia, sed disjuncta maximè, & contraria sanxisset. Nam cedo, quid sibi velit jus deuolutionis, quò spectet ea consuetudo, nisi vt prioribus nuptiis consulatur, atque earum decus, vel dignitas seruetur, posteriores verò, quoad fieri possit, arceantur? Hæc vna videtur esse consuetudinis ratio, hoc consilium. Quo autem id modo consequetur, si jus liberis ex superiori matrimonio natis concessum adimat, idque aliis, qui ex posteriori connubio sunt procreati, incredibili leuitate, & inconstantiâ transmittat? Quorsum parentis superstitis feuda liberis ex priori connubio prognatis mancipantur, si eadem mox nascituris ex secundo matrimonio ij reddere compellantur? Quæ sunt illæ ambages, aut legum ludi-

bria parentem feudi ſui dominio depellere, in liberos conferre; his rurſus detrahere, & aliis condonare? An non id omne puerile eſt, perridiculum, & huic conſimile quod apud Comicum legimus;

——— cedo, cape.
Quod dictum indictum eſt, quod modò erat ratum, irritum eſt. *Terentius in Phormione.*

XVIII. Cum itaque parentes feudorum dominio conſuetudo dejecit, ne fortè ij ad ſecundas nuptias animum adjungerent; cum natis jam liberis ea tradidit bona, quo illi eſſent aduerſùs ſecundi connubij injurias tuti; non id eò fecit vt parentibus poſt repetitas nuptias redderentur. Nam liberis proſpectum à lege fuit, ne quid detrimenti caperent; hæc parentis voluntati, dicam, an libidini voluit anteüertere: an peractis nuptiis quos ſummo ſtudio lex, ſummâ indulgentiâ tueri voluit, ſic deſeret; vt illi futuræ ex nouercâ ſoboli bona jam ad ſe delata tradere cogantur? Quæ eſſet illa peruerſitas, vt metus ſecundarum nuptiarum, aut tenuis quædam ſuſpicio tantâ ſeueritate plecteretur; re autem perfectâ nulla pœna ſequeretur? Cur patri bona adimuntur, cum de ſecundis nuptiis nec dum cogitauit, re ſecutâ omnino reſtituuntur? Conſuetudo liberorum incolumitati conſuluit,

antequam vlla adhuc iis facta esset injuria; neque iisdem prospexit cum graui sunt perculsi vulnere, cum nouerca est superinducta? Quòd si hæc vero similia non sunt, ne illud quidem est hæc vnde fluxerunt; jus quippe deuolutionis liberorum causâ, vt sæpe diximus, inductum fuit; & tamen, si Consilium Hispanicum audiamus, in eorum perniciem cedit; ac plus secundis, quàm prioribus nuptiis fauet. Quærere enim juuat cur consuetudo feudorum dominia in liberos conferat; cur iis parentes exuat superstites; quod illius sit consilium, quæ sententia, nisi vt prioris connubij proli caueatur, vt nouerca, & posterioris matrimonij liberi bonorum possessione excludantur? Nec alia quidem esse, aut fingi potest hujus consuetudinis ratio. Id si ita est, jam ipsi viderint Hispani quàm malè sibi constet ea consuetudo, si ad eos qui ex secundis nuptiis orti sunt, fructus omnis, & legis vtilitas perueniat, superioris connubij ejectâ prole, secundùm quam lex ipsa fuit constituta,

XIX. Iam fingamus animis non consuetudine, non municipali jure, sed parentum voluntate, seu dotali instrumento; seu legitimâ donatione feudorum dominia in sobolem ex prioribus nuptiis genitam esse collata, atque vnicam ex iis filiam superesse. Illud itaque ab Hispanis requirimus, an qui fortè ex poste-

riori connubio naſcetur filius poſſit ea feuda ſibi jure vindicare, poſſeſſione filiam mouere, & donationem ipſam reſcindere? Nemo, vt putamus, ſanæ mentis id contenderit. Iam cedo, vtra iſtarum ſit magis legitima, & firma donatio, quæ à lege, an quæ à parentum voluntate profecta fuit? Hanc mutabilem, incertam, nec ab omni ſuſpicione fraudis, aut leuitatis immunem eſſe conſtat. Nihil horum cadit in eas donationes quæ legis authoritate ſunt conſtitutæ; fixæ manent, conſtantes, inconcuſſæ, non in flexibili hominum voluntate, non in vaga, volubilique fortuna poſitæ; & quod maximum eſt, ab omni ſecundarum nuptiarum injuria ſunt in tuto collocatæ. Lex quippe abhorrere quodammodo ab iis nuptiis; atque à liberis inde procreatis alienior videtur, eoſque vt legitimæ cujuſdam incontinentiæ, & conceſſæ libidinis prolem conſiderat, neque vt ſuos complectitur. Contrà propenſior multò eſt in eos qui ex primo nati ſunt connubio, hos tuetur, his fauet, his conſulit. Ejecta itaque & exploſa eſt Hiſpanorum illa defenſio, quâ mortuo conjugum altero, quæ fuêre ſuperſtitis feuda ad filiam, ſi nulla ſit ex illo connubio relicta virilis ſobolles, ita deuolui putant, vt inde ad liberos, ſi qui ex poſterioribus nuptiis futuri ſint, ſtatim transferantur. Quaſi horum causâ hoc juris ſit conſtitutum, aut

lex eorum rationem tum habuerit; cum parentem ſuperſtitem omni feudorum alienatione prohibuit. Quid enim ſi filia ipſa ſine prole moriatur? An illud dubium eſt quin feudorum proprietas ad parentem, cujus ante hæc bona fuerunt, ſic recurrat, vt jam illius mancipij jure ſint, eaque arbitratu ſuo poſſit diſtrahere? Nam quæ parenti adempta fuit bonorum proprietas, extinctâ quæ ex prioribus nuptiis vna ſupererat filiâ; ad eum mox reuertitur: tametſi ex poſteriori conjugio virilem prolem ſuſceperit. Quid igitur illam patri rerum alienandarum facultatem priùs eripuit, quid in cauſa fuit cur is optimo jure ſua feuda non poſſideret, niſi quæ ex ſuperiori connubio filia eſt procreata? ad eam quippe feuda ſunt legis authoritate deuoluta. Hoc velut ſufflamine, atque obice remoto, jam pater bonorum ſuorum non ſolùm vſufructu, ſed mancipio quoque, & nexu dominus eſt. Ergo filia ſibi vni hoc dominium deuolutionis jure quæſitum ſtatim à parentis morte poſſeſſura, non poſterioris matrimonij virili ſtirpi quaſi quodam fiduciario jure conſeruabat. Quid enim eſt quod minùs probari poſſit, quàm vt in gratiam filiæ quæ hæreditatem non cernit, pater omni bonorum alienatione prohibeatur; nec legitimi tamen hæredes obſtare poſſint quominus ille res ſuas, vt viſum fuerit, aut donatione,

aut venditione in alienos conferat? Ista profectò non cohærent. Alterius conjugis morte feudorum proprietas ad filiam, tametsi hæc sola est, omnino deuoluitur; nihil quàm vsumfructum pater retinet; nihil de suis bonis potest diminuere; si fortè filia decesserit, ad patrem recurrit proprietas, etiamsi ex nouo connubio sobolem ille susceperit. Iam si Deo placet, nobis persuadebunt ea feuda filiæ non fuisse ante quæsita, non ad illam delata, nec denique ad eam si vixisset, sed magis ad posterioris connubij liberos peruentura; horum dumtaxat à lege habitam esse rationem, filiâ ex prioribus nuptiis omnino neglectâ. An non hæc sunt portentis similia?

XX.

Kintschotius Brabantiæ Cancellarius author est posterioris matrimonij prolem ab omni possessione, & proprietate feudorum, quæ sunt ad priores liberos deuoluta absque vllo sexûs discrimine penitus remoueri [a]. Sandeus quoque feudorum proprietatem ad communes liberos deuolui, & iis decedentibus ad nepotes, vel fratres, vel sorores transmitti, vt rem manifestam, & vsitatam tradit [b]. His quidem adjungamus Clarissimi Stockmans, qui nuper de jure deuolutionis tractatum edidit, testimonium. Id quidem eò plus ponderis est habiturum, quò majore contentione Reginæ Christianiss. jura vir magnæ apud suos

[a] Ita vt proles secundi matrimonij in successione parentis, qui superstes fuit, nihil ex talibus bonis consequatur.

[b] *Loco cit.*

authoritatis, & Regi Catholico à Sanctioribus Consiliis oppugnare conatus est. Is itaque disertissimè testatur, jus deuolutionis adeo prioris connubij liberis fauere, vt filia ex prioribus nuptiis mares ex posterioribus genitos bonorum quæ sunt deuoluta, possessione penitus excludat a. Quòd autem subnectit ea ratione plerumque euenire, vt vetustæ familiæ collabantur, neque aliud huic incommodo esse remedium, quàm renuntiationis pactum, hoc ipsum quod volumus maximè confirmat: nihil esse in ea Prouincia magis vsitatum, quàm filiam ex priori natam connubio in parentis superstitis feuda succedere, etiamsi ex posteriori mares fuerint procreati. Quæque hoc loco de pactis renuntiationum fusè disputat, ab hac quæstione omnino sunt sejuncta. Ac ne illa quidem subtilitatis argumenta, quibus proprietatem bonorum quæ deuoluta sunt ad liberos non pertinere, eamque penes parentem superstitem remanere contendit, hoc loco expendimus. Etsi enim hæc multis modis reprehendi possunt, tamen quod dat accipimus, *iura deuolutionis bona superstitis addicta & affecta esse liberis ex priori matrimonio natis proprietate tenus, consuetudine iniiciente vinculum superstiti, ne ea alienare possit* b.

a Ius deuolutionis quod viget inter priuatos, adeo benignum est liberis primi thori, & tam alienum à liberis secundi thori, vt si contingat vnicam superesse filiam ex primo, & masculum ex secundo, filia masculum omnino excludat à bonis deuolutis. *P. Stockmans. cap. 18. de jure deuol.*

b Apud omnes quidem gentes cultiores est aliquis honos & prærogatiua primarum nuptiarum, & liberorum qui ex iis geniti sunt; sed nusquam tanta quàm apud Brabantos, & vicinas aliquot nationes, apud quas dissoluto primo matrimonio, siue secundum sequatur, siue non, liberis istius thori obueniunt bona omnia immobilia vtriusque parentis; prius

Ac ne illud quidem inficiamur parentem superstitem bona sua possidere, atque ad eum liberis extinctis feudorum dominium recurrere. Sed quâ ratione hinc concludi possit bonorum proprietatem alterius conjugum morte ad liberos non esse delatam, ne conjectura quidem assequi possumus: nisi fortè velit aut doarium liberis, aut rem ea lege donatam, dum superstes fuerit donatarius, ipsi donatario non mancipari. Fatetur quidem & consuetudinem, & interpretes vbique proprietatis nomen vsurpare, eamque in liberos transmittere, bonorum vsu-fructu conjugum superstiti relicto; quid est igitur cur tam dilucidas, & manifestas legum voces & Doctorum testimonia in contrarium sensum detorqueat? Cur neruos omnes contendit vt persuadeat nihil liberis præter certam successionis spem accedere, nihil adimi parentibus præter alienandi potestatem? Nec demum necesse est hoc loco disputare, an satis habuerit causæ cur illustre Cameræ Imperialis Spirensis judicium à Mysingero relatum, quo non satisfacere patrem promissioni certæ dotis, assignando filiæ bona deuoluta fuit judicatum, in inuidiam vocaret [a], ac judices vulgari errore lapsos, & à vero abreptos insimularet. Hoc vtique ipsi viderint. Sed dabit nobis hanc veniam vir clarissimus, si plus apud nos valeat legum municipalium

quidem defuncti per legitimam successionem intestati, superstitis viuentis per deuolutionem, cujus vi bona illius addicta, &c. *Idem c.* 1.

[a] In indagandâ naturâ deuolutionis, vulgari errore abrepti sunt à vero doctissimi judices, persuasi proprietatem bonorum deuolutorum reuera esse penes liberos, & vsumfructum solum residere apud patrem: quem popularem « errorem « nos satis su« perque refutasse supra existimamus, rem ipsam sicuti potius interpretatione nostrâ, quàm verborum cortice. *Id c.* 17.

authoritas, Interpretum consensus, & celeberrimi Senatûs judicium, quàm vnius Doctoris sententia, quem & studium partium & susceptæ causæ amor potuit transuersum agere, & à recto itinere deducere. Verùm hactenus satis fuerit euagari. Redeundum igitur est vnde sumus egressi.

XXI. Ac frustra quidem tot argumenta, & testimonia colligimus, cùm articulo " tertio capitis primi, res omnis dilucidè " sit explicata. Eo quidem sancitur vt " si fortè is, cui parentis superstitis feuda " deuolutionis jure mancipantur, sine " prole decesserit, tum ejus fratres, & " sorores in illius vicem succedant, atque " ad eos perueniat feudorum proprietas. Ex quo efficitur liberos ex prioribus nuptiis procreatos sibi inuicem succedere, ac posterioris connubij sobolem deuolutionis jure, aut feudorum dominio penitus excludi. Quòd si id nondum satis intelligunt Hispani, tametsi res ipsa tot tamque claris argumentis lucet, admonendi sunt duo esse genera feudorum ab eadem consuetudine distincta; alterum est eorum quæ ante solutum matrimonium ad superstitem pertinebant; alterum eorum quæ eidem post secundas nuptias obuenêre, aut quacumque ratione quæsita sunt. Superioris quidem generis feuda ex artic 2. & 3. ejusdem capitis ad communes liberos, qui ex

priori connubio sunt oriundi, ita deuoluuntur, vt si fortè qui in feudorum dominium successerat, sine prole moriatur, tum eadem proprietas, vt diximus, ad ejus cùm fratres, tum sorores pertineat. At feudorum quæ posterioris connubij tempore obuenerant alia longè est ratio; nam ex articulo sexto secundi matrimonij soboles ab eorum possessione non excluditur, nisi fortè filius ex prioribus nuptiis superfuerit, ad quem ea quoque feuda omnino deferuntur.

His ita constitutis jam illud confectum arbitramur, nullam esse filij ex posterioribus nuptiis geniti præ filiâ ex superiori orta connubio prærogatiuam. XXII.
Cum enim articulo 2. feudorum proprietas ad prioris matrimonij sobolem deuolutionis jure pertineat; cumque articulo 3. vtriusuis sexûs liberi ex eodem connubio nati sibi mutuo succedant; profectò id sequitur nullo vmquam jure filias ex prioribus nuptiis genitas à sobole posterioris matrimonij feudorum proprietate depelli. Fac enim ita esse; jam vtique superioris connubij vtriusque sexûs liberi sibi mutuò non succedent; nec feudorum proprietas ex aliis in alios commeabit; nec soror denique fratris, aut sororis cernet hæreditatem. Quod tamen consuetudine ipsâ, moribus, & Doctorum summa

consensione refellitur. Sed neque hujus consuetudinis ratio constabit, si filius ex posteriori matrimonio filiæ ex priori genitæ quæsitam feudorum proprietatem extorqueat. Quod enim sæpè dicendum est, non aliud iis qui hanc legem condidêre propositum fuit, quàm vt superioris connubij proli caueretur, ne quid illi repetitæ nuptiæ obessent. Quæ quidem multùm eos fefellit ratio; si prioris connubij filiam virilis ex posteriori soboles feudorum proprietate dejiciat. Non enim illius filiæ aut fortunis, aut indemnitati satis à consuetudine prospectum est; nec quicquam emolumenti ex deuolutionis jure illa consequitur; quin potiùs hoc juris plurimum iis proderit contra quos fuit institutum, & filiam cujus gratiâ fuit comparatum, quamque indemnem præstare debet, omni possessione, & delatâ jam hæreditate spoliabit: quo quid absurdius, aut à voluntate legis, atque ab omni Iurisprudentiâ alienius afferri potest? Non enim, ne id fortè Hispanos fallat, hîc agitur, vter sexus alteri sit præferendus; non ea vtique res nunc in disceptationem venit: sed nuptiæ, & connubia ipsa inter se comparantur, ac prioribus quidem majorem à consuetudine honorem habitum fuisse meritò contendimus: nisi si quis fortè ita absurdus est, vt putet sequiorem sexum sic à consuetudine neglectum, &

despectum fuisse, vt ei minimè cautum, aut consultum voluerit. Quasi leges illatas huic sexui magna seueritate non vindicent injurias, aut ejus solitudinem & imbecillitatem omni curâ, & indulgentiâ non defendant. Quid enim est dignius legum prudentiâ, & æquitate, quàm vt iis prouideant, quæ consilio, & viribus minùs valent, quæque sese ipsas tueri non possunt.

Sed desinamus his communibus locis, & ad nostram nos consuetudinem referamus: quæ quidem sic natos ex posteriori connubio abjecit, vt feuda etiam post repetitas nuptias parta & quæsita, superioris matrimonij virili stirpi concederet; nedum ea prioribus liberis posteriores antepo suit, aut illorum fortunis, horum opes augere cogitauit. XXIII.

At lex ipsa posterioris matrimonij virilem prolem filiâ ex prioribus nuptiis ortâ voluit esse potiorem. Non ita est; nam si hæc esset legis sententia, articulo 6. neutiquam esset prætermissa. Cum enim eo loci sanciretur vt filius ex superiori connubio procreatus in feuda quæ posteriori constante matrimonio obueniere succederet; tum res ipsa admonebat vt id quoque statueretur, feuda prioris connubij temporibus aut quæsita, aut hæreditario XXIV.

jure ad parentes delata, si fortè mares ex prioribus nuptiis deficerent, ad eos qui ex secundis nascerentur, pertinere. Verùm id omnino omissum fuit, neque statuere id potuit consuetudo, nisi secum ipsa pugnaret: siquidem articulo tertio sanxit vt vtriusque sexûs soboles ex priori nata conjugio sibi mutuo succedat; neque, vt disertè explicat Brabantiæ Cancellarius, quæsita deuolutionis jure feuda prioris connubij soboli, ad prolem ex posterioribus nuptiis genitam possunt vmquam peruenire.

XXV. Hæc itaque sit summa conclusionis nostræ: aut consuetudinis articulus secundus qui simul atque extinctus est alter conjugum, eum qui superest feudorum dominio dejicit, idque in communes liberos transmittit, omnino est expungendus; aut fatendum est filiam ex superiore connubio non posse à filio ex posteriori prognato feudorum quæsitâ proprietate depelli. Quo enim jure, hanc sibi vindicabit? An fortè hæredis nomine delatam à patre possessionem aditurus est. Sed illi maximè cum leges in vniuersum, tum ipsa Brabantiæ consuetudo aduersatur. Numquam enim pater qui secundas iniit nuptias, in ea bona succedit, quæ aut jure, aut moribus ad prioris connubij liberos deuenerunt; nisi fortè omnes

liberi

liberi ante decesserint. Hoc jure ciuili vetitum est, hoc Doctores vnanimi consensu definiunt. Rationem affert Antonius Faber singulari vir prudentiâ, ac doctrinâ, quique olim supremo Sabaudiæ tribunali magnâ cum laude præfuit, quòd vbi vnus ex liberis naturæ concessit, illius portio accrescat superstiti. Sed illam non potest sperare accretionem, qui in partem non vocatur, cuique nulla obtigit portio. Hoc omnium penè populorum judicium est; sic enim leges cujusque Prouinciæ municipales de doario, & conjugalis communitatis prorogatione decernunt; ac prioris quidem connubij soboli cùm doarium, tum continuatæ communionis pars accrescit; neque in hæc bona parentes vllo modo nisi omni extinctâ prole succedunt.

Iam vt in eâ quæ nunc nobis est in manibus causâ hæreamus, Rex Catholicus Brabantiæ Ducatum vt sibi à patre hæreditario jure delatum vindicare nullo pacto potest: cum antequam is nasceretur lex ipsa, aut patria consuetudo illius Ducatus proprietatem Regi Catholico patri detraxerit, eamque in liberos ex prioribus nuptiis prognatos contulerit. Quocirca Ducatus Brabantiæ ad Principem Balthasarem primùm deuenerat, inde ad Reginam Christianissimam hæreditario jure manauit, XXVI.

neque ad succeſſionem Regis Catholici Philippi IV. vllo modo pertinet. Nam vt Guido Papa,Rolandus à Valle, Antonius Faber, & alij maximi, plurimique authores tradiderunt; ac demum conſuetudinis articulo tertio decernitur, vtriuſque ſexûs liberi ſibi inuicem ſuccedunt, & decedentium morte bonorum proprietas aliis relinquitur, nec retrò ad parentes, niſi omni ſobole extinctâ recurrit. Quid ergo? an forſitan Rex Catholicus fratris Balthaſaris hæreditatem petet? Ac ne illud quidem verè dici poteſt,Regem Catholicum fratris Balthaſaris hæredem eſſe oportere. Primùm enim legum, & conſuetudinis authoritate planum fecimus prioris connubij liberos aliis eſſe jure potiores; vel quòd germani ſint, nec tantùm conſanguinei,ſeu ex altero dumtaxat parente oriundi; vel quòd ea ſecundis nuptiis pæna eſt à legibus conſtituta: vtramque enim cauſam affert Merlinus magnæ inter Doctores authoritatis. Idque conſuetudinis articulus tertius quem ſæpe adduximus, maximè confirmat. Huic accedit Hannoniæ conſuetudo, quæ germanos cùm fratres tum ſorores conſanguineis anteponit. Nec demum id fert rerum natura, vt Rex Catholicus qui vix ſextum expleuit annum fratri Bathaſari ante 15. annos mortuo ſuccedat.

At stirpis virilis vel ex posteriori matrimonio progenitæ potior causa esse debet, quàm filiæ ex superiori conjugio natæ. Quousque sexus, non connubia inter se contenditis? Fatemur quidem mares fœminis ex eodem connubio ortis esse potiores: sed consuetudo ipsa priorum, & secundarum nuptiarum prudentissimè jura discreuit. Quâ nunc authoritate legem vetustate roboratam conuellitis, quæque sapienter diuisit, omnino confunditis? Nobilioris quidem sexûs inter germanos ducta est ratio, ac melior est fratris, quàm sororis conditio, cum ex eodem orti matrimonio inter se conferuntur. Sed prioribus nuptiis suus habetur honos, atque vt posterioribus dignitate præstant, sic majora iis, & illustriora consuetudo jura concedit. Rex itaque Catholicus nobilioris sexûs prærogatiua in longum æuum potiatur; Hispaniæ Coronam, eique adjecta Regna possideat, neque hoc purpuræ decus quod sacræ Regni leges fratri dedêre, Reginam offendit: sed ille vicissim æquo patiatur animo, vt his soror fruatur, quæ consuetudinis, & legum municipalium authoritate est consecuta. Hoc quidem jure est Brabantiæ Ducatus, his legibus continetur: quid est quamobrem ab eo jure discedatur; cur leges quæ tot retrò sæculis viguerunt, in vnius Reginæ XXVII.

persona violentur? Neque hîc incusanda est Brabantiæ consuetudo; non enim vel humanitati, vel religioni, vel æquitati denique repugnat; & sua, vt diximus, huic legi ratio constat. Iteratas quidem nuptias vt concupiscentiæ, aut effrænis libidinis remedium tulit Ecclesia: sed huic tamen incontinentiæ pœna quædam ab antiquis canonibus est irrogata, & etiamnum bigami ab Altaris ministerio remouentur. Ea fuit semper omnium penè populorum sententia, vt priorum nuptiarum dignitatem aduersus posteriorum injurias tuerentur. Ac ne aliena quæramus exempla, quem fallit totius Belgij consuetudines huc spectare, eo leges tendere vt posteriores nuptiæ quoad fieri possit, inhibeantur. Hinc parentum qui secunda ineunt connubia, plerumque jura imminuunt: nonnumquam eos à tutela liberorum, & bonorum administratione remouent: interim quæ illis ante donata fuerant, vt indignis adimunt, aut quæ superstes viduitatis nomine possidebat mobilia, huic detrahunt. Sed præter cæteras Hannoniæ consuetudo secundis nuptiis videtur infestior: nam conjugum feuda constante priori matrimonio, aut viduitatis tempore quæsita, ad filiam ex superiori connubio procreatam, excluso etiam filio, si quis sit ex posteriori genitus, deuoluit. Ex quibus

sanè intelligimus posteriores nuptias cum vbique terrarum, tum maximè in Belgio non eodem loco esse, quo superiores, nec eumdem vtrisque honorem haberi.

Quòd autem negant Hispani vllo posse exemplo demonstrari Brabantiæ Ducatum ad filiam ex priori natam connubio, cum virilis superesset proles ex secundis nuptiis, delatum vmquam fuisse: hoc forsitan probaremus, si vllo nos docere possent exemplo virilem stirpem ex secundis nuptiis ortam, filiæ ex superiori matrimonio fuisse præpositam. Quàm verò jejuna sit, & inanis jlla cauillatio, facilè intelliget quisquis Brabantiæ Ducum seriem, & genealogiam, vel ex ipso indice oculis lustrauerit. Numquam enim id vsu venit, vt inter filiam, & liberos ex diuersis connubiis prognatos de Principatu vlla potuerit esse contentio. Nam qui Principes ante Philippum II. de quo mox viderimus, secundas iniêre nuptias Godofredus III. Henricus I. Henricus II. Ioannes I. Antonius Burgundio, & Philippus Bonus, ij nullam ex superiori matrimonio filiam habuêre superstitem, quæ de summa rerum posset contendere. Quod enim plerumque euênit, aut filius ex superiori connubio, aut nullâ ex prioribus nuptiis relictâ sobole filius ex posteriori matrimonio rerum summâ potitus est, XXVIII.

vt Ioannes II. vel denique ex tertiis nuptiis filius, cum nulla esset ex superioribus proles, in Ducatum successit; quod in Carolo Audace contigit, qui PhilippiBoni ex tertia vxore filius fuit. Quare nihil Hispani afferunt aduersus Reginæ Christianissimæ jura, cum negant filium ex secundis nuptiis à sorore ex prioribus natâ Brabantiæ Ducatu depulsum vmquam fuisse: cum is casus numquam inciderit, neque ea res in contentionem venerit.

XXIX. Quòd verò id juris in dominatrice domo, vt in reliquis obtineat, eaque sit apud Brabantinos publicè recepta persuasio, summi Imperij jus ad filiam ex priori thoro genitam, vt feuda quæque deuolui, ex iis quæ regnante Philippo II. acta in Belgio Meterenus commemorat, facilè colligimus. Philippus quippe ex superiori connubio Isabellam, & Catharinam; ex posteriori Philippum III. genuit, qui in regnum Hispaniæ successit. Cumque ille certis adductus rationibus Belgij Principatum in majorem natu Isabellam conferre statuisset; donationis diploma misit in Belgium publicas in tabulas referendum. Brabantinis, qui vt fidem & obsequium Principibus suis præstare, sic sua jura, leges, priuilegia, & majorum instituta tueri semper, & conseruare voluerunt, metus injectus est, ne

Hist. Belgij anno 1598.

Scripto Ordinibus caueat duodecimum cessionis articulum Belgicarum

Isabella, quæ ad Principatum deuolutionis jure vocabatur, Regis dono, & munere hoc Imperium possidere videretur; quòd in regio diplomate nulla consuetudinis, sed donationis tantùm facta mentio fuisset: simul quâ voce, quâ scriptis declararunt istam sibi donationem eâ lege probari, dum Brabantiæ jura municipalia vsque ad illud tempus conseruata non labefactaret, nec Ducatûs priuilegia conuelleret. Ac doctissimi quique juris Interpretes libros certatim edidêre, quibus deuolutionis jus cùm rationibus, tum exemplorum vetustate confirmarunt; quò Serenissima Infans intelligeret se non patris, sed legum beneficio ad summi Imperij decus peruenisse. Parum quippe iis visum fuit, quòd legitimâ suâ Principe fruerentur, nisi & leges suas, & Majorum instituta retinerent. Idque vnum præcipuæ eis curæ fuit, vt Principis jura cum patriis moribus conciliarent.

Prouinciarum libertati & priuilegiis nihil derogatum, aut detrimento fore. Ordines Brabantiæ per suum Grapharium sententiam protulerunt; quæ palam pronuntiauit Ordines ita censuisse, se Alberto Archiduci Serenissimæ Infantis nomine tanquam Principis legitimæ harum Prouinciarum jusjurandum præstituros, si vicissim eis jusjurandum præstetur de obseruandis Patriæ priuilegiis, & de iis sarciendis quæ contra majorum instituta & auspicia innouata, aut abrogata sunt.

, *Kinschotius*, *Cristinæus*, *Burkenus*.

Dotem Philippus Burgundiam cum Belgicâ dixerat; vt legitimæ hæredi aduersus fratrem minorem diuisione consuleretur. *Grotius lib. 6. anno* 1597.

XXX.

Quocirca manent Reginæ jura in Ducatum Brabantiæ summâ legum, & Doctorum consensione, patriis moribus, Imperatorum, & sacri Imperij

Principum judiciis, tribunalium authoritate, exemplorum monumentis, Regum Hispanorum edictis confirmata. Omnis adeo præcisa est dubitatio, & explosa Hispanorum defensio. Quòd si ad ea juris præsidia, & authoritates quibus hæc causa munitur, Reginæ Christianissimæ præclaras dotes, virtutum omnium decus, natalium claritatem, & augusti connubij dignitatem adjungamus; an vllæ possunt pretiosiores gemmæ Brabantiæ coronam exornare? An illa majori gloriâ, splendore, & opibus decorari, aut denique firmioribus munimentis potest stabiliri?

Dominium Mechliniense.

1\. HOc inter Brabantiæ, & Mechliniensis dominatûs consuetudinem interest, quòd illa secundis quidem nuptiis minùs fauere, hæc verò iisdem penitùs infesta, & inimica videatur. Illa enim conjugum superstitem feudorum proprietate sic exuit, vt ei tamen vsumfructum relinquat; hæc parte etiam dimidiâ vsus-fructûs eumdem mulctat, & quod magis miremur, feuda, quæque posterioribus etiam nuptiis jam initis quæsita ad liberos ex priori connubio, vtriusuis ij sexûs fuerint, procreatos transmittit [a]. Cum tamen in Ducatu Brabantiæ prioris thori virilis duntaxat

[a] Post iteratas nuptias feuda alteri conjugum legitimâ successione delata, beneficiarij morte solis primi matrimonij liberis deferuntur. *Cristin. lib. 6. decis. 43. n. 28.*

ſoboles, poſterioris ſtirpem omnium feudorum, quæ poſt ſecundas nuptias quæſita ſunt, poſſeſſione dejiciat. Quocirca huc omnia pertinent quæ ſuperiori capite adduximus argumenta; neque neceſſe eſt ea retexere. Satis nobis fuerit hujus conſuetudinis verba protuliſſe, quibus Reginæ cauſa maximè continetur. " Si vir, inquit, aut mulier qui- " bus liberi ſuperſunt, relictis feudis diem " ſuum obeat, tum ex maritis is qui in " vita manet, vſumfructum habebit in " omnia commoda accidentaria, patrona- " tus feudales, & in arces feudales; nec- " non ſemiſſem in obuentiones certas; " proprietas tamen eorum feudorum ſta- " tim ad liberos deuoluitur. Hæc quidem conſuetudo, quæ lucidiora multò ſunt, quàm vt orationem noſtram deſiderent. Quid enim contra poſſunt excipere? An fortè negabunt feuda patrimonij loco relicta, & à parentibus accepta hac lege contineri, cum ea non ſint conceptis verbis nuncupata? An potiùs id contenderint eamdem conſuetudinem de iis tantùm feudis, quæ in bonis mortui parentis fuêre, non de his quæ ad ſuperſtitem pertineant, intelligi oportere? verum iſtius generis captiones nobis facilè eſt refellere.

Tit. 10. art. 15.

Primum enim quæ ſint poſita in hujus Prouinciæ moribus, quæ vſu probata nemo omnium nos docere meliùs II.

potest, quàm qui à nobis sæpè nominatur Cristineus; cum in hac consuetudine explicanda omnem penè ætatem contriuerit. Is itaque in eam scribens consuetudinem præclarè nos admonet in Mechliniensi tractu, vt in Brabantiæ conjugum altero fatis functo, nihil bonorum suorum, siue ea sint profectitia, siue aduentitia, aut quæsita, præter vtendi & fruendi facultatem à superstite retineri; cum eorum proprietas ad liberos, vel proximos hæredes sit ipso jure deuoluta; his tamen mortuis dominium omne ad liberos ante deuolutum eò reuerti vnde profectum est, idque cum vsufructu, qui ob eam causam hæreditarius appellatur, velut conglutinari [a].

[a] Cristin. in Consf. Mechlin. tit. 16. art. 24.

11. Quid porrò contra doctissimi viri, atque in hoc rerum genere, si quis vmquam fuit, versatissimi authoritatem referre possunt? An ille vim & rationem consuetudinis, in qua illustranda studium omne posuit suum, & quadraginta propè annos consumpsit; aut patrios mores tam longo vsu edoctus ignorabat? Neque hæc vnius, ne fortè errent, Cristinei sententia fuit: cum id ipsum Petrus Nanus magni inter Belgas nominis, in præfatione quam Mechliniensi consuetudini in linguam Latinam conuersæ adhibuit, longè ante tradidisset. Quòd si quis horum Docto-

rum contemnat authoritatem (quamquam ne id quidem venire in mentem cuiquam homini ſano poſſit, vt in re tam vſitata & publica viros eruditiſſimos tam ſupino errore lapſos putet): velim tamen vt ad ipſam conſuetudinem conuertat animum, atquè ex aliis locis inter ſe diligenter collatis vim illius, & conſilium perpendat. Tum ſanè non aduentitia ſolùm feuda, ſed multò etiam magis profectítia eodem deuolutionis jure contineri facilè intelliget. An non æquius illi videatur quita bona liberis incolumia conſeruari, & parentes earum rerum alienatione prohiberi, quàm eos rerum quæſitarum proprietate ſpoliari? Profectò durum & acerbum id judicabit, vt quis bonorum dominium amittat, quæ ſunt labore quæſita & collecta. At nihil æquius ſtatui poteſt, quàm vt pater accepta à majoribus bona liberis itidem relinquat: cum eâ lege hæc à parentibus manauerint, vt eadem in poſteros tranſmittantur. Id natura fert, id communis vita, id ratio, & æquitas exigit, vt quæ tradita ſunt à majoribus, hæc liberis quoque prodantur; atque ad eoſdem res ipſa cum nomine perueniat. Nam multò id, vt eumdem locum ſæpius vrgeamus, naturæ, & communi hominum vtilitati aptius videtur, vt gentilitiæ, & velut generi inſitæ poſſeſſiones non moueantur, quàm quæ ſunt indu-

ſtriâ partæ, & in familia vix ſatis cognitæ. Cum enim id legi ſit maximè propoſitum, vt integra poſteris ſeruentur bona, tum præcipuæ illi curæ videntur eſſe quæ propria ſunt, & à majoribus tradita, nec quicquam de iis detractum patitur; ac ſi fortè eſt in parentes benignior, acquiſita duntaxat bona eorum permittit arbitrio; iiſque de rebus quas multo labore quæſierunt ſtatuendi, vt viſum fuerit, facultatem indulget.

IV. Sed vtcumque ea ſint, nihil enim hîc opus eſt litibus, id profectò liquet conſuetudines, & leges quæ jus deuolutionis induxêre, quò patria bona liberis ab omni inconſultâ parentum donatione, aut perturbatione, aut nouercarum odiis tuta ſeruentur, eò ſpectare, hoc velle vt quæ ſunt multis annis, aut etiam ſæculis ante poſſeſſa, ad liberos potiùs, quàm recens quæſita perueniant. Hinc conſuetudo Mechlinienſis cum jus deuolutionis in ea bona quæ allodialia vulgo nominantur, quæque optimo jure poſſidentur, conſtituit, própria tantùm non acquiſita complectitur. Illorum quippe potiſſimam habet rationem, illis maximè conſulit; de quæſitis nihil præſcribit, quòd ab ejus conſilio ſint, & ratione remotiora. Ex quibus efficitur falſum id eſſe, parta duntaxat bona, non hæreditaria

patrimonia deuolutionis jure comprehendi. Hoc enim commenti & consuetudinis, & Doctorum qui in ea explicanda versati sunt, authoritate, & communi hominum sensu refellitur.

V. Nec minùs leuis, & captiosa illa esset exceptio, quâ quis fortè vteretur, vt eodem consuetudinis articulo non superstitis conjugis, sed mortui feuda intelligenda esse contenderet. Quid enim necesse erat vt peculiari lege liberos in demortui parentis bona succedere statueretur? Cum id communi jure, omnium gentium vsu, & naturæ lege sit constitutum. Quorsum de feudis singularem condidit articulum, cum omnium bonorum, cujuscumque ea sint generis, & naturæ, communis illa sit, & vbique vsitata conditio?

VI. Iam quod legis consilium, quæ ratio esse potuit, vt non solùm quæ liberorum sunt bona, ei qui superest parenti ex dimidia parte vtenda, & possidenda traderet, omni onere, vel alimentorum, vel æris alieni liberata; sed etiam jura patronatus, arces, obuentiones, & emolumenta fortuita relinqueret? Profectò non aliâ mente lex penes parentem superstitem voluit esse hæc dignitatis insignia, quàm vt filiorum pudori, & parentis authoritati

consuleret; neue hoc illi deesset amissâ bonorum proprietate solatium. Graue id enim, & durum nimis fore lex ipsa judicauit, si patri rerum suarum proprietate spoliato, hæc etiam dignitatis ornamenta, & antiqui dominij vestigia detraheret, eumque de prisci honoris gradu velut præcipitem dejiceret. Non alia quidem subesse causa potuit cur consuetudo tam sollicitè parentis superstitis honori prospexerit. Quòd si enim de illius qui decesserit, non de superstitis feudis consuetudinem intelligi oporteat, cur ea liberos vsus-fructus parte dimidiâ fraudat? Cur omnia feudorum insignia, decus omne, & obuentiones illis eripit, quò statim in secundas nuptias, aut in aliam sobolem, quidquid illud honoris est, vel emolumenti, etiam cum prioris connubij dedecore, & ruina transferatur? Nihil fingi potest quod à voluntate legis, & sententia magis abhorreat. Quid est etiam cur ipsa consuetudo aliud in feudis, aliud in iis bonis quæ quis suâ, non alienâ fide possidet, & allodialia dicuntur, jus deuolutionis constituat? Cumque feuda integra liberis, allodiorum verò partem dumtaxat dimidiam soluto matrimonio concedat; quòd si ille consuetudinis articulus sit ad ea quæ demortui parentis fuerunt, non ejus qui adhuc viuit feuda referendus, sequitur vt lex partis dimidiæ allodiorum conjugi

superstiti dominium, & proprietatem largiatur. Nec tamen vlli dubium esse potest, quin vt feuda ejus qui prior decessit, sic allodia ad liberos, aut hæredes ejus integra perueniant. Nisi quis fortè adeo sit demens vt putet eum qui superest conjugem, in dimidiam allodiorum quæ mortui fuerunt, partem succedere. Quo nihil absurdius excogitari possit, nihil magis rationi, & deuolutionis juri contrarium. Quis enim non videat hoc juris in gratiam liberorum fuisse constitutum, ne bona eorum à parente superstite minuerentur, eaque ab imminente secundarum nuptiarum strage in tuto locarentur. Neque adeo lex prioris connubij soboli partem bonorum detractam voluit, quæ in posteriores nuptias profundatur. Non illa fuit legis sententia, non ea mens; prioris connubij liberis voluit consulere, non exitium afferre; secundarum nuptiarum clades arcere, non earum injuriam adjuuare; nec parentum libidini obsequi; sed eam potiùs inhibere cogitauit.

Quamobrem illud effectum sit, Mechliniense dominium ad Reginam Christianissimam non dubio, sed certo, & manifesto jure esse deuolutum: cumque hæc consuetudo prioris connubij sobolem absque vllo sexuum discrimine, posterioris matrimonij proli sic ante- VII.

ponat, vt etiam in feuda quæ post iteratas nuptias sunt acquisita, ij succedant qui ex superiori matrimonio sunt procreati, nihil hîc loci relinquitur virilis stirpis prærogatiuæ quæ superiori capite ejecta fuit, & explosa.

Antuerpia seu Marchionatus sacri Imperij, Comitatus Alostensis quem Flandriam Imperialem vocant.

I. QVò longiùs hic noster progreditur labor, hòc rationum momenta simul & Reginæ Christianissimæ jura augeri videntur. Huc vsque enim tantùm deuolutionis lege, quam in gratiam liberorum consuetudines induxêre, jura sua in Brabantiæ Ducatum, & dominium Mechliniense confirmauit. Nunc verò Antuerpiam vnà cum Alostensi Comitatu non vnius deuolutionis, sed duobus præterea firmissimis munita præsidiis sibi vindicat. Primum quidem ex eo ducitur quòd Antuerpia Ducatui Brabantiæ ferè vt pars suo corpori cohæreat, neque ab eo diuelli vllo modo possit. Nam vt in rerum naturâ, sic in ciuili regimine, cum plura in vnum coaluêre, tum pristinas veluti dotes exuunt, & confusâ quadam ratione in vnius corporis compagem migrant, cujus adeo naturam sortiuntur; tametsi

pars

pars aliqua ſemper in hoc velut corpore excellit, quæ reliquis ceu caput dominatur; atque inde vim omnem, ſenſum, & motum inferiora membra depromunt. Quòd verò Antuerpia ſit cum Brabantiæ Ducatu conjuncta, non Doctorum teſtimoniis, ſed Caroli V. Edicto principali demonſtramus. In perpetuum, inquit, Antuerpia, & quidquid ad eam pertinere oſtendi poterit, ciuitatibus, communique Brabantiæ Prouinciæ conjuncta manebit [a]. Id ipſum aliquot ante ſæculis à Philippo Audace Burgundiæ Duce jam eſſe conſtitutum Hiſtoriarum monumentis proditum eſt [b]. His vtrique adjungamus doctiſſimi Kintſchotij authoritatem, qui poſtquam de Brabantiæ Ducatûs præcellenti dignitate multa diſſeruit, hoc tandem, quod ad rem noſtram pertinet, ſubnectit, Antuerpiam cum eo Ducatu ita cohærere vt nullo hinc modo ſeparari queat. Hæc enim, vt idem teſtatur Cancellarius, vna eſt ex ſacris legibus numquam violandis, quæque à Ducibus cum inaugurantur, jurejurando ſolent confirmari [c]. Hinc alio quodam loco author ille grauiſſimus docet jus deuolutionis in vniuerſa Brabantia quoad feuda vſurpari; in nonnullis ciuitatibus ad ruſtica etiam prædia, & vrbana pertinere: Antuerpienſem ciuitatem inter eas refert, quæ hoc jure ſunt, vt feuda ſolùm deuolutionis lege teneantur.

[a] *In Philippi II. læto introitu in Belgium an. 549. Cap* 40.

[b] Ditionem hanc cujus eſt Metropolis Antuerpia, Brabantiæ vnit. *Pont. ſub Audace. Fol.* 49.

[c] His accedit quòd præcipuum Brabantiæ oppidum videlicet Antuerpia cum magnâ ſui territorij parte, quâ comprehenditur

Y

Lyranum, & Herentalium, Marchionatus sit sacri Imperij, quo Brabantiæ Duces tandiu potiti sunt, vt hæc sacri Imperij dignitas à Brabantiæ Ducatu juxta inaugurationis pacta inseparabilis esse videatur. *Opusc. 1. ex 7. quæ in calce respons. adjecta sunt.*

Illud enim vt confessum, & nemini incognitum supponit, Antuerpiam cum Brabantiæ Ducatu esse conjunctam. Id ipsum dilucidè tradit clariss. Stockmans; Antuerpiensis ciuitatis feuda deuolutionis jure contineri [a].

[a] In vrbe Bruxellensi, & Antuerpiensi, & pomœriis ac territoriis eisdem cohærentibus jus deuolutionis non agnoscitur, nisi in bonis feudalibus. *Stockmans, cap. 2. p. 10.*

II. Huic rationi adjungamus alteram non minoris vtique momenti, quæ hoc fundamento nititur quòd feuda, quæque Brabantiæ subjecta, siue extra sint, siue intra Ducatum constituta, iisdem successionum legibus, & eadem consuetudine vtantur, quæ in Brabantiæ Ducatu est vsitata. Ad communem quippe feudorum legem, quæ in Ducatu obtinet, quæ sunt extra Brabantiam posita feuda referuntur. Iam illud perspicuum est Antuerpiensem ciuitatem, & Alostensem Comitatum Brabantiæ Ducatui subesse, hinc jura petere, hinc omnino vt beneficiaria feuda pendêre; istuc enim, ne alios nominemus, de vtroque dominatu tradit Butkenus. Ex quibus intelligi par est Brabantiæ consuetudine Reginæ jura omnino firmari, etiamsi Jus deuolutionis nullâ esset lege speciali in Antuerpiensi consuetudine

In Historia Flandriæ anno 1356. & in trophæis Brabantiæ, anno 1209.

ſancitum : quamquam id quoque conſtat Antuerpiam hoc jure vti : neque id fuiſſe in ipſa conſuetudine prætermiſſum. Cum itaque hæc ciuitas cum Ducatu Brabantiæ ita ſit connexa, vt diuiſionem nullam pati poſſit : ſequitur profectò Antuerpiam & Aloſtenſem Comitatum (nam vtriuſque eadem eſt cauſa) non obſcuro dubioque jure, ſed manifeſto, & illuſtri ad Reginam Chriſtianiſſimam pertinere. Quandoquidem hoc juris generali Brabantiæ, & municipali earum ciuitatum conſuetudine munitur ; eadem eſt ratio membrorum quæ capitis ; iiſdem denique legibus feuda inferiora, quibus ſuperiora continentur.

Superior Geldria cujus caput eſt Ruremunda.

IVs deuolutionis in hac quoque regione vt in Brabantiæ Ducatu, lege municipali eſſe conſtitutum ex eo libro qui vlterioris Geldriæ jura deſcribit, facilè colligitur. Quod hæreditaria, inquit, bona ſpectat, ſeu quæſita, ſeu patrimonialia ſint, & à majoribus accepta, horum proprietate ad liberos tranſlatâ, nihil conjugum ſuperſtiti præter vſumfructum relinquitur. Quin etiam vt gloſſa in articulum ſextum Brabantinæ conſuetudinis obſeruat, quæ

" post secundas nuptias feuda sunt ac-
" quisita, hæc vt in Brabantia, sic in
" Geldria superiori ad liberos ex priori
" matrimonio progenitos consuetudinis
" authoritate deferuntur. Hunc illis in
" regionibus vsum obtinere, vt alios omittamus, testatur Sandeus [a], vbi feudales Geldriæ, & Zutphaniæ consuetudines explicat; idque olim Consilij Imperialis authoritate judicatum docet. Cum enim Fredericus Skenk Baro Tantimburgensis id juris aduersus secundi matrimonij liberos defenderet, probatâ regionis illius consuetudine causam obtinuit [b]. Atque hoc jure esse Geldriam, qui sæpe à nobis nominatur P. Stockmans vltro concedit [c]. Quocirca nullus hîc est ambigendi locus quin superior Geldria, quæ in possessione Regis Catholici tum fuit, cum Regina Elisabetha, & Princeps Balthasar diem suum obiêre, ad Reginam Christianissimam sit ex consuetudine, & præjudiciis factis omnino deuoluta.

a Quorumdam locorum vsu, apud Brabantos videlicet in superiori Geldria, atque alibi ex primo matrimonio suscepti liberi posterioribus tam in feudo quàm in allodiis immobilibus præferuntur. *tract.* 1. *tit.* 3. §. 1. *num.* 2.

b Quod autem Baroni Tantimburgico Friderico Skenk visum fuit, qui in contradictorio judicio probatâ hâc consuetudine secundum eam in Imperij consistorio se adstipulante judicatum fuisse refert. *Idem ibidem.*

c Geldriæ quoque Ducatum aiunt periti illius Regionis jure deuolutionis regi. *Stockman. pag.* 12.

Comitatus Namurcensis.

Reginæ Christianissimæ in hunc Comitatum jura articulis 79. & 82. hujus consuetudinis maximè niti videntur. Priori quidem jus deuolutionis, de quo omnis nostra contentio est, clarissimis verbis constituitur. Posterior distinctione adhibitâ liberorum jura sic describit, vt natis ex priori connubio quæ superstitis ante matrimonium initum fuere, aut eo constante quæsita sunt, bona immobilia relinquat; quæ autem sunt ab eo parta, quæque illi obuenêre post secundas nuptias, proli ex iisdem susceptæ adjudicet. Vtriusque legis authoritate sic Reginæ jura firmantur, vt alterâ contenti esse possimus. Sed ne quem videamur patrium morem contemnere, aut delatum à lege beneficium negligere, vtriusque articuli vtemur præsidio. In hæc itaque verba articulum 79. conceptum legimus. Quæ bona immobilia, aut realia sunt à conjugatis in matrimonium collata, horum dominium extincto ex iis altero, ad liberos ex iis nuptiis genitos deuoluitur, vsufructu penes superstitem remanente [a]. Nihil necesse est rem adeo claram, & perspicuam pluribus verbis inuoluere. Quis enim non perspicit Namurcum rem soli & immobilem existere, inter bona, vt loquuntur, realia I.

[a] Quand deux conjoints apporteront biens reels en mariage, & l'vn desdits conjoints termine vie par mort, delaissant enfans procreez « d'eux, la « proprieté « des biens « succedera « & se deuoluëra par « & incontinent ledit trespas aduenu ausdits enfans, sauf au suruiuant son vsufruit en iceux.

numerari, in ditione Regis Catholici fuisse, atque illius demùm Principatûs dominium mortuâ Elisabethâ Reginâ ad communes liberos statim esse translatum?

11. Quòd si quis sit qui neglectâ legis apertissimâ sententiâ ad verborum angustias, & literarum tendiculas nos reuocet, ac pertendat hanc legem non de superstitis, sed magis de illius qui prior obiit, hæreditate intelligi oportere. Non erit difficile illius pertinaciam conuincere, & fallacem eam conclusiunculam refellere. Primùm enim cum de bonorum omnium, & facultatum vsufructu, non de feudis solùm lex ipsa statuerit, nihil profectò magis à communi hominum sensu alienum videtur, quàm vt ea liberos omni patrimonij possessione dejicere, & parenti superstiti deductis oneribus cuncta possidenda sic tradere voluerit, vt ne alimenta quidem liberis præstare, aut æs alienum dissoluere teneretur. Deinde quid necesse fuit eo cauere articulo vt bonorum immobilium, quæ extincti parentis fuêre, proprietas ad liberos pertineret: cum id jure communi, & naturali quadam lege sit constitutum? Præsertim cum articulo septuagesimo octauo mortui parentis bona pleno jure in hæredem transmitti jam sancitum fuisset. Postremò illud recurrit, quod vbe-

rius jam suprà à nobis est explicatum, non aliam ob causam jus deuolutionis inductum fuisse, quàm vt liberis ex priori matrimonio natis aduersus secundarum nuptiarum injurias caueretur. Id si ita est, non ejus qui ex vita excessit, quique secundum inire connubium non potest, sed superstitis bona hac lege continentur.

Quòd si quem fortassis hæc vocum aucupia delectent, isque consuetudinis verba ita detorqueat, vt ad ea solùm quæ in matrimonium allata sunt bona, non ad illa quæ post obuenêre, legem pertinere existimet: cumque Namurcensis Comitatus anno 1621. post initum cum Elisabetha Regina connubium ad Regem Catholicum Archiducis Alberti morte deuenerit, hunc neget Principatum eo bonorum genere censeri, quæ in matrimonium sunt collata, quæque deuolutionis jure continentur. Facilis quidem erit & expedita hujus calumniæ depulsio. Cum enim de collatis in matrimonium rebus loquitur consuetudo, non eas tantùm quæ ante nuptias penes alterum conjugum fuêre, sed etiam quæ post obtigêre bona intelligit. Quod cum clarum per se, & in communi hominum sensu positum est, tum ex articulo quinquagesimo secundo omnino colligitur. Quòd si, inquit, vxor viro superfuerit, bonorum immobilium quæ III.

" allodialia dicuntur, quæque à marito in
" matrimonium collata sunt, rerum iti-
" dem quas conjugati simul quæsiere,
" vsumfructum doarij vsitati loco reti-
nebit. Iam verò neminem esse arbitror rerum adeo imperitum, qui negare audeat mulieris doarium ab ipsa consuetudine definitum, non ex iis modò quæ maritus in matrimonium attulit, sed multò etiam magis ex iis quæ post initum connubium illi obuenerunt bonis, excerpi oportere. Quare illud palam est, rerum collatarum nomine & quæsita bona, & delatas constante matrimonio hæreditates comprehendi. Neque enim id dubium cuiquam esse potest, quin vir aut mulier non ea tantùm, quæ sua sunt, cum nuptiæ celebrantur; sed etiam quæcumque ante solutum connubium aliunde obtigerunt, in matrimonium inferre censeatur. Nec minùs absurdè quis defenderet ea solum à marito, & vxore in matrimonium esse collata, quæ tum habuêre, cum nuptias inierunt, quàm stultum foret contendere non aliud esse in domum aliquam illatum, quàm quod fuit in eam, dum ædificaretur, inuectum.

IV. Accedit illud quoque vel maximum, quòd cum de successione in bona quæ conjuges simul quæsierunt articulo
" quinquagesimo quarto sancitum fuerit;
" si de his tantùm bonis quæ nuptiarum tempore

tempore allata ſunt, non de his quæ obtigêre hoc articulo ſeptuageſimo nono fuit conſtitutum: ſequitur jura ſucceſſionum, quæque interjecto matrimonij tempore venerunt hæreditates, in hac conſuetudine ſilentio fuiſſe prætermiſſas; quo nihil dici poteſt obtuſius: Non enim aliud magis in diſceptationem venire ſolet, quàm ſucceſſionum jura, de quibus plerumque magna contentione certatur. Nec illud vero ſimile eſt rem maximi momenti neglectam ab iis fuiſſe, qui municipales hujus Prouinciæ leges condiderunt. Sed ne fortè ea vox (quæ allata ſunt) quâ identidem vtitur conſuetudo, fallat imperitos; admonendi vtique videntur cauſas, perſonas, tempora denique non confundi, ſed omnino diſtingui oportere. Cum enim alterius conjugum eſt conſtituenda ſucceſſio; tum dubitari non poteſt quin id omne quod conſtante connubio in bonis illius fuit, in matrimonium quoque allatum cenſeatur. Neque tum vlla temporum eſt habenda ratio, cum vtriuſque conjugis ſucceſſio induſtriâ, labore, fortunâ, hæreditatibus vſque ad extremum vitæ diem poſſit indeſinenter augeri. At ſi dotis augmentum, aut donatio ob nuptias ſit præſcribenda, tum ejus duntaxat temporis, quo initum fuit matrimonium, ratio ducenda eſt; atque ea vox (quæ allata ſunt) ad illud eſt tempus quo nuptiæ

fuerunt celebratæ, referenda. Quæ enim sunt hujusmodi ad dotem ipsam quæ collata est, non ad ea quæ sunt acquisita, aut aliunde venerunt bona, reuocantur.

V. Atque vt omnes intelligant quàm iniqua sit illa defensio, quæ neglectâ consuetudinis sententiâ in vnius vocis errore delitescit, articulum itidem octogesimum secundum paulò diligentiùs placet expendere. Hic enim facultates omnes, quas in matrimonium conjuges attulerunt, quæque iis ante connubij solutionem delatæ sunt, aut quæsitæ, ita complectitur, vt nullum calumniæ locum relinquat. « Prioris, inquit, connubij soboles in bona quæque immobilia ab vtroque parente allata, aut interjecto matrimonij tempore delata, aut per eos labore parta succedet, exclusâ posterioris connubij prole; vt vicissim liberi ex secundis nuptiis procreati in bona quoque immobilia, quæ parentes attulêre, quæque iis constante secundo matrimonio obtigerunt, præ liberis ex priori conjugio natis succedent. » Neque, vt opinor, Hispaniæ Consilium hoc vtetur perfugio, rerum immobilium voce feuda intelligi neutiquam oportere. Nec quicquam posset dici inconsideratius: præterquàm enim titulus, qui hunc complectitur articulum, de feudis inscribitur; non alius occurrit articulus feudorum

titulo comprehensus, qui rem in communi hominum vita positam, publico vsu tritam, & in qua maxima plerumque momenta versantur, vllo pacto constituat. Neque adeo casus ille ita frequens, & vsitatus aliò referri potest, vt pulcrè obseruat Cristineus [a], quàm ad generale statutum, quod successionum jura præscribit. Iam illud quî non modò concedi, sed omnino intelligi possit, feuda quæ inter res soli præcipuo quodam jure habentur, immobilium voce non comprehendi? Hinc idem Cristineus ex eo quem nunc expendimus Namurcensis consuetudinis articulo colligit, in Mechliniensi itidem consuetudine quæsita bona ad jus deuolutionis pertinere; atque hac voce (immobilium) feuda quoque intelligi, vt rem certam, & minimè controuersam tradit [b]. Hinc etiam celeberrimi ejus Prouinciæ Patroni cum Regis Christianissimi jussu hac de re mutatis solùm nominibus consulti fuissent, filiam ex prioribus nuptiis genitam virili soboli ex secundo matrimonio susceptæ legum municipalium

[a] In feudis enim hoc tempore statuta & consuetudines aliorum locorum generales, locum etiam habent, nisi specialiter illis statutis, & consuetudinibus contra sit dispositum, prout aliàs judicatum fuit in supremo Consilio Mechliniensi 137. an. 1590.

[b] Liberi primi matrimonij succedunt in quæsita tempore illius matrimonij, & filij secundi matrimonij in quæsita durante secundo matrimonio: quod etiam secundum consuetudinem Namurcensem obtinet quoad feuda, ac proinde si Namurci in secundis nuptijs feuda aliqua sunt acquisita, licet primogenitus electionem in feudis habeat, non habebit tamen in feudis acquisitis stante secundo matrimonio; illa enim ad prolem secundi matrimonij pertinent, vt judicatum intellexi in Consilio Mechliniensi 187. anno 1590.

authoritate præferri magnâ consensione responderunt. Sed quid in re apertissima testimonia colligimus, cum P. Stockmans disertissimè fateatur: ***Apud Namurcenses liberis primi thori addicta esse bona omnia immobilia, quæ coniuges illius thori possederunt, exclusis liberis secundarum nuptiarum, quibus in vicem & compensationem addicuntur omnia tempore illarum nuptiarum quæsita.*** Cap. 2. p. 13. Nullus itaque superest ambigendi locus, seu leges patriæ, seu authoritas eorum qui in iis interpretandis sunt versatissimi, spectetur, quin Comitatus Namurcensis ad Reginam Christianissimam deuolutionis jure peruenerit. Nec audiendi sunt qui consultissimos viros, quique tot annos ingenium, laborem, & fidem suam populo promptam expositamque præbuerunt, inscitiæ, aut negligentiæ condemnare, eosque à fide, & obsequio in suam Principem contra diuina humanaque jura deducere moliuntur.

Ducatus Limburgensis, dominium Dalhemense, Corioualllum, seu Falcoburgum, Rhodia Ducis, & aliæ Arces vltra Mosam sitæ.

I. DVcatus Limburgensis, quæque ei sunt adjuncta dominia cum Bra-

bantiæ Ducatu tam arctè cohærent, vt vix vlla major possit esse conjunctio. Vtrique enim Prouinciæ idem Cancellarius, idem præest Magistratus; vno eodemque sigillo publicæ literæ obsignantur; cum alij Principatus sua quique sigilla habeant separata. Quæ diplomata, aut priuilegia mânant à principe, hæc quidem ad Brabantinos, & Vltra-Mosanæ ditionis incolas, ac Limburgenses simul & eadem perscriptione diriguntur. Quod quidem causæ fuit cur Philippus II. Hispaniæ Rex anno millesimo quingentesimo quadragesimo nono, primùm Louanij, quæ ciuitas est Brabantiæ primaria, sibi vt legitimo vtriusque Ducatûs Brabantini, & Limburgensis Principi fidem præstari voluerit; tum alios subinde Belgij Principatus in verba sua separatim adegerit. Neque enim eum fugiebat Brabantiam & Limburgum eodem jure vti, atque inter se mutuo ita esse deuincta, vt nullus sit diuisioni locus. Hinc etiam Brabantini Ordines Carolo V. Imperatori anno millesimo quingentesimo quadragesimo tertio, postulata ediderunt, quibus se nihil agere, nihil moliri testati sunt, quod non priùs ad Limburgenses & Vltra-Mosanos retulissent.

Quòd si volumus ab antiquioribus monumentis exempla repetere; Carolum IV. Imperatorem anno millesimo tre- II.

centesimo quadragesimo nono; Sigismundum anno millesimo quadringentesimo vicesimo quarto; Maximilianum anno millesimo quingentesimo duodecimo & Carolum V. anno millesimo quingentesimo tricesimo in publicis literis, & priuilegijs quæ Brabantinis, & Limburgensibus indulsêre, vtriusque Prouinciæ, vt vnius & ejusdem Principatûs rationem habuisse comperiemus. Huc etiam pertinet quod Brabantiæ Annalibus proditum est, filios Principum natu maximos jam inde à Ioannis I. temporibus solitos sibi ex Limburgensi Ducatu nomen asciscere: vsitato in summis Imperiis more, quo stirpis natu maximus dominij alicujus cum principatu conjuncti nomen vsurpat. Hinc denique refert Hannonicæ Historiæ scriptor Rutæus quòd cum aliquando de successione Brabantini Ducatûs ambigeretur, vtriusque Prouinciæ Ordines vnà conuenerint, qui communi animo, & voluntate de constituendo Principe decernerent. Cum enim, inquit, hæ Prouinciæ vno, & eodem Principatu contineantur, necesse fuit vt communibus votis futurum Principem designarent.

III. Quibus ex rebus judicari potest Ducatum Limburgensem ita esse cum Brabantia connexum, vt ab ea diuelli, aut distrahi nullo modo possit. Cumque Brabantiæ Ducatum ad Reginam Chri-

ſtianiſſimam hæreditario jure delatum eſſe non dubiis conjecturis, ſed inuictis rationibus demonſtratum à nobis fuerit: ſequitur profectò Limburgum, & huic adjunctas regiones, aut dominia eodem prorſus jure ad eam eſſe deuoluta. Nam quæ in vnum coaluêre, ejuſdem omnino ſunt conditionis; nec vlla eſt ratio acquirendi aut minùs inuidioſa, aut naturæ magis accommodata, quàm quæ vnione, vel conjunctione perficitur. Quòd ſi quâdam naturæ vi, aut exundantium aquarum impetu vicini fundus cum meo prædio coaluerit, tum alluuionis jure mihi quæſita eſt alieni fundi poſſeſſio. Quòd ſi itidem duo Sacerdotia Eccleſiæ authoritate confundantur, minoris vtique prouentus accreſcit potiori? Illud enim vt naturæ, ſic artis principium ab omnibus conceditur, quòd ex pluribus quæ in vnum conuenêre, id quod potentiſſimum eſt, inferiora quæ ſunt in ſui conditionem, & naturam conuertat: ſi quid enim argenti cum auro miſceatur, illud auri nomen, & ſplendorem conſequetur.

IV. Ad rem autem vt redeamus, vir ingenio prudentiâque acutiſſimus Kintſchotius Brabantiam, Limburgum, & huic annexas Vltra-Moſam ditiones ſic inter ſe conjungi, vt ex iis vnus & indiſcretus exurgat Principatus, confirmat ex iis pactis quæ cum Brabantiæ Duce,

inaugurationis tempore jurejurando sanciuntur. Addit illud quoque quod suprà innuimus, eodem sigillo, quod Brabantiæ Cancellario creditum est, causas vtriusque Prouinciæ quâ publicas, quâ priuatas obsignari; ac Senatum denique Brabantinum Ducis personam, & authoritatem referre [a]. Sed neque etiam hoc loco nobis deest Clariss. Stockmans testimonium: *Extra Brabantiam*, inquit, *iure deuolutionis reguntur Ducatus Limburgensis, ac reliqua ditiones Trans-Mosana, quæ iam olim Brabantiæ annexa, facilè in eius mores transiuerunt.* Capite secundo pag. 12.

[a] In Brabantiæ Ducatu, qui nedum Lotharingiæ titulo, vt supra retuli, sed & vetustissimi Ducatus Limburgensis, necnon Marchionatus sacri Imperij dominium annexum habet, cum aliis ditionibus Vltra-Mosanis, quorum connexitas eâ inauguratione, seu læto introitu Ducum Brabantiæ est inseparabilis; horumque omnium præcipuum est Regis Hispaniarum tanquam Ducis Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgi, Marchionatus sacri Imperij sigillum, Cancellario Brabantiæ concessum, quo omnes causæ Brabantiæ, & Limburgi Ducatus, ac ditionis Vltra-Mosanæ, earumque subditos concernentes sigillandæ sunt, in quibus Senatus ipsius Principis personam refert. *L. 2. de rescr. cap. 1.*

V. Quòd si hujus rei memoriam altiùs repetimus: jam ante trecentos annos Ioanna Brabantiæ Princeps vnà cum marito Vvenceslao, Limburgi Ducatum, dominia itidem Dalhemense, Rhodulcense, Aprimontense, Vvassembergense, & Husdenense cum Bra-

bantiæ Ducatu in perpetuum juncta & indiuisa fore declarauit [a]. Philippus quoque Burgundiæ Dux Boni cognomine, anno millesimo quadringentesimo tricesimo perpetuam vtriusque Ducatus fore conjunctionem jurejurando confirmauit [b]. Id ipsum longo pòst tempore Carolus V. & Philippus II. anno videlicet millesimo quingentesimo quadragesimo nono eâdem religione sanxêrunt [c]. Quæ cum ita sint: nec prouinciarum illa connexio sanctissimo fœdere, & jurejurando toties consecrata, ac vetustissimâ consuetudine munita dissolui, nec Reginæ Christianissimæ tam certa, tam manifesta in hos Principatus jura in controuersiam vocari vllo modo possunt.

[a] *Butken. in vita Ioan. Ducis an.* 1355.

[b] Ducatum Limburgensem in perpetuum Brabantiæ annexurum. *Harœus. fol* 411.

[c] Prouinciæ nostræ Limburgensis, & Trans-Mosanæ in perpetuum conjunctæ manebunt cum Prouincia nostra Brabantia, neque vmquam ab ea diuelli poterunt. *In lato introitu Philippi. II. c.* 12.

Hannoniæ Comitatus.

I.

ETsi Reginæ causa non in hoc præcipuè vertitur, vtrum Hannoniæ Comitatus sit inter feuda referendus, an ex eo potiùs bonorum genere sit, quæ optimo jure possidentur, quæque allodialia, barbarâ, sed vsitatâ voce dicuntur. Ac ne in eo quidem causæ summa consistit, quæsito, an patrio jure Rex Catholicus Philippus IV. Hannoniam possederit: quodcumque enim ex iis statuerimus, Reginæ jura in hunc Comitatum consuetudinis, & legum municipalium authoritate æquè muniuntur.

Quò tamen ea quæ mox dicturi sumus sint lucidiora, hoc loco id nobis faciendum est, vt Comitatus Hannoniæ conditionem, & statum constituamus; deinde vt ab Hispaniæ Regia exierit, & ad eam subinde redierit, breuiter ostendamus: quò omni obscuritate discussâ, res planè quæ in contentionem venit, velut oculis subjiciatur.

II.

Primùm itaque id fundamenti loco ponamus, Hanoniæ Comitatum esse inter bona allodialia numerandum, & jure quo optimo possideri; tum ad Reginæ jura in hunc Principatum veniemus. Illud quidem communi omnium sermone tritum, & veteri prouerbio in ea regione vsurpatum refert Gudelinus magnæ inter ejus nationis Scriptores authoritatis, hunc Comitatum in vnius Dei, & Solis ditione esse constitutum, neque vlli humanæ potestati subesse [a]. Eadem omnino sunt à Cristineo iisdem planè verbis elata [b]. Quique hujus Prouinciæ Historiam diligenter conscripsit Haræus [c], id olim ab Imperatore tentatum, & cum Ordinibus Prouinciæ magnâ ambitione actum commemorat, vt Hannoniam feudum Imperij beneficiarium à virili duntaxat stirpe possidendum esse decernerent: ac neutrum ab iis impetrari potuisse. Illi quippe libertate, animoque maximo

[a] Comes Hannoniæ vulgo dicitur tenere suam ditionem à Deo & Sole, id est à nemine mortalium. *Cap. 3. nu. 9.*

[b] *In calce lib. de feudis art. de feud. Hannonia.*

[c] Quarum literarum Imperalium munimine filius Bauarus cum & Hannoniæ oppida sollicitaret, hoc responsum tulit, regiones has neque Imperij feudum esse, nec ad mares so-

negarunt hunc Principatum, aut Imperij feudum esse, aut ad mares solos deuolui. "los deuolui. " *In Hist.* " *Brab. sub Ioan. IV.*

III. Verùm haud scimus an illustriori vllo quàm Sigismundi Imperatoris exemplo, aut grauiori testimonio vti possimus. Hic enim cum Hannoniæ Comitatum in clientela Imperij existere, nec sequiorem sexum in ejus successionem vocari falsis delusus sermonibus in animum induxisset: Ordinum tamen constantiæ, & rationibus cedere, ac sententia tandem desistere coactus est. Cumque ea res, si quæ alia, ad nostram causam maximè pertineat, non erit alienum ejus demonstrandæ paulo longiùs exordium repetere. Ludouicus Bauarus Hannoniæ Comes vnicâ filiâ superstite, cui nomen Iacobea, decesserat. Ioannes Leodij Episcopus, & Ludouici frater contemptum se à sua nepte existimans, Sigismundum Imperatorem per internuntios adit, eique persuadet Hannoniæ Comitatum feudum esse Imperij beneficiarium, virili duntaxat stirpi addictum: se Ludouici Bauari nouissimi Comitis fratrem agnatione, gentilitioque jure proximum, nepti suæ ex fratre anteponi oportere. Sigismundus jam pridem à Brabantiæ Duce, cui Iacobea nupserat, alienior, secundùm Leodicensem Episcopum judicat. Verùm huic sententiæ Ordines

Rutaus in historia Hannoniæ, pag. 375, & 376.

Hannoniæ vehementer intercedunt, & magnâ animorum contentione Principis suæ jura, & causam tuentur. Negant Imperatori, aut vlli Principi quicquam juris esse in Comitatum Hannoniæ; mulieres in spem rerum potiundarum nasci patriis moribus, & exemplorum vetustate confirmant. Contrà Leodicensis Episcopus hanc Comitatûs libertatem exemplis quoque oppugnare conatus, Hannoniæ Comites in Episcopi Leodicensis fide, & clientela quondam fuisse ostendebat. Cui Hannones referebant causam ejus adeo non his exemplis adjuuari, vt nihil huic magis obesset. Richeleriam quippe Comitem vnà cùm Balduino filio, cum Roberti Frisij armis premeretur, ab Episcopo Leodicensi auxilium deprecatam, se in illius tutelam, & fidem contulisse. Negabant porro in argumentum, aut exemplum id trahi posse, quod tum necessitas expresserat. Hoc demum exemplo liquêre nihil penes Imperatorem juris esse in Hannoniæ Comitatum, neque eum feudi loco habendum, nec denique fœminas ab eo Principatu esse alienas. Vicerunt tandem Hannones; tumque Comitatûs Hannoniæ jura patefacta sunt, & illustrata, nec Iacobeæ Principis fuit interturbata possessio. Hunc enim Principatum jure quo optimo retinuit; neque illa, neque ejus posteri

Imperatoribus obsequium, fidemque præstiterunt.

Hoc vtique exemplum, quo vix vllum afferri possit luculentius, aliud memoriæ recentioris excipiet, ex eodem authore deprómptum. Scribit ille quidem anno millesimo quingentesimo decimo quinto Carolum V. qui tum temporis nihil quàm Hispaniæ Rex erat, & Belgij Princeps, Hannoniam esse jure quo optimo, omni clientela solutam ac liberam, nec releuium, vt vocant, seu redemptiuum cuiquam debere diligentiùs edoctum, rescripto cauisse ne Cancellarius deinceps, aut magnum Mechliniense Consilium publicas literas, aut diplomata suo nomine obsignarent, quibus suprema Curia Montensis teneretur, aut ejus quoquo modo minueretur authoritas. IV. *Rutaus anno* 1515.

Quibus ex rebus concludi potest Hannoniæ Comitatum inter allodia esse omnino libera & nemini obnoxia referendum. Quorsum verò id pertineat, aut in quo Reginæ causam hoc adjuuet, facilè intelligemus, si artic. quartum cap. 105. hujus consuetudinis acri, & attento animo perpendamus. In hæc itaque verba ea Lex descripta est [a]. Allodia quæque patrimonialia susceptæ ex priori connubio prolis vtriusuis sexûs, non ejus quæ ex posteriori est V.

[a] Les alleux patrimoniaux appartiendront aux enfans du premier mariage, fils « ou filles, « & non aux « enfans du

genita, futura sunt. At si fortè ex transuersaria successione post alteras, aut tertias nuptias ea bona obtigerint, tum ejus matrimonij cujus tempore obuenerunt, ductâ ratione, ad liberos ex eodem connubio procreatos deferentur. Quod in quæsitis etiam allodiis obtinebit; nam ineunda est ratio temporis quo bona quæque sunt acquisita; adeo vt cùm virilis, tum sequioris sexûs proles in ea bona succedat, quæ matrimonio vnde prognata est, aut viduitatis tempore sunt comparata.

mariage « subsequent; « mais s'ils « escheoient « collaterale- « ment du- « rant vn se- « cond ou « troisiesme « mariage, « ils appar- « tiendront « aux enfans « desdits ma- « riages res- « pectiue- « ment. Le mesme s'obseruera à l'esgard des alleux acquis, lesquels appartiendront aussi aux fils & filles de chacun mariage ou viduité d'iceluy, auquel lesdits acquests seront faits, ou à leur generation. *Art. 4. chap. 105.*

VI. Iam huic certæ, stabilique legi quæ sint conjuncta videamus. Illud profectò neminem fallit, Hannoniæ Comitatum ad Regem Catholicum anno millesimo sexcentesimo vicesimo primo prioris connubij temporibus Alberti Archiducis morte peruenisse. Quæsito, an hæreditario jure hunc Principatum possederit Rex Catholicus, nihil hoc ad Reginam Christianissimam. Quæ enim obtigêre hæreditates, quæque parta sunt, & quæsita bona Lex eodem jure comprehendit. Cum itaque eo constante matrimonio vnde Regina est procreata, Philippus IV. in possessionem Hannoniæ venerit, dubitari non potest, quin

Regina patriæ consuetudinis authoritate in eum Principatum succedat.

At fortè Hispani tam apertæ legis judicio coacti negabunt Hannoniæ Comitatum inter bona allodialia esse numerandum. Verùm id tot argumentis, ac testimoniis probatum à nobis, & confectum est, vt infirmari nullo modo possit. Atque vt Regina id concederet, quod perspicuè falsum est, Hannoniam feudum esse, nec jure vti quo optimo; vel hoc etiam nomine eum Principatum hæreditario jure, & patriis legibus vinceret ad se pertinere. Cum illud extra omnem controuersiam positum sit, filiam ex superiore connubio natam, in successione feudorum, quæ stante matrimonio sunt acquisita, vel ex transuersali linea obuenêre, virili etiam stirpi ex alteris nuptiis genitæ præferri oportere. Id enim articulo tertio cap. 91. ita sancitum est. Quæ, inquit, feuda sunt à patre, vel matre connubij, aut viduitatis tempore quæsita, ad liberos qui ex eo matrimonio geniti sunt, quo suprà dictum est ordine peruenient [a]. Nec minùs dilucidè artic. 7. cap. 92. Quæ feuda in linea collaterali obueniunt, eodem quo acquisita hîc habentur loco, atque ad illius connubij sobolem mânant, quo constante bona deuenêre. Articulo denique nono, cap. 94. decernitur, quæ hæreditate

[a] Tous fiefs acquis par pere ou mere, constant chacun mariage ou viduité d'iceluy, apartiendront & escheront aux enfans du mariage ou viduité, en tel ordre que cy-deuant a esté dit. *Ar. 3. chap. 91.*

" transuerlariâ venêre feuda, aut prioris
" matrimonij tempore sunt acquisita,
" distrahi à patre, aut alienari non posse:
" etiam si nulla virilis soboles, sed filiæ
" tantùm ex iis nuptiis sint superstites:
" quòd in feuda quæ aut quæsita sunt,
" aut hæreditario jure ab agnatis trans-
" uersariis venerunt, liberi vtriusque se-
" xûs legitimo jure succedant [a].

[a] Quant aux fiefs escheus en ligne collaterale, ou acquis en premier mariage, encore que filles dudit premier mariage, le pere n'en pourra faire l'allienation, de tant qu'enfans, que fils que filles, deuront succeder és fiefs acquis ou escheus collateralement constant chacum mariage. *Art. 9. chap. 94.*

VIII. Quæcumque ergo sit Hannoniæ conditio, aut status, & quoquo modo ad Regem Catholicum peruenerit, dubitare non possumus quin ad Reginam, quæ vna ex superiori connubio superest, hic Comitatus pertineat. Quid ergo in causa relinquitur, nisi fortè id vnum, quæsito, an patrio jure Philippus IV. hoc feudum possederit. Quæ quidem vt dijudicetur quæstio, duo sunt nobis breuiter perstringenda. Primùm quâ ratione, quo titulo ad Regem Catholicum Hannonia deuenerit; alterum quo discrimine profectitia bona, & aduentitia ab Hannoniæ consuetudine diuidantur. Iam vt id quod priori loco quæsitum est, exequamur, res ipsa paulò altiùs videtur repetenda. Philippus II. ex prioribus nuptiis Isabellam, vt suprà diximus, & Catharinam;

ex posterioribus Philippum III. susceperat. Anno quingentesimo nonagesimo octauo supra millesimum Alberto Archiduci Austriaco Isabellam nuptui collocauit; eique Belgij principatus in dotem eâ lege contulit, vt nullâ ex hoc matrimonio prole superstite ad Regem Hispaniæ, qui ex sua stirpe esset oriundus, Belgium vniuersum recurreret, idque ex donationis causa possideret. Albertus mortem obiit anno millesimo sexcentesimo vicesimo primo. Philippus IV. statim donatarij nomine Belgij possessionem adiit, missis ad Prouinciarum Ordines in hæc penè verba conceptis literis. Dilectissimos, « & fidissimos Consilij nostri Prouincia- « lis Flandrici cùm Præsides, tum Sena- « tores plurimâ salute impertit Philip- « pus Hispaniarum Rex. Cum Deo ita « volente, Serenissimus Archidux Au- « striæ Albertus Belgij, & Burgundiæ « Princeps ex hac vita migrauerit; cum- « que ex iis clausulis quas Philippus II. « felicis memoriæ Hispaniarum Rex, « Auus, & Dominus noster cessionis in- « strumento adhibuit, ad Coronam no- « stram ij Principatus redierint, &c. «

Maneat igitur Philippo IV. tamquam donatario Belgij Principatus (vti publicis literis, ac monumentis ipse testatus est) obtigisse. Nunc illud quæritur, cujusmodi sit illa donatio? IX.

quæque ex illius causa ad Regem Catholicum venerunt, quo sint habenda loco, vtrum inter aduentitia bona, an profectitia sint numeranda? Hoc ipsum paulò diligentiùs intueamur.

X. Eas quidem donationes quæ à parentibus in liberos manant, in duo genera consuetudo distinguit. Vnum est earum rerum quæ cùm filio natu maximo, aut filiæ (si virilis proles defecerit) ratæ sint, & certæ, huic tamen vt hæredi proximo, & rectâ serie descendenti conferuntur: Alterum ea bona comprehendit, quæ vni ex liberis non tamquam hæredi primario, sed ex sola parentum munificentia, & benignitate tribuuntur. Prioris quidem generis donatio cum nihil sit quàm anticipata successio, aut prærogatio quædam, ad profectitia jura omnino est reuocanda. Nec quicquam eo nomine feudi benefiti domino persoluitur. Sed ab ea longè abest, distatque plurimùm quæ ex sola parentum liberalitate donatio proficiscitur: hæc enim eodem prorsus jure quo parta ære prædia continetur: atque hinc jura dominica ex consuetudine sunt persoluenda. Vtrumque hoc donationum genus art. 1. & 2. cap. 93. enucleatè, & distinctè habemus explicatum. "Qui feuda, "inquit articulus primus, cùm patrimo-"nialia, tum acquisita possidet, ex iis "vnum aliquod in filium natu maximum,

aut nullâ existente virili sobole, in filiam primogenitam, tamquam in proximum hæredem nullo hinc persoluto dominico jure, potest transmittere: etiamsi pater filios natu majores, & relictâ sobole jam extinctos ante susceperit. Qui tamen à parentibus sic feudum acceperit, iis mortuis feudi vberioris eligendi, & quod antè possederat in medium conferendi potestas illi futura est. Sin filius è vita sine liberis excesserit, hoc feudum ad patrem superstitem non reuertetur. Viduæ quoque mulieri licet feudi possessionem à se dimittere, atque in filium natu maximum eâ lege transferre, dum æs alienum tum à parentibus contractum, cum alienandi habebant facultatem, dissoluatur.

Qui proximè sequitur articulus alterum donationis genus complectitur. XI.
Verùm, inquit, si alter conjugum filio suo non vt primogenito & potissimo hæredi feudum solutis juribus dominicis concesserit; filio sine prole superstite extincto, feudum ad parentes, si adhuc viuunt, reuertitur: cum id genus donationis eodem, quo res quæsita, habeatur loco: hæc quidem consuetudo. Ex quibus intellectu facile est Hannoniam non alio quàm rei quæsitæ nomine fuisse à Rege Catholico possessam. Nec venire in mentem vlli homini potest, eam donationem quæ Infantis

Isabellæ dotali instrumento continetur, à Philippo II. in nepotem suum Philippum IV. vt in primogenitum, & præcipuum hæredem esse profectam. Quò enim pater filium, vt directum, & primogenitum hæredem possessione aliquâ donare possit, id ante omnia requiritur, vt is existat, qui hoc afficitur munere. Neque vllâ mentis agitatione consequi possumus, vt qui in rerum natura adhuc non est, in eum quicquam primogeniti, & potissimi hæredis nomine conferatur. Cum itaque nondum natus esset Philippus IV. necdum ejus pater vxorem duxisset, cum Isabella nuptui est collocata, quî potuit ad illum hoc titulo ea donatio pertinere?

XII. Neque id nos fallit, dotali instrumento caueri posse vt ex nascituris filiis maximus prædium aliquod, aut fundum possideat. Præterquam enim ex jure gentium nullum ferè conuentionum genus in dotale instrumentum non cadit; fauore etiam nuptiarum proles jam nata quodammodo fingitur, quæ familiæ votis est & spe concepta. Sed in hac causa nihil est consimile. Cum enim parentes ex liberis jam natis primogenitum eligunt, in quem sua bona vt in primum, & legitimum hæredem transmittant, is profectò dici non potest, aut concipi natu maximus, qui nondum hujus lucis vsurâ fruitur.

Quod si quis in eo perstare, & tam absurda velit defendere, hujus pertinaciam non quæsitis rationibus, sed ipsius legis authoritate conuincemus. Eodem quippe sancitur articulo vt parentes qui hoc munere primogenitum suum demereri volunt, rei ipsius possessione, & proprietate dimissâ, eam statim in donatarium, vt in legitimum, & potissimum hæredem transferant. Iam illud quærimus, an parentes eum possint in bonorum possessionem mittere, quem in hanc lucem nondum emisêre? An vestiri feudo possit, qui nondum hausit hanc vitalem auram? Quod denique fuit legis consilium, quæ sententia, cum eodem statuit articulo posse à parentibus filium donari feudo, etiamsi alios fortè liberos susceperint ætate majores, qui relictâ stirpe decesserint? An consuetudo liberis ex natu maximo progenitis contra repræsentationis legem ratum, & præcipuum jus eriperet, quò id in filium aliquando nasciturum, tanquam in directum & primarium hæredem conferret? An neglecta mortui filij prole superstite, eos qui nondum in lucem editi sunt, quique forsitan post longa temporum internalla nascentur, reliquis anteponeret? Postremò quid sibi vult ea legi adjecta clausula, quâ filio cui donatum est à parentibus feudum, sine prole extincto, XIII.

collatum feudum ad patrem, aut matrem vnde id profectum est, non reuersurum decernitur? An non intelligimus consuetudinem de iis qui viuunt, quique ante parentes obire possunt, non de nascituris filiis quicquam præscribere? Quis etiam non videat patrem adduci numquam posse, vt bonorum suorum discrimen adire velit, nisi idem & sanguinis beneuolentiâ fuerit, & vehementi quodam amore in filium quem genuit, quem nouit, quem præcipuè diligit, inflammatus? Quamobrem legis voluntas, mens, verba, donationis ipsius conditio eam quæ affertur defensionem, ita euertunt, vt vix excogitari possit quidquam absurdius, quàm donationem illam ad liberos nondum editos pertinere. Quid enim, vt semel dicam, nisi vis ingens cujusdam amoris hæc munera potest à parentibus extorquere? Nec sua sibi bona detrahent, vt eadem filio tamquam legitimo, & primogenito hæredi impertiant, nisi sensu quodam amoris, & paternâ charitate impulsi hunc filium, aut gnatam primigenam complectantur, foueant, in oculis habeant vt primum nuptiarum concessum à Deo munus, vt primæuam conjugalis beneuolentiæ gemmam, in quâ senectus eorum quodammodo refloreſcet, & mortui penè reuiuiscent. Hoc dono videtur pater amoris quadam simul & bonorum effusione in filium

jam commeare, atque in illius mutua beneuolentia conquiescere : hunc spectat vt memoriam nominis, subsidium generis, & familiæ spem.

Iam quid huic simile habet illa Philippi II. donatio, si ad nepotem ejus Philippum IV. referatur ? An ille Philippo III. aut ex eo futuris nepotibus, quos ea donatio complectitur Principatus, vt proximo, & primogenito hæredi se tradere scripto testatus est ? Quid denique in hac liberalitate secutus videtur, quos potissimum ornare voluit ? An Philippum filium, quique ex eo nascerentur ? at non primo, sed extremo duntaxat loco hæredes eos instituit, neque illos nominatim designauit. Isabellam primùm, & Archiducem Albertum donauit Belgio, tùm prolem ex iis nuptiis, nepotes, & in longum æuum futuros hæredes scripsit ; extremo tandem loco eam adjecit clausulam, quâ si fortè Archidux, & Isabella absque liberis è vita discederent, aut eorum soboles omnino deficeret, tum se Belgij Principatus in eum, qui tum Rex Hispaniarum ex sua stirpe futurus est, conferre declarauit. XIV.

Poteſtne igitur quispiam dicere Philippi IV. vt proximi, & primogeniti hæredis in eâ donatione ductam esse rationem ; cum ille, & Philippus III. XV.

ejus pater cæteris posthabiti, & extremo familiæ loco adscripti fuerint? Quæ à patre in filium, vt in potissimum hæredem donatio proficiscitur, ad eum cujus causâ pater se suis exuit bonis, præcipuè est referenda, non ad eos spectat quos pater in extremum ordinem rejicit, quique illius muneris fructum tum demum percipient, cum nemo ex ea stirpe fuerit superstes. Ita enim solent agere parentes cum filiis quos exhæredare, aut cum extraneis, quibus vtcumque volunt gratificari. At filij natu maximi primæ in donationis instrumento partes, vt in bonorum successione, & in patris beneuolentia esse debent.

XVI. Quid multa? Cum Philippus II. nulla ex eo connubio relictâ sobole Belgij Principatus in eum qui ex suâ stirpe futurus esset Hispaniarum Rex, transtulit: an necesse est ejus mentem de proximo & legitimo Hannoniæ Comitatûs hærede interpretari? Cum possit accidere vt qui in Regnum Hispaniæ potissimi hæredis titulo succedit, idem nihil habeat juris in Comitatum Hannoniæ. Neque enim ea jura confundi, sed distingui in primis debent. Virilis quippe soboles ex quocumque sit nata connubio, excluso penitùs sequiori sexu vocatur ad Hispanici Regni gubernacula. At Comitatus Hannoniæ

Hannoniæ non eodem vtitur jure. Nam quæ ex prioribus nuptiis filia eſt progenita, poſterioris connubij virilem ſtirpem excludit; eaque in bona quæcumque ſint illa, ſeu allodialia, ſeu feuda, ſeu acquiſita, ſeu ex tranſuerſaria ſucceſſione obuenerint, ſeu denique in recta ſerie donata ſint (dum ea non fuerint ex legitimi, directi, & primarij hæredis causâ collata) vt hæres proxima, & legitima ſuccedit. Hanc itaque vim habuit illa donatio, vt Comitatus Hannoniæ tamquam res acquiſita, & aduentitia ad Philippum IV. peruenerit. Adeo vt ne tenuiſſima quidem de jure Chriſtianiſſimæ Reginæ in eum Comitatum, ſeu feudum ſit, ſeu allodium, dubitatio eſſe poſſit. Ne illud quidem ſilentio tranſeundum videtur, hunc Principatum patriæ conſuetudinis authoritate, quæ ſtatim à ſoluto matrimonio bonorum dominium in liberos tranſmittit, ad Iſabellam Infantem eſſe delatum. Non potuit igitur Philippi II. donatio jura hæreditaria Iſabellæ Principis euertere; aut vllo modo eam prohibere quominùs patriæ conſuetudini potiùs quàm parentis muneri illam hæreditatem referret acceptam: dominium quippe, aut proprietas Hannoniæ jam lege municipali ad Sereniſſimam Infantem peruenerat.

XVII. Cum igitur Rex Catholicus Philippus IV. stante priori connubio statim ab Archiducis morte illam adierit hæreditatem, & potiori jure fuerit quàm Catharina Infans quæ Sabaudiæ Duci collocata ex eo matrimonio liberos susceperat; quòd ex eadem consuetudine frater consanguineus germanæ sorori in transuersariâ feudorum successione præferatur: liquet profectò Philippum IV. non patrio, sed quæsito jure in hanc fuisse successionem vocatum. Præsertim cum ex ea consuetudine quæ in linea transuersali obuenêre feuda, eadem quæsitorum loco habeantur, atque ad prolem ejus connubij, quo constante bona obtigerunt, omnino pertineant.

XVIII. Concludi itaque jam hic locus potest; cum ejus Prouinciæ institutis, & moribus sic Reginæ causa septa sit, & munita, vt numquam fuerit vlla munitior: nec jus tam certum, tam manifestum, & vetustate ipsa roboratum citra publicæ libertatis labem, & summam rerum confusionem violari vllo pacto possit. Nihil enim habet ea Prouincia sanctius, quàm patrias leges, quàm Majorum instituta, quàm jura publica, quæ si in suprema dignitate oppressa, aut deserta fuerint, simul communis conuelletur vtilitas, & quatientur fundamenta libertatis. Neque enim quicquam in priuatorum fortunis certum,

aut jus vllum ſatis erit communitum, ſi ſummi Imperij dignitas publicâ lege teneri, & conſeruari non poſſit, aut deſcripta in Principatus ſucceſſionum jura perturbentur.

Arteſiæ Comitatus.

I. NEque hîc longâ oratione opus videtur, quâ hunc Comitatum ad Reginam Chriſtianiſſimam eſſe deuolutum oſtendamus: cum id conſuetudo articulo viceſimo octauo tam perſpicuè conſtituerit, vt non potuerit apertiùs. Quòd ſi, inquit, alter conjugum ſuperſtes liberis ex priori matrimonio natis ſecundas inierit nuptias, & ſuſceptâ ex his prole è vita migrauerit; quas priori conſtante connubio poſſedit hæreditates, hæ omnino ad ſuperioris matrimonij ſobolem pertinebunt: nec quicquam juris in eas poſſeſſiones liberi ex poſterioribus nuptiis geniti conſequentur [a].

[a] Que ſi le ſuruiuant des deux conjoints, ayant enfans de ſon mariage, ait « conuolé « en d'autres nopces, dont ſeroient « iſſus d'autres enfans, iceux « enfans d'iceluy dernier mariage ne peuuent demander aucun droit par le treſpas dudit ſuruiuant, des heritages dont il a poſſedé durant ſon premier mariage.

II. Non ſuccurrit nobis cuncta diligenter intuentibus quid aduerſus tam certum, & definitum Jus poſſit afferri vel ſpecie probabile. Conſuetudo quippe aut bonorum, aut ſexuum diſcrimini nullum ſubterfugij reliquit locum. Quid enim? an virilis ex ſecundo matrimonio proles fœminas ex ſuperiore genitas excludet; aut fortè nihil de feudis eâ lege decernitur? Vtramque ſanè

cauillationem non ambiguis, sed clarissimis verbis sustulit consuetudo, cum omnem sobolem ex posteriori connubio ab ea quæ ex superiori fuit procreata, rerum immobilium possessione dejici apertissimè constituit: cumque hæreditatum vtitur voce, & feuda, & allodia, & clientelaria prædia manifestè complectitur.

III. Accedit illud quoque minimè prætereundum, hoc juris ita vniuersim in ea regione vsu, & moribus esse comprobatum, vt generalis Artesiæ consuetudo longiùs progressa statuerit secundæ vxoris doarium, quod in solo vsufructu consistit, non posse in iis prædiis collocari, quæ maritus constante priori connubio possederat. Ex quo quidem intelligi par est, vtrique consuetudini hoc fuisse propositum, vt secundæ nuptiæ nihil de priorum bonis aut possessionibus detraherent. Atque hinc non justitia modò, & æquitas illius quem initio attulimus articuli confirmatur: sed omnem omnino defensionem quâ vti posset Hispaniæ Consilium, præreptam arbitramur. Nam frustra eas leges inter se collidi, & sibi inuicem repugnare contenderet: cum generalis consuetudo tam seuera, & restricta videatur, vt ne id quidem marito permittat, posterioris conjugis doarium in his bonis quæ stante priori matrimonio

illius jure mancipij fuerant, constituere. Neque adeo nobis dubitare licet quin [a] rerum immobilium dominia ad liberos ex prioribus nuptiis procreatos ea consuetudo deuoluerit. Nec enim est vlla causa cui magis faueatur quàm doarium: neque vlla res est cui mariti bona (si posteriorum nuptiarum inuidiam sustuleris) potiori jure adstringantur. Generalis itaque Artesiæ consuetudo Atrebatensi nedum repugnat, vt hujus vim, & seueritatem illa plurimùm augere videatur. Deinde inter vtramque consuetudinem tanta est in iis potissimùm quæ ad successionum jura pertinent, consensio, vt nihil ad ea quæ Atrebatensis sanxerat, generalis adjecerit; ita vt ne titulus quidem de successionibus Artesianæ consuetudini accesserit. Iam illud minimè dubium est quod Alder. [a] Parisius [b], Sal. Iulius [c], Cristin. [d] & alij Doctores definiunt; quæ sunt in more primariæ ciuitatis posita, aut lege sancita, hæc ab omni ciuitati subjectâ regione, vbi propria statuta defecerint, omnino seruari oportere. Quamobrem hunc Comitatum ad Reginam esse deuolutum vtriusque consuetudinis authoritate confectum, & demonstratum arbitramur.

[a] Consuetudo ciuitatis seruanda est deficiente consuetudine subditorum. *l. 6. de feud. decis. 56.*

[b] *Cons. 15.*

[c] Omnes ciuitates consuetudinem Romæ sequi, quæ caput est orbis terrarum, non ipsa alias ciuitates. Romam autem intelligimus non modò veterem, sed etiam Regiam nostram.

[d] Proinde statuta ciuitatis dominantis vti censui in causa Domini de Couber contra Dominum Baronem de Mortaigne debent obseruari à subditis in defectum propriorum statutorum: cum illa statuta in defectum propriorum debeant illis esse propria, & sic tamquam propria ab illis obseruari secundum Nascard. Alexandr. &c. *In fine Consil. Mechlin.*

Ducatus Cameracensis cum Cameracesio, & ciuitatis Arce Marchionatûs dignitate insignitâ.

I. NOn alia magis prioribus nuptiis fauere, aut majori eas verborum honore prosequi videtur, quàm Cameracensis consuetudo. Illustres quippe, & nobiles nuptias identidem eas solet appellare. Quasi alteræ nuptiæ aliquâ libidine contactæ, à primæua dignitate nonnihil degenerent. Quin etiam longiùs progressa conjugem superstitem liberis suis ita mancipatum, & honestæ viduitatis adstrictum vinculis judicat, vt iis disruptis, & secundarum nuptiarum laqueis impeditum in duriorem seruitutem malè quæsitâ libertate delapsum arbitretur. Hinc soluto matrimonio superstitem omni bonorum immobilium donatione, permutatione, & alienatione prohibet: nisi fortè omnium liberorum consensus, necnon Iudicis authoritas accesserit. Hoc vtique articulo vicesimo dilucidè sancitum legimus. [a] Soluto, inquit, priori matrimonio, neuter conjugum alterius superstes rem soli, aut feudum, aut aliud quoduis prædium, quod feudi lege non teneatur, vendere,

[a] Homme ou femme ayant enfant, ou enfans viuans du premier mariage brisé & separé, ne « peut valablement « vendre, « changer, « donner, ny «

commutare, donare, aut quacumque aliâ ratione poterit alienare; nisi omnium liberorum, qui coram adesse, & quam leges ad liberum consensum exigunt, ætate idoneâ, & perfectâ esse debent, aut saltem tutorum, vel curatorum consensus, ac legitima demum Iudicis authoritas intercesserit; aut certè nisi quid aliter cum empta sunt prædia, in publicis cautum sit instrumentis, aut pactis dotalibus inter conjuges aliud conuenerit, & contraria legi conditio sit verbo nuncupata; aut denique interjecto viduitatis tempore, quæ res alienatur, fuerit acquisita.

« autrement « aliener ses « heritages, « tant fiefs « que mains « fermes, ny « autrement « en disposer « sinon du li- « bre consen- « tement, « competen- « ce, & deuoir « de Loix « actuelles & « personnel- « les de tous « lesdits en- « fans, &c.

II.

Articulo itidem primo & vicesimo ita in eamdem sententiam præscribitur. Quòd si, inquit, liberi quorum consensus exigitur, aliis quoque liberis ex se procreatis soluto connubio mancipentur, nihil etiam jure fieri potest citra horum consensum, allatis supra conditionibus munitum.

III.

His demum concinit articulus testamentorum titulo comprehensus. Qui ex priori, inquit, connubio liberis addictus est, hic legare amplius non potest, quàm pro rerum mobilium, aut viduitatis tempore quæsitarum facultate, dotis, & funeris hinc deductis oneribus.

IV. Non aliud profectò quàm legalis quædam substitutio in gratiam prioris connubij aduersus conjugum superstitem, à lege municipali inducta hoc triplici articulo continetur. Hæc quippe consuetudo, non solùm vt superiùs allatæ, jus deuolutionis; sed etiam quamdam totius familiæ causâ comparatam substitutionem inuexit, quâ bonorum dominia ad prolem ex priori connubio procreatam, quasi per fideicommissum ita transmittuntur, vt conjugum superstiti omnis interdicta sit alienatio. Quò enim
" spectant quæ protulimus verba, si con-
" jugum superstes liberos susceperit, nihil
" bonorum quæ constante priori connubio
" possedit, citra liberorum consensum po-
" test distrahere. Quòd si ex his liberis ne-
" potes fuerint procreati, horum quoque
" consensus requiritur. An non perspicimus parentem superstitem non solùm suis liberis, sed nepotibus etiam recto ordine descendentibus eâ lege sic illigari, vt citra horum voluntatem nihil possit distrahere. Iam quid liberorum, & nepotum consensu opus est, ni statim à soluto matrimonio nati inde liberi bonorum omnium jure mancipij domini censeantur? Frustra quippe & liberorum, & nepotum, & tutoris, & Iudicis requiritur authoritas, si ad susceptam sobolem rerum immobilium jus, & dominium jam à soluto connubio non peruenerit.

Neque in alium ſenſum torqueri poſſunt ea conſuetudinis verba, quibus parentes prioris connubij ſoboli addicti, & mancipati dicuntur, quàm vt illi quoddam ſeruitutis genus à lege ſibi impoſitum, & ſuis ſe liberis quodammodo obnoxios eſſe meminerint. Nec demum alia ſubeſſe cauſa poteſt cur conjugum ſuperſtes rem immobilem prioris connubij temporibus à ſe poſſeſſam alienare, aut teſtamento relinquere prohibeatur, niſi earum rerum dominium jam in liberos conſuetudo tranſmiſerit. Quidquid enim non adhibito eorum conſenſu diſtractum fuerit, id poſſunt repetere, & contractus jure ipſo reſcinditur. V.

Quare aliud quiddam præter fuuræ ſucceſſionis ſpem à morte alterius conjugis ad liberos delatum eſſe fatendum eſt. Neque enim ſi lege naturæ, & omnium populorum inſtitutis liberi in ſpem paternæ hæreditatis naſcuntur, & in eorum bona ſuccedunt, ſpes illa parentibus eripit alienandi facultatem. Hoc autem ſpectare conſuetudinem, hoc velle, vt bonorum dominium ſubſtitutione quadam ad liberos ex priori connubio natos transferatur, id magno eſt argumento, quòd præter liberorum voluntatem, & conſenſum, Iudicis etiam authoritatem requirat, quò rata VI.

esse possit alienatio. Illud quippe fideicommissum à consuetudine inductum non magis ei quæ extat, quàm futuræ etiam soboli prospicit. Ne qua igitur suspicio sit liberos paternâ potestate, aut tutorum fraude, aut aliâ ratione circumscriptos suum adhibuisse consensum, vt publica Iudicis interponatur authoritas, eadem lege decernitur.

VII. At fortè nimiùm dura, & acerba videri possit ea consuetudo, quâ liberi ex secundis nuptiis progeniti ab omni paterna successione remouentur. Non ita est. Præterquam enim in bonorum mobilium, & viduitatis tempore quæsitorum partes hi vocantur; artic. etiam vicesimo tit. de successionibus, magnâ prudentiâ iis consuetudo prospexit. Nam portionem eorum legitimam in his bonis quæ ignobilia, & censualia dicuntur, quæque parentis superstitis fuerunt, ita collocauit, vt partem dimidiam superioris matrimonij proli præcipuo quodam jure ratam esse voluerit: partem verò alteram vtriusque connubij liberis viritim, & inter capita diuidendam reliquerit. « Prædia, inquit, « quæcumque feudi lege non possidentur, « in primum, & nobile matrimonium, « quo die initum est, collata; ab vtrouis « parentum ea venerint, ejusmodi sint, « vt pars eorum dimidia ad liberos ex

eo connubio natos pertineat, iique in "
partem alteram cum sobole ex secundis "
nuptiis procreata ex æquo, & in capita "
succedant. "

VIII. Sapienter quidem lex prioribus nuptiis bona quæque nobilia, alteris partem duntaxat dimidiam rerum ignobilium, quæque gentilitio jure non possidentur, simul cum superioris connubij prole diuidendam indulget. In quo sanè à Mechliniensi consuetudine non aberrat, quâ prioris matrimonij liberi in feuda succedunt, rerum immobilium, & in clientela positarum parte dimidiâ liberis ex posteriori connubio genitis relictâ. Ex quibus rectè colligimus Ducatum Cameracensem, quem Rex Catholicus prioris connubij temporibus possedit, ad Reginam Christianissimam hæreditario jure, & patriâ consuetudine esse deuolutum. Nihil hîc de Arce Cameracensi à Carolo V. anno 1543. extructa, ejus administratione Philippo II. iisque omnibus qui in Ducatum Brabantiæ, Hannoniæ, Flandriæ, & Artesiæ Comitatus ab eo succederent, in feudum concessâ, necesse est attexere; cum ad Reginam ij Principatus patriis legibus, & sanguinis jure peruenerint. Hanc igitur Arcem Marchionatûs titulo decoratam, non solùm consuetudinis authoritate, sed etiam perpetui fideicommissi jure, vt Brabantiæ

Dux, vt Hannoniæ, & Artesiæ Comes meritò ad se pertinere contendit.

Burgundiæ Comitatus, & Ducatus Luceburgensis.

I. Hoc jure est Burgundia, vt fratres vnà cum sororibus omni sublato aut sexuum, aut nuptiarum discrimine, in partes æquas delatæ hæreditatis vocentur, & bona quæcumque sint illa, æquabiliter partiantur. Nihil hîc loci est aut sexûs, aut priorum nuptiarum prærogatiuæ. Quamobrem pars hujus Comitatûs tertia ad Reginam Christianissimam ex patria consuetudine peruenit, quæ reliquæ sunt duæ partes inter Regem Catholicum, & juniorem Infantem nunc Imperatricem ex æquo diuidentur, neque in re tam facili, & vsitata diutiùs est immorandum.

II. Non eodem prorsus jure vtitur Ducatus Luceburgensis: nec æquabilis omnino est inter fratrem, & sororem bonorum diuisio: ille siquidem in duplam, hæc in dimidiam dumtaxat hæreditatis partem succedit. Quamobrem Rex Catholicus ex semisse, Regina Christianissima ex quadrante Luceburgensis Ducatus hæres futura est; alterum quippe semissem ex æquo cum Serenissima

Infante ſorore ſua nunc Imperatrice partietur. Sic enim articulo nono conſuetudinis ſtatuitur, Vt ſoror dimidiam " bonorum partem habeat, quæ vni ex " fratribus tribuuntur. Verùm vt Regi- " nam ex quadrante ſolùm in hunc Ducatum ſuccedere vltro concedimus, ſic Marchionatum Orolaunenſem, & Comitatum Rupenſem ad eam pertinere jure, meritoque contendimus, quòd hæc dominia Brabantiæ Ducatui ſubjaceant; atque adeo jus deuolutionis in prioris connubij gratiam inductum, in his quoque regionibus obtineat. Quod quidem ſuperiùs jam fuit vberrimè demonſtratum, cum de Antuerpienſi ciuitate ageremus, quæque ibi ſunt explicata, nihil neceſſe eſt hîc retexere. Quamobrem rationibus ſubductis, & ad patrias conſuetudines omnibus reuocatis, Regina Chriſtianiſſima ex quadrante in Ducatûs Luceburgenſis, ex aſſe in Marchionatûs Orolaunenſis, & Rupenſis Comitatûs hæreditatem vocatur.

Quòd ſi quis ſumma quæque Imperia diuidi non poſſe contenderit; cum eo quidem non admodum pugnabimus; ſed ſupremam is dignitatem ab eo cui juncta eſt dominio, aut fundo ſeparandam eſſe meminerit. Id enim in quo maximè ſummi Imperij decus conſiſtit, ſcindi in partes, & diſtrahi III.

nullo modo posse libenter concedimus; sed dominium ipsum, vt alia quæque prædia, diuisionem admittit. Ac ne aliena quæramus exempla, vir singulari doctrinâ Andreas à Quercu hujus Ducatûs dominium inter Valleranum, & Elisabetham hujus Imperialis domus sobolem anno 1287. diuisum fuisse ex Annalium monumentis commemorat.

In Historiâ Lu-eburg. domûs.

IV. Habemus itaque Reginæ Christianissimæ jura in varios Hispanicæ Dominationis Principatus, cùm vniuersim, tum sigillatim explicata. Quæ quidem tot rationibus subnixa, tot exemplis & testimoniis roborata, tot legum authoritate sunt communita, vt neque Rex Christianissimus sine suæ existimationis periculo possit ea negligere, neque Rex Catholicus sine maxima injuria eos Principatus detinere, Hos quippe Gallia sibi connubij jure asserit; hos sanguinis necessitudine, & naturæ lege deuincta cedere tenetur Hispania; nec subditi possunt legum suarum vim, & aûthoritatem contemnere, aut legitimæ Principis Imperium defugere? Hæc Regis Christianissimi conjux, Regis Catholici soror, & eorum populorum Princeps: nec maritus vxoris causam potest deserere, aut frater eam impugnare, aut subditis denique fas est à Principe sua

deficere, quin vel ſacri connubij jura, aut ſanguinis vinculum, aut fidem, & obſequium non ſine nefario ſcelere perrumpant.

V. Summa eſt totius Europæ expectatio, quæ mariti, quæ fratris, quæ ſubditorum in lectiſſimam, & ſui ſæculi decus Principem conſtabunt officia. Nemo, vt putamus, ignorat Regem Chriſtianiſſimum oblatam ſibi temporum occaſionem ad res ſuas, & vtilitates potuiſſe conuertere. Sed quæ illius ſumma eſt moderatio, victricibus armis ſocios tueri, & omni prohibere injuriâ longè præſtabilius duxit, quàm jus ſuum bello, & armis perſequi. Id quoque incredibili ſuo in dulciſſimam conjugem amori, Regis Catholici neceſſitudini, pacis publicæ ſtudio, ac beneuolentiæ demum, quâ ſubditos jam ſuos complectitur, deberi à ſe exiſtimauit, vt cauſæ ſuæ æquitatem, & Hiſpanorum injuſtitiam orbi terrarum probaret, & velut in conſpectu omnium exponeret, quò omni errore ſublato, & depulsâ contumaciâ, omnis inter potentiſſimos Reges controuerſia, ad naturæ leges, & patrios mores referretur, ne quid ſapientiſſimi Ordines aduerſus jura ſua, & leges municipales molirentur.

VI. Primùm itaque vt renuntiationis clausula ex hominum memoria funditùs tolleretur, eam nec sibi, nec Reginæ fraudi esse posse tot argumentis, & exemplis demonstratum voluit, vt ne tenuissimus quidem scrupulus in cujusquam sani hominis mente residere possit. Tum consuetudinum, & legum municipalium in Principatus authoritate vniuersim constitutâ, sua seorsim jura ad vniuscujusque Prouinciæ mores distinctè & articulatim placuit exigere. Quare id vnum reliquum videtur, & ex tribus propositis extremum, vt palam fiat Regem Catholicum dotali instrumento non potuisse sacris Regni sui legibus, & constitutis Prouinciarum moribus aduersùs quæsita Reginæ Christianissimæ jura derogare. Sed priùs occurrendum videtur cuidam Pragmaticæ Sanctioni anno 1549. editæ, cujus præsidio Hispani aduersus omnes Regis Christianissimi impetus se tutos putant. Hujus itaque Sanctionis authoritate Belgij Principatus in vnum velut corpus à Carolo V. sic redactos esse contendunt, vt vnius tantùm Principis imperio administrari, nec scindi in partes, aut diuidi vllo pacto possint.

VII. Quàm leue sit, & infirmum illud suffugium, quàm à veritate ipsa, & Prouinciarum

uinciarum votis longè abſit illa conjunctio, ne ij quidem ignorant qui nobis hæc opponunt rationum ludibria. Id enim fatemur hoc Carolum V. animo agitaſſe, vt Belgij Prouincias in vnius cujuſdam Monarchiæ formam reuocaret. Sed vbi omnium penè animos ab eo conſilio abhorrentes vidit, nec tam diſſimiles Prouinciarum leges conciliari, aut ab iis quæ poſita ſunt in moribus Belgas poſſe diſcedere; nec pugnandum contra omnium voluntates, nec delenda Prouinciarum jura, nec denique abrogandas conſuetudines ratus facilè ab ea ſententia deſtitit, ne conuellere tentaret quæ non poſſent commoueri. Hoc quidem, vt alios omittamus, omnium qui Belgij Annales & monumenta literis prodiderunt, longè doctiſſimus Hugo Grotius diſertiſſimè teſtatur. "Quamquam, inquit, Carolus Imperator de vertendo ſtatu, componendiſque in Regnum ciuitatibus ſeriò conſultauit; præſertim ex quo Flandriam, Atrebateſque ab omni Francorum jure liberatos victoriæ Ticinenſis habuerat pretium: ſed diuerſis moribus, inſtitutis, & legibus deterritus eſt: nec tollere audebat, &c." *Grotius Ann. lib. 1. fol 6.*

VIII. Iſta quidem cum Prouinciarum conjunctione non cohærent. Mirum id quoque rem tam illuſtrem, tam inuſi-

tatam, in qua rerum penè summa verteretur, nullius Scriptoris testimonio confirmari. Illud denique meritò requirimus, si Belgij Prouinciæ, vt Hispanis placet, in vnum corpus rediere, quod vno, & eodem vel Regni, vel Ducatûs, aut Marchionatûs, aut quouis alio titulo decoratur; cur inter Regis Catholici insignia tam diligenter separantur? cur ille & titulorum, & sigillorum tantâ varietate Belgij Principatus discriminat? Cur in fœdere Monasteriensi Prouincias à suo corpore auulsas fœderatis Ordinibus concessit? An non hæc videntur fictitiam illam Prouinciarum connexionem omnino refellere?

IX. Hoc vtique verius quòd cum Carolus V. quam animo conceperat Prouinciarum conjunctionem efficere non posset, cogitationes omnes suas & consilia eò traduxit, vt earum saltem crebræ diuisioni occurreret. Cumque is cerneret non aliud magis huic consilio obsistere, quàm quòd jure repræsentationis non omnes æquè Prouinciæ vterentur, (hoc quippe juris vbi obtinebat, nepotes patruos, aut auunculos excludebant, in aliis contrà, potiori jure erant auunculi) Pragmaticam illam de quâ jam diu loquimur, anno 1549. edidit, quâ quidem adhibito Ordinum consensu, in dominatricem tantùm domum, & Prin-

cipum succeſſionem, cùm directam, tum transuerſariam jus repræſentationis induxit, & omni contrariæ conſuetudini ita derogauit, vt vniùs Principis duntaxat, non priuatorum jura hoc edictum comprehenderet. Iam quî poſſint ex illa Pragmatica colligere, ſic juncta eſſe, & indiſcreta Belgij dominia, & Principatus, vt nullo pacto diuidi in partes, aut ſecari queant? cum illud potiùs ex eadem Sanctione perſpicuum ſit, non potuiſſe Carolum V. eam Prouinciarum connexionem à Belgis impetrare. Quid enim erat cur in Regnatricem domum, quò minor eſſet diuiſioni locus, jus repræſentationis inueheret, ſi jam vnum corpus erat ex Prouinciis compoſitum, ab omni ſeparatione tutum?

Sed neque hoc repræſentationis quâ directæ, quâ transuerſariæ munus eſt, vt res antè diſſolutas, & diuulſas conglutinet, atque ex his vnum quoddam corpus expers diuiſionis efficiat. Cum enim ex immenſo tempore penè vbique gentium jus repræſentationis obtineat, diu eſt quòd in vnum poſſeſſiones omnes coaluiſſent, & jam penitus eſſent inſectiles, ſi jus illud eam haberet vim, vt ſeparata quæque connecteret. Ex quo quidem perſpicitur quàm eorum leuis ſit oratio, qui ex repræſentationis jure, quod in dominatricem familiam Carolus V. induxit, colligunt X.

Belgij Principatus separari ampliùs non posse. Hinc doctissimus Historiæ Belgicæ scriptor, cui hæc Pragmatica non fuit incognita, refert Carolum V. diuersis populorum moribus, institutis, & legibus deterritum eam Prouinciarum connexionem coram Ordinum cœtu ne ausum quidem proponere; ne quod obtinere non poterat frustra contenderet. Quamobrem illa Prouinciarum conjunctio fictitia prorsus, & ab omni veritate procul sejuncta est: cum nec Pragmatica, nec illius ætatis Scriptores, nec qui eos secuti sunt, hujus meminerint: tametsi res tam illustris & ad posteritatis memoriam insignis in Pragmatica Sanctione non fuit omittenda; sed causas ejus explicari omnes, & posteritati commendari oportuit. Quem enim hominem vel mediocriter in rerum vsu, & publica administratione versatum fugit, nec majori studio quicquam, nec diligentiori curâ elaborari, quàm hoc conjunctionum genus, quo res antè dispersæ in perpetuum vnius dominationis vinculo continentur, & successionum in Principatus jura sæpe commutantur. Hinc etiam in paruis, & mediocribus rebus conjungendis hæ clausulæ adhiberi solent, quibus omnis aut juris, aut facti ratio, quæ separationem posset inducere, penitus abrogatur. Nec desunt illæ cohæsionis ratæ, & perpetuæ, aut

Grotius.

aliæ consimiles voces, quibus omnis diuisio, quacumque ex causa oriri possit, omnino prohibetur. Hanc vtique cautionem adhibuerunt Carolus V. & Philippus ejus filius, quando Limburgum cum Brabantia junxêre. Prouincia, inquiunt, nostra Limburgensis, quæque vltra Mosam sitæ sunt regiones cum nostra Brabantiæ Prouincia in perpetuum conjungentur, nec ab ea poterunt vmquam separari, &c. Eodem quoque modo Antuerpiensis ciuitatis cum eodem Ducatu connexio ab iis fuit confirmata. Antuerpia, inquiunt, quæque huic subjecta sunt dominia, ciuitatibus vniuersæ Brabantiæ sic adjungantur, vt ab ea numquam diuellantur.

XI. Quid est igitur cur nos ad Pragmaticam vocent, quæ illam conjunctionem omnino prætermisit, & quod caput est, jus deuolutionis, quo maximè illa cohæsio dissolui posset, non sustulit? Cumque ex his Prouinciis aliquæ sacro Imperio subjaceant, non potuit sanè fieri ea conjunctio non vocatis Septemuiris Augustalibus; ex quibus tamen nemo tum adfuit, cum ea est Sanctio constituta; nemo suum consensum adhibuit, quo sublato tollitur omnis hujus conjunctionis authoritas. Illud etiam requirimus, cur Philippus II. Hispaniæ Rex eo diplomate quo Brabantiæ jura, & priuilegia confir-

mauit, non alia quàm Limburgi, Antuerpiæ, & regionum quæ vltra Mosam patent dominia cum Brabantiæ Ducatu juncta, & in perpetuum connexa commemorat. Quòd si enim jam vniuersa quædam, & solennis totius Belgij fuisset facta conjunctio; hanc ignorare non potuit Philippus, & frustra non inutilem modò, sed etiam veritati minùs consentaneam adhibuit exceptionem. Cumque is filiam Isabellam Belgio dotauit, & cauit ne illa Principatus nisi authoritate suâ, & consensu interposito diuelleret, numquid apertissimè testatus est hos Principatus Sanctione illâ Pragmaticâ in idem corpus non ita esse confusos, aut inter se connexos, vt separari nullo pacto possint.

XII. Sed nimij forsitan sumus in refellendo tam futili commento, quod si verbo negauerimus, progredi non possint longiùs qui objecerint. Neque enim vllo testimonio, aut vllis id nititur monumentis: sed potiùs contrà sunt omnia. Et quidem validioribus telis, & grandioribus vti machinis decuit aduersus jura tot legum & consuetudinum authoritate roborata.

XIII. His itaque confutatis id vnum restat, vt videamus an potuerit Rex Catholicus in dotali instrumento sacris Regni Legibus, & constitutis Prouin-

ciarum moribus derogare. Nam ſi illa valere debet derogatio, inutilis fortaſſe videbitur labor quem in ſtabilienda conſuetudinum authoritate exhauſimus; ac fruſtra Reginæ Chriſtianiſſimæ cauſam ad legum municipalium normam exegimus, ſi vis earum omnis illâ derogatione extinguitur. Hoc itaque loco nobis faciendum eſt, vt nihil Principibus in ſacras, & fundatrices Regnorum leges licêre, neque ab iis jura publica, & conſuetudines euerti poſſe, idque ad ſummum Imperij decus, & Regum majeſtatem pertinere, vt Prouinciarum ſtatus; & conſtitutos mores nequeant peruellere, cùm rationibus, tum exemplis demonſtremus.

I. Quòd Rex Catholicus non potuerit in dotali inſtrumento aut Regni ſui legibus, aut Prouinciarum moribus derogare.

NOn imminuit Princeps jura majeſtatis qui ſe promiſſorum fide, aut legum vinculis obſtrictum putat. Neque enim alia eſt felicior neceſſitas, quàm quæ errare, aut labi non poteſt. In hoc quippe, vt Philoni Iudæo viſum fuit, omnis perfectionis ſumma conſiſtit. Nec Princeps qui legibus obtemperat, humanæ idcirco vlli poteſtati, ſed ſibi vni, & propriæ authoritati ſe ſubjicit; non ille ſubditis, ſed juſtitiæ duntaxat, & rationi faſces ſummittit: hac ſeipſum lege deuinxit, non vi, non neceſſitate vllâ, ſed ſuâ voluntate conſtrictus. Atque in hoc vel maximè ſuam majeſtatem commendat, cum legum nutui

regit Imperium, cum eas colit, & Majorum institutis parêre non dedignatur. Non alibi magis potestas Principis elucet, quàm in optimis legibus sanciendis, & tuendis: omnis ejus cura, & diligentia in eo versari debet, vt legibus benè constitutis cùm ipse, tum subditi obtemperent. Nam, vt semel dicam, in hoc vera Principis, & sempiterna gloria posita est, vt colat ipse leges quas condidit; quodque suis jussis præstat obsequium, nihil de summa ejus potestate in subditos detrahit: hòc vtique major est, hòc sublimior Regalis potestas quòd jura præscribat, quibus vel Principes ipsi teneantur. Quamquam non eadem est Principum, quæ subditorum ratio; his quippe leges authoritate, & imperio; illis justitiâ, & æquitate præsunt. Neque enim alia major est Principum gloria, quàm quòd Deus eos rectores terris dederit, qui jura populis darent; atque in hoc vnum summum omnium Principem maximè imitantur, quòd populorum saluti consulant; huc omnes cogitationes suas, & consilia referant; idque potissimùm eis curæ sit, vt subditis recta, vtilia, & conjuncta cum legibus præcipiant. Hinc commodè quicumque Imperatori olim dixit, modum imperandi ab ipsis legibus præscribi oportere, & tantùm ei licere, quantum leges permitterent. Ac Seneca ipse qui meritò reprehenditur, quòd

quòd immani & acerbæ Neronis indoli nimiùm indulſerit, eumdem tamen magnâ libertate admonet, quòd Cæſari cum omnia liceant, propter hoc minùs licet. Omni itaque ratione Principibus colenda, & retinenda juſtitia eſt; idque maximè iis debet eſſe propoſitum, vt nihil contra leges, aut æquitatem contendant. Non aliâ quippe quàm tuendæ juſtitiæ causâ Reges ſunt à Deo conſtituti; horum poteſtas legum, & juſtitiæ clauſtris ſepta eſt; hoc velut fundamento ſubnixa ſui ſecura eſt, & ſtabili pondere numquam nutatura ſe tuetur. Quid enim, ſi jus, & æquitatem Princeps non colit, ſi leges perfringit; alios quidem, non ſeipſum regit? Nec verò id nos fallit legum pœnis Reges non illigari, neque eos in noxam commiſſoriam incurrere; ſed non idcirco ſunt ſoluti legibus, quibus hòc magis parêre debent, quòd earum tutela ad Regalem poteſtatem præcipuâ quadam ratione pertineat. Neque enim quicquam magis Regium eſt quàm efficere vt maneat legum honos. Hoc quidem magnâ authoritate, & ſapientiâ Regibus præſcribunt leges Hiſpanicæ, cum negant licere Principibus ab inſtitutis, & legibus Regni diſcedere, aut quæ ipſi condiderunt jura perfringere; quòd ea tueri, & complecti vt chariſſima Regiæ majeſtatis pignora, vt fœtus, vt opera ſua, vt ſummi Imperij debeant inſignia;

Neprimus, Laurentius Syllanus, Ludouicus Romanus, & Molina inprimis qui Regem Catholicum negat de successionum in majoratus jure, nisi communis vtilitatis ratio id postulet, quidquam posse detrahere a. cipes ratione ad rectum dirigit humanæ constitutioni etiam à seipso latæ seipsum summittere tenetur. turpe enim apud Principem qui Reipubl. caput est, quod non conueniat ejus communitati.

a Tract. de potestate & excell. regia parte 5. artic. 44.

Esset namque absurdissimum asserere quòd ex eo quod majoratus ex Principis facultate institutus fuit, possit Princeps filio primogenito absque legitimâ causâ successionem majoratus sibi in spe debitam auferre, atque illam in filium secundo-genitum transmittere, atque omnes primogeniorum leges, conditiones, ac substitutiones reuocare. Ideoque dici potest ne id etiam, ea plenitudine potestatis facere posse in quo Principis potestas non minuitur, sed & augetur. *Molin. Tr. de major. l. 1. c. 8. num. 31.*

Quæ si omnibus probantur, nec ratione vllâ possunt commoueri, quî constare potest illa dotali instrumento adjecta derogatio, quæ velut vno & eodem fulmine leges omnes, consuetudines, & jura vetustate ipsâ roborata videtur euertere? Quid enim sibi volunt hæc verba quibus renuntiationis munitur clausula, etiam aduersus sacras Regnorum leges, edicta Principum, vsitatas consuetudines, populorum instituta quæ per tot ætates incorrupta valuerunt, & quorum authoritate jura in Principatus & Regna firmata sunt. II.

" Quæcumque leges, aut consuetudines

" fuerint Regni aut coronæ Francorum,

« quæ aduersus horum Principatuum pos-
« sessores, aut futuros etiam post longa
« temporum interualla successores, aut
« quoquo modo huic exclusioni repu-
« gnent; quatenus enim eæ leges, aut
« consuetudines successionum ordini, qui
« hoc dotali instrumento fuit constitu-
« tus, aut inito huic nuptiali fœderi ad-
« uersantur, aut ejus denique executionem
« possunt inhibere; his Reges omnino
« derogant.

III. Illud quidem perspicuum est in hanc, vt in alias ferè dotalis instrumenti clausulas, varias vtique voces à Doctoribus qui derogationum formulas tradidêre, excerptas, & accuratim congestas fuisse, quæ quidem excussæ, nec pondus habent, nec authoritatem. Quærere enim libet, quî potuerint Galliæ & Hispaniæ Reges successionum in Principatus jura perturbare, aut fundatrices Regnorum leges, quibus sublatis nullum stare potest Imperium, adjectâ dotali instrumento clausulâ funditus euertere? Quod enim aliud est cujusque Principatus fundamentum? quid ei stabilitatem, & æternitatem conciliat? quid magis populorum salutem, & pacem continet? quid denique sanctius habendum est, quàm jus illud quo successionum in Principatum vices sunt constitutæ? An non hoc juris à Majoribus traditum, per tot æta-

tus conseruatum, perpetuum esse debet? Profectò id non magis à Principe perturbari, aut violari, quàm imperium ipsum abjici, quàm sacra Regni, & Coronæ jura perrumpi possunt. Neque idcirco majestatem Regum, vel authoritatem imminuimus: hòc enim major est, quòd illi minùs in suam perniciem licet, nec seipsam potest euertere. Sed vt sit aliquando his derogationibus locus, tum sanè valere non possunt, cum populorum consensu, & voluntate destituuntur. Horum enim maximè interest, vt quos à natura, & legibus Principes accepêre, eos omni ope, & studio tueantur. Iam illud requirimus, an Rex Catholicus cùm Regni sui, tum aliarum Prouinciarum Ordines conuocarit; vtrum ad eos de re maxima retulerit; atque his authoribus huic legi quæ Hispanicam Monarchiam, & alios Principatus maximè continet, derogarit? An posteritatis judicium & rationem in consilio habuit? Regnum quippe perpetui fideicommissi nomine possidet, idque vt fidei suæ creditum, posteris tradere tenetur. An fortè is depositi, aut fideicommissi restituendi onere liberatur, qui se fideicommissi legi derogare, aut testamento, aut aliâ quadam ratione declarauerit? Quæ in priuatorum substitutionibus ferenda non esset derogatio, in Regnorum successione, quæ velut per-

petua est, & continuata substitutio vim, & robur obtinebit? Iam quæ noua est illa jurisprudentia, vt generalis quædam, & confusa derogatio tot consuetudines, tot leges euertat? Ea quidem est regula omnium ætatum, & gentium consensione firmata, generales illas clausulas ex solennibus duntaxat, & vsitatis formulis adhiberi, neque eam vim habere quâ descriptas leges, aut certa & definita jura labefactent; nisi saltem specialis lex cui derogatur, nominatim expressa fuerit. Hoc Belluga [a]. Hoc Bartolus [b], Baldus [c], Stephanus [d], Felinus [e], & omnes prudentiæ ciuilis Interpretes summâ consensione definiunt; generalem videlicet derogationis clausulam rescripto,

[a] Princeps rescribendo etiam cum clausulâ generali derogatoriâ, non tollit tales leges, nisi fiat mentio specialis illius legis.

[b] Dubium est an debeat dici non obstante tali lege nominatim, an sufficiat quòd dicatur lege aliquâ non obstante: Et glossa videtur velle quòd fiat mentio generalis, & ideo puto quòd non sufficeret, si diceret aliquo non obstante, vel aliquâ lege non ostante, quia istud est generaliter loqui. *Ad L. vlt. Cod. Si contra jus.*

[c] Quando Imperator concedit alicui aliquod rescriptum quod sit contra legem aliquam, debet specificando dicere non obstante tali lege, aliàs videtur quòd non valeat: *Ad eandem legem.*

[d] Imò si in generali constitutione esset clausula derogatoria non obstantibus aliquibus priuilegijs, debet quatenus possibile est, restringi vt minus tollantur priuilegia: in quibus ergo casibus per generalem clausulam non obstante, vel per generalem constitutionem non videtur esse derogatum priuilegio, multò minùs juri communi, cum faciliùs tollatur priuilegium quàm jus commune. *Tract. de interp. leg. part. 1, Cap. Nonnulli de rescr.*

aut constitutioni Principis adjectam, non tantum posse, vt aduersus legem specialem, quæ non exprimitur, aut jus commune ejus valeat authoritas. Hinc lege Imperatoria sancitum est vt neglectis hujusmodi formulis, ipsius constitutionis, quæ ad publicam vtilitatem est comparata, ratio penitus habeatur a. Quæque Nouellam (*hoc inter liberos, codice de testamentis*) Glossa explicat, vbi nos docuit posterioribus tabulis priores in gratiam liberûm scriptas induci non posse, nisi specialis clausula derogatoria, & solennes juris formulæ adhibeantur; illud subnectit, quod ad causam nostram maximè pertinet, eamdem esse cujusque derogatoriæ clausulæ rationem, quæ habetur prorsus inutilis, nisi lege cui derogatur, omnino designatâ b. Quod cum in ea clausula de qua nunc agimus, fuerit prætermissum, neque vlla juris deuolutionis, aut legum municipalium, quibus Reginæ Christianissimæ jura firmantur, mentio facta fuerit, sequitur eam clausulam nullius planè esse momenti, nec vllo modo ab ea posse tot leges abrogari. Illud quoque adjiciamus, non tantam esse dotalis instrumenti, aut priuati contractûs vim, vt jus publicum euertat; nam vt in rerum natura, sic in ciuili regimine, quo res quæque contexta est, eodem prorsus modo retexitur, vt

a Omnes cujuscumque majoris, vel minoris administrationis vniuersos nostræ reip. Iudices monemus, vt nullam sacram adnotationem quæ generali juri vel vtilitati publicæ aduersa esse videatur, in disceptationem cujuslibet litigij patiantur proferre, sed generales sacras constitutiones modis omnibus non dubitent obseruandas.

b Et sic est argumentum pro rescriptis contra leges inductis, vt non valeant nisi dicatur non obstante tali lege, & est propter solennitatem.

eadem sit dissolutionis, quæ compositionis ratio: neque adeo lex vlla commutari, aut abrogari nisi aliâ lege potest; nec tantum licet contractui vt constitutum jus extinguat: siquidem in hoc maximè conuentionis summa consistit; vt cum legibus omni ex parte consentiat. Non igitur quemquam hoc errore duci oportet, vt Regem qui matrimonium contrahit, ex imperio, & principali authoritate agere existimet: quasi illud esset præcellentis dignitatis munus, nec eadem juris æquabilitate tum Princeps, quâ priuati, vteretur; aut iisdem legibus, quæ dotem, doarium, & alias conuentiones constituunt, non teneretur. Verùm jam de his alio loco plura: nam suprà ostendimus Regum, & priuatorum connubia ad easdem leges alligari, & eodem prorsus jure contineri. Quodque apud Arnobium de nuptiis Deorum eleganter scriptum est, hoc commodè potest ad Regum pacta dotalia transferri. "Vxores, inquit, Dij habent, atque in conjugalia fœdera conditionibus veniunt anteà quæsitis.

Lib. 4. aduersus Gentes.

IV. Sed redeundum est ad eam clausulam quâ Reges Galliæ, & Hispaniæ Principatuum, qui ad Reginam delati sunt, jura, & leges abjiciunt. Quod si ab Elisabethæ Reginæ, & Principis Balthasaris morte Principatus illi ad Regi-

nam Christianissimam peruenerint, non potuit sanè Rex Catholicus leges Prouinciarum, quæ suæ ditionis non erant, priuatâ conuentione, aut contractu subuertere. Pater erat, tutor, bonorum administrator; vsufructu, non mancipij jure, dominus; ea bona Reginæ erant addicta, jam illorum dominium huic obuenerat. Quo jure, quâ authoritate Rex Hispaniæ earum Prouinciarum turbare statum, mouere leges, & constitutos mores potuit infringere? An tutor, aut sequester, aut rerum administrator leges Prouinciarum in quibus pupilli bona versantur, potest abjicere? Qui re vtitur-fruitur, hanc saluam, & incolumem, nullaque ex parte imminutam præstare debet, aut relinquere, non præcipua ejus, & natiua jura distrahere. Iam illud quàm nouum, quàm inusitatum certa & quæsita jura generali derogatione repudiare? Huc quidem spectat omnis derogatio, vt vim alicujus clausulæ, aut legis, quæ à contrahentibus prospicitur, & qui possunt incurrere futuros casus inhibeat; sed hæredem mouere possessione sibi à municipali lege delatâ, & quæsitâ successione dejicere nulla derogatio potest: præsertim cum hæc juri publico repugnat, quod numquam fas est repudiare. Cumque successionum jura in Principatus rata sint, & perpetua; cum summi Imperij leges fatales

sint quodammodo, & immutabili constantia, non magis possunt Principes his obsistere; quàm Dij ipsi apud veteres; quas condiderant leges fatorum nexibus illigatas poterant conuellere.

V. Quamobrem funditus ejicienda est eorum opinio, qui Reges Imperij sui legibus non teneri putant: falsa enim est, & juri gentium omnino contraria. Hanc optimi quique Principes semper vt venenum quoddam ab adulatione profectum rejecerunt; nec quicquam Regum Majestati, & Regnorum stabilitati afferri potuit magis exitiosum. Nam vt præclarè apud Platonem scriptum legimus, salus Imperij in hoc maximè posita est, vt subditi sint in ditione Principis, & vicissim Princeps in legum potestate, his pareat, his obtemperet. Lex quippe omnis, si modò justa est, publicâ vtilitate perpenditur, nec fas est Principi ab ea deflectere. Neque enim Deus, vt inter pecudes, sic inter homines potestatem, & imperium valentioribus dedit; sed regi homines cùm ratione, tum legibus debent, cum nihil sit lex justa, quàm recta ratio imperandi. Leges quidem fuerint à Regibus constitutæ: verùm hoc majore curâ, & religione sunt illis colenda jura quæ sanxerunt, non impunè violanda. Nihil Principis sapientiam, mores, mentem denique clariùs exprimit,

quàm ab eo constitutæ leges, in his seipsum, & summi vim Imperij intuetur; atque vt pater in liberis quodammodo reuiuiscit; sic perpetua Regis authoritas optimis legibus, & institutis in omne æuum prorogatur; hanc colit posteritas, & ipsâ vetustate magis florescit. Hoc fundamento Regna quæque firmantur, hoc sceptro reguntur populi, hoc regale solium, hæc potestas non stipatorum numero, non armorum fulgore, sed ratione ipsâ, & justitiâ stabilitur: hac mente tot ciuitates, tot Prouinciæ tanquam ejusdem corporis membra ita gubernantur, vt Majestas Principis hostibus terrorem incutere, socios in spem erigere, subditos beneuolentiâ complecti, & velut machinatione quadam omnium animos variis motibus contorquere, & vbique adesse videatur.

Hunc sibi thronum in Belgio Rex Christianissimus erigere, hoc solium patriis legibus, & Prouinciarum institutis firmatum insidêre meditatur. Potuit non rationibus, non disceptatione, sed armis decertare; potuit justo, & legitimo bello res suas repetere, & jura persequi. Sed illud è moderatione sua, & beneuolentia in subditos futurum duxit, si fidem, & obsequia populorum expectaret potiùs, quàm cogeret; si justitiâ magis, & caritate animos sibi de- VI.

uinceret; quàm vi, armis, obsidione vrbes expugnaret; rationibus denique persuaderet, non cædibus hominum, non strage, non fœdâ agrorum vastatione, non vrbium ruinis jus suum assequeretur. Populorum salutem, pacem publicam, & subditorum obsequia omnibus triumphis anteponit; nec bella timet, nec prouocat. Non sibi, non Conjugi, non toti Galliæ illata speciæ fœderis injuria, non summa exclusionis iniquitas eum potuit ab ingenita moderatione dimouere. Quid minùs ferendum fuit, quàm Regis Catholici filiæ primigenæ non delatas modò hæreditates, sed spem quoque omnem futuræ successionis præripere? paternâ eam domo vt alienam extrudere, omnibus eam bonis spoliare, nec aliam tam injustæ renuntiationi causam prætexere, quàm quòd potentissimi Principis sponsa, & Regina esset Galliarum? Hujus damnatur fœcunditas, futura ex eâ soboles exhæredatur: in Regis persona sacri connubij religio, & sanctissimæ necessitudinis jura violantur; nec aliud quidquam datur crimini, nisi Gens Francica, vetustate ipsâ, & rerum gestarum gloriâ consecrata. Hoc odio, his inuidiæ facibus inflammati tam anxiè, tam sollicitè, Hispani exclusionis, & renuntiationis clausulas texuerunt; quæque aduersus vim legum, jura gentium, & sanguinis conjunctionem, velut muros, & propu-

gnacula opponerent, molestissima diligentiæ peruersitate munierunt.

Hæc sanè Regis Christianissimi iram, indignationemque meruere; sed Princeps inuictissimus primùm vincere animum, iracundiam cohibere, & grauissimas injurias communis concordiæ causâ, voluntariâ quadam obliuione voluit conterere; tum populos legum, & consuetudinum authoritate superare, tandem hos sibi justitiâ, æquitate, & beneuolentiâ deuincire cogitauit. An ea Regis moderatio secunda omnia non mereatur? Eine vt aduersentur subditi, aut fide, & obsequio cum sui Principis mansuetudine non certent potiùs, quàm contumaciâ, & dedignatione parendi? Quid enim? an non Rex Galliarum paci publicæ consulit, non eam fouet, non tuetur? An illi quicquam acerbius potest accidere, quàm vt bello, & armis eos sibi subjiciat, qui tam justum sine flagitio recusare non possunt imperium? Nihil is prætermisit, quantum facere, enitique potuit, quò subditos à tanta peruersitate abduceret; neue sacrum suæ Conjugis patrimonium acerbissimi belli arderet incendiis, aut populorum sanguine redundaret, aut agri demùm populatione, vrbes direptione, & cædibus fœdarentur. Quid majori clementiâ, & mansuetudine potuit efficere, quàm de possessione tot Principatuum legibus VII.

priùs quàm armis contendere; & populorum ingenia beneficiis potius demereri, quàm bello subigere? Quid optimi Regis sapientiâ dignius, quàm leges municipales, & patrias consuetudines, quæ tot sæculorum vsu, & vetustate ipsâ tutæ esse debent, aduersus vim, & injustitiam defendere; iisque Principes juxtà, & subditos constringere? Quòd si fortè hi legibus suis parêre, nec legitimæ Principis imperio regi velint; quòd si nec officij, nec fidei, nec salutis suæ rationem habeant; si paci bellum, publicæ tranquillitati summam rerum confusionem anteponere; si armorum vim, quàm Regiam beneuolentiam malint experiri; tum sanè inuictissimus Princeps poterit omnium malorum causas à se in rebelles populos auertere, atque illud Prophetæ meritò
3. *Reg. c.* 18. vsurpabit: *Non ego vos turbaui:* sed defectio vestra tam luctuosi belli conflauit incendium; huic hominum cædes, tectorum ruinæ, sacrarum Ædium direptio, & alia bellorum vulnera referantur accepta; hæc vobis liberos, fratres, ciues eripuit; hinc vastitas, clades, excidia. Verùm id non potest in animum inducere, vt Prouinciarum Ordines ex sapientiâ, & moderatione præditi, velut præcipites, & inconsulti in summum discrimen, atque in atrocissimi belli flammas se, suosque conjiciant.

Non eos fallit communem Prouinciarum salutem perpetuâ inter vtramque Regiam pace contineri, quæ non aliâ re magis firmari, & stabiliri potest, quàm si illæ regiones legitimæ suæ Principi subjiciantur, & velut in vnum Gallici Imperij corpus redeant, ex quo olim fuerunt excisæ. Quandiu enim erunt distractæ, atque à suo corpore reuulsæ, æterna manebunt discordiarum semina, vnde luctuosa, & numquam intermoritura bella nascentur. Itaque felicitati temporum gratulari debent, quòd non armorum vi, sed patriarum legum majestate; non belli, sed naturæ, & sanguinis jure cum Gallis consociati, vnius Principis virtuti, fidei, & tutelæ commendentur. Quæ futura esset amentia, quis stupor, si diruptis tot legum, & naturæ vinculis, quibus præstantissimæ omnium fœminæ, & legitimæ Principi adstringuntur, constitutum diuinæ Prouidentiæ ordinem violare, justum imperium defugere, ac demum posteris suis mallent alia ex aliis bella serere, & velut hæreditatis loco tradere, quàm pacem, otium, & tranquillitatem iis relinquere? VIII.

Hactenus quidem Historiarum monumenta spectatam horum populorum in suos Principes fidem, & beneuolen- IX.

uam summis laudibus extulerunt. Mortuo Gilberto, qui primus Brabantiæ Dux extitit, nec precibus, nec præmiis, nec periculis adduci vllis potuerunt, vt Henrico Gilberti filio repudiato, Othonis Imperatoris fratri se subjicerent; sed constantiâ, animoque maximo alienum Principem ejecêre. Nec minore libertate Ducem suam Alcidem, quæ muliebri impotentiâ, & amore præpostero Ioannem filium minorem ætate, ejecto Henrico natu maximo, Principatûs hæredem instituere cogitabat, à proposito deterruêre; ac negarunt Henrici jura naturæ legibus, & supremi numinis prouidentiâ firmata violari vllo pacto posse; idque si tentaret, fore vt hanc injuriam à suo Principe armis, & sui sanguinis effusione propulsarent. Hac denique fide in Principes suos, & inuictâ animi magnitudine Brabantiæ Ordines Vvenceslai Imperatoris ambitiosas preces repulere. Cum enim ab his magnopere contenderet, vt filium suum natu maximum Ioannæ Principis successorem agnoscerent, atque in ejus jurarent verba, vt dotali instrumento, quod ratum habuerant Ordines, conuenerat; non aliud ab iis potuit responsum elicere, quàm futurum vt quid facto opus esset, mortuâ Principe statuerent: sed quamdiu ea viueret, quæcumque sponsio interposita, aut potiùs extorta ab Ordini-
bus

bus fuisset, in nullius se verba adigi posse.

Quid ergo, an populi spectatissimæ in suos Principes fidei à Majoribus accepta documenta, & monumentis æternæ laudis incîsa poterunt contemnere, aut in Patriæ exitium, & ruinam armari? An neglectâ pace quam inter duo potentissima Regna perpetuam efficere, & conciliare possunt, in funesta cùm sibi, tum posteris bella, & sempiternum rebellionis dedecus incurrent? ergone spretâ suâ Principe, nullo jure aut humano, aut diuino vinci se patientur, & Hispanorum Præfecto vltrò se subjicient? Quid causæ esse possit cur ditione alienâ teneri malint, quàm subesse Principi, quæ generis claritatem virtutum omnium laude superat, quamque diuina indulgentia, & naturæ leges ad eos Principatus vocant? An fortè ignorant Hispanis nihil tam esse propositum, quàm patrias consuetudines, & legum municipalium fundamenta, Imperij videlicet, & successionum jura conuellere? Quid exitiosius Prouinciis, quid tam juri, & libertati contrarium potuerunt efficere, quàm descriptas successionum in Principatus leges, & vetustas consuetudines pactis dotalibus euertere; nec solùm de Imperij jure, inconsultis Ordinibus pacisci, sed etiam populos, ceu quæ- X.

dam mancipia renunciationum, & privatam contractûs formulis comprehendere?

Quamobrem judicent prudentissimi Ordines quantò magis è re suâ, & publica vtilitate futurum sit, si ad Gallos se adjunxerint, quorum cum moribus, & naturâ congruunt, quàm si ad Hispanos defecerint, à quibus non magis locorum intervallis, quàm ingeniis, moribus, institutis separantur. Hos summo Dei munere sunt consecuti, vt non armis, aut bello, sed patriis legibus suo velut corpori, vnde per vim, & fraudem avulsi quondam fuêre, redderentur. An eos fallit hac vnâ ratione Prouinciarum salutem contineri, hoc vnum esse pacis publicæ firmamentum, si eodem cum Gallis, quibus naturali cognatione juncti sunt, regantur imperio? An non intelligunt & sibi, & posteris esse consulendum, omnes bellorum stirpes elidendas, ac denique omni curâ, & studio prospiciendum ne patria cædibus, atque incendiis vastata perpetui inter duas Regias belli sedes futura sit, eaque vim omnem armorum & Martis injurias excipiat. Hoc persuadere sibi non potest Rex Christianissimus, Prouinciarum Ordines tantum in se flagitium admittere, vt nefario defectionis scelere sese contaminent; vt suâ, & liberorum salute neglectâ con-

tra publicas leges, & patrias consuetudines armentur. Id citius crediderit eam esse Ordinibus mentem, eam populis constare sententiam, vt si illatas sibi ab Hispaniæ Consilio Regina dissimularet injurias; ij tamen patrios mores, suæ Principis jura, & vim legum summâ animi magnitudine defenderent. Verùm eo loco res sunt, vt Regina Christianissima delatos ad se adire Principatus, Prouincias, & ciuitates suas obire statuerit, majestatis vtique suæ, & subditorum fidei secura; non cædes, non bellum, non vastitatem, sed pacem, otium, vbertatem allatura; nec magis inuictissimi Regis potentia, & armis, quàm juris æquitate, & legum majestate subnixa: eaque sibi aditum ad eas Prouincias, & ciuitates insita Belgarum pectoribus erga suos Principes religione satis munitum arbitratur.

FINIS.